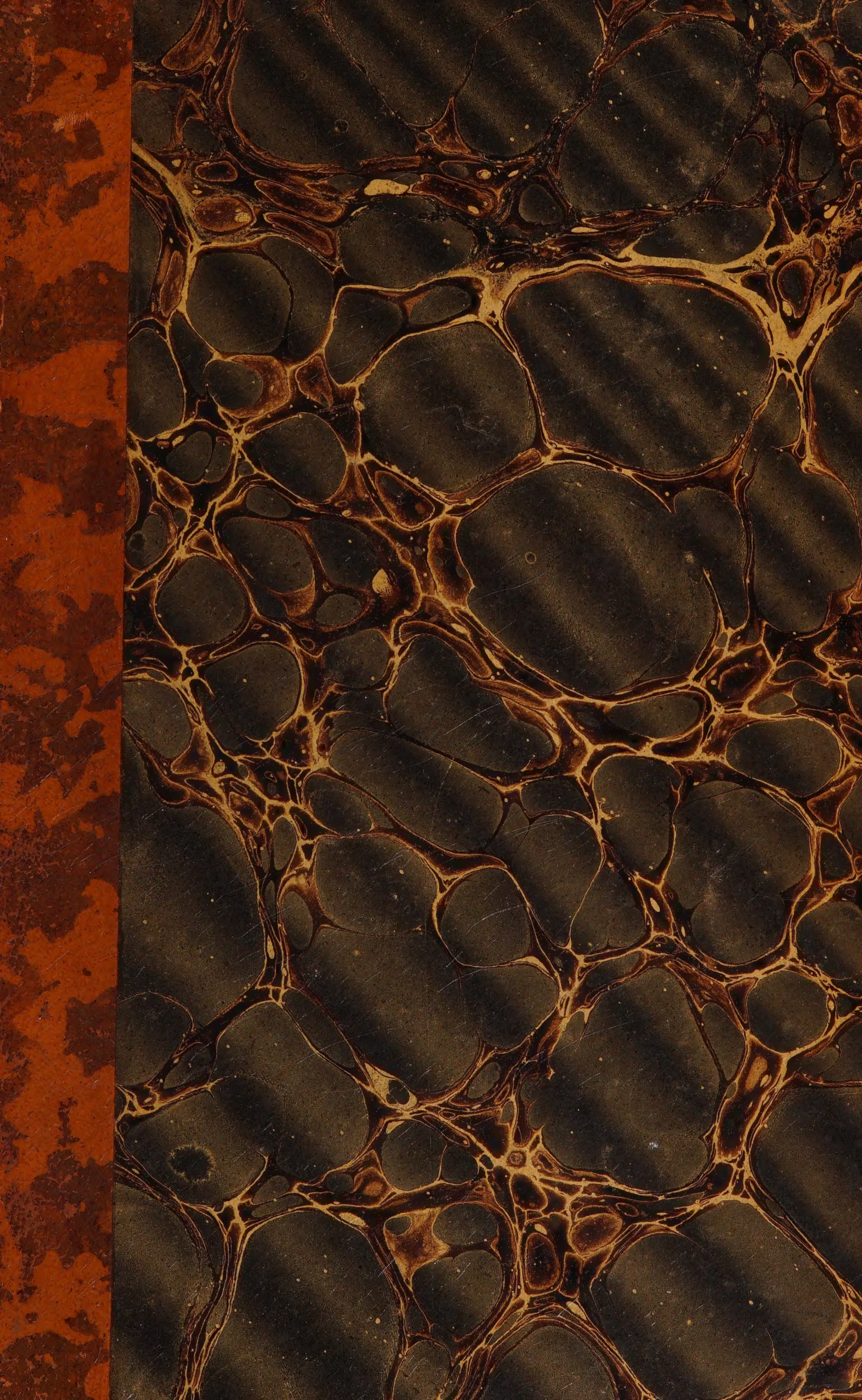






Rudimenta
pyretologiae

Selle

C. D.

RVDIMENTA PYRETOLOGIAE METHODICAE.

AVCTORE

C. G. SELLE.

M. D.



BEROLINI, apud CHRIST. FRIED. HIMBVRG,
HAGAE Comitum, apud PET. GOSSE junior.
MDCCLXXIII.


WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

INTRODVCTIO.

Arduum ſane negotium, nec ſine ſubſidio artis, quæ meditari docet, facile exſequendum, illud eſt, quod in norma & regula inveniendа, ſecundum quam rerum comparandarum conuenientiæ æſtimari debent, ponitur.

HEBENSTREIT.



INTRODVCTIO
DE TRACTATIONIS OBIECTO.



Iam ab omni tempore, præcipue autem ab illo, quum primum *Hippocrates*, genio ſuo obſervante, per longam annorum ſeriem, ante ægrorum lectum adhibito, leges quasdam univerſales medicinæ practicæ ſtabiliuerat, artis ſalutaris cultores, plures ex iisdem colligere concluſiones, hisque iterum ſyſtemata ſuperſtruere, conati fuerunt, quorum fundamenta partim ideis precarie conſecutis ſuffulta, partim ex

obſervationibus ita obſcuris exhauſta erant, ut exinde nil aliud, niſi maxima a naturæ tramite aberratio, & hinc curationes, phantasmatibus illis reſpondentes, redundare poſſent. Rebus ita comparatis, non oportebat non quam ſæpiſſime fieri, ut unus conveniret cum altero iniquam in viam, qui, cum ſibi invicem viæ munitores eſſe vellent, magis tantum magisque e via diſcedebant, id quod eo facilius evenire poterat, quum vera naturæ via ita leuibus inſignita eſſet veſtigiis, ut vix ac ne vix quidem a ſpuria diſcerni poſſet. Hinc alter in ſpirituum procedebat regnum, alter adeptorum crucibulas pro naturæ oraculi ſede habebat; & quis copiam hypotheſium numerare vellet, pro quarum diverſitate etiam ſyſtemata, iis ſuperſtructa, differebant! Non autem jam a ſeriori tempore medici, has nugas animadvertentes, defuerunt, quippe qui, eadem ex ratione, ſolam morborum obſervationem & curationes, ab experientia confirmatas, in morbis cognoſcendis & curandis pro filo ariadnæo in morborum labyrintho adſumſerunt. Ut autem priores, neglecta obſervatione, ex ſolo ratiocinio morborum rationes divinare volue-

voluebant, ſic hi ad alterum progrediebantur extremum, omnes ex obſervationibus rationes colligendas funditus rejicientes. *a*) Neminem quidem, qui animum paulo altius ad medicinæ ſtatum releuauerit, de neceſſitate, ambo, ad morborum naturæ indagationem, combinare auxilia, dubitaturum puto. *b*) Aureum vero tenere medium res omni fuit tempore quam maxime ardua, & ratiocinium, nimis ex obſervationum limitibus propulſum, exhibuit ſcopulum, quo plerique rei tam grauis moliminis tentatores perierunt. Eodem in ſtatu me nunc video, & an felicior naufragium evadam, vaticinari nequeo. Quum nempe ad praxeos ſtudium acceſſerim & præcipue ad probas, de morbis eorundemque curandi rationibus, notiones adquirendas, operam nauauerim, ſyſtemata illorum non omnia complecti, quæ ad ipſam praxin rationalem ſpectant, perſpexiſſe credidi. Quomodocunque enim principia comparata erant, quibus ſyſtemata ſuperſtruxerant, nunquam ad cauſarum cognitionem atque iis medendi rationem quid valens hinc

 inde

a) CELS. *de Med. Ed. Alm.* p. 7.
b) CELS. l. c. p. 12.

inde consequi posse, animadverti, & fructus, quos ex morborum indagatione, secundum hæc systemata instituta, mihi decerpere potui, nec majoris neque minoris erant momenti, quam ut exinde mirandam diversitatem principiorum didicerim, quæ basin systematum formabant, quæque nulla alia fere ratione, nisi loquendi more, differebant. Et quamvis ex historica morborum comparatione ad cognitionem eorundem philosophicam non valeat consequentia, (cujus omnino ratio tantum in exigua nostra rerum cognitione quærenda est) tamen nimis modo, ex hac principiorum ordinationis diversitate, sane mirandam illam de causis & curationibus morborum opinionum varietatem ortum suum trahere, facillime perspiciebam. Varias tunc diversissimasque tam de morborum ratione, quam de ipsa eorundem curatione, multorum vel pro peritissimis fideque dignissimis auctorum habitorum sententias pervolventi, in mentem mihi venit, annon ille medicorum de una eademque re dissensus, ex certa morborum ipsorum differentia, ad quam non attendissent, manauerit, atque annon morborum ordinatio systematica pos-

sibilis

ſibilis ſit, cujus fructus ad ipſam praxin protendunt? Et revera ex frequenti lectione & cogitatione mihi conſtare videbatur, dari adhuc morborum differentiam, quæ hucusque in ſyſtematibus ex toto neglecta erat, cujusque attentio in ipſa praxi eximie fructuoſa eſſe poſſet. Quum porro nulla mihi dubitatio remaneret, ſeriem, qua natura res concatenavit, illam eſſe, quam maxime in rebus ordinandis ſequi debemus, neque hanc arbitrariam eamque ita diverſam, veluti revera in ſyſtematibus occurrit, eſſe poſſe, facile concluſi, ordinem naturalem illum eſſe, qui hucusque neglectus fuerat, quique omni cum ſtudio quærendus eſſet, dum innumeris illis opinionibus atque contradictionibus in morborum philoſophica indagatione anſam præbere nullomodo valeat. Abſtraxi tunc quædam, quæ ad hanc differentiam ſpectant, quæque in praxi mihi utilia fore, exiſtimaui. En hic illæ primitiæ, quas jam pro ſpecimine inaugurali exhibui, quasque nunc paulo emendatiores reddere conatus fui. Quum enim in introductione diſſertationis meæ multa non rite penſitata, nec ſatis clare prolata, fundamentum diſtinctionis

explicando, animadverterim, hæc ulteriori disquisitioni subjeci, quo in examine autem prima nosologiæ principia nondum ita determinata reperi, quin medico pensitanti multa occurerent hæsitationis occasiones, quæque tamen nimium exercent in toto systemate influxum, quam ut negligi possent. Hinc ea, Benevole Lector, indulgeas, quæ Tibi nimis ambigue adducta videntur, quæ autem necessarie præmonenda esse arbitratus sum, ne ex neglecta principiorum expositione methodum meam, secundum alia principia eam perpendens, inique judicares. Cæterum, nec ore alieno indicta, neque omni plane dubio atque errore experta hic proferre credo, difficile enim est, „recte cogitare, „recte scribere, difficilius, ut nobiscum idem „sentiant, alios adducere." *a*) Jam ergo ad inceptum meum prosequendum me nunc accingo.

a) MEAD.



DE

DE NOSOLOGIAE OBIECTO.

§. 2.

Antequam ſcientiæ cujusdam limites certo modo circumſcribere poſſimus, omnium primum eſſe debere, ut tam ſubjectum, de quo agi debet, quam prædicatum, qualem nempe conditionem vel modificationem ſubjecti determinati tractare mens eſt, rite indicemus, ex primis philoſophiæ principiis apertum eſt. Neque minori gaudet evidentia, corpus humanum tum phyſiologiæ tum noſologiæ exhibere ſubjectum. Et ſicut in phyſiologia ſanitas eſt prædicatum, quod de corpore humano in hac ſcientia dicendum eſt, ſic morbus præbet in noſologia ſubjecti prædicatum. Jam ergo morbi notio ponenda erit. Hoc pro ſcopo auctores plerumque ſanitatis notionem primo explicare ſolent, ut exinde eo facilius morbi ideam educant. Quum autem nemo in dubium vocauerit, morbi & ſanitatis notiones directe ſe oppoſitas eſſe, dum ambo primarie ex uno eodemque fonte promanant, id quod *Gale-*

nus

nus jam monuit, *a*) ſimul etiam patet, quod, poſita hujus notione, illius idea ponatur. Hinc jam ad morbi notionem eruendam nos convertamus, quo ſimul, quid ſanitatis voce nobis venire debeat, patebit. Antea vero lemmata quædam præmittere liceat, ſecundum quorum normam tum auctorum de morbo ideas judicare, tum noſtram ſtabiliendam ſuffulcire poſſimus.

§. 3.

Quando evictum atque extra omnem dubitationis aleam poſitum ſit, omnia phœnomena, quæ in regione mundi materialis occurrunt, quæque ſenſibus noſtris externis ſeſe manifeſtant, ex peculiari corporum mixtione & organiſatione manare; ſequitur, omnia phœnomena atque mutationes machinæ humanæ, quæ ſenſibus obviam prodeunt, ex ſingulari ejusdem ſtructura ſolidorum & mixtione fluidorum reſultare. *b*) Ex hac propo-

a) *Method. med. l. 1.*

b) Ne magis hac ex propoſitione concludatur, quam intendo, monitu opus eſſe credo, me haudquaquam negare, principium illud mouens, quod animam vocamus, rationem quoque omnium mutationum corporis humani continere. Hoc ſaniores

propoſitione ſequentia elicere poſſumus corollaria: Stat corporis fabrica pro cauſa, uti phœnomena pro effectu. Hinc hic ab illa ſeparatim cogitari poteſt, quamvis unum absque altero vere exiſtere nequeat. Quamvis autem cauſa effectu prius cogitari debeat, tamen nihil de cauſa effectus cujusdam dici poteſt, niſi antea effectus certo quodam modo cognitus atque determinatus ſit, vel, ut

res medici ab omni fere tempore agnoveruut, atque noſtris temporibus a ſagaciſſimo quondam *Whytt* extra omnem fere controverſiam poſitum eſt. Hinc minime rationem ſufficientem motionum corporis in ſola corporis textura contentam eſſe, dixi. Hic tantum de peculiari partium conditione ſermo eſt, qua aptæ fiunt, ut anima illarum ope effectus ſuos edere poſſit. Sicut enim partes corporis absque anima vivificante functiones ſuas præſtare nequeunt, ſic magna gaudet probabilitate, quod anima corpore ſeparata, phœnomena ſenſibus noſtris externis manifeſta, exſerere nequeat. Hinc jure meritoque concludimus, nullam corporis mutationem ex ſolius animæ vi, niſi interveniente corporis fabrica, oriri, atque verſa ratione, omnem animæ mutationem ex partium corporis mutatione deducendam eſſe, ſimul conſequimur, quamvis prima ratio, cur partes ex variis ſtimulis tam ſanitatis quam morbi phœnomena producere valent, in animæ cooperatione quærenda ſit. cf. Cl. *Freſe diſſ. de optim. method. cauſ. prox. inveſtigandi.*

ut melius me explicem, antequam de causa rei cujusdam sermonem instituamus, necesse est, ut antea notio ponatur rei ipsius. Hoc tanta gaudet evidentia, ut probare id ulterius, me puderet. Quid sane enim imprudentius, quam causæ cujusdam rei exploratio, de qua nondum constat nobis notio? Atqui tamen multi auctores hic errarunt, qui, dum morbi definitionem dare voluebant, de morbi natura disputarunt, antequam cognitum erat, quid sub morbi voce illis veniret. Nihil ergo ordini rerum magis congruens, quam ut primo vocis vim explicemus, antequam rei, sub voce indicatæ, causam vel naturam inquirere velimus. Vel, aliis verbis, in omni rerum indagatione cognitio historica philosophicæ præponenda est.

§. 4.

In omnibus scientificis veritatibus exponendis, omnes voces, quibus utimur, rite definiendas esse, nisi omni jam sensu æquivoco expertes sint, ex hoc sicut ex primis humanæ cognitionis elementis constat. Definitio autem characterem distinctivum præbere debet, quo res aliqua ab aliis omnibus

ſemper & ubique diſcerni poteſt. Hæc definitio ratione mediorum, quibus ſigna ſunt perceptibilia, duplicis eſt generis. Quodſi enim omnes res ſenſibus noſtris externis animadverti poſſent, neceſſe quoque fore, ſequitur, ut ille character diſtinctivus tum ſenſibus externis mediantibus, tum ſenſuum internorum ope animadverti & concipi poſſet. Satis nota autem eſt illa rerum differentia inter res in abſtracto & inter res in concreto. Res in abſtracto tantum ſenſibus internis diſcerni poſſunt. Rerum in concreto autem duplex eſt genus. Alterum enim ſenſibus noſtris externis patet, alterum vero ex phœnomenis modo adeſſe, concludere poſſumus. Sic convulſio muſculorum ens præbet in concreto, quod organis externis ſenſoriis animadverti poteſt; vermes autem, qui illam produxerunt, ſenſibus externis latent, quamvis omnino entia in concreto conſtituant, quæ autem ex phœnomenis tantum, quæ in corpore efficiunt, cognoſci poſſunt. Patet ex his, duplex dari genus definitionum ratione ſignorum adhibendorum. Res in abſtracto tantum ſignis, ſenſibus internis conſpicuis, definiri poſſunt, quoniam

quoniam ipsæ ſenſum externum fugiunt. Ut autem res in concreto ſnmper & ubique diſcernere poſſimus, neceſſarium earundem definitionum requiſitum erit, ut characteres ſenſibus externis quoque ſint conſpicui, qui tum pro rerum diverſitate ſupra memorata vel e re ipſa vel ex effectibus ejusdem ſumendi erunt. Nunc absque dubio facile quisque largietur, morbum ens eſſe in concreto. Hinc illum definiendo characteres ponendi ſunt, qui ſenſibus externis patent, ut lege eorundem ſemper & ubique diſtinguere poſſimus, an homo ſanus vel male adfectus habendus ſit. Quum porro nemo inficias iuerit, morbum ipſum ſenſibus externis percipi poſſe, *a*) in ejusdem ponenda definitio-

a) Gaubius quidem in *Inſt. pathol.* §. 85. morbum iu ſenſus non incidere adfirmat, tamen de natura morbi tantum id intelligendum eſſe, ex capite ejusdem de natura morbi patet. Omnino quidem latior morbi notio omnia comprehendit, quæ in corpore a naturali conditione aberrant, at, quoniam cauſæ in ſenſus non cadunt, aliquo jure, morbum ſenſibus externis percipi non poſſe, dici poteſt. Hæc autem morbi notio in noſologia admitti non debet, quoniam alias cauſa cum re ipſa confunditur, id quod varium eumque non innoxium diſſenſum producere poteſt.

finitione ſigna ex ipſa morbi manifeſta conditione ſumenda erunt.

DE MORBO.

§. 5.

Morbi terminus triplici ſenſu apud auctores occurrit. Et primo quidem notionem involuit illius ſtatus, quo fit, ut actiones lædantur. Ita definierunt morbum GALENUS ejusdemque defenſor VALLESIUS, *a*) FREITAG, *b*) & GAUBIUS. *c*) Inquirendum erit, an hæc definitio præmiſſis & requiſitis noſtris ſupra poſitis reſpondeat. Facile unumquemque mecum perſpecturum confido, in hac definitione de cauſa phœnomenorum ſermonem eſſe. Quum autem in

a) „Morbus eſt affectus præter naturam, a quo aperte „læduntur operationes." v. *Controv. med. & philoſ.* L. IV. Cap. I.

b) „Morbus eſt conſtitutio partium præternaturalis, „actiones laedens." v. *Diſſ. de ſanit. & morb. natur.* §. 5.

c) „Status ille corporis humani viventis, quo fit, ut „actiones, homini propriæ, non poſſint apposite „ad leges ſanitatis exerceri, morbus dicitur." l. c. §. 34.

in omni rerum indagatione a cognitione historica incipiendum sit, *a*) atque hæc ex phœnomenis sumi debeat, primam quoque morbi notionem ex iis petendam esse, patet. Hinc hac ex ratione hanc definitionem jam esse rejiciendam, simul adparet. Quum antem porro hac in definitione nulla exhibeantur signa, sensibus externis conspicua, necessario altero caret requisito supra postulato, *b*) hinc nullo modo in usum verti potest. Quantis præterquam hæc definitio obstructa est difficultatibus, quæ signorum usum impediunt, quo tamen nihil est magis necesse! Quoties deprehendimus peculiarem humorum crasin, quæ a naturali aberrat, solidorum structuram, quæ nihil minus quam naturæ consuetæ præ se fert faciem, ubi tamen nullam in functionibus læsionem vel in qualitatibus sensibilibus alienationem detegere possumus! quis tunc hominem ita comparatum insanum diceret? Nonne saltim ex vocis usu consueto magna allucinatio inde oriretur? Annon homini illi, medicus, ad sanationem approperans, in ridi-

a) v. §. 3.
b) v. §. 4.

diculum foret. Et quoties, verſa ratione, ne minimam corporis interni a naturali ſtatu deflexionem, uti ſaltim nobis videtur, detegimus, ubi tamen functionum læſio manifeſte in ſenſus occurrit, & quisque hominem illum morbum alere, dicet! Quodſi porro ignorantiam his adnumerare velimus, in qua circa corporis conditionem verſamur, quæ ad veram ſanitatis indolem neceſſarie requiritur, facile hujus definitionis nullitatem deprehendere oportet. Quonam porro jure defenſores hujus definitionis morbi cauſæ notionem ab illa morbi ſeorſim ſpectare ac exhibere poſſunt, quum ipſam veram cauſam pro ipſo morbo ſumſerint? Nonnulli tandem ſibimetipſis tanto magis adplauſerunt, quo certius crediderunt, quod definitio realis multis paraſangis nominalem ſuperet. Sed tunc morbi notio tantum abſtracta eſt, nunquam autem definitionis præ ſe fert ſpeciem, quæ ante ægrorum lectum adhiberi poſſit. Ex his omnibus facile mancum hujus definitionis conſtare poterit, quique ergo absque dubio & ſine allucinatione certo modo definire cupit, quando homo pro ſano ſit habendus, & quo tempore ſanus eſſe deſinit,

 ille

ille mecum perſpiciet, ſtatum corporis internum nullo modo in morbi definitione locum habere poſſe. *a*)

§. 6

Has difficultates nonnulli ita effugere ſtuduerunt, ut tum actiones læſas, tum ſtatum illlum morboſum internum, qui illas produxit, definitioni conciliarint. *b*) Supra jam monui, completam morbi notionem in concreto tam præternaturalem conſtitutionem ſolidorum & fluidorum velut cauſam, quam functiones læſas & qualitates ſenſibiles vitiatas velut effectus illius cauſæ ſimul comprehendere. Hic autem totus morbi ambitus in conſpectum venire non debet, ſed tantum de nominali vocis definitione agendum eſt. Superflua ergo hæc definitio continet ſigna, id quod legibus philoſophiæ non con-

a) Conferri hic imprimis meretur, Ill. ZIMMERMANN *von der Erfahrung*, B. 3. C. 4.

b) v. HOFFMANN *Opp.Ed.Gen.* T. I. P. I. C. 2. §. 3. Eodem fere modo Cl. FRESE (v. diſſ. *ſub præſ.* BÜCHNERI habita: *de optima methodo cauſas morborum proximas inveſtigandi.* p. 10) morbum definiuit, dum ait: „Morbus erit interna „corporis conſtitutio, qua in viribus partium „ejusdem diſſenſus adeſt, per ipſam tamen earundem fabricam certo gradu determinata.“

congruit. Cæterum ratione cauſæ internæ idem valet, quod ſupra monitum fuit.

§. 7.

Reſtat ergo ultimus adhuc fons, ex quo morbi definitionem educere poſſumus, functiones nimirum corporis læſæ & qualitates ſenſibiles alienatæ, at varii etiam auctores illam ex iis ſtruxerunt. *a*) Nemo enim inficiari contendet, ſe morbum alere, ſi functiones machinæ ſunt vel turbatæ vel ſuppreſſæ, & ſi qualitates viſibiles a conſueta naturali conditione aberrant. Hinc uſui loquendi hanc definitionem quam maxime eſſe congruentem, patet. Quum porro omnis cauſæ & naturæ morbi cognitio ab externis phœnomenis velut manifeſtis & cognitis incipiendum ſit, *b*) hac quoque ex ratione generalis morbi character a phœnomenis manifeſtis petendus eſt. Sunt porro actiones læſæ & qualitates ſenſibiles vitiatæ ſenſibus externis conſpicuæ, hinc definitio iis ſuperſtructa, requiſito gaudet ſupra poſtulato. *c*) Omnino

 qui-

a) v. ELLER *de cognoſc. & cur. morb.* p. 2. Ill. ZIMMERMANN l. c. C. c. p. 245.

b) v. §. 3. cf. Ill. ZIMMERMANN l. c. p. 253.

c) v. §. 5.

quidem magnus functionum numerus ſenſus noſtros externos non attingit. Sic variæ ſecretiones & motus, organis noſtris externis latent, ſic non raro qualitas vitioſa in corpore per ſatis longum temporis ſpatium abſcondita remanere poteſt, antequam phœnomenis morboſis externe obviam prodeat. Sed hac ex ratione ſigna hæc rejici nequeunt, quoniam omnis morbi cognitio phœnomenis externis ſuperſtructa eſt, nec prius cauſa animadverti poteſt, niſi phœnomena externa produxerit. Caret tandem definitio noſtra omnibus iis difficultatibus, quæ reliquis definitionibus adhærent. Quatenus autem læſionis vel vitii in qualitate idea extendi aut limitari debeat, proprie determinari non facile poteſt, ac cum GAUBIO dicere oportet, „facilius eſſe, rem præſen„tem diſcernere, quam verbis exacte defi„nire.“ *a*) Reſpiciendum ergo eſt ad manifeſta

a) l. c, §. 81. Ill. NIETZKI quidem hanc difficultatem abſoluere exiſtimauit, dum ait: „Morbus eſt „diſſenſus functionum corporis humani reſpectu „ſuæ conſeruationis.“ v. *Elem. pathol.* §. 2. Attamen ſape ſæpius in morbis functionum diſſenſus ad corporis conſervationem tendit, cujus exemplum

nifesta vitia, quæ in sensus nostros externos incidunt, quæque pro omni rerum statu ex causa quadam præternaturali promanant, morbumque adesse declarant. Sicut ergo concursus phœnomenorum præternaturalium vel vitiatorum morbum sistit, sic eorum phœnomenorum concursus, quæ secundum naturam succedunt, sanitatem constituunt. *a)* Quemadmodum autem abstrahendo hanc morbi definitionem formauimus, sic neminem crediturum puto, ut morbum absque natura vel causa vere existentem, habendum esse, vellem. Supra enim hanc objectionem jam refutatam esse, credo. *b)*

---

plum motus critici dare possunt, qui tamen phœnomenis morbosis adnumerandi sunt. Si enim ita argumentari vellemus, facile febres ex morbarum numero relegari possent, quoeiam haud raro ad corporis conservationem valent.

a) v. SAUVAGES *Nosol. Method.* T. I. p. 67.

b) v. Nota ad §. 4.

DE SYMPTOMATE.

§. 8.

Omnia phoenomena machinæ noſtræ, quæ a ſtatu ſano aberrant, omnibus fere auctoribus ſymptomatum nomine veniunt. *a*) Hinc ex morbi noſtra definitione conſequitur, quod ſymptoma & morbus tunc ſynonyma fuerint, nulla fere ratione inter ſe diſtincta, niſi in eo, quod non omne ſymptoma, ſeorſim ſpectatum, morbum in concreto nominare debeas. Dantur quidem morbi, ubi tantum ſingula functio læſa vel ſingula qualitas viſibilis vitioſa adeſſe videtur, plurimi tamen morbi ex variorum ſymptomatum ſyndrome conſtant. *b*) Symptomata ergo nobis non ſunt effectus morbi ſed cauſarum ſequelæ, & quoniam omnia, quæ ſymptomatis adnumerari nequeunt, ad cauſas referenda ſunt, nunquam præter cauſam & effectum ens tertium exiſtere poteſt. Sicut autem in capite ſuperiori evictum datum fuerit, quod morbi nominalis definitio effec-

c) GAUB. C. c. §. 83, 84.

b) SAUVAGES l. c. T. I. p. 89. Ill. ZIMMERMANN l. c. p. 245.

effectum tantum, tanquam res ſenſibus externis obvia, reſpicere debeat, ſic complexa morbi notio unum alterumque conjungit, dum nunquam phœnomenon absque cauſa ſeparatim vere exiſtens cogitari poteſt.

DE MORBI NATURA.

§. 9.

Senſuum externorum ope ſuperficiem rerum quidem animadvertimus, penſitans autem hominis ingenium ulterius promovere, & intrinſecum rerum adſpectui exploranti exponere naturæque ſecreta veſtigia ſcrutari, conatus eſt, nec mirum ergo, ſi medici omni fere ævo morborum naturam explorandi, operam navarunt. Felices! ſi rem inquirendo, quæ tam momentoſum, quam perutilem in toto medicinæ ſyſtemate exercet influxum, notiones antea de eſſentia vel natura rite diſtinxiſſent, & inter ſe convenientes fuiſſent, quid naturæ termino illis veniret. Vacillitas autem hujus notionis ex innumeris exemplis probare poſſem, niſi illa quemque perſpecturum conſiderem, qui libros medicinæ aliquantulum pervoluit.

Hinc jam primum ex philoſophiæ principiis naturæ notionem eruere liceat, quo poſtea eo certius morbi eſſentiam ponere poſſimus.

§. 10.

Omne ens quod exiſtit, eſſentia *a*) ſua gaudet, & unum absque altero eſſe nequit. Omnes porro philoſophi conveniunt, eſſentiam rei illud eſſe, ſine quod res, qua talis, eſſe nequeat. Hanc notionem autem nondum ſatis determinatam eſſe, confuſio teſtari poteſt, qua ſæpe auctores, naturam morborum ponendo, laborant. Et quidem duplex apud philoſophos hujus termini ſenſus occurrit, quem, ut videtur, medici non rite diſtinxerunt. Primo enim id denotat, quod rei alicui in omnibus ejusdem conſiderandi & denominandi rationibus, adeoque & in omnibus illis, qui cogitari de eadem poſſunt, ſtatibus diverſiſſimis eodem ſemper modo competit, ita ut ex omnibus illis, per quæ res eſt, quod eſt, primo quaſi loco atque tanquam reliquorum fundamentum, ex quo

a) Monitu hic opus eſſe credo, eſſentiæ & naturæ voces mihi ſemper eſſe ſynonymas, cujus apologia videatur apud HOLLMANNUM in *Metaph.* §. 32.

quo illa consequuntur, concipiatur. Hæc essentiæ notio complexa vel absoluta nominatur, *a*) atque ea est, ad quam in morborum natura quærenda, nobis respiciendum est. Nunc autem essentiæ vox alio adhuc sensu accipitur. Illud nempe, quod rei tantum sub certa quadam denominatione & consideratione competit, ita ut sine eo sub hac consideratione existere nequeat, essentia rei incomplexa vel relativa appellatur. *b*) Ex hac essentiæ ideæ differentia omnes illas quærelas ortas esse, quæ de morbi essentia agun-tur, mox adparebit. Ut autem morbi naturam absolutam inveniamus, in eam rem inquirendum nobis erit, quæ in omnibus morbi considerandi rationibus primum fundamentum sistit, ex quo illæ fluunt. Hoc negotium optime perfici poterit, si omnia illa, quæ rei competunt, ad certas classes redigimus, ut ex iis illud seligere possimus, quod rei naturam constituit. Nec, ut nimiam prolixitatem effugamus, de rebus in abstracto, sed tantum de illis in concreto, hic nobis agendum erit.

§. II.

a) HOLLMANN l. c. §. 15. seq.
b) l. c.

§. 11.

In omni ente materiali tria potiſſimum cogitari ac diſcerni poſſunt. Primo loco nempe phœnomena foras deprehenduntur, ſecundo vires cogitamus, quæ hæc phœnomena producunt, & tertio certam materiæ ſtructuram & mixtionem ſupponimus, ex quibus vires promanant. Quod idem certa quadam ratione de corpore animato valeat, ſupra datum eſt. *a*) Videbimus nunc, quidnam ex his tribus naturæ nomine inſigniendum ſit.

§. 12.

Phœnomena per ſe absque virium concurſu exiſtere nequeunt, & vires rationem continent, vel melius, conſtituunt exiſtentiæ phœnomenorum. Hinc phœnomena rei naturam ejusdem abſolutam non conſtituunt, quoniam in iis ipſis fundamentum non eſt, quod exiſtant. Attamen varii auctores morborum naturam in ipſis phœnomenis quæſiuerunt. Sic plures naturam febris in calore conſiſtere crediderunt, alii ſpaſmum cordis & arteriarum naturam febris eſſe, adfirmarunt. Sed facile quisque ex ſupra de eſſentiæ notione propoſitis videbit, hos viros nullomodo

lomodo abſolutam febris naturam poſuiſſe. Quum enim calor vel pulſus naturali celerior id eſſe nequit, per quod ipſa hæc phœnomena exiſtunt, haudquaquam iis eſſentiæ abſolutæ nomen tribui poteſt. Senſu autem relativo omnino dici poteſt, febris eſſentiam in calore conſiſtere, ſi quando nempe id tantum febris nomine inſignire velimus, ubi calor præternaturalis deprehenditur, tunc omnino hæc febris absque eo calore exiſtere nequit, quamvis ipſius febris eſſentia abſoluta in eo non eſt, ſed tantum illud ſiſtit, per quod definitum exiſtit. Eſt ergo hæc eſſentia definitionis eſſentia, non autem rei ipſius. Ex his ſatis ſuperque conſequi poteſt, morbi naturam abſolutam in phœnomenis nunquam quærendam eſſe.

§. 13.

Alterum, quod proxime a phœnomenis abeſt, vires ſunt, quæ phœnomena producunt. Varii auctores rei viribus naturæ nomen tribuerunt, *a*) ſed æque hoc perperam factum

a) „Natura eſt vis activa ſeu motrix, hinc natura „etiam dicitur vis totius mundi ſeu vis univerſa in „mundo.“ v. BILFINGER *de Deo, anima & mund.* p. 278.

factum fuiſſe, probari poteſt. Omnes vires ex materiæ ſtructura & mixtione reſultant, neque in mundo materiali vis absque cauſa materiali præcedenti cogitari poteſt. Hinc vis primum non eſt, per quod res exiſtat, hinc naturæ nomen ei non competit. Huic alterum argumentum accedit, quod nempe vis idea tantum abſtracta ſit, natura autem rei abſoluta verum ens in concreto ſiſtat. Ergo nec vires naturæ notionem involvunt.

§. 14.

Tertium hinc tantum, ad naturæ notionem condendam, nobis remanet. Primum nempe fundamentum, per quod vires & phœnomena rei, ſub omnibus conſiderandi modis exiſtunt, materiæ modificatio eſt. Hinc hæc materiæ fabrica naturam rei abſolutam conſtituit, atque nunc facile quoque morbi natura ponenda erit. Quando enim omnes corporis mutationes foras prodeuntes ex ſingulari ejusdem ſtructura ſolidorum & mixtione fluidorum ortum trahunt, ſequitur, naturam omnium harum mutationum in ſtructura ſolidorum & mixtione fluidorum contentam eſſe. Quamvis enim phœnomena corporis animalis non ex ſola partium fabrica

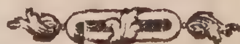
brica oriuntur, tamen anima illud non eſt, ex qua omnes reliquæ conditiones tanquam ex baſi fluunt. Anima enim absque corporis partium conditione & verſa ratione hæc absque anima vere exiſtere poſſunt, neque anima rationem corporis exiſtentiæ continet, nec, poſita illa, phœnomena & vires corporis ponuntur, niſi certa materiæ ſtructura & mixtio ponatur, quibus mediantibus vires corporis ejusdemque mutationes producere poſſit. *a*) Hinc anima, corporis animati naturam non conſtituit, quamvis nonnulli huic ſententiæ addicti videntur. *b*) Attamen omnino ad illam ſemper reſpiciendum eſt, quum eſſentialem differentiam inter corpora animata & inanimata ſiſtat. Hinc optimo jure atque ut omnis diſſenſus avertatur, adjungi poterit, naturam corporis animalis fabricam ejusdem eſſe animatam, ex qua omnes vires atque mutationes ejusdem veluti ex primo fonte emananr. Quum autem

a) c. f. Not. ad §. 3.

b) v. MEAD. *Opp. Ed. Gœtt.* T. I. *de Variol.* p. 12. & SAUVAGES l. c. p. 96. ſeq. qui autem ſenſum naturæ metaphyſicum cum ſenſu ejusdem phyſico confundunt.

tem porro mutationes corporis humani duplicis ſint generis, quorum alterum illas comprehendit, quæ ſecundum ſtatum naturalem ſuccedunt, alterum autem eas continet, quæ læſæ vel vitiatæ dicuntur, etiam pro hac ratione, eſſentiam harum mutationum duplicem eſſe, conſequitur, & ſicut absque omni dubio concludimus, phœnomena præternaturalia nunquam ex ſana & naturali ſolidorum ſtructura & fluidorum mixtione flui poſſe, ſic omni jure conſequimur, naturam morbi in fabricæ corporis a ſtatu naturali alienatione ſitam eſſe. *a*)

a) Hanc naturæ notionem de morbo in genere plurimi auctores poſuerunt, quamvis in morbis individuis omnes fere ab illa diſcedant. „Eſſentiam „morbi non conſiſtere in læſa operatione, ſed in „ea diſpoſitione, per quam læditur" apud VALLESIUM l. c. legitur, quocum etiam GAUBIUS conſentit, dum ait: „Naturam morbi generalem ſitam eſſe in male affectis corporis vivi „illis conditionibus, quibus id aptum natum eſt, „ſuam conferre ſymbolam ad actiones humanas." l. c. §. 42.



DE

DE CAUSA MORBI

§. 15.

Quandoquidem in toto naturæ phœnomenorum regno nihil absque cauſa vere exiſtens cogitari poteſt, nullum quoque dari morbum, quin ſuam agnoſcat cauſam, ſimul apertum eſt. Quodſi autem porro tota actualis natura ita concatenata eſt, ut ex innumeris ejus membris unum ſtet pro effectu præcedentis, ſimulque pro cauſa ſequentis & omnium ſequentium, iterum quodvis phœnomenon innumeras agnoſcere cauſas, quarum ſemper altera rationem continet alterius, conſequitur. Hinc medici ſub morbi cauſæ nomine omne id comprehendere ſolent, quod ad morbum producendum ſymbolam conferre valet. In tanta autem rerum multitudine certos ponere limites fas eſt, ne altius adſcendatur, quam neceſſitas jubet.

§. 16.

Cauſa morbi eſt illud, quod morbi rationem in ſe continet. *a*) Hinc omne id quod ab aliis, principii nomine a cauſa diſtinctum

a) NIETZKI *Elem. Pathol.* p. 24. §. 98.

ſtinctum fuit, veræ cauſæ præ ſe fert indolem, nec ab ea diſcernenda eſt. *a*) Hinc porro cauſa ſemper eſt ens in concreto, ratio autem ens in abſtracto, *b*) atque hinc omnia ea, quæ rationem morbi continent, entia in concreto ſiſtunt. Ut tandem in reliquis, ſic in morbis producendis plures ad unum morbum efficiendum concurrunt cauſæ, quæ, ſingulatim ſpectatæ, rationem inſufficientem exiſtentiæ morbi, omnes autem ſimul comprehenſæ, rationem ſufficientem morbi ſiſtunt, vel cauſam quamdam producunt, quæ hanc ſuffi-

a) HOLLMANN l. c. §. 272. SAUVAGES l. c. p. 74. ſeq. magnum inde diſſenſum oriri putat, ſi principium a cauſa non diſtinguitur. Hæc autem ſententia ex falſa ejusdem de cauſa notione fluit, quum illam cum ratione confundit. Principium enim id vocat, quod a nobis cauſa dicitur, cauſam autem id eſſe adfirmat. ex quo intelligi poſſit rei exiſtentia, & quod ſenſibus ſemper lateat. (v. l. c. p. 81. §. 180.) Has autem notiones non omnes philoſophi admiſerunt, neque in noſologia locum habere poſſunt, quum raro vel nunquam ex principio morbi ejusdem exiſtentiam intelligere poſſimus.

b) v. HOLLMANN, l. c. §. 271. NIETZKI l. c. §. 100. SAUVAGES l. c. §. 180. Hic auctor nempe id cauſam adpellat, quod nobis ratio eſt, atque illud ſenſibus externis cognoſci non poſſe, probat.

ſufficientem rationem continet. Relictis omnibus aliis, hic tantum de cauſa morbi, quæ corpori ineſt, aliquid monere liceat.

§. 17.

Ex cauſa externa, vel ex plurium remotarum concurſu vitium quoddam in ſolidis vel in fluidis, vel in utrisque producitur, ex quo morbi phœnomena primo loco oriuntur. *a*) Sic ex aeris frigiditate indeque contracto refrigerio lentor ille inflammatorius naſci poteſt, qui febrim inflammatoriam accendit. Lentor ille inflammatorius optime *cauſæ materialis* nomine inſignitur. Ad febris autem exiſtentiam hæc cauſa nondum ſufficiens eſt, quoniam ſæpe lentorem illum absque febri inflammatoria obſervare contigit. Multa ergo ad morbum producendum adhuc concurrunt, quæ non in ipſa cauſa materiali, uti ſaltim nobis conſtat, ſed in viribus corporis, in loco, quem occupat, ejusdemque varia conditione latent. Ut enim medicamenta, ſic cauſæ morbificæ materiales varios pro varia corporis univerſi partiumque conſtitutione ef-

 fectus

a) Facile adparet, de ea cauſa interna, quæ prædiſponens dicitur, hic ſermonem non eſſe.

fectus relinquunt. Sic ex ſanguinis diatheſi phlogiſtica nunc laryngis nunc pleuræ nunc pulmonum inflammatio producitur, quæ omnes facie differunt, hinc aliam atque aliam cauſam agnoſcunt, quæ diverſitatis phœnomenorum rationem contineat. Has *cauſas formales* adpellare liceat, ex quibus binis demum morbi *cauſa proxima* conſtat.

§. 18.

Cauſa materialis morbi rationem ſufficientem non continet, ſed tantum id denotat, quod, cauſis formalibus exceptis, proxime morbum produxit, quo demto morbus præſens dirimitur, quo autem poſito, morbus nondum ponitur. Semper hinc præternaturale quid vel in ſolidis vel in fluidis vel in utrisque latens ſiſtit, ex quo, cauſis formalibus exceptis, ſub omnibus conſiderandi modis morbus initium cœpit. Hac ratione ab omni cauſa prædiſponente & occaſionali, ex quibus nempe demum naſcitur, ſatis diſtincta eſt. Sic enim colluvies bilioſa putrida in primis viis petechias producere valet, atque tunc, cauſis formalibus exceptis, ſub omnibus conſiderandi rationibus primum ſiſtit fontem, ex quo petechiæ oriuntur

tur, hinc veram cauſam materialem petechiarum conſtituit. Conſtitutio autem cholerica, pituitoſa, aer, putridis exhalationibus inquinatus, quamvis huic colluviei primarie anſam præbeant, tamen illud fundamentum haud ſiſtunt, ex quo petechiæ ſub omnibus conſiderandi modis ortum trahunt.

§. 19.

Cauſa ergo formalis eſt illa corporis conditio, qua fit, ut cauſa materialis hæc vel illa ſymptomata efficere valeat. Hinc ad cauſas remotas vel præcedentes referenda non eſt, ſed in ſerie cauſarum ultimum occupat locum. Et quidem hæc cauſa morboſæ conditionis notionem haud neceſſarie involvit. Sic enim colluvies humorum acrium in primis viis, nervos irritando, convulſiones concitare poteſt, quo in caſu colluvies acris cauſam materialem, nervorum autem ſenſibilitas & conſenſus, cauſam formalem conſtituunt. Negari interim non poteſt, nonnunquam & hanc cauſam formalem morboſæ indolis eſſe. Sic v. c. febri inflammatoriæ facile peripneumonia accedit, ſi laxitas pulmonum antea adfuerit, aut ſi pluribus vicibus individuum jam a pulmonum inflamma-

tione correptum fuerit. Sic ex paulo ſenſiliori ſyſtemate nervoſo, colluvie acri irritante accedente, phœnomena conflantur, quæ in conſtitutionibus minus ſenſilibus haud deprehenduntur. Hoc autem in re nihil mutat. Ablata diatheſi phlogiſtica, demta colluvie, in binis morbus tollitur, neque talis cauſa formalis peculiarem medici attentionem deſiderat. Longe autem aliter res ſe habet, ubi hæc corporis conditio ita comparata eſt, ut a leniſſimo irritamento phœnomena ortum ducant, quæ irritamento proportionata non ſunt. Sic in morbo hyſterico ex leuiſſimis cauſis, ſpaſmi convulſiones, dolores colici contrahuntur. Adeſt in hoc morbo peculiaris ſyſtematis nervoſi conditio, qua, leuiſſimis accedentibus cauſis, magna eaque ſat moleſta ſymptomata efficiuntur. Tunc autem hæc partium conſtitutio pro cauſa formali habere non debet, ſed in conjunctione cum irritamento veram præ ſe fert indolem cauſæ materialis. Cæterum lubenter fateor, limites hic ponere, ſatis difficile eſſe, id quod autem ex culpa notionum mearum excluſiva haud evenit, quum idem de omnibus reliquis cauſæ notionibus valeat. Naturæ catena tales difficultates ubique

que præſentat, neque membrum quodlibet absque colliſione reliquorum cognoſci atque determinari poteſt. Ad praxin nobis ſuffi-cere poteſt, omne id cauſæ formalis nomine inſignire, quod in morbo producendo, viri-bus, corpori ejusdemque partibus propriis, atque idioſyncraſiæ tribuendum eſt.

§. 20.

Nemo, veluti opinor, hanc cauſarum differentiam, naturæ rerum ſuperſtructam eſſe, negabit, *a*) quin potius magnum inde in ſe-rie notionum commodum redundare, per-ſuaſus fuerit, ſi illius ope intelligi poteſt, quonam jure eandem cauſam effectus oppo-ſitos producere, idemque effectus ex diver-ſis cauſis oriri poſſe, dicendum ſit. Quum enim cauſa formalis magnum in cauſis mate-rialibus modificandis exerceat imperium, va-ria hinc quoque phœnomena ex una eadem-que cauſa materiali adparebunt, ubi diver-ſæ cooperant cauſæ formales. Sic v. c. ver-mes varios morbos, pro varietate cauſarum formalium, i. e. loci, quem occupant, idio-ſyn-

a) Neotericorum nonnulli ad hanc cauſarum diſtinc-tionem reſpiciunt, de qua vid. Cl. GESNER *Beeobachtung. aus der Artzeneigel.* B. 1. p. 74.

ſyncraſiæ &c., facie & ſymptomatibus diverſiſſimos excitare valent, ubi vermes pro vera cauſa materiali habendi ſunt. Sic inflammatio ex diatheſi ſanguinis phlogiſtica, ex conſenſu, ex putredine evenire poteſt.

§. 21.

Quodſi cauſa morbi materialis illum denotet ſtatum corporis præternaturalem, ex quo ſymptomata primo loco tanquam ex fundamento ſub omnibus conſiderandi & denominandi rationibus reſultant *a*) cauſam morbi materialem atque naturam morbi nobis ſynonyma eſſe, ex naturæ morbi notione ſupra poſita *b*) patet. Hinc unum terminum alteri ſubſtituere liceat. Quodſi autem porro varii morbi ex una eademque cauſa materiali foveantur, atque, verſa ratione, idem morbus variam agnoſcere poteſt cauſam materialem, varios quoque exiſtere morbos, qui, quamvis diverſam præ ſe ferunt faciem, natura tamen conveniunt, & e contrario totidem occurere morbos, qui, quamvis ſymptomatibus conveniunt, diſſimillima

a) §. 18.
b) §. 14.

lima tamen ſunt natura, ſimul conſequitur. *a*) Magnum ex hujus differentiæ attentione commodum arti enaſci, infra pluribus patebit.

a) „Reperiuntur morbi" ait SYDENHAMUS, „qui „ſub eodem genere ac nomenclatura redacti, ac quoad „nonnulla ſymptomata ſibi invicem conſimiles, ta„men & natura inter ſe diſcreti diverſum etiam „medicandi modum poſtulant." Additque eodem loco: „complures eſſe morbos, qui, licet ab „auctoribus ſub eodem titulo citra ullam ſpeciei „diſtinctionem tractentur, diſſimillima ſint indole." v. Opp. Præfat. Ed. Gen. p. 7. Ed. Lugd. p. 13.

Idem confirmat GAUBIUS, dum ait: „Poſ„ſunt cauſæ natura convenire, tametſi diverſas „corporis partes occupant, ideoque nec easdem „præciſe functiones turbant. Quod magnæ uti„litatis in arte compendium. „l. c. §. 63. cf. etiam „Ill. ZIMMERMANN l. c. p. 125.



DE MORBO PROFLIGANDO.

§. 22.

Morbi curatio in eo verſatur, ut cauſæ auferantur, quæ ſymptomatum rationem continent. Quum autem id tantum tollendum ſit, quod præternaturale aut vitioſum corpori ineſt, inter omnes morbi cauſas præcipue ad cauſam materialem reſpiciendum eſſe, adparet. Negligi quidem minime debent cauſæ antecedentes, quippe quæ, ſi perdurent, omnino removendæ ſunt. Sic etiam ratione cauſæ formalis multa in praxi attendenda ſunt, quum pro illius diverſitate aliam atque aliam viam ad cauſæ materialis ablationem ſequi, nos oporteat. Attamen quæque cauſa materialis generalem ſibi methodum vindicat, quæ ſub omni cauſæ formalis differentia proſequenda eſt. Sic peripneumoniæ inflammatoriæ univerſalis methodus antiphlogiſtica convenit, quamvis ſimul ad expectorationis promotionem attendi debeat. Cardo ergo curationis in tollenda cauſa materiali, hinc in auferenda morbi natura, verſatur. Medelæ ratio autem ſpeci-

fica

fica ex cauſarum ſimul formalium ratione haurienda atque determinanda eſt.

DE METHODO MORBOS ORDINANDI.

§. 23.

Superat humani ingenii vires, omnes notiones individuales ſigillatim deprehendere, inque rebus agendis illas adhibere, hinc animæ fere proprium atque inſitum eſt, ut conceptus individuales ad generaliores quosdam revocemus, qui memoriam, oneri alias confuſionique cedentem, ſuffulcire valent, & ſecundum quorum normam novas rerum obvenientes notiones digerere poſſumus. *a*) Hæc virium tenuitas reique commodum quoque

a) „Sentiunt attenti, lumen ex detecta quaque veri„tate menti natum ſimul diluculum eſſe, cum quo „in cognitionem propinquæ veritatis eatur. Et „ſane labor infinitus eſſet inveſtigandi ſingula: ſed „præcedens ratiocinatio, qua ſimilia ſimilibus ac„cenſere, proni ſumus, onus illud leuius reddit.“ KLOEKHOF *de morb. anim.* p. 2.

„Das Licht von jeder entdeckten Wahrheit iſt „für uns die Dämmerung der Wahrheit, die ihr „zunächſt liegt. Ill. ZIMMERMANN. l. c. T. 2. L. 4. C. 2.

que in caufa funt, qua factum fuit, ut ingens morborum numerus ad genera quædam univerfaliora reductus, atque norma ftructa fuerit, fecundum quam novæ morborum fpecies dijudicari poffunt. *a*) Neceffitas rei neceffitatem ad illam ulterius attendendi jam fatis evincit, & pro optima forfan mihi eft apologia, criminationem forte fubienti, me genio fæculi plus nimium indulfiffe. *b*) Attamen propius mihi elaborandum erit in reddenda ratione, qua multitudinem fyftematicorum, qui mutationes corporis humani præternaturales ad fumma quædam genera reduxerunt, adaugendi, permotus fum.

§. 24.

a) „Genera morborum tam mirabile vinculum inter „fe & veluti communionem quandam habent, ut „idem lumen, quo unius natura profertur in con„fpectum, a proximi lumine crebro accendatur.“ Cockburn *Virulentæ gonorrhoeæ fymptomata &c.* Lugd. 1716. in Dedic.

b) Kloekhoff *Galenum* illos perftrinxiffe non cenfet, „qui feveriore ratiocinio, ex iis quæ fen„fui aut rationi evidentia funt, de rebus affinibus „obfcurioribus conjecturam facere, vel judicium „quoddam ferre, fuftinuerunt. Eo enim omnes na„tura ducit: idem jucundum femper, nec raro uti„le, quin & neceffarium eft.“ l. c.

§. 24.

Hæc abſtrahendi ars ſimilitudini & diſſimilitudini rerum ſuperſtructa eſt, & generatim methodus ordinandi adpellari ſolet. Eſt autem ſimilitudo nihil aliud, quam rerum, ſub certa determinatione ſpectatarum, convenientia, uti diſſimilitudo, rerum ſub certa determinatione ſpectatarum, diverſitas. *a*) Hæc determinatio, ſub qua res conſiderari poſſunt, normam præbet, ſecundum quam rerum differentia dijudicatur, quæque vulgo fundamentum diſtinctionis vocant. Quum autem una res eademque ſub multivario ſtationis puncto ſpectari potuerit, quibus totidem ſimilitudines & diſſimilitudines deprehendimus, multas dari unius ejusdemque rei differentias, ſimul conſequitur. Non autem idem eſt, an hæc ex rerum analogia argumentatio ſecundum has vel alias determinationes inſtituatur. *b*) Hinc inter omnes rei conditiones, ſub quibus ſpectari poteſt, illa

a) v. HOLLMANN l. c. §. 252.

b) „Argumentatio a ſimili, ſi debite non inſtituatur, „cæteris omnibus fallaciores deducit concluſiones.“ BAGLIVI.

„Circumſpecta poſtulatur ex ſimilitudine morbo„rum argumentatio.“ KLOEKHOFF.

illa ſeligenda erit, ex cujus nexu fertiliſſimam ad incognita ducere poſſumus concluſionem.

§. 25.

Poſſunt autem res præcipue duplici ratione conſiderari. Reſpicimus nempe vel ad rerum attributa externa vel ad earundem naturam internam. Ergo duplex datur fundamentum diſtinctionis rerum ſimilitudinis, quorum alrerum ex rerum natura, alterum ex earundem attributis externis deſumtum eſt. Hinc duplex otdinandi methodus exſtat, quarum illa eſſentialis vel naturalis hæc autem artificialis auditur. Eſt ergo methodus ordinandi naturalis æquatio ſimilitudinum rerum ſecundum earundem naturam. Methodus autem artificialis illa erit rerum ſimilitudinis comparatio, quæ ſecundum differentiam attributorum externorum earundem inſtituitur.

§. 26.

Quum eſſentia rei, ſenſu poſitivo ſpectata, unica tantum ſit, unicam tantum exiſtere methodum ordinandi naturalem, conſtat. Quum e contrario multivaria ſit rerum externa conditio, plures etiam confici poſſe ordines re-

rum

rum artificiales, ſimul apertum eſt. Quando ergo, in morbis ordinandis, regula, ſecundum quam ſimilitudinum comparatio æſtimari debet, ex morborum phœnomenis deſumitur, plures etiam methodos artificiales exiſtere poterunt. Sic regula comparationis a morborum origine, ſede, gradu, eventu &c. deſumi poteſt, *a*) at nimis ambiguum & a foro meo longe diſtans foret, ſi omnes has rationes, quibus pro earundem diverſitate, varia ſyſtemata ſunt ſuperſtructa, recenſere vellem. Sufficit mihi, paucis hic monere, quod hac methodo ſcientia haudquaquam promoveatur, niſi incommoda, quæ inde redundant, morborum cognitionem impediant. Et quidem in cauſa hæc ſunt. In methodo artificiali ſæpe morbi, natura diverſiſſimi, conjunguntur. Quum enim tantum ad phœnomenorum morbi ſimilitudinem reſpiciatur, hæc autem ſæpe ſæpius unam eandemque præ ſe ferant faciem, quamvis ex longe diverſa cauſa emanant, *b*) facile hujus aſſerti

a) HOFFMANN *Opp. Ed. Genev.* T. I. P. 2. C. 6. GAUB. l. c. §. 841. ſeq. *de* HAEN *Theſ. febr. diviſ. ſiſt.*

b) §. 20. 21.

asserti veritas constare potest, atque cuique patebit, qui multivarias, unius ejusdemque morbi, causas materiales perpenderit, hinc, exempla huc allegare, fere superfluum fore, existimo. Sic enim per satis longumtemporis spatium, pleuroperipneumoniæ unam tantum existere speciem, practici crediderunt, atque in omnibus individuis eandem medendi methodum commendarunt, quamvis pro varia aëris & corporis constitutione *a*) longe diversæ sit indolis, diversamque medelæ rationem postulet. Idem de omnibus reliquis febribus valere, ex eruditis neotericorum speciminibus lucide adparet. Nec minus, inversa ratione, morbi, natura congeneres, hac methodo disjunguntur, quoniam varia phœnomena ab una eademque causa materiali pendent. *b*) Sic colicæ & dysenteriæ biliosæ absque pulsu celeri & calore præternaturali existunt, quæ omni jure omnique habita ratione, pulsu celeri atque calore febrili exceptis, febrium biliosarum

a) „In plurimis," ait HUXHAM. „morbis epidemicis, speciatim variolis, morbillis, febre scarlatina, cæterisque fieri potest, ut morbus generalis insigniter per ægrotorum particularem mutetur constitutionem." *Opp. Ed.* REICH. T. 3. p. 117.

b) l. c.

ſarum numero accenſendæ ſunt, quibus autem diſtinctionis fundamentum longe alium attribuit locum. Sic rheumatismus in juncturis ad arthritidis genus relegatur, quamvis nonnunquam inflammatoriæ indolis eſſe, occurrat, eaque ex ratione ad rheumatiſmum inflammatorium remittendus ſit. Quanta inde in dogmatica medicinæ parte idearum vacillitas atque rerum confuſio oriatur, cuique artis tyroni patet, qui methodum pervolvit, quam *Sauvages* adoptauit. Nullo enim ſtabili nexu juncta eſt theoria, quæ, per totum ſyſtema inordinate diſperſa, innumeris repetitionibus, tyronis laborem nimis grauem reddit, neque philoſophicam notionum ſeriem admittit. Idem corporum naturalium ſcrutatoribus in noteſcere debet, qui ſyſtemata, ſola corporum facie externa ſuperſtructa, in corporum indagatione adhibent. Ingens porro numerus generum morborum, qui, ex ſymptomatum ſimilitudine, nulla cauſæ indoliſue morbi habita ratione, conficitur, nullius in arte emolumenti eſſe poteſt. Copia enim febrium, priſcorum monimentis nobis mandata, id claro ſimul autem triſti probat argumento, quanta fiat ordinis rerum perturbatio,

batio, in dispescendis morbis, absque ad eorundem naturam stabilem habito respectu. Febres assodes, lingodes, elodes &c. tantum nominandæ sunt, & nemo, harum febrium rationem attendens, probationem negabit. Variam tandem hinc inde litigandi materiem nasci, causus seu febris ardens testari potest. Hæc, quæ & cujus sit naturæ, medici valde dissentiunt. *Bœrhavius* illam pro summo sanguinis statu inflammatorio, *a*) *Junckerus* aliique pro summo febris biliosæ gradu tradunt, *b*) & *Ellerus* adhuc aliud quid sub illa intellexisse videtur, *c*) & quisque, quod mirandum videtur, priscorum testimoniis sententiam suam probare potest. Facile autem ex ipsis veteribus perspiciendum est, illos, omnes febres, in quarum decursu æstus ac sitis majori consueto more gradu deprehenduntur, ardentes vocasse. *d*) Quam multis vero aliasque inter

a) *Aphorism. de cognos. & cur. morb.* §, 738. seq.

b) Ill. TISSOT *Opp. Ed. Ill. Bald.* T. I. p. 15. Ill. VOGEL *de cognosc. & cur. C. H. adfect.* p. 51. & 56.

c) *Obs. de cogn. & cur. morb.* p. 69.

d) FOREST. *Opp.* L. 2. Obs. 16. *Schol.* BELLIN. *de Urin. & puls.* Ed. Lugd. 1717. p. 248, 254. Ill. VOGEL l. c. p. 52.

inter ſe diverſiſſimis febribus hæcce phœnomena conveniunt! Et quomodo aliter fieri poteſt, quam ut utriusque opinionis valor vetuſtatis ſigillo confirmari poſſit. Ex omnibus his ſatis conſtare arbitror, omnes diviſiones, phœnomenis externis, absque ad morbi naturam habita ratione, ſuperſtructas, nulla utilitate eſſe. Neque deſunt medici magni nominis, qui harum diviſionum damna perſpexerunt. *a*) Quærenda ergo eſt altera methodus, quæ omnibus his difficultatibus minus obnoxia ſit.

 §. 27.

a) Variis titulis unus idemque morbus inſigniri ſolet, „ubi tamen eadem eſt morbi cauſa, indicationes „etiam eædem, atque eadem ſymptomata, ſolo „gradu diſtincta. Ita multo etiam frequentius „plurimos variantes morbos, (qui cum a diverſis „cauſis originem ſuam ducunt, ita admodum diverſis ſymptomatis ſtipati, æque diverſas indicationes ſubminiſtrant methodumque curandi æque differentem requirunt) ſub uno generali titulo comprehenſos, atque uni eidemque methodo accommodatos paſſim reperimus. Atque inde fit, „quod nulla alia ars præter medicinalem adeo „longo uſu atque experientia indigeat. &c. MORTON *Præf. ad Phthiſiologiam.* „Inter „præcipua artis noſtræ deſiderata illud merito reponimus, ut ſinguli quique morbi in tot ſpecies ſub- „diſtin-

§. 27.

Quando ordinandi rationes ex ipſa morborum naturæ ſimilitudine deſumuntur, omnia hæc evitari poſſe, cuique facillime patebit. Cauſæ enim materiales tantam varietatem non obſeruant, quam in phœnomenis deprehendimus, & quamvis morborum cauſas materiales haudquaquam omnes cognoſcamus, tamen ex una eademque, varios eosque ſatis diſtinctos effectus oriri, ſupra evictum

„diſtinguantur, quot ſunt morbi primarii, a quibus „foventur, aut cauſæ vehementes, conſtantesque, „a quibus producuntur. Contra medici morbos „nonuullos, qui in tot ſpecies diſtingui deberent, „quot ſunt principales morbi aut cauſæ vehemen„tes a quibus foventur, quia in nonnullis ſymptoma„tis ſibi ſimiles videntur, ſub uno generali titulo „comprehendunt, eademque medendi methodo in „ſingulis utuntur, cum revera & indole diverſi „ab invicem ſint, diverſam medendi methodum ex„poſcant ſinguli.“ BAGLIVI *Prax. med.* L. 2. C. 9. Ill. TISSOT ita de magno febrium catalogo dolet: „Variis“ ait, „nominibus ſæpe eun„dem morbum indicauerunt, alias & plerumque „ex ſymptomatibus, neglecta cauſa, nomenclatu„ram deducentes tot finxerunt nomina, quot paulo „grauiora ſymptomata in febrili praxi occurrebant“ l. c. p. 14. Cl. *van den Boſch* ſequentia habet: „Magnum pathologiæ adfertur detrimentum ex non„nul-

ctum datum est. *a*) Hinc utile in arte compendium ponitur, quoniam pauciores existunt causarum materialium classes, quam phoenomenorum. Est porro haec methodus illa, ex qua simul curationis ratio patet, id quod auctores tanto desiderio optarunt atque postularunt. *b*) Dum enim morbi cujusdam deter-

„nullorum medicorum cacoethe, qua audito uno „alteroue cardinali, ut ita dicam, symptomate, „statim & praemature nimis, nomina morbis imponant, totamque nomini superstruant indicationem. „Veri medici est, ad morbi adaequatam comparandi „ideam, ex phaenomenis omnibus ad causam ratiocinari, neque quaerere nomen tantum morbi, „sed quid causam expediat." *Histor. Const. epid. vermin.* p. 7. Conferri quoque ea merentur, quae apud SYDENHAM in *praefat. ad Opp.* leguntur, nec minus ea, quae HOFFMANNUS hac de re disseruit in *Opp. cit.* T. I. p. 148. §. 7. *Scholion.*

a) §. 20. 21. 26.

b) „Methodus morbos ordinandi ita comparata esse „debet, ut non in nominibus duntaxat morborum „inveniendis sese utilem praestet, sed praecipue facilem ad eruendas curationes viam expediat." GAUB. l. c. §. 840. Conf. etiam auctores modo allegatos. HEBENSTREIT, qui omnium primus, ad talem methodum respexit, illam ita describit: „Usus hujus methodi est, indicationis alicujus communis, quae multis aegritudinibus, titulo dispare utentibus, respondeat, inventio." *Progr. de methodo morbos ordinante. Spec. prim.* p. 14.

determinationem ſyſtematicam vel hiſtoricam ſecundum hanc differentiam eruimus, ſimul ad ejusdem cauſam materialem, hinc ad naturam, indeque ad indicationes curatiuas ducimur. Summo ergo ſtudio hæc morborum differentia eruenda atque pro methodi ordinandi fundamento ponenda eſt.

§. 28.

Quum autem morborum natura abdita ſit, neque ſenſibus externis pateat, ex phœnomenis ab ea emanantibus ad illam concludi debet, & quamvis ex ſymptomatibus, per ſe ſpectatis, nullomodo vera norma pro methodo naturali ſtrui poſſit, *a*) tamen ſymptomatum ſimilitudo eatenus pro norma comparationis aſſumi poteſt, quatenus naturam morbi indicant. Hæc vero phænomena rite determinare, rex maxime eſt ardua atque difficilis. Undenam? Nonne quæque conditio morboſa, ſub certis atque determinatis circumſtantiis poſita, certa ſua ſibique propria habet ſymptomata? Annon juſta obſeruatione illa determinari poſſunt? Quo certius prius, eo majoribus poſterius obnoxium eſt difficulta-

a) §. 26.

cultatibus. Complicatiſſimus virium machinæ noſtræ conſenſus, indeque varia directio ac modificatio effectuum unius ejusdemque cauſæ materialis, exigua noſtra cognitio reliquarum circumſtantiarum, ſub quibus, poſita cauſa materiali, hæc vel illa ejusdem effectus modificatio evenire debet, frequens cauſarum plurium concurſus, magna opinionum de natura cauſarum cohors, præjudiciis ac hypotheſibus erroneis ſuperſtructa, omnia hæc & adhuc plura, quæ jam *Baglivi* monuit, *a*) quæque noſtris temporibus tanta elegantia ab Ill. *Zimmermanno* expoſita ſunt, *b*) hanc determinationem fere ad problemata altioris indaginis relegant.

§. 29.

Quamvis autem hæc fere inſuperabilia impedimenta abſolutam morborum naturæ indagationem valde onerunt, tamen via ſternenda eſt, qua ad morborum naturæ ſimilitudinem relatiuam detegendam pervenire queamus, atque videamus, annon detur filum ariadneum, cujus ope ex hoc labyrin-

 tho

a) v. *Opp.* L. I. p. 8. ſeq. & L. 2. p. 166. ſeq.
b) *Von der Erfahrung* B. 3. C. 2.

tho nos extricare poſſemus. Ex phœnomenis morboſis, id eſt, ex ſymptomatibus ad cauſas concludendum eſſe, ſupra datum eſt, *a*) nec alio modo hoc fieri poſſe, nemo neſcit. Abſolute autem atque ſine alio habito reſpectu ex phœnomenis morbi ad ejusdem cauſam concludere, ita ſonat, ac ſi quis ex ſola plantæ cujusdam incognitæ partium inſpectione ac deſcriptione, citra ullam aliam rationem, vires ac indolem plantæ vellet diuinare, ad quod perficiendum multa adhuc alia auxilia concurrunt. Sic etiam in morbi cauſa indaganda, præter ſymptomata, alia attendenda ſunt, ex quibus indolem cauſæ dijudicare poſſumus. Videamus quænam ſunt auxilia, quæ nos in praxi ad cauſæ cognitionem perducere poſſunt.

§. 30.

Ex cauſis antecedentibus tam externis quam internis nonnunquam concluſio ad cauſam materialem duci poteſt. Sic ex intima converſatione prægreſſa cum homine, labe venerea inquinato, ad contagium venereum in ſequenti morbo concludi poteſt. Sic in febri qua-

a) §. præc.

quadam acuta ex cholerica corporis conſtitutione, ex animi adfectubus prægreſſis, ad bilis cooperationem concluſio formari poteſt. Sic febris in conſtitutione robuſta, ex refrigerio contracta, non facile nervoſæ febris indolem ſeruabit. Quum autem plurima harum cauſarum pars, varios, pro varia corporis conditione, edat effectus, atque ſæpe etiam lateant, ita ut ne veſtigium quidem de iis detegamus, ex iis ſolum absque alia relatione ad cauſæ materialis conditionem concludi nequit, quamvis omnino negligi non debent.

§. 31.

Nec cadauerum ſectiones certum quid de morbi natura exponunt. Cauſæ enim quodammodo effectus, rariſſime vero ipſam naturam oſtendunt, atque nil vel parum ad medelam ſpectans docent, dum externa cadaueris partium facies ſæpius in diverſiſſimis morbis una eſt eademque, neque ſimplex adſpectus ad morbi naturam concluſionem admittit. Omnino quidem locum inter auxilia tenent, quibus ad cauſas formales quasdam peruenire poſſumus, ſed ad cauſas materiales detegendas non ſemper ſufficiunt. Aliud ergo adhuc medium inveſtigandum erit, cu-

jus ope ex phœnomenis, naturalis morborum differentia dijudicari queat, vel quod saltim in sodalitio reliquorum instrumentorum aptiorem hanc viam reddat, atque conclusionibus, ex reliquis præmissis deductis, majus superaddere valeat pondus.

§. 32.

In omni humana cognitione res ex varia inter se relatione dijudicantur, nec alio modo cognosci possunt. Sic in proprietatibus corporum indagandis hæc corpora cum aliis combinamus, ut exinde varia eorundem phœnomena atque effectus colligere, atque ex his ad corporum naturam concludere possimus. Sic etiam morborum natura ex eorundem ad remedia & medicamenta, quæ, ad eos tollendos adhibimus, relationibus dijudicanda erit. *a*) Hac ratione ex methodo medendi

a) Ita in morborum naturæ investigatione agendum esse, *Pitcairn* jam monuit, atque verba ejusdem hic in medium proferre liceat: „Manifestum est" ait, „nos nihil aliud in rebus cognoscere, quam earum ad alias relationem legesque & proprietates virium, quibus eas mutare vel ab iis mutari „solent. — Causa vero phisica & tantopere a phi„losophis quæsita rerum natura est illud in rebus „ignotum, a quo vires emanare volunt. Illud autem

medendi antiphlogiſtica, in quibusdam febribus adhibenda, concluſio valere poteſt, peculiarem humorum tenacitatem adeſſe. Vel ſaltim ex convenientia hujus methodi in morbi ſpecie incognita ad eam febris indolem concludere poſſumus, quæ nobis ſub febris inflammatoriæ denominatione conſtat. Quamvis ergo non ſemper ad morbi naturam abſolutam hac ratione argumentandum ſit, tamen analogiam morborum inde dijudicari poſſe, omnibus phyſicæ legibus congruit. Concurrunt quidem adhuc alia auxilia, jam ſupra memorata, *b*) quorum omnium tamen ipſa obſervatio practica, de morborum verſus medicamenta relatione, certiorem ad eorundem naturæ indagationem munit viam. Ut ergo in chymia corporum mixtionem ex varia eorundem ad alia relatione

„tem cum ſciri non poſſet, niſi prius agnitis viribus harumque legibus inuentis, neque quidquam „præſtet niſi per vires, ſequitur viribus ignotis notitiam illius eſſe nullam, adeoque medicis incumbit, ut vires medicamentorum & morborum, quæ „per operationes poſſunt inveniri, expendant & „ad leges revocent.“ *Opuſc. Roterod.* 1714. p. 3. ſeq.

b) §. 30. 31.

tione cognoſcimus, ſic ad morborum indol s cognitionem ipſius medelæ ope perducimur, & ſicut ſyſtema mineralogicum naturale absque corporum examine chemico condi nequit, ita morborum ſyſtema naturale, ſine experientia practica, qua probe inſtituta, tum demum ad argumentationem ex analogia ducimur, nullum eſt.

§. 33.

Quando itaque medendi ratio normam præbet, ſecundum quam ſimilitudinem morborum æſtimamus, ſequitur, ex medelæ analogia ad morborum analogiam concludendum eſſe, atque tot diverſa tunc dari genera, quot diverſas curationis methodos. Ut autem curationis officium in plures ramos diviſum eſt, ſic & pro hac ratione plures morborum ſubdiviſiones confici debent. Tractaminis hinc morbi ſimilitudo, quod generaliter, ad cauſam materialem tollendam, proſequitur, genera morborum determinat. Et quum pro vario, quem occupat, loco, vario quoque modo hæc cauſæ materialis ablatio perfici debeat, etiam ex hac curationis differentia alia morborum ſubdiviſio ſtatuenda eſt, & ad hanc morborum ſpecies per-

pertinebunt. Et ſic illud, quod generibus in curatione univerſaliter competit, ordines, eademque ratione claſſes conſtituit. Eſt ergo claſſis, illius medelæ ſimilitudo, quæ ordinibus generatim convenit. Ordo ſimilitudinem illius medicandi modi ſiſtit, quo generum curatio univerſaliter perficienda eſt. Genus porro ſimilitudines illius curandi methodi continet, ſecundum quam ſpecies tolluntur. Et ſic ſpecies tandem ex æquatione ſimilitudinum medendi rationis individuis oriuntur.

§. 34.

Hæc argumentandi ratio jam a priſcis medicis intenta, atque exculta fuit, *Celſo a)* atque *Ammanno b)* referentibus, & ſane inter om-

a) Empiricorum medicinam recenſens, illos ab iis ſumſiſſe præſidium, „quæ experientia in ipſis cura„tionibus docuerit.„ ait l. c. p. 8. Pauloque infra addit. illos, ignoto mali genere incidente, protinus inveſtigaſſe „cui morbo id proximum ſit, re„mediaque tentaſſe ſimilia illis, quæ vicino malo „ſæpe ſuccurrerint.„ l. c. p. 10.

b) „Methodici„ ait, „dicebantur a methodo, qua „morbos in ſumma genera diſtribuebant, ad id in„ducti per analogias, quas morbi eosque curandi „modi

omnes mæandros ſimpliciſſimam exhibet viam, quæ, ſi caute ac debite illam ſequamur, ad veritatis templum ducit. Sic etiam neotericorum nonnulli ad hanc morborum differentian reſpexerunt, inter quos præcipue *Morton*, a) *Hebenſtreit*, b) *Mangold*, c) & *Drummond* d) nominandi ſunt. Attamen ſpecimina, quæ hoc habito reſpectu exhibuerunt, non omni ex parte notionibus noſtris congruere, videntur, cujus ratio tum in ipſa curationum differentia tum in mediorum diverſa adplicatione minusque æquo concludendi modo quærenda eſt. Ulterius ergo diſquirendum eſt, quonam modo hæc ex curatio-

„modi ad ſe invicem habere ipſis ex aſſiduis obſer„vationibus videbantur.„ v. Præf. ejusd. ad *Cœl. Aurel.* p. 10.

a) „Ratio" inquit, „differentis morborum nomen„claturæ rite petenda eſt, a differenti eorum cau„ſa, Symptomatis & indicationibus curatiuis diffe„rentibus.„ v. ejusdem *Pyretol. de febr. infl.* C. v. §. 1.

d) Eleganter non minus quam recte hanc ordinandi rationem propoſuit in programmatibus quibusdam, *de methodo morbos ordinante* inſcriptis, vel *Ordo morborum cauſalis.*

c) v. *Opuſc.* ab Ill. *Balding.* edita.

f) *Medical Eſſays and Obſerv. by a ſociety in Edinburgh.* T.I. Art. 25.

rationis analogia argumentatio deducta instituti debeat, undeque characteres ad tale systema struendum petendi sint.

§. 35.

Constat ex iis, quae supra proposui, in morborum doctrina omnia ita definienda esse, ut sensibus nostris externis percipi possunt, *a*) neque vere de morbi natura aliquid judicare possumus, nisi ex phoenomenis. *b*) Hinc etiam in methodo nostra determinationes, quibus differentia naturalis indicatur, sensibus externis conspicuas esse debere, simul consequitur. Alias enim jure meritoque opprobria illa, quae *Sauvages* iis infert, qui methodum causalem seu aetiologicam adoptant, *c*) nos tangere possent. Ex symptomatibus ergo characteres morborum sumendi sunt. Quum autem jam supra evictum datum fuerit, indiscriminatim ex symptomatibus nil ad naturam morbi concludi posse, *d*) non idem esse, quaenam symptomata, ad characteres constituendos adhibentur, satis manifeste adparet.

Sympto-

a) §. 4.
b) §. 28.
c) l. c. T. I. p. 34. §. 64. seq.
d) §. 26. 29.

Symptomata hinc ea tantum ratione pro characteribus ſumenda ſunt, quatenus morbi naturam ea indicare, ex practica obſervatione nobis conſtat. Neque hoc, factis indubitatis poſitis, difficultatibus premitur, niſi ab experientia vere fundata diſcedamus.

§. 36.

Quum nempe hæc naturalis morborum differentia ex iis medendi rationis diverſitate judicari debeat, *a*) ea phœnomena, ad characteres conſtituendos, determinanda ſunt, ex quibus, ſecundum experientiam optimorum artis peritorum cognoſcitur, quænam medelæ methodus inſtituenda ſit. Hæc autem phœnomena indicantium nomine omnibus veniunt. Præbent ergo indicantia characteres ad morbos determinandos atque ordinandos, ac gaudebit hoc ſyſtema requiſito illo, quod ſupra poſtulatum fuerit, quod nempe, dum morbi nomen, ſeu, quod idem eſt, determinationem ſyſtematicam eruimus, ſimul medelæ nobis aperiat viam. *b*)

§. 37

a) §. 32. 33.
b) §. 27.

§. 37.

Similitudo ergo indicantium morborum divisiones constituit, atque cum hæc methodus non certis quibusdam phœnomenis, distributionis fundamento inservientibus, superstructa sit, nisi certam eandemque semper morbi indolem declarent, id quod ex indicantis voce cuique patebit, nunquam in tali systemate morbus quidam, distinctionis nostræ fundamenti ratione, nunc ad hoc nunc ad illud genus referri potest, sed morbi sunt naturales, a se invicem satis distincti, ita ut, simul sumtis omnibus eorundem signis, nunquam detur alia morborum species, quæ omnibus iisdemque signis sit prædita, & tamen natura sua distincta. Hinc repetitiones, & confusiones, quæ in reliquis systematibus vix evitari possunt, hic locum non habent, quum proxime a rerum natura absimus.

§. 38.

Supra jam aliqua de dispositione in methodo naturali stabilienda monui *a*) atque secundum ea ulterioris dispositionis ratio facillime judi-

a) §. 33.

judicari poteſt. Similitudo nempe indicantium, quæ cauſam materialem quandam manifeſtant, vel ſaltim, hac ignota, certam eamque experientia fideli comprobatam medendi methodum, ad morbi cauſam materialem auferendam, indigitant, genera morborum conſtituet, & ſic ex quorundam univerſaliorum indicantium convenientia, ordines & claſſes confici poterunt. Species autem pro diverſa phœnomenorum facie externa determinari debent, cujus ratio ex iis, quæ de cauſæ materialis & formalis conditione ac diverſitate ſupra retuli, conſtare poteſt. *a*)

§. 39.

Ex omnibus his manifeſtum eſt, methodum ita comparatam omnia complecti, quæ unquam auctores poſtularunt, quæque debite poſtulari poſſunt. Cumque porro phœnomena morboſa ita ordinentur, ut medendi ratio, hinc cauſa materialis, & ita ſimul natura morbi inde conſtet, jure meritoque ſyſtemati noſtro naturalis methodi nomen tribui poterit.

§. 40.

a) §. 17. ſeq.

§. 40.

Jam autem difficultates omnes nondum ſublatæ ſunt. Fundamenta quidem ad ſyſtema naturale condendum absque periculo delineauimus, ipſum autem ædificum nondum ſtructum eſt. Et hic denuo ſe offerunt obſtacula & quidem non leuis momenti, quæſtionem tangentia, ex quibus nempe auctoribus (quippe qui omnes veræ fidelisque experientiæ practicæ gloriam præ ſe ferunt) hæc indicantia ſumenda atque determinanda ſint. Et ſane hic maxima illa latet difficultas, qua certe factum fuit, ut methodus noſtra hucusque piis, ni fallor, deſideriis adnumerata fuerit. Singuli ſiquidem hominis experientia non ſufficit, hinc obſeruatores ex omni ævo in auxilium vocari debent. Semiologia ergo, ab omnibus practicis exculta, materialia ad ſyſtema morborum naturale ſtruendum, nobis præbere debet. An hæc autem ita comparata eſt, ut id præſtare valeat? Nonne ex perperam intellecto ſemiologiæ ſcopo hæc plerumque tantum ad meram prognoſin, neglectis cauſis tendat? Magna tandem proh dolor! opinionum & doctrinarum diverſitas etiam in morbis curandis funeſtum influxum exercuit, & ſane

ad vera eaque utilia artis principia nunquam pervenire poterimus, nisi omnem illam doctrinarum & demonstrationum farraginem relinquamus, quæ in plerisque medicinæ systematibus ubique obviam reperitur, ac ad nuda experientiæ, debite institutæ, facta revertamus. Annon enim altero obstructiones viscerum ad medicamenta roborantia, altero ad medicamenta resoluentia adhibenda indicent? Quinam sint auctores, qui omnia rite pertractarunt, ita ut semper dextra morbos facie viderint; qui ad omnia morbi phœnomena, eorundemque nexum & mutationem, tum solius naturæ ope, tum medicamentorum auxilio productam, attenderunt & nunquam medicamentum nisi ex vere fundata quadam indicatione adhibuerunt, qui simul liberi ab omni hypothesi verum naturæ & veritatis tramitem secuti sunt? Annon præterea multi exstant morbi, quorum veram medelæ methodum nondum deteximns? Annon ipsa experientia attentissimum medicum quandoque fallere potest? Sane multa adhuc sunt desideranda, antequam ad motas quæstiones in fauorem responderi poterit, & tanta in rerum idearumque vacillitate temeritati fere verti potest, si ædes struere velimus

mus, antequam materialia in præſto ſint. Niſi interea omnem praxeos certitudinem inficiari contendamus, id quod poſt tot tantaque digniſſimorum virorum per ſæcula opera inſtituta ſummus ſcepticiſmi gradus foret, omnino concedendum eſt, regulas dari practicas vere fundatas, & adhuc ex obſeruationibus proſtantibus educi poſſe, quæ ulterius lucem in morborum differentiis naturalibus ordinandis diffundere valent. Confugiendum ergo eſt ad illos artis exercitatores, qui maximam veritatis habent fidem, & ex iis ſigna eruenda ſunt, quæ in quolibet morbo illam morboſam conditionem manifeſtant, ad quam in curatione medicus attendere debet, quique ſimul optimam naturæ morborum accommodatam atque multiplici experientia verorum medicorum comprobatam iis medendi methodum docuerunt; Et quamvis prima pericula infantilem ætatem hujus medicæ ſcientiæ partis ſat manifeſtabunt, tamen via aperienda eſt, ut poſteri eo frequentius illam ſequantur, & ita magis magisque morborum cognitio perfectior reddi poſſit. „Sic enim ſe habet mentis humanæ conditio, „ut omnes nunquam ſuperabit difficultates:

 „cer-

„certiſſime tamen conſtat, quod æqua ſolli„citaque morborum conſideratio eas multo „pauciores reddet." a)

§. 41.

Quodſi nunc attendimus, quidnam ſub indicantis voce intelligatur, facile adparebit, definitiones ad genera hæc naturalia inſigniendа, locum habere nullo modo poſſe. Genus enim ſigna cauſæ materialis omnium ſpecierum tradere debet, hinc pro hac etiam cauſarum formalium varietate ſigna ejusdem variant. Sic etiam pro utilitate præſtat, ut morbi indolem jam cognoſcamus, antequam illa phœnomena erumpant, quæ morbi ſpeciem declarant. Quum tandem ex toto corporis & aeris conſtitutionis ambitu, cauſarum antecedentium concurſu & vario inter ſe ſymptomatum & cauſarum reſpectu, a) ſigna eruenda ſint, ad morbum, naturæ ſuæ ratione, ab omnibus aliis eadem ratione diſtinguendum, poteſt non aliter fieri, quam ut multa practicus

a) Grainger *Hiſtor. febr. anomal. Batav.* Altenburg. 1770. p. 58.

b) Sic v. c. ex ſymptomatum febrilium inter ſe atque cum cauſis manifeſtis diſproportione ad nervoſam febris indolem concluditur.

practicus attendat, quæ nec ſatis habent perſpicuitatem, vel ſaltim ſub certis tantum circumſtantiis, quæ non ſemper ut conſtanter naturam morbi concomitantia deprehenduntur, reſpectu ac relatione cæterorum, pro talibus judicanda ſunt, quæ hanc vel illam morbi indolem manifeſtant. *a*) Quæ omnia, definitiones, hucusdum ſaltim prohibent, *b*) nec veteres eadem ex ratione illis uſi ſunt. *c*) Genus ergo continere debet relationem & deſcriptionem omnium eorum, quæ ad cauſam materialem faciunt, ſint vel functiones læſæ, vel conſpicuarum corporis partium conditiones, tum prægreſſæ, tum adhuc præ-

 ſentes,

a) Sic enim in morbis inflammatoriis pulſus non ſemper durus ac plenus occurrit, ſiquidem in peripneumonia mollis, in ventriculi & inteſtinorum inflammatione haud raro paruus deprehenditur. Sic in iisdem morbis inflammatoriis cruſta ſanguinis inflammatoria non ſemper adparet, quamvis morbus veram indolem inflammatoriam præ ſe ferat. Sic in febribus quibusdam nulla bilis atque humorum gaſtricorum corruptionis ſigna manifeſta ſunt, ubi tamen maxima cauſæ materialis pars in ea quærenda eſt. In his caſibus ergo ex reliquis circumſtantiis natura morbi dijudicanda eſt.

b) Cf. HELVETIUS *de l'Oeconomie animale &c.* p. 21. ſeq.

d) v. AMMAN. l. c.

ſentes, vel cauſarum externarum conſtitutiones, vel tandem relationes illæ, quas tum phœnomena inter ſe tum hæc verſus cauſas prægreſſas tum omnes ratione naturæ morbi mutuo inter ſe edunt atque obſervant. Aliter in ordinibus & reliquis diviſionibus hoc ſe habet, ubi pro lubitu aliquid, quod omnibus generibus, ratione cauſæ materialis differentiæ, ſimul competit, ſeligere atque determinare queamus. De ſpeciebus autem, quas pro diverſa partium ſingularium affectione, ab eadem cauſa materiali pendente, determinandas eſſe, ſupra jam monui, *a*) idem valet, quod de genere dictum fuit, hinc nec iis, in methodo, quæ praxi adcommodari debet, definitiones competunt, quamvis in noſologia generali omnino in uſum tironum rite definiri debeant.

§. 42.

Hæc ſunt, quæ generatim de methodo morbos ordinandi naturali monere volui. Magnum omnino mihi propoſui ſcopum, quem autem prorſus attingere, vanum foret deſiderium. Hac nempe ratione theoriam

&

a) §. 33, 38.

& praxin magis concatenari, atque opprobrium illud tritum dirimi poſſe, credidi, nullam eſſe hactenus theoriam inter & praxin connexionem, ex qua diſtinctione conſequi perhibetur, quemdam bonum eſſe poſſe theoreticum, ad praxin tamen exercendam ineptum, & e contrario habiles exiſtere artis exercitatores, in theoria haudquaquam verſatos. Hanc differentiam minime firmo talo niti, nec vere eſſentialem eſſe, cuique pateſcere debet. Undenam autem hæc diſtinctio? Sane ex morborum illis definitionibus, quæ tantum in abſtracto ad illos cognoſcendos inſeruiunt, neutiquam vero ante ægrorum lectum adhiberi poſſunt, ex præconceptis de cauſis morborum nugis atque ex indicationibus hinc inde perperam deriuatis, vel ſaltim ineptiis illis non reſpondentibus, (multi enim magni nominis viri longe diverſe de morborum quorundam ætiologia differunt, quos tamen uno eodemque modo tollunt) maxima ex parte ortam eſſe, concedendum eſt. Et ex hac theoria omnino nil niſi maximum detrimentum arti accreſcit. Quando autem theoria ita comparata eſt, „ut in diverſis & infinitis caſibus, quos praxis exhi-

 bet,

„bet, medici greſſus dirigat, atque obſerva-
„tionum penuriam ſuppleat, ita ut hujus ope
„munitus tiro, quotquot ſpecies morborum
„reperit, poſſit ex ſuo ſyſtemate non ſolum
„apte diſtinguere, ſed etiam deductis ex eo-
„dem fonte indicationibus curare," *a*) unum-
quemque practicum tali theoria imbutum eſſe
debere, nec ſine illius ſubſidio boni quid in
arte exercenda præſtare poſſe, neque verſa
ratione hac in theoria verſatus, in praxi inep-
tum ſe præbere poſſe, niſi alias organis ne-
ceſſariis deſtitutus ſit, quisque lubenter con-
cedet, quamvis omnino ipſa experientia hoc
opus facilius atque notiones clariores reddat.
Hæc ergo theoria ea eſt, quam veteres ſecuti
ſunt, *b*) quam genuinus artis cultor luben-
ter amplectit, *c*) & ad quam hodie redeun-
dum eſt, ſi nexum theoriam inter & praxin
reſtaurare velimus, quem hypotheſes detra-
xerunt. Fundamenta, quæ hactenus deli-
neaui, ea eſſe, quibus talis vera eaque incon-
cuſſa

a) SAUVAGES l. c. T. I. p. 2.

b) §. 34.

c) „Eam deſideramus theoriam, quæ a praxi feliciſ-
ſima ſit deducta ad eamque rurſus accommodata."
FREIND *in præf. ad Emmenolog.*

cuſſa atque practica theoria imponenda eſt, perſuaſiſſimum habeo, quamvis viribus meis conceſſum non ſit, ipſum finire ædificium. Satis mihi erit, ſi & hæc pauca, quæ non tranſitorie, ſed poſt iteratam penſitationem ſcripſi, ad artis noſtræ emendationem aliquid facere valeant, ſique laudes eorum promeruerim, quos divina beneuolentia ad corporea conſeruanda hominum bona nobis miſit. Jam ergo de ſpecimine meo, ſecundum principia hic propoſita elaborato, pauca monere liceat.

§. 43.

Implicatiſſima febrium natura, earundemque ſæpius, quoad partem ſaltim, facies ſimilis, a diuerſiſſimis tamen ſæpe cauſis pendens, & verſa ratione, ex iisdem cauſis ſymptomatum diverſa quandoque modificatio, præ aliis earundem diſtributionem, diagnoſin & curationis viam eruendi & facilitandi aptam, exigunt. Poſt ea autem, quæ ſupra propoſui, monitu non opus eſſe credo, hanc adhuc in votis eſſe. Dignum ideo hoc mihi videbatur objectum perſcrutatione, & quamvis me momentoſi quid præſtitiſſe, atque

hanc

hanc penuriam aliquo modo ſuppleuiſſe, nequaquam præ me feram, attamen magna hujus methodi utilitas ſatis patebit, & habitiores ac peritiores forſan, ad illam ulterius promouendam, excitabit. Trado, quæ potui. Semper eo ſaltim ſtudui, ne a filo, ab optimorum medicorum experientia deducto, diſcederem. Hinc omnia, quæ ſtabiliui, obſeruationibus atque auctoritate artis peritorum ſuffulcienda eſſe, exiſtimaui, ne annorum penuriæ tribuantur, quæ ſenibus forte quibusdam falſa videntur. Qui obſtacula omni paſſu in re tam ardua ſeſe offerentia recordatur, facile mancum hujus ſpeciminis excuſabit. Quodſi aliquando longiori experientia atque lectione animadverſiones magis ſint ditatæ ac emendatæ, hoc ſchema forſan ulterius pertractare ſtudebo, niſi alias orbi medico, laborem meum inutilem eſſe, videatur.

§. 44.

Claſſis quidem, veluti infra pluribus conſtabit, in uniuerſa naturali methodo admittenda non eſt. Quum autem temporis atque virium mearum conditio non ſit, ut ad uniuerſum morborum ſyſtema naturale ſtabilien-

biliendum manus admittere potuiſſem, neque hoc ita facili negotio perfici queat, ex conſuetis morborum diuiſionibus illam claſſem, quam febrium nomine omnes auctores tractant, ſelegi, atque hanc ſecundum ordinem naturalem diſponere quæſiui. Quodſi enim ſingulam claſſem naturalem pro ſcopo habuiſſem, de omnibus febribus tractari non potuiſſet, (id quod intentioni meæ non reſpondebat) quoniam hæ per totum methodi naturalis ambitum diſperguntur, cujus ratio iis facile conſtabit, qui attento animo ea perlegunt, quæ de hujus methodi ratione ſupra retuli. Quod ad genera attinet, illa a neotericis artis coriphæis maxima jam ex parte ſtabilita atque determinata ſunt. Siſtunt quidem minime morborum univerſaliter ſpectatorum, ſed tantum febrium genera naturalia. Quoniam enim claſſis naturalis non eſt, genera etiam ea modo ratione naturalia dici poſſunt, quatenus ſubdiviſiones febris, ſecundum differentiam naturalem ordinatas, conſtituunt. Hinc omnino genera infra poſita non omnes morbos comprehendunt, qui natura cum iis conueniunt, ſed illos tantum morbos complectuntur, qui claſſis deſcriptioni

tioni competunt. Quoad ſpecies iterum facile concedo, in earundem diſpoſitione ordinem naturalem adhuc diremtum eſſe. In quo quidem imperfectio conſiſtit, quam euitare nec rerum ſtatus neque exiguæ vires mihi conceſſæ, admiſerunt. Nec credi velim, me certas atque ratione naturæ plane determinatas ſpecies ponere voluiſſe, dum plane nunquam duo morbi indiuidui ejusdem ſpeciei in omnibus ſunt conſimiles. Ut enim nullibi in rebus naturæ ſaltus deprehenditur, ſic & in morbis inſenſibili gradu continuaque concatenatione differentia progreditur. Cæterum ſupra jam monui, ut ſpecies morborum in methodo naturali definitionem admittere nequeant, niſi maximam tunc methodus utilitatem amittere debeat. Hinc ſemper deſcriptiones plurimorum ſymptomatum adjunxi, quæ morbi ſpeciem plerumque concomitant vel potius conſtituunt, & quamvis non omnia hæc ſymptomata ad morbi ſpeciei determinationem faciunt, tamen in curatione, ſignis ſpecierum pathognomicis ſic dictis nondum manifeſtis, maximam præſtant utilitatem. Completam autem morbi hiſtoriam ponere, a foro meo alienum erat, quum ea

tantum

tantum phœnomena, ſecundum principia ſupra prolata, pro characteribus ſtabilire, mens eſſet, ex quibus indicatio quædam curatiua deduci poteſt, atque hinc omnia ea omiſi, quæ ulteriorem ad morbi naturam concluſionem hucusdum non admiſerunt. Quum porro multa phœnomena variis morborum ſpeciebus ſimul conveniant, atque hæc peculiari nomine inſignita ſint, (id quod inde patet, quoniam ſub variis generibus morbos alias uniuocos diſtribuere, methodi fundamentum exigebat) indeque autem repetitio oriatur, hæc phœnomena, quæ morbis ſynonymis competunt, antea in generali de morbis tractatione, tradenda atque determinanda fuiſſent. Sic pleuritis illum denotat ſtatum morboſum, qui dolore lateris fixo, punctorio, reſpiratione breui & inæquali & ſymptomatibus febrilibus ſe manifeſtat. Hæc autem definitio nondum morbum in concreto, vel, quod idem eſt individualem morbi ſpeciem ſiſtit, ſed tantum compendii cauſa in ſyſtemate locum habet, atque eo inſeruit, ut poſtea in ſpeciebus determinandis repetitio evitetur. Sic itaque omnes voces definire debuiſſem, ut autem nimiam prolixitatem

evi-

evitarem, hoc omiſi, neque confuſionem inde oboriri credo. Neque, omnes ſpecies determinare, anxie quæſiui, ſed eas tantum allegaui, quarum exiſtentia, auctorum obſervatione, mihi conſtabat; quumque ſecundum hanc normam ſpecies obuenientes facile digeri queant, nec hujus ſyſtematis ſtamina ex toto abſoluere, animus fuerit, hic defectus vitio mihi verti haud poteſt. Nomina fingere nolui, de rerum perennitate nondum conuictus. Omnes tandem febres abſolute ad conſtituta genera reducendas eſſe, adfirmare non contendo, quin potius contrarium habeam perſuaſiſſimum, cujus vero differentiæ ulteriorem determinationem tempori ac ingeniis fortioribus relinquo.



RVDIMENTA
PYRETOLOGIAE
METHODICAE

DELINEATIONEM SISTENTIA

ORDINVM, GENERVM ATQVE SPECIERVM FEBRIVM SECVNDVM DIFFERENTIAM EARVNDEM NATVRALEM DISPOSITAM.

Rationalis comparatio morborum est judiciosa cognitio & assumptio causarum, quae utiles sunt ad inveniendas similitudines.

GALENVS.



PYRETOLOGIAE METHODICAE RVDIMENTA.

F E B R I S.

Morbus cum frigore, aeſtu & pulſu, naturali nunc frequentiori nunc tardiori, vario gradu atque tempore ſtipatus.

Omnes fere auctores febris definitionem anxie quæſiuerunt, & omnes fere, illam ponendo, diſſentiunt. Nunquam autem quisque febris præſentiam in dubium vocauit, ſi hominem a ſymptomatibus, modo recenſitis, vidit correptum. Vnde ergo diſſenſus ille auctorum de febris definitione? Sane hic nil aliud in cauſa eſt, niſi obſeruatio illa trita, morbos dari, qui hæc febris ſigna non admittunt, quique tamen ab eadem corporis & aeris conſtitutione, ab eademque cauſa materiali pendent, eundem decurſum, criſin & euentum obſeruant, hinc eandem medendi methodum ſibi vindicant. Sic diarrhoeæ, dyſenteriæ, choleræ epidemicæ eodem ſæpe tempore

obuiam prodeunt, quo febres biliosæ grassantur, quæque omni habito respectu, pulsu celeri atque æstu febrili exceptis, cum febribus hisce natura consimiles dignoscuntur. Sic morbi periodici, maxima saltim ex parte, febris naturam conseruant, quamuis signis illis destituti sint, quibus febris more consueto sese manifestare solet, id quod *Ill.* MEDICVS (*v. Geschichte period. Krankheiten*) acute non minus quam recte probauit. Quando ergo nulla dubitatio remanet, plures morbos existere, qui natura cum febribus conueniunt, quoad phœnomena autem supra data differunt, omnes illas definitiones, quæ signa supra relata vel omnia vel singulatim continent, mancas esse, sequitur, quoniam non omnes morbos comprehendunt, qui ratione naturæ vel, quod idem est, ratione causæ materialis magna affinitate inter se conjuncti sunt. Hæc sane fuit ratio, cur auctores semper de insufficientia febris definitionis doluerunt, quamuis ipsam forte rationem non omnes viderint. Nisi ergo morbos illos, qui descriptioni nostræ non respondent, ex febrium catalogo relegare velimus, altera inuenienda erit definitio vel saltim descriptio, signa continens, quæ omnibus iis morbis simul competunt, qui natura ad febres nostras accedunt. Sed hic impotentiam fateri non pudet. Quænam sunt signa, quæ febri continenti putridæ, colicæ biliosæ epidemicæ & odontalgiæ periodicæ simul conueniunt, quippe quæ omnino quoad naturam febribus adnumerari debeant? Quænam inter phœnomena febris inflammatoriæ continentis & mali hysterici similitudo, quum tamen hic morbus

morbus neruosus cum febribus neruosis ad unum eundemque ordinem naturalem referendus sit. Quodsi ergo febris vocabulum latiori sensu sumas, ita ut omnes morbos febribus adnumeres, qui natura cum iis congeneres sunt, omni jure dicere potes, essentialia febrium signa, i. e. phœnomena, quæ ex ejusdem natura promanant, omnibusque iis morbis, qui natura cum febribus consimiles sunt, simul competunt, nondum eruta atque determinata esse. Quum autem rei necessitas requirat, ut strictior hujus vocis sensus ponatur, certa quædam phœnomena determinanda erunt, quibus præsentibus, febrim adesse, adfirmare possimus. Inter hæc, signa supra posita, præcipuum tenent locum, quippe quæ omnium frequentissime occurrunt, ideoque maximam partem ex eorum morborum numero comprehendunt, qui indolis ratione ad unam classem naturalem redigendi essent. Hæc autem phœnomena non semper in eodem morbo insimul adsunt, neque semper mutuo succedunt, nec omni tempore manifeste adparent. Sic v. c. dantur indiuidua, ubi frigus deprehendere non licet, vel saltim obscure tantum per tensionem quandam in dorso vel in regione lumbari se manifestat, atque interdum etiam unum duntaxat alterumue occupat membrum. Sic porro febres absque sensibili æstu occurrunt, (*v. Ill. de* HAEN *Rat. medend. P. XI. p. 30.* & *Cl.* GESNERI *Beobacht. aus der Artzeneigel. B. 1. p. 144.*) vel saltim tactui & thermometro sensibilis non est, (*Ill. de* HAEN *l. c. P. 7. p. 210.*) sed ex ægri tantum sensatione judicari debet, id quod etiam de frigore va-

 let.

let, ubi thermometron calorem naturalem, quin eum ſuperantem, indicat. (*v. l. c. P. XI. p. 23.*) Sic tandem febres cum pulſu a naturali parum decedente obſeruare contingit. (*v. Ill. de* HAEN *l. c. P. 7. p. 210.* WERLHOFF *diſqu. de variol. et anthrac. p. 37. Cl.* SARCONE *Geſchichte der Krankheiten zu Neapel. T. 2. p. 94, 99.*) Et hæc caloris pulſusque conditio præcipue in febribus neruoſis, in ſtadio tertio febris carcerum PRINGLII, eodemque ſtadio febris bilioſæ americanæ HILLARII manifeſta eſt, quam phœnomenorum a conſueta naturæ norma declinationem optime *Cl.* SARCONE *l. c. T. 2. p. 100 ſeq.* adnotauit. Hinc omnia incommoda, ex febris noſtra notione, quæ deſcriptionibus communia ſunt, redundant. Vnum tamen alterumue ex his ſymptomatibus ſemper adeſſe oportet, ſi morbus pro febri haberi debeat. Recte quidem auctores monuerunt, omnia hæc ſymptomata, ſingulatim ſpectata, a leuibus & tranſitaneis cauſis haud raro oriri, atque hinc vel leuiſſimam ſanguinis ebullitionem febrim dicendam eſſe, vel hæc phœnomena minime pro genuinis febrium ſignis declarari poſſe. Sed hac ex ratione deſcriptioni, morbi vocem adpoſui. Hæc enim aliorum vel plurium jam phœnomenorum præternaturalium præſentiæ ideam inuoluit, quæ præter frigus, calorem morboſum, & pulſum alienatum ſimul adſunt. (*v. Introd. §. 8. de ſymptomate.*) Idem in ſtabilienda febris notione HELVETIVS fecit. (*v. de l'œconomie anim. p. 22.*) Vbi ergo morbus, quo præter alia phœnomena morboſa, unum alterumue ſymptomatum

matum ſupra poſitorum adparet, quod nempe cum cæteris phœnomenis præternaturalibus ita cohæret, vt omnia ab una eademque cauſa pendere videantur, ibi febrim adeſſe adfirmare poteris. Hoc vltimum requiſitum, quod nempe ad connexionem phœnomenorum inter ſe reſpicere debeamus, omnimode neceſſe eſt, etenim alias altera difficultas occurreret. Sic v. c. hydropico ex animi adfectu, ex errore diætæ vel ex alia cauſa pulſus conſueto celerior naſci poteſt, qui autem febrim haud indicat, dum nec permanens eſt, neque nexu quodam cum reliquis ſymptomatibus hydropis junctus eſt. Ex omnibus his propoſitis apertum eſt, nullo reſpectu veram febris definitionem philoſophicam dari poſſe, niſi plures morbos apud omnes auctores ſub febrium nomine cognitos ex febrium catalogo relegare velimus. Jam enim ex ſupra adducta ratione conſtat, quoque ex noſtræ deſcriptionis culpa multos morbos a febribus ſejungendos eſſe, qui tamen naturæ habita ratione iis aſſimilari deberentur. Quodſi nunc unum tantum ex ſymptomatibus ſupra determinatis pro febris ſigno characteriſtico ſufficiente ponere vellemus, maxima pars morborum, qui auctoribus febrium nomine veniunt, ad alias claſſes referenda eſſet, id quod intento meo non congruit. Hinc deſcriptionem ſubſtituere oportet, ut ſaltim ſtabilem quodammodo febris notionem ponere poſſimus, neque tamen a loquendi docendique uſu nimis abhorreamus. Id autem ex omnibus hucusque prolatis aperte ſequitur, hanc morborum claſſem minime pro naturali habendam eſſe, quoniam

non omnes morbos ſimul comprehendit, qui natura inter ſe conueniunt. Aſt tamen videamus, annon illorum morborum, qui deſcriptioni noſtræ competunt, naturam inveſtigare queamus. Febris naturam nunc in calore, vel in pulſus celeritate, nunc in ſpaſmo cordis, tandemque in aucto ſanguinis circulo poſitam fuiſſe, cuivis conſtabit. Omnes autem has notiones ſenſum modo relatiuum naturæ ſpectare, ſupra evincimus, (*v. de morb. natur. ſect.*) atque pro varia febris definitione, variam quoque hujus eſſentiæ ideam eſſe, eadem ex ratione conſtat. Quod autem ad abſolutam febris naturam attinet, quæ quidem ſub omnibus febrim conſiderandi & denominandi modis ei ſemper tanquam primum fundamentum, ex quo omnia phœnomena conſequuntur, competit, de ea auctores non conueniunt, nec ego has tenebras penetrare audeo. Id quidem ex eſſentiæ vel naturæ notione ſupra ſtabilita (*Introd. §. 14.*) patet, illud, quod febris naturam conſtituit, in peculiari ſolidorum vel fluidorum vel vtriusque vitio latere. Sed propius hoc determinare, ſatis difficile eſt. BELLINVS (*l. de febr. p. 272*) omnem febrim vitium in ſanguine ſupponere adfirmat, atque hæc ſententia proxime forte a veritate abeſt. Quamvis enim ſæpe ſæpius ſanguis manifeſte vitiatus absque vlla febri deprehendatur, tamen cauſam febris materialem in ſanguine contentam eſſe, ex phœnomenorum, curationis & criſium ratione maxima gaudet probabilitate. Cauſa formalis autem, qua demum accedente, febris phœnomena producuntur in peculiari neruoſi ſyſtematis condi-

conditione vel idiofyncrafia forte quærenda eft, ex quibus binis caufa tunc proxima enafcit. Quod ad curationem generalem attinet, medelæ febrium ratio vniuerfalis rite exhiberi nequit, quoniam hæc pro caufæ materialis differentia quoque differt, nec fymptomata fupra data indicantium fpeciem præ fe ferunt, quæ nos ad curationem quandam generalem atque omnibus febribus fimul conuenientem, duci poffent. Neque opinio illa, quæ multis medicis arridet, quod nempe febri peculiares motus fpontanei, ad materiem quandam morbofam eliminandam, effentiales fint, qui in curatione fingularem medici attentionem poftulent, ad methodum febribus medendi vniuerfalem quid facere valet. Hæc enim naturæ conamina in multis aliis morbis chronicis deprehendere licet, neque etiam in febribus hanc naturæ virium efficaciam femper obfervamus, cujus exemplum febris lenta neruofa effe poteft. Hinc generalis medelæ methodus nulla eft, atque iterum ex hac ratione huic morborum claffi naturalis prædicatum denegari debet.





ORDO PRIMVS.

CONTINENTES. ΣΥΝΟΧΟΙ GRAECORVM.

Nulla viciſſitudine exacerbationum & remiſſionum notatæ ſunt, ſed a principio usque ad finem una veluti acceſſione protenduntur.

Hiſce in febribus ſanguis valde afficitur, ac ejusdem conditio quam maxime eſt attendenda. Pro omni enim veriſimilitate continuus feruoris febrilis tenor deprauationi ipſius ſanguinis adſcribendus eſt, ita vt eſſentialis harum ab aliis febrium differentia in eo conſiſtat, quod nulla primarum viarum colluuies vitioſa adſit, quæ ita cum febri cohæreat, vt pro materiali cauſa haberi poſſit. Deſunt nempe in his febribus hujus colluuiei ſigna conſueta. Quandoque quidem in febris initio aliqua adeſt primarum viarum impuritas, quæ ex cruditatibus collecta eſt, quæ autem haud magnum imperium in febri exercet, neque, expulſa, febrim infringit. Aliquando etiam ſimul cum horrore materies ſordida ex ſanguine ad inteſtina defertur, naturæque ope facile ulterius euacuatur, neque & hoc de colluuie impura primarum viarum tanquam febris cauſa materiali teſtatur. Sic quoque in febrium contagioſarum inflictu vomitus nonnunquam bilio-

biliofus deprehenditur, vbi autem bilis affluxus ab irritatione contagii producitur. (*cf.* WINTRINGHAM *Commentar. nofolog. p.300.*) Haud raro etiam in febribus putridis, vbi fanguis primarie adfectus fuerit, materies ad primas vias defertur, tunc autem febris typus mutatur, nec continue adfligit. (*v.* QVARIN *method. febr. med. p. 40.*) Hinc ex omnibus his nihil ad caufæ materialis primis in viis præfentiam concludi poteft. Quodfi porro obferuata illa attendamus, febres ad remiffiones eo proniores effe, quo magis a colluuie impura, in primis viis contenta, pendent, & verfa ratione eo facilius typum continentem obferuare, quo minus primæ viæ vifceraque chylopoietica in culpa funt, id quod ex PRINGLII animaduerfionibus nobis conftat, (*v. Obferv. on the difeafes of the army Ed. 1765, p. 169.*) iterum in folius fanguinis affectione, præcipuam febris caufam ponere, facile proni erimus. Hinc etiam varii auctores ea ratione febres diftinxerunt. LOMMIVS (*obferv. med. p. 5.*) fynochum ex fanguinis putrefactione, febres remittentes autem ab alterutra bile aut pituita profectas effe, adfirmat. FORESTVS febres fynochos ex fanguine, fyneches vero a bile oriri, confentit. (*v. l. 1. Obf. 14. in fcholio et paffim.*) Et alio loco, vbi pleuritidem fanguineam a biliofa diftinxit, (*l. 16. Obf. 28 fchol.*) „febrim in pleuritide fanguinea „effe fimpliciorem et nullam habere acceffionem, ait.„ Sic etiam SAVVAGES (*nofol. method. T. 2. P. 1. p. 496 feq.*) „peripneumoniam puram effe fyncham, „quæ autem a faburra primarum viarum foueatur,

„amphi-

„amphimerinam vel tritæophiam esse„ recte adnotauit. Scimus porro, ex optimorum auctorum experientia, quod omnia medicamenta, hisce in febribus vtilitatem præstantia, præcipue sanguine concipiantur, qua ex ratione etiam BALLONIVS (*Opp. Ed. Thevart. T. 1. L. 2. Epid. p. 78.*) febres in venosas & gastricas dispescit, atque in his purgantia, in illis phlebotomiam suadet. Omnibus his tandem præcepta HIPPOCRATIS accedunt, qui purgantia in febribus continentibus sedulo dissuasit, dum ait: „purgantia „dare non oportet, donec febris remiserit„ (*v. l. de purgant.*) id quod pluribus legendum est apud doctum ejusdem commentatorem Glassium, (*v. Comment. de febrib. Amsterd. 1743. p. 101. vel Edit. Ill.* BALDING. *p. 78 seq.*) quocum etiam BAGLIVIUS convenit. (*Opp. Ed. Lugd.* p. 135. seq.) Ex omnibus his aperte liquet, quod causa febrium continentium præcipue in sanguinis vitio quodam quærenda sit. Quod autem ratio sufficiens in solo sanguine non temere hæreat, supra jam monui. (*Schol. ad febr.*) Requiritur adhuc aliud quid, febrim promouere valens, quod autem nondum cognoscimus, neque in curatione peculiarem medici attentionem mereri videtur. Causa ergo materialis febrium continentium in sanguine vitiato hæret. Patet exinde, cur febris remittens ex colluvie biliosa orta sudoriferis pharmacis tam facile in continentem mutatur, quoniam nempe sordes illas ad vasa resorbentia vehunt, & sanguini admiscunt. Simul etiam adparet, quare tunc morbus sit periculosior, quoniam non solum massa humorum

de-

deprauata eſt, ſed quoque ob læſam digeſtionem cibi ac medicamenta auxilium rite præſtare nequeunt. Facile quidem, vt opponi poſſit, perſpicio, quod in febribus continentibus curandis, vbi nulla primarum viarum læſio in cauſa fuit, magna jam auxilii pars allata ſit, ſi tenor febrilium ſymtomatum remittit, atque ſimul exemplum exhibeat, quod febris remittens ex ſolius ſanguinis affectione oriatur. Veruntamen pro omni probabilitate viſcera, digeſtioni inſervientia, præternaturali quadam conſtitutione adfecta ſunt, qua fit, vt ex cibis chyli præparatio rite perfici nequeat, quique tum ſanguini admixtus, exacerbationem producit. Patet ex his, quod omnino febris continens ex colluuie vitioſa primarum viarum oriri poſſit, quocum obſeruata *Cl.* SARCONE coincidunt, (*v. l. c. T.2. p.93. T.3. p.182*) quodque recte adnotavit Cl. RAVERT in diſſ. ſub præſidio Ill. BALDING. habita *de febrium acutarum Therapia p. 42.* Tamen hæc colluuies, tam diu in primis viis hæret, febrim continentem non excitat, neque hinc cauſa ejusdem materialis dicenda eſt, ſed jure ad remotas cauſas relegatur. Sanguini autem admixta febrium continentium cauſam materialem vel, quod idem eſt, earundem naturam ſiſtit. Duplex hinc datur febrium continentium ſtatus, quorum alter febres continentes ex ſanguinis vitio, in eodem primarie genito, alter autem illas, quæ fomitem ex primis viis vel ex viſceribus chylopoieticis trahunt, ſpectat. Ille veras ſynochas primarias comprehendit, quæ a principio usque ad finem typum continentem obſeruant, hic autem

eas

eas ſiſtit, quæ ex remittentibus oriuntur. An in binis caſibus purgantia vitanda? An ergo canon practicus: „continentem febrium typum purgantium „contraindicans eſſe?„ Omnino, optimis practicis conſentientibus, affirmando reſponderi debet. Priori enim in caſu nullam natura præbet indicationem, quod per hanc viam hoſtem expellere, prona ſit. Altero autem in paſſu vires artificialem purgationem haud ferunt, niſi natura ipſa hanc viam ſeligat, atque ex ſanguine materiem ad primas vias denuo deferat. Hæc de natura continentium ſufficiant. Id tantum adhuc, vt moneam, habeo, quod hæc continua febrilium ſymptomatum afflictio non ita ſtricte ſumi debeat, quin uno vel altero tempore mitiorem vel graviorem in modum intendi poſſet. Medela, victus, aliaque hanc mutationem efficere poſſunt, quum tamen febris pro continenti haberi debeat, quoniam remiſſiones atque exacerbationes non ita ſunt manifeſtæ ac regulares, vti in bilioſis &c. deprehendere licet. (*cf.* SAVVAGES *Noſ. method. T. 2. P. I. p. 231, 240. Ill. de* HAEN *Theſ. febr. diviſ. ſiſt. p. 10.*) Ita ſtricte quidem BRENDELIVS typi continentis vocem, vt ſumſerit, videtur, quum plane dubitet, febres continentes noſtris in regionibus occurrere, (*v. diſſ. de febr. partit. §. 5.*) quod tamen ex propria obſeruatione redarguere poſſum, quamuis omnino concedendum, eas remittentibus multo rariores eſſe.

GENVS

GENVS PRIMVM CONTINENTIVM.

CONTINENS INFLAMMATORIA.

Exæstuatio. Refrigerium. *a*) Neglecta sanguinis missio, & suppressio hæmorrhagiæ consuetæ, atque plethora ex his caussis contracta. *b*) Contagium. Vulnus & alia irritamenta tam interna quam externa. Constitutio robusta ac sensilis, sit hæc vel naturalis, vel ex anni tempestate orta, *c*) perflante nempe diu borea, *d*) præcipue hiemis tempore. *e*) Sanguis ex vena detractus spissus, crusta alba vel grysea obtectus, ac

a) v. *Ill.* de HAEN *Rat. medend.* T. 2. p. 19. *Cl.* GESNER *Beob. a. d. Arzeneigel.* B. 1. p. 118.

b) v. *Ill.* de HAEN l. c.

c) v. HVXHAM *Opp. Ed. Reichel*, T. 1. p. 12 seq. T. 2. p. 136.

d) v. LANGRISH *modern theory and practice of physic. London* 1738. p. 10 seq. HVXHAM l. c. T. 1. p. 181. 185. & T. 2. p. 37. 48. *Cl.* SARCONE l. c. T. 1. p. 60. 96.

e) v. HIPPOCRAT. *Aphor.* S. 3. n. 23. PRINGLE l. c. p. 80, 124, 169. WINTRINGHAM *Comment. nosol. in Opp. Lond.* 1752. V. 2. p. 182, 198, 277, 312, 347.

ac parum vel nil ſeri ſecedens. *f*) Pulſus durus, plenus, celer. *g*) Lingua arida, aliquanto alba. *h*) Cutis initio arida. Vrina ante coctionem pro febris intenſitate rubra, declinante vero morbo in colorem lateritium abit, turbatur, atque puluerulentum quid rubrum ſecedit. Vires ac ſenſilitas bonæ. Corripit absque multis prægreſſis prodromis. Symptomata correſpondentia.

Omnia

f) Hic ſanguis ſedulo diſcernendus eſt ab illo, qui ob pituitæ copiam ejusdemque tenacitatem cruſtæ inflammatoriæ præ ſe fert ſpeciem. Laxior tam cruſtæ quam cruoris cohæſio, & coexiſtentia conſtitutionis phlegmaticæ cacochymicæ absque veræ inflammatoriæ indolis reliquis ſignis, diagnoſin hujus atque differentiam illius conditionis conſtituunt.

g) Quandoque a nimia ſanguinis copia pulſus oppreſſus deprehenditur ac vires languunt, vbi, phlebotomia inſtituta, pulſus excitatur, ac fortior & plenior euadit. v. HVXHAM l. c. T. 2. p. 19, 131, 166. *Cl.* STRACK *de morbo cum petechiis* p. 277. *Cl.* IVNGSCHVLTZ *diſſ. cit.* p. 17. Sic etiam in pulmonum, cerebri & inteſtinorum inflammatione pulſus ab hac conditione aberrat, vbi febris natura ex reliquis judicanda eſt.

h) Hæc linguæ albedo impuritatum in primis viis ſignum non eſt, ſi nempe papillulæ modo emicant. In pulmonum inflammatione alia facie adparet, de qua infra.

Omnia hæc indicant: 1) ad Venæſectionem (v. GLASS. *Comment. de febrib. Ed. Ill.* BALDING. *p. 55 ſeq.* HVXHAM *T. II. p. 18 ſeq.* PRINGLE *p. 126.* SCHRÖDERI & IVNGSCHVLTZ *diſſ. de venæſ. in febr. inſtit. præcip. cautel. §. 4. Cl.* RAVERT *diſſ. cit. p. 62 ſeq.* QVARIN *Method. febr. med. p. 7 ſeq.*) 2) ad medicamenta reſoluentia & diluentia, (v. HVXHAM T. II. p. 20. BROCKLESBY *Oeconom. u. medic. Beobacht. p. 97. Cl.* RAVERT *diſſ. cit. p. 64 ſeq.*) inter quæ præcipue nitrum in forma mixturæ adhibendum, atque acida tam vegetabilia quam mineralia cum potu diluente atque emolliente miſcenda, eminent. (QVARIN l. c. p. 12.) 3) Ad emollientia, v. c. clyſteres emollientes, Balnea tepida, fomentationes &c. (HVXHAM l. c. p. 26.) 4) Ad Sinapiſmos. (QVARIN l. c. p. 22.) & ad Veſicatoria. (v. GLASS. l. c. p. 165. PRINGLE l. c. p. 130. *Whytt* WORKS *publ. by his Son. p. 241 ſeq.* 5) Ad regimen temperatum atque victum tenuem vegetabilem. (*cf. ea, quæ Ill. de* HAEN *de methodo refrigerante in Rat. med. ubique propoſuit et* QVARIN *l. c. p. 14.*) Camphora & lenia diaphoretica, remediis atque medicamentis memoratis modo prægreſſis, locum nonnunquam habere poſſunt, ſi molimina deprehenduntur, quibus natura materiem per cutim ejicere conata eſt, & tamen actuoſitate illa caret, quæ, ad opus perficiendum, requiritur. (v. PRINGLE l. c. p. 129.) Opium autem ſoluendis obſtructionibus phlogiſticis dicatum non eſt, (v. TRALLES *Vſus Opii T. II. p. 81 ſeq.* QVARIN *l. c. p. 28.*) Sed tantum demiſſis

ſymptomatibus inflammatoriis, & ſpaſmis vrgentibus, vſurpari debet. (v. PRINGLE *l.c. p. 132.*) Roborantia, ad cauſam materialem harum febrium tollendam minime conueniunt, (v. HVXHAM *T. 1. p. 299.*) niſi iam remiſſiones adpareant (v. QVARIN *l.c. p. 23.*) Soluuntur hujus generis morbi, hæmorrhagia, ſudore, vrina, ſputo, fluxu narium, ſuppuratione, diarrhoea. Vltimam hanc viam natura rariſſime ſequitur. Indicatur hæmorrhagia narium rubedine oculorum, temporum grauitate, viſus hebetudine, acuto occipitis dolore, lachrymis inuoluntariis, narium pruritu, pulſu dicroto. (*cf.* QVARIN *l. c. p. 16.* PEZOLD *ſpec. ſemiot. §. 19.*) Sudorem præcedunt vrina parca, cutis mollis, pruriginoſa, pulſus mollis vndoſus. (v. PEZOLD *l. c. §. 25.* QVARIN *l. c.*) Vrinam criticam fore præſagiunt grauitas hypochondriorum & lumborum, ardoris circa pudenda ſenſus. (QVARIN *l. c.* PEZOLD *l. c.* §. 24. De reliquis v. PEZOLD *l. c. §. 21.*) Accidunt criſes potiſſimum diebus quaternariis & ſeptenariis (v. PEZOLD *l. c. §. 17.* QVARIN *l. c. p. 17.* HAEN *l. c. T. 1. C. 4.*)

Ex hac adparenti ſanguinis craſſa conditione, ſicut ex diluente curatiua methodo ſæpe concluſio trahitur, denſitatem vel lentorem humorum id eſſe, quod his febribus peculiariter atque eſſentialiter competat. Quod autem hæc opinio nondum extra omnem dubitationem poſita ſit, ſequentes difficultates, quibus adhuc premitur, probabunt. 1) Satis rapide plerumque ſanguis e vena fluit, quid! quod obſeruante HAENIO (*T. 1. p. 75. et T. XI. p. 95*) haud raro accidit,

dit, vt crusta eo crassior adpareat, quo majori impetu sanguis effluit, quamuis etiam contrarium viderit. 2) A sanguinis e vena missi conditione ad eam, qua gaudet, dum in vasis fluit, conclusio haud valet. Fortassis enim ille sanguis e vena missus densus, dum in corpore circulat, satis fluidæ consistentiæ est, id quod ex modo memorato sanguinis rapido fluxu haud absque ratione opinari potest. Reuera enim sanguis phlogisticus sano lentius in coagulum abit, (*v. Philos. Transact. V. 60. Goett. Anzeig. St. 107 p. 917.*) atque ex HAENII experimentis, cum sanguine institutis, crustam phlogisticam etiam ex dissoluto sanguine parari posse, didicimus, (*v. l. c. T. 1. p. 77.*) vt ergo, nisi semper, nonnunquam tamen crusta inflammatoria putredinis sequela esse possit. 3) Hæc crustæ apparitio, vt nonnunquam ab accidentalibus circumstantiis pendeat, videtur. Febri enim non semper respondet, (*v. Cl.* GESNER *Beob. B. 1. p. 121*) & quandoque in febris initio deest, ac secundo vel tertio die modo conspicitur. (v. HVXHAM *l. c. T. 2. p. 45, 170.* HAEN *l. c. T. 1. p. 74. P. 9. p. 4, 24. Cel.* GRIMM *von der Epidemie zu Eisenach p. 26. Cl.* IVNGSCHVLTZ *diss. p. 12.*) Accidit præterea, vt hæc crusta a principio morbi vsque ad finem plenarie desit, vbi tamen ex reliquis phœnomenis inflammatoria febris indoles manifesta est. (*v.* SWIETEN *Comment. T. 1. ad §. 384.* HAEN *l. c. T. 1. p. 74.* SARCONE *l. c. T. 2. p. 191. Cl.* IVNGSCHVLTZ *l. c.*) Differt porro hæc crusta pro luminis venæ, (HAEN *l. c. T. 9. C. 2. §. 3.*) & pro vasorum, quibus excipitur, differenti conditione,

 (v.

(v. HAEN *l. c.* GESNER *l. c. B. 1. p. 123.*) & nonnunquam vno in vase vere pleuriticus, in altero penitus solutus sanguis in conspectum venit. (v. HAEN *l. c. T. 10. p. 242.*) Hinc omnes hi auctores sedulo monent, ex solius sanguinis conditione ad curationem haud secure concludi posse. (*cf.* ELLER *Obs. de cogn. et cur. morb. p. 197 seq.*) 4) Hæc crusta sæpe in sanissimorum hominum sanguine obuiam prodit, vbi ne vestigium morbi adparet, (v. SWIETEN *l. c. T. 1. ad §. 384.* HAEN *l. c. T. 10. C. 5. p. 242.* GESNER *l. c. B. 1. p. 116*) & SARCONE hanc diathesin heluetiæ incolis fere naturalem esse adfirmat. (*v. l. c. T. 1. p. 96.*) Sicut etiam RVYSCHIANA experimenta atque HAENIANA ex sano sanguine crustam phlogisticam parare docent. 5) Sæpe in aliis morbis sanguis phlogisticus deprehenditur, quibus tamen methodus antiphlogistica haud congruit. Sic in febri neruosa sanguinem pleuriticum vidit HOME. (*v. Medical facts and experiments p. 194.*) In podagra eum nonnunquam adesse, adfirmat SYDENHAM. (*v. Opp. Ed. Lugd. p. 446.*) Omnia hæc satis superque euincunt, quod ex sanguinis illa conditione absque reliquorum phœnomenorum coincidentia nil certi ad praxin nec ad febris naturam consequi possit. Coincidit quidem quodammodo cum hac opinione obseruatum illud, quod nempe quandoque hæ febres non prius judicentur, nisi sanguis antea dissolutus apparuerit; (v. HAEN *l. c. T. 10. C. 5. p. 242.* SARCONE *l. c. T. 2. p. 166 seq.*) Attamen hoc factum euidentem conclusionem non admittit, quoniam alia ratio quam densitatis imminutio

nutio adesse potest, secundum quam materia per sanguinis dissolutionem ad exitum apta redditur. Alterum argumentum quod attinet, haud majori gaudet euidentia. Conueniunt enim diluentia multis aliis morbis, quibus humorum densitas attribui nequit. Nec certitudine adfirmari potest, quod potus antiphlogisticus diluendo tantum prosit. Si ex medicamentorum relationibus chimicis ad operationes eorundem in corpore humano concludere velimus, eadem ratione contrarium simul consequi poterit. Satis nempe nota est proprietas illa acidi vitriolici, qua humores animales extra corpus viuens coagulare & incrassare valet, id, quod eodem modo in corpore vivente, assumto illo, contingat, ex effectubus ejusdem in morbis putridis quodammodo verificatur. Et tamen idem acidum, optimis practicis consentientibus, haud parum ad inflammatoriam sanguinis diathesin minuendam contribuit. Nulla ergo ab his argumentis ad humorum densitatem fundata conclusio duci potest, quin causam potius harum febrium materialem alio modo aliaque ratione quam densitatis, febrim accendere, ex objectionibus verisimile reddatur. Neque phlogistica sanguinis crusta essentiale febris inflammatoriæ signum constituit, sed ex memoratorum symptomatum concursu & absentia signorum, quæ alias causas manifestant, febris natura vel inflammatoria ejusdem indoles judicanda est. An hæc materies, acrimonia peculiari prædita est, qua ad recensitas machinæ mutationes producendas idonea fit? Hoc ab ingenioso Whytt satis certa probabilitate adfirmatur.

tur. (*v. on nervous disorders in Opp. a filio ed. Edinb. 1768. p. 559.*) An hæc materia ex peculiari corporis dispositione sensim generatur, vel an foras admovetur? Vtrumque concurrere morbi historia docet. An tandem causa materialis sanguini insit, & rationem crustæ phlogisticæ contineat? Ita Ill. HAEN adfirmat. (*v. l.c. T. II. C. de gener. puris.*)

Constitutio, huic febri fauens, naturali & sanissimæ proxime abest, atque res, quæ sanitatem custodiunt, febrim ex hoc genere accendunt. (*v. c. Boreas v.* SARCONE *l.c. T. 1. p. 60.*) Hinc morbi hujus generis, proba instituta medela, non facile periculum conducunt, nec inde, permanente duro & æquali pulsu, bonisque viribus, accedentibus tunc forte ex dolore v. c. deliriis vel aliis symptomatibus neruosis, periculum pertimescendum est, nisi localis simul complicata affectio periculum inducat. (*cf.* BAGLIV. *Opp. p. 139.*)



SPECIES CONTINENTIVM INFLAMMATORIARVM.

a) SIMPLEX.

Sub hac determinatione ſemper eam morbi modificationem intelligo, quæ nulla alia facie, quam ea, quæ generi competit, adparet, & vbi cauſæ illæ formales deſunt, quarum cooperatione varia phœnomena producuntur, quæ haud neceſſarie ex natura morbi promanant, quorum varietas ideo ſpecies conſtituit. (*v. Introd. §. 20, 33.*) Jure quidem nonnunquam opinari poteſt, vt ſimul alia cauſa materialis, quæ generi propria non eſt, ſe immiſceat. Hinc inde vel nouum genus ponendum eſſe, ſyſtematis regulæ poſtulant, vel notionum, vt ita dicam, vniuerſalitas aliquo modo infringi debet. Sic v. c. tali febri pituita quædam vel irritamentum peculiare vel aliud quid, qua cauſa, ſimul adeſſe poteſt, quo natura febris quodammodo diuerſe modificatur. Annon autem hac ratione febrium differentia in infinitum fere progrediretur? An omnes has varietates ita cognoſcamus, vt eas determinare poſſemus? „Malimus hic gradum „cohibere, quam per tenebras illidere.„ Neque hujus defectus admiſſione ſyſtematis noſtri vtilitas dirimi poteſt, quatenus hanc deflectionem practicus ignorat. Quum enim methodus noſtra nudis experientiæ factis ſuperſtructa ſit, ſyſtematis vitia obſeruationis penuriæ tribuenda erunt, nec ex iis praxi damnum

enaſci poteſt. Obſeruatione locupletata ſyſtema ad majorem perfectionis gradum facile vehitur, illaque deficiente, ſyſtematicus in culpa non eſt. Monitu haud forte opus eſt, vnam tantum dari poſſe ſpeciem ſimplicem. Quando enim phœnomena, generi vniuerſaliter haud perpetua, adparent, alia cauſa atque a generica diuerſa adeſt, quæ tunc complicationis notionem præbet. v. infra.

Synochus imputris GALENI, (*de diff. febr. l. 2. C. 12. et method. med. l. 9. C. 4. et l. 11. C. 14.*) *Synocha ſimplex* HOFFMANNI (*Med. rat. ſyſt. T. 2. l. 3. C. 1.*) *Continua non putris* BOERHAVII (*van* SWIETEN *T. II. p. 417. melius autem hanc febrim ab aliis diſtinxit in T. III. p. 124. Ed. Lugd.*) *Febris inflammatoria ſimplex* HVXHAMI. (*l. c. T. II. p. 15.*) *Simple inflammatory Fever* BROCKLESBY (*Oeconomical and medical Obſerv. Lond. 1764. p. 145. vel verſ. meæ p. 96.*) *et* PRINGLII (*l. c. p. 124.*) *cf.* BROOKES *general practice of phyſic. V. 1. p. 149.*

Vlteriori probatione haud egere videtur, quod febris ex diatheſi phlogiſtica absque inflammatione locali adeſſe poſſit, quum id auctorum obſeruatione

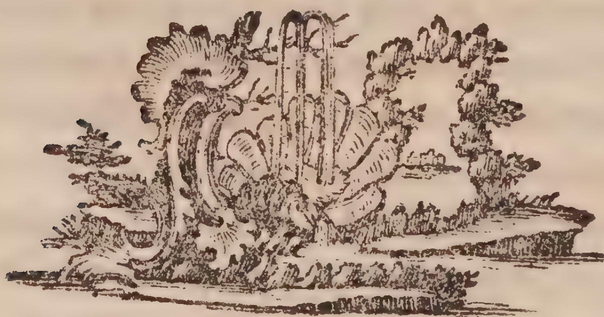
extra

extra omnem dubitationem positum sit, quamuis hæc diathesis nunc majori nunc minori gradu intersit, ac priori in casu omnino facile inflammationem contrahat, posteriori in passu autem facile negligatur, prætereaque sicut omnes febres vere continentes haud frequenter occurrat. Cæterum ex hujus speciei cum genere competentia sequitur, vt omnia insimul, quæ de natura & curationis ratione generis dicta sunt, speciatim sibi vindicet.

B) COMPLICATAE.

Ex supra de simplicitate posita notione facile complicationis idea, quam hic termino affigere mens est, deduci poterit. Eam nempe morbi denotat speciem, quæ vno alteroue symptomate aut pluribus a causa materiali generis haud necessarie pendentibus, sed diuersarum formalium causarum concursu productis, stipata est. Iisdem quidem difficultatibus hæc notio obnoxia est, quibus prior premitur. Concurrunt nempe omnino ad producendas species, quas huic rubricæ inserere de jure esse æstimo, diuersæ aliæ causæ materiales, quæ generi proprie non competunt. Sic v. c. natura febris variolosæ sine dubio ab ea pleuritidis vel aliæ febris inflammatoriæ cum inflammatione particulari conjunctæ, discedit, neque has febres in omnibus, ratione causæ materialis consimiles

eſſe, quisquam adfirmabit. An autem ideo variolæ inflammatoriæ indolis nouum genus determinant? Nonne curationis ratione, ceu diſtinctionis noſtræ fundamentum, proximec onueniunt? An diſceſſio optimæ hucusque medendi methodi cognitæ, in variolis huius indolis maior eſt, quam ea, qua curatio ſpecialis pleuritidis a generali differt? Qui ea, quæ generaliter de noſtra ordinandi methodo propoſui, attento quodam animo perlegerit, facile has quæſtiones ſoluet, atque mecum conſentiet, omnes febres, quarum curatio methodum medendi antiphlogiſticam proprie ſibi vindicat, ad vnum idemque genus febrium inflammatoriarum referendas eſſe, quamuis ratione cauſarum quodammodo differunt. Poſteris, factis experientiæ magis ditatis, eorum vlteriorem ſuppletionem tradimus, quæ, neceſſitate coacti, negligere oportet.



α) CVM

α) CVM INFLAMMATIONE LOCALI.

1) Phlegmone.

Senſatio doloris atque ardoris permanens cum partis adfectæ læſa functione.

Hæc ſigna, ab omnibus aliis ſeparatim ſpectata, haud raro aliarum etiam conditionum morboſarum indicia ſiſtunt, neque ſemper ſufficienti euidentia inflammationem portendunt. Sic ſpaſtici affectus canalis inteſtinorum ſæpe ita vehementer excruciant, atque certo quodam loco tam pertinaciter ac fixe inhærent, vt maxima in dubitatione hæreamus, an dolor pro mere ſpaſtico vel pro vere inflammatorio habendus ſit. Ita v. c. vehementiſſima cephalalgia ex mera congeſtione ortaque exinde ſpaſtica contractione in febribus nonnunquam ſæuit. Sic contraria ratione haud raro inflammatio occulte ſerpit, ita vt maxima medici attentio decipiatur. Sæpe enim dolor, conſtans alias inflammationis pediſſequus, atque internarum inflammationum vnicum fere ſignum, experientia teſte defuit, (v. Morgagni *de cauſ. ac ſed. morb. Epiſt.* 20. *Art.* 15. *Ill.* Haen *l. c. P. XIV. p.* 133 *ſeq. Cl.* Wienholt *Diſſ. de inflammationibus occultis. Gœtt.* 1772. *p.* 6 *ſeq.*) neque ſemper perturbata fuit functio, parti adfectæ dicata, *(v. Cl.* Wienholt *l. c. p.* 7.*)* nec tandem febris cum dolore coexiſtentia partem quamdam inflammatam eſſe indubie teſtatur,

quum

quum, vt modo monui, ſpaſmus, inflammationem mentiens, etiam in febribus obſeruetur, atque inflammatio absque febri vere exiſtere poſſit. (v. *van* SWIETEN *Comment. T. 1. ad §. 370. Cl.* WIENHOLT *l. c. p. 5. Ill.* HAEN *l. c. T. XIV. p. 132.*) Attamen omnes hæ fallaciæ noſtris in febribus vere inflammatoriæ indolis haud temere contingere ſolent, ſed ſcimus ex obſeruatis, hanc deceptionem in febribus bilioſis, nervoſis atque putridis multo eſſe frequentiorem, quam in febribus vere inflammatoriis, ac particularem inflammationem huic febri adjunctam eſſe, ex ſignis ſupra poſitis ſatis ſecure conjici poteſt. Certa præterea ſibique propria quæque partialis inflammatio habet ſymptomata, ex quorum concurſu atque ad totum morbum relatione diagnoſis eo facilius inſtituitur. Soluitur hæc machinæ ægritudo, dum materies illa, qua inflammatio exiſtit, humoribus iterum aſſimilatur, & ſimul cum reliqua febris cauſæ materialis parte virium naturæ motricium, remediorum atque medicamentorum ope extricatur, vel dum ſibi ipſa natura exitum per ſuppurationem parat. Et hæc vltima morbi ſolutio ſequi ſolet, ſi quarto morbi die, prior facta non fuerit, quamuis hic ſuppurationis terminus haud raro ad diem ſeptimum vel vltra protrahitur. (*v. Ill.* HAEN *l. c. T. XIV. S. 1. C. 5.*)

Docuit nos experientia, inflammationis reſolutionem omni ea opitulatione tentandam atque perficiendam eſſe, quæ generalem curationem reſpicit, dum hujus ratio ſpeciali adfectioni, pro diuerſo ejusdem ſitu & partium adfectarum varia conditione, tantum

magis

magis ſpecialiter adaptatur. Et quidem venæ ſectionem in parte ipſa adfecta, vel proxima huic ſaltim vicinia cum fructu inſtituendam eſſe, obſeruatio confirmat. (v. *Cl.* RAVERT *diſſ. cit. p. 63.*) Remediorum inflammationem reſoluentium ſparta ſpeciali etiam veſicatoria funguntur, quorum parti adfectæ immediata adplicatio noſtris temporibus eximia vtilitate commendatur, cujus auctores videantur in Cl. RAVERT diſſ. p. 69. (*cf. etiam meretur* WHYTT WORKS *cit. p. 241. et* BORDEV *vom ſchleimichten Gewebe. p. 168.*) quo etiam fomentationes ſiccæ camphoratæ pertinent, ea tamen differentia, vt veſicatoria materiem immediate extricare, fomentationes autem ad materiei aſſimilationem ſymbolam conferre, videantur. Emollientia etiam in vſum vocantur, quamuis hæc magis ad promouendam ſuppurationem, quam ad reſolutionem perficiendam plerumque ſpectant. Conferri hic merentur, quæ nuper Cl. GOVLARD huic curationis rationi in Opuſculis chirurgicis objecit, cujus tamen remedium adſtringens noſtris inflammationibus congruens eſſe, haud videtur, id quod etiam de aquæ frigidæ (v. SARCONE *l. c. T. 1. p. 208.*) & corticis peruuiani vſu valet, (*v. Cl.* WIENHOLT *l. c. p. 31.*) Quippe quæ remedia magis in iis curandis inflammationibus commendanda ſunt, quæ febribus putridis ſuperueniunt. De vſu opii in principio, ad dolorem compeſcendum, facto v. SARCONE l. c. T. 1. p. 158 ſeq.

Quænam nunc ex omnibus his de inflammatione prolatis ad naturam ejusdem concluſio duci poteſt?

An

An materies, quæ febrim accendit, quæ phlogiſticam ſanguinis cruſtam format, quæ inflammationem producit, & quæ poſtea ſputorum vel puris forma excernitur, vna eſt eademque? Id veritati haud valde abſimile eſſe, ex curationis febris atque inflammationis analogia, & ex ſimilitudine materiei, quæ cadaueribus apertis in locis inflammatis tranſſudata conſpicitur, (*v. Ill.* HAEN *l. c. T. 1. p. 85. T. 2. p. 15. Cotunn. de Iſchiad. neruoſ. §. 22.* SARCONE *l. c. T. 2. p. 188.*) cum ea, quæ ſanguini phlogiſtico admixta eſt, haud absque probabilitate opinari poteſt. SYDENHAM eandem opinionem adoptauit, dum ait: „Ex præcipita„tione materiæ febrilis, crudæ nondumque per idon„eam ebullitionem ſubactæ adeoque nec ad ſeparatio„nem debitam per loca magis conferentia præparatæ, „in pleuram pleuritis producitur.„ (*v. Opp. Ed. Lugd. p. 263.*) Et paulo infra addit. „Pleuritidem nihil „aliud eſſe arbitror, quam febrem a propria & pecu„liari ſanguinis inflammatione ortam, qua natura ma„teriam peccantem in pleuram deponit, nonnunquam „& in pulmones, vnde peripneumonia ſuboritur, „quam a priore gradu tantum & pro majore ejusdem „cauſæ intentione extentuque latiori, differre autumo. „(*l. c. p. 264 ſeq.*)„ Sicut autem ſanguinis phlogiſtica diatheſis, (ea ſaltim, quæ manifeſte adparet) magis pro febris effectu habenda eſt, ſic forte ad inflammationis exiſtentiam aliud quid requiritur, quod in cruſta non eſt. Sæpe enim nulla ſanguinis inflammatoria conditio deprehenditur vel modo quandoque poſt aliquot præterlapſum temporis ſpatium, quo inflam-

matio

matio jam adfuit, obuiam prodit, & ſic tandem haud raro ſanguis antea phlogiſticus nunc diſſoluta facie adparet, absque vlla inflammationis imminutione (*v.* Haen *l. c. T. 10. p. 242.*) quamuis etiam hic, materiem phlogiſticam omnem nunc ad locum adfectum depoſitam eſſe, dici poſſe, perſpiciam. Neque ſemper localis inflammatio pro febris effectu habenda eſt, quum haud raro hæc, inflammatione prægreſſa, ſequitur. (*v.* Sarcone *l. c. T. 1. §. 154, 186.*) An porro inflammatoria materies ſola denſitate atque inde oborta in vaſis obſtructione cauſam conſtituat? Haud videtur, quum anaſtomoſeos ratione ſola vaſorum quorundam obſtructio irritare & adfluxum humorum attrahere nequeat. Hinc, vt materia non ex ſola tenacitate, ſed ex acrimonia quadam, partes ſenſiles irritante, inflammationem producat, videtur, (*v.* Whytt *l. c. p. 230.*) id quod inflammationum externarum geneſeos atque omnium curationis rationibus ſimul confirmatur. An autem hæc acris materia in vaſis tantum hæreat, eorundemque extenſione tumorem efficiat, vel an hæc materies in celluloſa extrauaſata ſymptomata ſua edat? Prius popularem ſiſtit opinionem, poſteriorem in celluloſa humorum extrauaſationem vnicam inflammationum rationem continere, Bordev adfirmat, (*v. vom ſchleimichten Gewebe*) vtrumque in natura vere exiſtere haud exigua probabilitate adſumi poteſt. Satis enim perſpicue vaſorum illam extenſionem in ophtalmia deprehendimus, atque ſimul hinc inde talis inflammationum rationis exiſtentia in dubium vocari nequit,

quam-

quamuis hoc omnino in minimis tantummodo vasis locum habere videatur, quoniam transpirationis suppressione acris materia, quae per vascula excretoria minima evehi debebat, in iis stagnare cogitur, neque facile resorberi ac vasis majoribus advehi posse, credi potest. (*v.* WHYTT *l. c. Edimburg. Versuche T. 2. p. 46.*) Alteram inflammationis geneseos rationem quod attinet, variis ea metastasium phoenomenis quodammodo verificatur, neque talis ad cutis cellulas humorum depositio negari potest, quamuis dubium relinquatur, an causae partem constituat, vel annon pro inflammationis ipsius effectu habenda sit. Secundum BORDEV ex hac ratione praecipue inflammationes ex consensu v. c. e bile &c. fiunt, quae autem hic non pertinent, sicut praeterea inflammatio, generi nostro febrium propria, ab omnibus aliis a febri biliosa vel putrida pendentibus, sedulo discernenda est. Plura enim existere inflammationis genera naturalia, ex subsequentibus adparebit, neque hinc natura inflammationis semper vna est eademque, sed pro varia constitutione & pro diuersis causis remotis admodum differt. Hic tantum de ea inflammatione nobis agendum fuit, quae a febri vere inflammatoria pendet, & huic tantum ea adplicari debent, quae hic proposita sunt. Quodsi termino quodam hoc inflammationum genus insignire velinus optime Phlegmone dicitur, quo nomine tunc inflammationes a bile, e putredine, ex miasmate rheumatico, arthritico venereo & ab erysipelate &c. ab hac phlegmone separari debent.

---

1. INFLAMMATIO OCVLORVM.

a) Externa.

Chemosis VOGELII (*Præl. de cogn. et cur. C. H. Adf. p. 128. §. 175.* PRINGLE *l. c. p. 135.*)

Rubor, dolor & tumor tunicæ adnatæ.

b) Interna.

Ophtalmitis VOGELII (*l. c. §. 178.*)

Dolor vehemens. Magna oculorum sensilitas. Visus valde debilitatus.

2. INFLAMMATIO AVRIVM.

a) Externa.

Otites externus VOGELII (*l. c. §. 171.*)

Rubor, dolor & tumor auris externæ.

b) Interna.

Otites internus VOGELII (*l. c. §. 170.*)

Dolor magnus, ardens & pulsatilis auris internæ.

3. INFLAMMATIO PHARYNGIS.

Synanche TRALLIANI (*v. l. 4. C. 1.*) *et Aeginetæ* (*v. l. 3. C. 37.*) *Cynanche Aretæi* (*de Sign. et caus. morb. L. I. C. 7.*) *Angina cum tumore* BOERHAVII (*Aphor. 804.*) *cf.* BROCKLESBY *l. c. p. 149. vel vers. p. 99.* PRINGLE

 l. c.

l. c. p. 137. *Cynanche ſanguinea* SAVVAGES *l. c. T. II. P. I. p. 485.*

Vox mutata. Deglutitio difficilis. Signa inflammationis perſpicua.

Curatio ſpecialis gargariſmatum vſum ſibi vindicat, quæ reſolutionem promoueant. Ribes nigrum hic ſpecifice agere, legitur in Philoſ. Tranſ. N. 459.

4. INFLAMMATIO LARYNGIS.

Cynanche TRALLIANI *et* AEGINETAE (*v. l. c.*) *Synanche* ARETAEI (*v. l. c.*) *et* CELSI (*L. 4. C. 4.*) *Angina absque tumore* BOERHAVII (*Aphor. 802.*)

Spiritus onere & cum ſonore trahitur. Vox clangoſa, ſtridula, acutiſſima. Vertigo. Anxietates Rubor faciei atque oculorum. Deglutitio valde doloroſa. Nulla manifeſta inflammationis ſigna

Nonnunquam hydrophobiam ad laryngis inflammationis ſymptomata numerandam eſſe, probabilitate gaudet, (*v. Edimb. Verſ. T. I. Art. 29.*) niſi alia ſimul cauſa adeſt, qua peculiare hoc ſymptoma efficitur, id quod ex materia viridi, quæ memorato caſu per vomitum ejecta ac quodammodo critica fuit, pateſcere videtur. De complicatione inflammationum laryngis & pharyngis v. SYDENHAM Opp. Ed. Genev. 1757. S. 1. C. 5. p. 60. ELLER Obſ. de cogn. & cur. febr. p. 172. Ill. VOGEL l. c. p. 135.

5. IN

5. INFLAMMATIO ASPERAE ARTERIAE.

BOERHAVE *l. c. Aphor.* 801. *ejusdemque Commentat. p.* 655. *Cynanche trachealis* SAVVAGES *l. c. p.* 491.

Vox acuta, clangoſa, ſibilans. Inſpiratio parua, frequens, cum ſummo molimine. Pulſus vacillans. Summa Anguſtia.

6. INFLAMMATIO LINGVAE.

Gloſſitis VOGELII *l. c. p.* 130 *ſeq. van* SWIETEN *Comment. II. p.* 626.

Linguæ dolor & tumor. Loquela, & deglutitio difficiles. Profluuium ſaliuæ ſpiſſioris.

7. INFLAMMATIO PLEVRAE.

Pleuritis ſine ſputo HIPPOCRATIS (*v. de morb. L.* 1. *S.* 25 *et L.* 2. *p.* 42.) *cf.* BONETI *Sepulchr. anat. L.* 2. *S.* 4. *Obſ.* 14. *Comment. bonon.* T. I. *p.* 153. *van* SWIETEN *Comment. III.* § 877. SARCONE *l. c.* T. I. *p.* 118. *Naturæ ratione hanc pleuritidis ſpeciem ab omnibus aliis ſub nomine* pleuritidis veræ *optime diſtinxit* SAVVAGES *l. c. p.* 450. *de curandi ratione cf.* PRINGLE *l. c. p.* 139. BROCKLESBY *l. c. verſ. germ. p.* 102.

Dolor punctorius, fixus in latere. Reſpiratio breuis & inæqualis.

Hic morbus multis medicis ſub pleuritidis nomine notiſſimus eſt, hac tamen differentia, vt nonnulli illam ſimul thoracis inflammationem, quæ dolore punctorio, tuſſi ac ſputis corripit, a ſolius pleuræ inflammatione oriri, adfirment. Quodſi autem concedatur, tuſſim *a*) ac ſputa vere pleuritica ſemper, pulmones adfectos eſſe, indicare, jure meritoque pleuritidis nomen tali morbo, cui hæc ſymptomata adſunt, haud competit, vel ſaltim, vt diſſenſus auertatur, & pleuræ pulmonumque inflammationes rite ab inuicem diſcernantur, uſurpari non debet. Nunc obſeruatione edocemur, ſputa talia, ſicut in thoracis inflammatione comparata ſunt, ab ipſorum pulmonum affectione oriri, (v. TRILLER *de pleurit. C. 1. §§. 4, 5.* HVXHAM *l. c. T. II. p. 213*) neque ex ſolius pleuræ inflammatione euenire poſſe, (v. TRILLER *l. c. §. 4, 5.*) eademque ex ratione in vera noſtra pleuritide, ſputa haud mouenda eſſe, ſedulo monent. (v. HVXHAM *l. c. T. I. p. 88.* SARCONE *l. c.*) Conſtat porro, inflammationem ſolius pleuræ vere occurrere, atque hanc absque ſputis eſſe. (*v. loca ſupra citata.* FREIND *Comment. 5. ad libr. epidem.* HIPPOCR. *in Opp. Ed. Pariſ. 1735. p. 23. 25.* WENDT *Diſſ. ſiſt. obſerv. de pleur. et peripneum. Goett.*

a) Tuſſis quidem ſicca huic morbo ob partis adfectæ viciniam facile accedit, attamen eſſentialiter ei non conuenit, ſæpeque deeſt. v. HVXHAM l. c. P. 1. p. 88.

Goett. 1762. p. 29. SARCONE *l. c. p. 136.*) Plures porro conſentiunt medici, hanc ſolius pleuræ inflammationem, quæ absque tuſſi & ſputis, phœnomenis tantum ſupra poſitis, euenit, pleuritidis, illam vero inflammationem, quæ pulmonibus inhæret, quæque dolore obtuſo grauatiuo ſe manifeſtat, cuique ſimul tuſſis & ſputa adſunt, peripneumoniæ, & illam tandem, vbi inflammatio pleuræ ad pulmones protendit, & phœnomena binis communia adparent, pleuroperipneumoniæ nomine inſigniendam eſſe. (v. RIOLANI *filii Antropogr. Pariſ. 1726 p. 335.* BONET. *l. c.* HVXHAM *l. c.* TRILLER *l. c. C. 1. §. 8.* SARCONE *l. c. p. 133.*) Quidnam ergo de memorabili illo medicorum, de ſede pleuritidis diſſenſu, ſentiendum? Annon ex falſa termino adjuncta notione obortus? Nonne iis poſitis, quæ modo memorauimus, facile dirimi poteſt? Fateri cæterum cum HAENIO (*l. c. T. XI. C. de membr. inflam.*) oportet, nos rationem ignorare, qua fit, vt pleura ſicut reliquæ membranæ inflammatæ nullum ſæpe doloris veſtigium edant. A MORGAGNI enim *l. c. Epiſt. 20. Art. 55 ſeq.* SARCONE *l. c. p. 123. et* HAENIO *l. c.* docemur, cadauerum ſectiones ſæpe pleuræ inflammationes in conſpectum exhibere, vbi ob doloris abſentiam nos antea latuerunt. Videtur in illo caſu, quo dolor ſentitur, inflammationem in pleuræ celluloſa eſſe, vbi vaſa ſanguifera neruorumque ramuli ac vicinia muſculorum intercoſtalium dolorem facilius excitant, cui ſententiæ etiam Ill. de HAEN habeo conſentientem. (*v. l. c. P. IX. C. 4. §. 4. et P. XIV. l. c.*) Eſt vero etiam conditio

ſputi attendenda, quippe quod omnino adeſſe poteſt, absque tamen illa conditione, ſub qua in pleuropneumonia deprehenditur. Dantur ſputa alba, & ſpumida, (v. SARCONE *l. c. p. 137.*) quandoque leuamen adferentia, quæ vero nec eo tempore neque ordine, vt in pleuropneumonia, ſuccedunt. Sic etiam ſputa cocta per vaſa ad pulmones deriuari poſſunt, abſque vlla pulmonum læſione. (*v. Ill. de* HAEN *l. c. T. I. p. 87, et T. IX. C. 1. §. 9.*) Hic autem deſunt ſputa illa ſanguinea, quæ ſtatim ſub morbi initio adparent. Quum interdum quoque ſordes primarum viarum ſputum cruentum excitare poſſint, quod vomitorio tolli poteſt, (*v. Ill.* ZIMMERMANN *von der Ruhr p. 24.*) hoc iterum attendendum eſt. Neque puris veri exſcreatio in contrarium ſententiam meam vergit. Poteſt in ſuppuratione pleuræ aliquod puris abſorberi ac exſpui, ſed hoc de reſolutionis caſu admodum differt. Sputa enim, quæ cocta audiunt, veri puris ſpeciem, ſicut nonnulli ſupponunt, haud præbent, cujus rationes omnium optime expoſuit SARCONE l. c. T. I. p. 189 ſeq. et p. 215. Omnino tandem morbus haud frequenter occurrit, quum facile in conſenſum pulmones trahantur, vel verſa ratione, affectis pulmonibus, inflammatio facile ad pleuram usque protendatur, (v. HVXHAM *l. c. T. II. p. 215.* ELLER *l. c. p. 179*) præcipue ſi pleura pulmonibus annexa eſt, quo in caſu etiam materies cocta facilius in pulmones ruere poteſt, illa vero libera, ſi ſuppuratio oboritur, facilius empyema ſequitur, (v. DIEMERBROECK *Anatom. Ed. Lugd. 1683. p. 313.* BONET. *l. c. L. 2. S. 4.*

obſ.

obſ 30.) quamuis & hoc per abſorptionis modum ſputorum ope eliminari poteſt. *(v. Cl.* LENTINI *Obſerv. F. 2. Obſ. 23.)*

8. INFLAMMATIO MEDIASTINI.

An pleuritis dorſalis HIPPOCRATIS? *(v. de morb. L. 3. p. 110. Ed. van der Linden.* HVXHAM *l. c. T. I. p. 336. et T. II. p. 215.* SAVVAGES *l. c. T. II. p. 451.* BONET. *l. c. L. 2. S. 4. Obſ. 2, 27.* WENDT *diſſ. cit. p. 21.*

Dolor ſub ſcapula punctorius, vsque ad ſternum protendens. Grauitas pectoris. Spirandi difficultas. Tuſſis ſicca.

9. INFLAMMATIO PERICARDII.

v. BONET. *l. c. S. 4. Obſ. 29.* HVXHAM. *l. c. T. II. p. 215. Pleuritis Pericardii* SAVVAGES *l. c. T. II. P. I. p. 452.*

Dolor punctorius ac grauitas in pectoris parte profundiore. Anxietas. Palpitatio cordis. Perpetua ad tuſſiendum procliuitas.

Haud raro accidit, vt plurium partium inflammationes ſimul coexiſtunt, pro cujus complicationis diuerſitate alia atque alia phœnomena adparent, quorum determinatio ſat difficilis eſt.

10. INFLAMMATIO DIAPHRAGMATIS.

v. BONET. *l. c. L. 2. S. 4. Obſ. 19.* HVXHAM *T. I. p. 301. et T. II. p. 215. Cl.* EBELING *diſſ. de Inflam. Diaphr. Gœtt. 1771. p. 22.*

Dolor punctorius ab inferioribus costis versus vltimas dorsi vertebras protendens. Spiritus breuis, interruptus, singultuosus. Anxietas. Inquietudo. Tussis sicca. Hypochondriorum latus adfectum introrsum & sursum versus costas trahitur. Risus sardonius. Deliria.

Hunc morbum semper cum deliriis continuis conjunctum esse, medici non pauci crediderunt, ideoque ei paraphrenitidis nomen imposuerunt. Haud quidem negari potest, hoc symptoma huic morbo nonnunquam adesse, (*v. Ill.* HAEN *l. c. T. I. p. 84. Ill.* VOGEL *l. c. p. 45. §. 61.*) sed totidem obseruatio docuit, illud deesse, neque essentialiter huic morbo competere, (v. MORGAGNI *l. c. Epist. 7. Art. 14.* BONET. *l c. T. I. L. 1. S. 7. Obs. 1.* WILLIS. *de anim. brut. C. 10. p. 257. de* HAEN *l. c. P. IX. C. 1. §. 5. et C. 2. §. 7.* CLEGHORN *Observ. on the epidemical diseases in Minorca p. 248. Ill.* VOGEL *l. c.* SARCONE *l. c. T. I. p. 245.* WENDT *diss. cit. p. 30. Cl.* FEIN *diss. de Indole ac sede phrenit. et paraphr. Gœtt. 1765. §. 18.* EBELING *diss. cit. p. 33.*) Sed pro vario, quem inflammatio occupat, loco, varia deprehenduntur symptomata. Hinc jure meritoque concludere licet, hoc symptoma huic morbo eodem modo sicut reliquis inflammationibus accedere posse, quamuis ex partis peculiari conditione facilius, quam cæteris partibus inflammatis superueniat. Hinc naturæ ratione a pleuritide proxime abest, neque veræ phrenitidis præ

se

ſe fert ingenium, quippe quæ absque omni diaphragmatis inflammatione occurrit, (*v.* SARCONE *l. c. T. II. p. 145, et T. III. p. 588.*) Deſcripſit quidem HIPPOCRATES (*L. 3. de morb. S. 9.*) phrenitidem, vbi *αἱ φρένες* ita dolerent, vt tactum non ferant. Aſt non videtur, HIPPOCRATEM hic diaphragmatis inflammationem intellexiſſe, dum morbum hunc peripneumoniæ affinem atque ſurſum materiam educendam eſſe, præcipit. Ex terminorum tandem apud alios auctores ſenſu vlterius dijudicari poterit, an paraphrenitidis nomen morbo noſtro congruat. Phrenitidis nomine ea inſania priſcis medicis venit, quæ continua, acuta & in febre eſt. (v. CELSVS *l. c. L. 3. C. 18. p. 148. Ed. Almel.*) Paraphrenitidis autem terminum ei dementiæ febrili affigunt, quæ quidem continue, minori tamen vehementia adfligit. (v. BRENDEL *diſſ. de paraphrenitidis et febr. malign. cognat. §. 1. 2. Cl.* FEIN *diſſ. cit. §. 4.*) Quando nunc talis paraphrenitis ex longe aliis cauſis euenire poteſt, ſicut ad febres putridas, bilioſas & neruoſas, absque vlla, manifeſta ſaltim, particulari inflammatione haud raro accedit, hæc vox diaphragmatis inflammationi ſpecialiter atque excluſiue tribui non debet, quamuis quidem ſtatus ille accedere poſſit, qui paraphrenitidem modo determinatam denotat, qui autem in omnibus reliquis inflammationibus eodem jure, (quando adeſt, et ſæpe adeſſe, modo dictum fuit) hoc termino inſigniendus eſt. Cæterum hujus paraphrenitidis vocis mentionem HIPPOCRATES ipſe nunquam fecit, notante jam HVXHAMO, (*l. c. T. I. p. 337.*) neque,

 cum

cum a phrenitide gradu tantum differat, vtilitate conseruatur. Hinc verbum hocce absque damno ex practico systemate relegari potest, quoniam alias, si hanc denominationis rationem sequi vellemus, praxeos terminologia infinita foret, quum tot morborum varietates existant, quot indiuidua. Si necesse quis judicat, vt nomen ponatur, analogiæ ratione optime Diaphragmatitis nuncupatur.

II. INFLAMMATIO PVLMONVM.

Peripneumonia HIPPOCRATIS (*de morb. L. 3. C. 16.*) *Peripneumonia pura* SAVVAGES (*l. c. p. 496.*) SARCONE *l. c. T. 1. §. 200.*

Dolor obtusus, quasi pectus comprimens. Respiratio breuis, æqualis, & plerumque auribus percipi potest. Spiritus calidus. Anxietas. Pulsus mollis, vndosus *a*). Rubor genarum. In affecto latere ægri plerumque commodius quiescunt. Sanguis, ex vena

a) Obseruarunt hanc pulsus mollitiem GALENVS (*de caus. puls. l. 4.*) FORESTVS (*l. c. L. 16. Obs. 44. in schol.*) BAGLIVI (*l. c. p. 144.*) Quod autem hæc pulsus modificatio pulmonum inflammationi non adeo constanter competat, notarunt MORGAGNI (*l. c. Epist. 20. N. 10.*) *de* HAEN (*l. c. T. 9. C. 2. §. 9. et T. XI. C. 2. §. 2. p. 109.*) *et* SARCONE (*l. c. T. 1. p. 194.*) vt ideo essentialem & perpetuum peripneumoniæ characterem haud præbeat.

vena detractus, spumescens. Tussis. Dolores capitis, qui tussiendo augentur. Secundo aut tertio die sputa, striis sanguineis intertexta, (cruda) sexto vel septimo die flauescentia, (cocta) morbum leuantia. Lingua ex flauo russa postеaque nigrescens. *b*)

Curationis ratio hujus febrium inflammatoriarum speciei, generali, sicut reliquæ, respondet. Sectio nempe venæ jugularis summo fructu hic adhibetur. (v. SARCONE *l. c. T. I. p. 200*) Nec minus vesicatoria, ad latus adfectum applicata, vtilitatem, supra memoratam, præstant. (v. SARCONE l. c. p. 199.) Quum autem nonnunquam tota thoracis regio doleat, nec certitudine locus peculiariter adfectus determinari potest, quum porro videatur, vt quandoque materies, quam sputorum ope nunc extricare natura molimina ciet, vesicatoriorum vi deriuante, foras reuehatur, atque ita hæc naturæ, ad morbum soluendum, tentamina supprimantur, quum tandem ulcera aurium his morbis haud raro magnum ferant præsidium, melioris consilii est, vesicatoria pone aures adplicare, cujus commendatio etiam legi potest apud BORDEV *l. c. p. 169 seq.* Præter hæc, pulmonum inflammatio peculiaria adhuc remedia ad

b) Hæc linguæ sordities, ab ipsa pulmonum adfectione pendens, sedulo ab illa discernenda est, quæ colluuiem in primis viis sordium indicat, id quod ex præsentia vel absentia reliquorum hujus colluviei signorum dijudicari poterit.

ad ſputa promouenda ſibi vindicat, quorum tamen munus generali medendi ratione plerumque abſoluitur, quamuis negari nequit, reſoluentia nonnulla ſpecifica quadam ratione pulmonum infarctui conuenire, inter quorum numerum gummi ammoniacum in oximelite ſquillitico ſolutum, & ſal amoniacum cum ſulphure antimonii aurato combinatum præcipuum tenent locum. Radicem ſenega idem præſtare, Cl. LENTINI (*Obſ. med. F. 2. Obſ. 1. 2.*) et HVLME obſeruationes docent. (*von Kindbetter-Fieber. p. 61 ſeq.*)

12. INFLAMMATIO PLEVRAE AC PVLMONVM.

Pleuritis HIPPOCRATIS (*de morb. L. 3.*)
Pleuritis humida BOERHAVII (*Aphor. 876.*)
Pleuroperipneumonia HVXHAMI (*T. I. p. 325 et T. II. p. 212 ſeq.*)

Dolor lateris punctorius. Reſpiratio difficilis. Pectoris oppreſſio. Tuſſis. Sputa, initio ſtriis ſanguineis intertexta, poſtea flaua.

Pro majori pulmonum vel pleuræ adfectione nunc pleuritidis nuuc peripneumoniæ ſymptomata eminere, facile adparet, pro cujus differentia medendi quoque ratio diuerſa eſſe debet.

13. INFLAMMATIO HEPATIS.

a) *Partis conuexæ.*

Hepatitis pleuritica SAVVAGES (*l. c. p. 506.*) v. FOREST. *Obſ. L. 19. Obſ. 7, 8.*

Tumor

Tumor & dolor acutus hypochondrii dextri. Pulſus durus. Reſpirandi difficultas. Tuſſis ſicca.

Hæc hepatis adfectio ea eſt, quæ plerumque febris inflammatoriæ genium conſeruat, quæque criſibus a GALENO indigitatis, (*de criſib. L. 3. C. 3.*) ſoluitur, hæmorrhagiis nempe ex dextra nare atque ſudoribus vtilibus & vrinis copioſis. Crediderunt auctores nonnulli, hanc hepatis inflammationem mere eryſipelaceam vel rheumaticam eſſe. (v. HOFFMANN. *Opp. Ed. Geneu. T. II. S. 2. C. 7. §. 4. et* BIANCHI *hiſt. hep. T. I. p. 426.*) Quodſi hoc termino ſuperficialem tantum inflammationem inſigniant, illum etiam huic hepatis inflammationi tribui poſſe, quisque largietur. Si autem peculiarem atque a phlegmone diverſam indolem eryſipelati adſcribunt, hujus termini vſum, hoc in reſpectu, admittere nequeo, quum nec rationi neque experientiæ contrarietur, quod hepatis ſuperficiei inflammatio maxima cum pleuritide gaudeat affinitate, quamuis haud raro etiam accidat, vt materia rheumatica vel eryſipelacea hepatis inflammationem producat. Medendi hinc ratio hujus inflammationum ſpeciei, generali reſpondet. Veſicatoria loco adfecti applicata eximio fructu PRINGLE in vſum traxit, (*l. c. p. 146.*) & venarum hæmorrhoidalium aperturam hirudinum ope ſuadet SARCONE. (*l. c. T. I. p. 248.*)

b) Par-

b) Partis concauæ.

v. SWIETEN *l. c. C. 3. p. 83.*

Dolor præcedenti mitior & grauatiuus. Pulſus mollis. Symptomata icterica.

Hæc eſt, quæ notante GALENO (*l. c.*) excrementis alui bilioſis atque ſudoribus nonnunquam etiam & vomitibus judicatur. An ergo majori jure ad febres bilioſas referenda? Plerumque ſaltim atque frequentius in febribus bilioſis occurrere varii auctores obſeruarunt, quorum loca allegauit Cl. WIENHOLT *l. c. p. 18.*

c) Cyſtidis felleæ.

Hepatitis cyſtica SAVVAGES *l. c. p. 507.*

14. INFLAMMATIO LIENIS.

v. FOREST. *l. c. L. 20. Obſ. 5. Splenitis* SAVVAGES *l. c. p. 509.*

Dolor & tumor hypochondrii ſiniſtri.

15. INFLAMMATIO CORDIS.

Carditis SAVVAGES *l. c. p. 482. Ill.* MECKEL *Obſ. in act. Berol. 1756.* SENAC *Malad. du Cœur. C. 6. 7.*

Dolor punctorius ſub ſterno. Palpitatio cordis & anxietates continuæ. Pulſus paruus, inæqualis. Calor exiguus.

16. INFLAMMATIO RENVM.

a. *Nephritis vera* SAVVAGES *l. c. p. 510.*

Febri dolor ſuperuenit pungens, in regione lumbari, quandoque ad ſpinæ dorſi latus procedens. Mictio turbata. Vrina pauca, ruffa, vel, in magno dolore, pallida. Obſtructio alui. Teneſmus. Vomitio.

b. *Nephritis calculoſa* SAVVAGES *l. c.* CELS. *L. 2. C. 7. p. 60, 61. Ed. Alm.*

Dolor, per exercitium vel commotionem pertinacius reuertens. Vrina cruenta, quandoque arenuloſa. Stupor cruris. Teſtis retractio. Febris dolori ſuperuenit.

Quamuis hæc nephritidis ſpecies ab indole vere inflammatoria haud parum cauſæ materialis ratione diſcedat, fieri tamen poteſt, vt febris a calculo accenſa, naturam febris inflammatoriæ præ ſe ferat, ſi reliqua, huic febri anſam præbentia, ſimul adſunt, & præter medicamenta calculum ſoluentia, generalem methodum antiphlogiſticam, veſicatoriis exceptis, ſibi vindicet.

17. INFLAMMATIO VESICAE VRINARIAE.

Cyſtitis SAVVAGES *l. c. p. 475.*

Dolor & tumor oualis in regione pubis. Mictio dolens. Teneſmus. Alui obſtructio.

18. IN-

18. INFLAMMATIO VTERI.

Metritis SAVVAGES *l. c. p. 466. Cel.* TIMMERMANNI *et* BOETCHERI *diſſ. de infl. vteri. Rintel. 1761.* HVLME *von dem Kindbetterinnenfieber. Lipſ. 1772. p. 15 ſeq.*

Senſus doloris, ardoris & grauitatis in pelui. Tumor in regione pubis dolens. Os vteri ad contactum dolens, durum, clauſum ac retractum. Obſtructio alui. Vomitio. Strangurîa. Teneſmus. Capitis & mammarum dolor. Menſtruorum vel lochiorum ſuppreſſio.

Hæc febris ab omnibus fere auctoribus febris puerperarum nomine inſignita eſt, atque hanc ſemper vteri inflammationem pro cauſa agnoſcere, crediderunt. Quod autem hæc vteri adfectio in puerperarum febre haud ſemper cauſam conſtituat, quamuis nonnunquam hanc febrim ſequatur, omnium optime adnotauit HVLME (*l. c. p. 14 ſeq.*)

19. INFLAMMATIO VENTRICVLI.

Gaſtritis legitima SAVVAGES *l. c. p. 469. Ill. de* HAEN *l. c. P. IX. C. 1. §. 4.*

Dolor in ventriculo, magis ſenſibilis, ſi acre quid ingeritur, vel reſpiratur, aut regio epigaſtrica comprimitur. Conatus vomendi. Poſt ciborum vel medicamentorum inge-

ingeſtionem ipſe vomitus. Alui obſtructio. Extremitatum frigus.

Hujus ſpeciei ſigna pathognomonica, nec non indoles ejusdem inflammatoria haud raro ſatis ambigue dignoſcuntur. Obſeruauit enim HAENIVS (*l. c. et C. 2. §. 6.*) in ægro abſentiam nauſeæ & vomitus, quid! quod ciborum deſiderium adeſſet, vbi tamen vera ventriculi inflammatio in ſecto cadauere obuiam prodibat. Sic porro pulſus duritie & plenitudine plerumque caret, quæ alias inflammatoriis febribus propria eſt, cujus ratio v. apud WHYTT, (*l. c. p. 241.*) vbi tum ex reliquis circumſtantiis indicationes hauriri debent. De curandi ratione antiphlogiſtica, præcipue autem de veſicatoriorum, ad locum adfectum, vſu v. PRINGLE (*l. c. p. 146 ſeq.*)

19. INFLAMMATIO INTESTINORVM.

a) Tenuium.

Enteritis iliaca SAUVAGES *l. c. p. 463.* FOREST. *L. 21. Obſ. 11.*

Dolores fixi circa vmbilicum. Obſtructio alui. Vomitus poſt ciborum vel medicamentorum ingeſtionem. Reſpiratio breuis.

b) Craſſorum.

Enteritis colica SAUVAGES. *l. c. p. 464.*

Dolor & grauitas lumborum. Obſtructio alui. Rarius vomitus.

Febris in inteſtinorum inflammatione quoad calorem & pulſum exigua eſt, quod ſedulo attendi debet, ne ſerpens malum medici ſuperet imperium.

20. INFLAMMATIO MESENTERII.

Enteritis meſenterica SAUVAGES *l. c. p. 465.*

Dolor circa regionem vmbilicalem profundior, quam in tenuium inteſtinorum inflammatione.

21. INFLAMMATIO OMENTI.

Epiploites vera SAUVAGES *l. c. p. 474.*

Dolor in ſuperiori & media abdominis regione. Tumor plerumque externe deprehenditur.

22. INFLAMMATIO INTESTINORVM ET OMENTI.

Febris puerperarum HVLME (*l. c.*)

Dolor fixus atque permanens circa vmbilicum & regiones iliacas. Abdomen tactum non ferens. Cephalalgia frontalis.

Ex harum partium inflammatione febrim illam plerumque ortum ſuum trahere, quibus puerperæ tam obnoxiæ ſunt, ſectionibus cadauerum Doctiſſ. HVLME probauit. Raro autem hæc febris inflammatoriam ſeruat indolem, vt infra monebo, ſed magis a neruorum & bilis perturbatione pendere videtur.

Atta-

Attamen magna gaudet probabilitate, etiam ex mera vteri grauidi pressione, præsente constitutione sensili atque plethorica, hanc febrim oriri, ideoque huic rubricæ illam inserendam esse, existimaui.

23. Inflammatio cerebri.

Οἴδημα ἐγκεφάλȣ Hippocratis (*de morb. L. 3. C. 1.*) Forest. (*l. c. L. 9. Obs. 54. Schol.*) *Cephalitis spontanea* Sauvages (*l. c. p. 479.*) *Coups de Soleil* Tissoti (*Avis au peuple Ch. 10.*)

Grauitatis in capite sensus, cum dolore pulsatili. Rubor & magna oculorum sensilitas. Vigiliæ. Intumescentia capitis. a) Stupor. Delirium obscurum. Carpologia. Sopor.

Hujus febrium inflammatoriarum speciei facies iterum a generica valde discedit, quum febris quoad pulsum & calorem periculum portendere haud videa-

 tur,

a) Hoc suppurationis esse signum, ex obseruationibus colligere licet, dum cadauerum sectiones, quas Pringlivs (*l. c. p. 300.*) instituit, sæpius suppurationem cerebri manifestarunt, intumescentia capitis ac stupore prægressis, id quod etiam cum illa morbi descriptione conuenit, quam Hippocrates (*de morb. L. 3. C. 4.*) sub nomine cerebri sphacelismi exposuit, quippe qui nil aliud est, quam ipsa cerebri suppuratio. De quibus etiam conferri possunt Bonet. l. c. L. 1. S. 3. Obs. 31, 33, 34. & Forest. l. c. L. 10. Obs. 2.

tur, quod tamen, ob loci conditionem, pertimescendum est, de qua pulsus ratione v. WHYTT. *l. c. p. 241.* Quod autem medelæ ratione febribus inflammatoriis adnumeranda sit, ex ipsis HIPPOCRATIS libris patet, qui venæ sectionem & medicamenta antiphlogistica suadet, atque vinum prohibet. Verique simile est, illum morbum, quem Ill. TISSOT *(l. c) Coups de soleil* nuncupat, cerebri inflammationem pro sua agnoscere causa, quo pari modo methodum antiphlogisticam commendat. Cel. HOME (*Medical facts aud Exper. p. 184*) ipse probabiliter inflammatione cerebri correptus fuit, vbi febris, lentæ neruosæ similis, adfuit, & tamen curationem antiphlogisticam adhibuit. Longe alia vero quæstio est, an hæc febris phrenitidis nomen, quo nempe plerisque auctoribus venit, mereatur. Et hoc quidem menti HIPPOCRATIS respondere, haud videtur. Nunquam enim in phrenitidis descriptione cerebri inflammationem accusauit, nec versa ratione verbo quodam, dum cerebri inflammationis descriptionem dedit, phrenitidis termini mentionem fecit, quippe quo omnem insaniam continuam, in quacunque febri occurrentem, insigniuit. (v. CELS. (*L. 3. C. 18.*) Ergo inde hoc saltim jam sequitur, vt morbo nostro phrenitidis nomen exclusiue haud competat, quum nemo in dubium vocauerit, hoc phœnomenon multis etiam aliis febribus, natura & indole ab inuicem longe diuersis, sub certis quibusdam circumstantiis solemne esse. Cadauerum tandem sectiones, quibus institutis, sæpius inflammationes cerebri, absque prægresso delirio, (v. WILLIS.

de

de Anim. brut. P. 2. C. 10. p. 257. BONET. *l. c. L. 1. S. 7. Obſ. 1.* SARCONE *l. c. T. 2. p. 230.*) & vice verſa in vere phreniticis ne veſtigium quidem cerebri vel menyngum inflammationis ſignorum repertum fuit, (v. BONET. *l. c. L. 1. S. 7. Obſ. 13. 16.* WEPFER *de Apoplex. p. 435.* MORGAGNI *l. c. Epiſt. 7. Art. 2. 3. 4. 6. 8.* qui adhuc alios auctores allegat, quibus haud raro nullam inflammationem in cerebro, phrenitide prægreſſa, videre contigit,) ſatis euincunt, quod, ſi vnquam cerebri inflammatio pro phrenitidis cauſa habenda, nunquam tamen ab vno ad alterum ſecura concluſio formanda ſit. Neque ex ſtatu poſt mortem reperto, absque alio reſpectu, argumentari licet. (*cf.* WILLIS. *l. c. C. 10. p. 258.* BONET. *l. c. P. I. L. 1. S. 6. Obſ. 1, 13.* SCHRÖDERI *et* FEINII *diſſ. de Indole ac ſede phrenitidis &c. Ill.* VOGEL. *l. c. §. 60.* SARCONE *l. c. T. II. p. 229.*) Poſtulat hinc rerum ordo, vt ambigua hæc vox, niſi ex toto relegetur, ad febrim noſtram ſaltim peculiariter inſigniendam haud adhibeatur, quum multis aliis febribus eodem jure eademque ex ratione tribui poſſit.



2) ERYSIPELAS.

Inflammatio in ſumma cute late ſerpens. Calor acris. Rubor roſeus.

An hæc inflammationis prophaſis a phlegmone natura diſtincta? Ita videtur. Plerumque enim ex acrimonia quadam humorum, conſtitutioni inflammatoriæ proprie haud congrua, ortum ducere, curationis ratio atque analogia docent, quum eadem ab acribus venenis producatur. Ratione ergo hujus affectionis naturæ hic forte ſtricte non pertinet, febris autem, illam concomitantis, cauſæ, omnino hic referendam eſſe, experientia jubet. An autem eadem hæc diſcrepantia in inflammationibus internis locum habet? Veteres quidem omnino ad hanc differentiam reſpexerunt, quamuis data, ad hoc probandum, euidentia ea non gaudeant, quæ concluſionem legitimare valeat.

I. de HAEN *Theſ. febr. diviſ. ſiſt. p. 20.* MONRO *on the diſeaſes of the army. p. 245. Ill.* VOGEL *l. c. p. 192.* SCHRÖDERI *et* ZIEGLER *diſſ. de febrib. eryſipel. p. 46.*

Febris inflammationi ſuperueniens, vel, ſi jam adfuit, facta inflammationis eleuatione, eodem tenore perdurans.

Febris eryſipelatoſa a plerisque auctoribus febribus exanthematicis adnumerata fuit, nec id vt plurimum

mum ſine ratione fieri, concedendum. Quodſi autem omnem materiæ febrilis, ad locum quemdam peculiarem, depoſitionem, exanthematum nomine inſignire velis, ſane quæcunque fere phlegmone vel metaſtaſis eodem jure illud meretur. Hinc limites poni debent, qui ex majori vel minori hujus eryſipelatis cum phlegmone cognatione, atque ex febris conditione determinandi erunt. Et hanc quidem deuiationem experientia confirmat. Obſeruarunt auctores, ſupra memorati, febrim eryſipelatoſam quandoque veræ phlegmonis ſpeciem, phœnomenis externis exceptis, præ ſe ferre, ideoque hanc morbi modificationem inflammationibus accenſendam eſſe, putaui. Quod autem hæc febrium ſpecies generi noſtro, curationis cauſa, inſcribenda ſit, ex iisdem auctoribus conſtat, quamuis omnino, velut modo monui, peculiare adhuc quid in hujus affectus cauſa materiali lateat, quod autem in curatione attendi nequit, dum in tenebris adhuc migrat. Pro varia, quam occupat, ſede, variæ ſpecies poni poſſent, quod autem, prolixitatis cauſa, hic omittere liceat. An morbus ille indicus, quem Cel. CARTHEVS. (*de morb. endem. p. 162*) Proctalgiæ nomine deſcripſit, hic pertineat?



3) RHEVMATISMVS.

R*heumatiſmus inflammatorius* BALLONII (*v. Opp. Ed. Thevart. T. 4. C. de Rheumat.*) *Rheumatiſmus verus* SYDENHAMI (*Opp. Ed. Lugd. p. 272.*) *Rheumatiſmus acutus* PRINGLII (*l. c. p. 155.*) MONRO (*l. c. p. 141.*) BROCKLESBY (*l. c. p. 111. vel verſ. p. 73.*) *Rhumatiſme avec fievre* TISSOTI (*Avis au peuple Ch. 11. §. 163.*) *Synochus rheumatiſans* SAUVAGES (*l. c. T. 2. p. 248*) *ejusdemque Rheumatiſmus calidus* (*l. c. T. III. P. I. p. 23.*) *cf.* SARCONE (*l. c. T. I. p. 83.*)

Dolor in partibus muſculoſis vel junc̃turis vel in vtrisque, cum calore, rubore, & tumore.

Quanam peculiari indole hæc inflammationis modificatio a præcedentibus differat, adhuc ſub judice lis eſt. Proh dolor! et hic commentatores, veterum deſcriptiones eorum morborum, quos hac voce tradiderunt, iis adplicandas eſſe æſtimarunt, qui hodie eo termino nobis veniunt. Probarunt autem alii, inter quos BALLONIVS primus fuit, veteres ſub rheumatiſmi nomine longe alium morbum intellexiſſe, cujus natura ab ea, qua rheumatiſmus noſter acutus ſingulariter præditus eſt, quam maxime abhorreat. Hinc priſcorum de hoc morbo dic̃ta, eadem limitatione adplican-

plicanda ſunt, neque ex iis ad rheumatiſmi noſtri inflammatorii indolem valens quid concludi poteſt. Ex neotericorum ergo medicorum practica obſeruatione natura hujus morbi determinanda erit. Et hac quidem conſtat, rheumatiſmos occurrere, qui veram naturam inflammatoriam conſeruant, eundemque curandi modum requirunt. Differt tamen rheumatiſmus, ſitus ratione a phlegmone & eryſipelate, nec probabilitate caret, etiam natura ab iis diſcedere. Differentiam quidem ſanguinis rheumatici conditionem inter & illam inflammatorii adnotauit SAUVAGES, (*l. c. T. 3. P. I. p. 24.*) quæ autem non ſemper deprehenditur, quum haud raro vera cruſta phlogiſtica ſanguini ſuperſit, atque morbi rheumatici chronici, natura, rheumatiſmo noſtro acuto haud adſines ſint. (v. SYDENHAM. *Opp. Ed. Lugd. p. 273. et Ill.* STOERCK (*Ann. med. ſecund. p. 115.*) Sedes materiæ rheumaticæ haud raro in partibus membranaceis eſſe, videtur, ac ratione earum inſenſilitatis idem valet, quod ſupra de pleuritide dictum eſt. (*v. p. 117.*)

1. *Rheumatiſmus univerſalis.*

Rheumatiſmus vagus SYDENHAMI (*Opp. Ed. Gen. P. I. p. 170. Ed. Lugd. p. 273.*) SCHRÖDERI *et* DVGEND *diſſ. de arthritide vaga §. 7, 13.*

2. *Rheumatiſmus in juncturis.*

Febris rheumatica arthritica STOERCKII (*Ann. med. ſecund. p. 114.*) *Rheumatiſmus arthriticus* SAUVAGES (*T. 3. p. 25.*)

Male auctores arthritidis nomen huic rheumatismi speciei imposuerunt. Nominis enim confusione res sæpe confunduntur, ideoque rheumatismus, in juncturis habitans, non satis bene ab arthritide distinguitur, quippe quæ longe aliam agnoscit causam materialem, totoque cœlo a rheumatismo differt. Eadem ergo differentia, quæ rheumatismi inflammatorii materiam inter & vere arthriticam vel podagricam observatur, etiam in nominibus ponenda est, ne ex nominis peruersa adplicatione morborum natura confundatur, a cujus cognitione omnis fausta curatio pendet.

3. *Rheumatismus in lumbis.*

Lumbago rheumatica SYDENHAMI (*l. c.*) *et* SAVVAGES (*T.3. p.206.*)

4. *Rheumatismus in coxa.*

Ischias rheumaticum SAUVAGES (*l. c. p. 216.*)

5. *Rheumatismus in latere.*

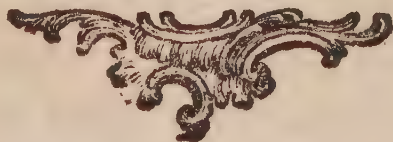
Pleuritis spuria BOERHAVII (*Aph. 878.*)

6. *Rheumatismus in hypochondrio dextro.*

Hepatitis spuria HOFFMANNI (*Opp. Ed. Genev. T. II. S. 2. C. 7. §. 4.*) *Hepatitis muscularis* SAUVAGES (*T. II. P. 1. p. 507.*)

Plures adhuc partium adfectiones colligi possent, nisi hæc pro norma sufficerent. Præcipue autem varios

rios morbos ex rheumaticæ materiæ metaſtaſi ad internas partes nobiliores oriri, obſeruatione conſtat, qui huic rubricæ omni jure inſcribendi ſunt, quamuis phænomenorum facie diuerſi deprehendantur. Sic SARCONE (*l. c. T. II. p. 223.*) Phrenitidem rheumaticam deſcripſit, cujus curandi ratio rheumatiſmi noſtri curationi reſpondebat, & ita eadem materia rheumatica plures alios morbos mentitur, qui ad hoc morborum genus naturale referendi ſunt. Hæ ſunt inflammationum differentiæ, quæ, naturæ ratione, medici attentionem merentur. Veri quidem ſimillimum eſt, plures adhuc exiſtere. Sic inflammationes ex retropulſa exanthematum materie, diuerſa, a memoratis, natura eſſe videntur, attamen & tunc curationis ratio ex totius conſtitutionis conditione petenda erit. Sique COTVNNIO (*l. c. p. 97 ſeq.*) adſentire velimus, inflammationes, in febribus exanthematicis occurrentes, a materia exanthematica haud pendent, ſed a conſueta diatheſi phlogiſtica producuntur, prouti id ſaltim de inflammationibus, in febri varioloſa obuenientibus, veritati ſatis ſimile reddidit. Hinc ſingularem ſectionem inde conficere, magis fore ſubtile, quam vtile exiſtimaui.



β) CVM

β) CVM CATHARRHO.

Rhume Tissoti (*Avis au peuple Ch. 7. §. 123.*)

Dolor premens & tensiuus. Extricatio materiæ serosæ, quæ primo alba & acris (cruda) conspicitur, tunc flauescit, crassior euadit, acredinem amittit, (cocta) & morbum soluit.

Harum affectionum causa materialis pro omni probabilitate serum extrauasatum atque acre redditum est, cui tum materia inflammatoria se adjungit, vnde phlegmonis speciem simulantur, atque eundem medicandi modum postulant. Quid! quod Bordev (*l. c.*) pulmonum vel faucium inflammationem semper ex parte materiæ catharrhali ortum debere, putat. Natura hanc materiem, catharrhum efficientem, proxime a materia rheumatica abesse, probabilitate non caret, & forte cum ea vna est eademque, at pro loci tantum, ad quem deponitur, diuersitate, differt. Hoc saltim extra omnem nunc dubitationem positum est, catharrhis haud raro curationem antiphlogisticam proficere, ideoque omni cum jure ad genus febrium inflammatoriarum tunc pertinent. Præcipue his morbis vesicatoriis consulitur, quæ acri sero exitum parare optime valent. (v. Brüning *hist. const. Epid. Essend. p. 61.*)

1. CATHARRHVS NARIVM.

Febris catharrhalis benigna Germanorum.

Dolor tensiuus in fronte. Sternutatio. Stillicidium narium.

2. CATHARRHVS PVLMONVM.

An Erysipelas pulmonum HIPPOCRATIS? (*de morb. L. 2. S. 53.*) *Peripneumonia catharhalis* HVXHAMI (*T. II. p. 189.*) *et* SAUVAGES (*T. II. p. 500.*) *Peripneumonia notha* SYDENHAMI (*Opp. Ed. Gen. P. I. p. 167.*)

Sensus compressionis in pectore. Tussis initio sicca, postea humida. Anxietas. Dolores capitis vehementes. Vertigo. Respiratio læsa.

Differt ab inflammatione pulmonum, quod febris multo sit mitior, autumatque HAENIVS (*l. c. T. IX. C. 2. §. 85.*) huic pulmonum infarctui essentialiter pulsum illum mollem competere, quem alii perperam ad peripneumoniæ inflammatoriæ signa pathognomonica numerassent. SYDENHAM in descriptione huius morbi refert, sanguinem inflammatorium fuisse, ac venæ sectionem magnum præstitisse auxilium, ideoque omnino hic pertinet. Valde autem ab hac peripneumonia notha differt illa, quam HVXHAMVS eodem nomine descripsit, de qua infra pluribus. De curationis ratione eadem valent, quæ supra peripneumoniam ponendo, adnotaui.

γ) CVM

γ) CVM DYSENTERIA.

Febris *dyſenterica* ZIMMERMANNI (*von der Ruhr &c.*) *p. 326, 354, 368.*)

Dolor capitis. Tenſio & dolor abdominis. Teneſmus. Aluus frequens, pituitoſa, cruenta.

Conſtat obſeruatione Ill. TRILLERI (*Opp. med. T. 3.*) dyſenteriam occurrere absque dolore, neque ſemper aluifluxus ſanguinolentus eſt. (v. WILLIS. *Pharm. rat. p. 46.*) Nonnunquam autem omnia hæc ſymptomata adſunt, & febris tantum caret. (v. GESNER *Beob. &c. B. 1. C. 1.*) Hinc maxima ſæpe in dubitatione hæremus, an morbus pro vera dyſenteria aut pro diarrhoea tantum habendus ſit, nec reuera poſteriori in paſſu, ſi nempe febris caret, vel ſaltim manifeſta non eſt, diſcrimen inter binos intereſt, quum & in diarrhoea aluus cruenta haud raro deprehendatur. Quodſi itaque veram eamque manifeſtam differentiam dyſenteriam inter & diarrhoeam ponere velimus, ad febris coexiſtentiam ſimul reſpiciendum eſt. Fluxus ergo alui, cum febri ita connexus, vt ſymptomatice ille ab hac, viceque verſa, per totum morbi ſtadium pendeat, dyſenteriam ſiſtit. Hæc febris, quæ nonnunquam ſatis mitis eſt, ac in morbi declinatione ex criſium tantum conditione adparet, ſemper fluxus rationis partem continet, indeque in cauſa morbi indaganda, eique medendi methodo, maximam atten-

tionem

tionem meretur. Longe autem diuerſæ indolis eſt, cujus differentiam primo omnium optime Ill. ZIMMERMANN determinauit. Et quidem hanc febrim haud raro inflammatoriæ indolis eſſe, medendique modum antiphlogiſticum requirere, experientia docuit. Obſeruarunt etiam auctores, euacuantia in dyſenteria non ſemper prodeſſe, vbi nempe bilioſa colluuies vel pituitæ copia deeſt. Febris ergo inflammatoria cum dyſenteria, ab hac febri, nec a colluuie quadam ſordium pendente, illam ſpeciem conſtituit, quæ hic ponenda eſt. Minus autem conditio illa particularis patet, qua fluxus hic aluinus proprie efficitur. Maxima enim gaudet probabilitate, cauſam inflammatoriarum febrium reliquarum materialem ad dyſenteriam producendam haud ſufficere, ſed aliam adhuc accedere, cujus ratione dyſenteria exiſtit. Popularis equidem opinio fructuum horæorum vſum accuſat, ſed horum apologia apud DEGNER, TISSOT, ZIMMERMANN & PRINGLE legi poteſt, quamuis negari nequit, eos quandoque inter remotas dyſenteriæ cauſas militare. (v. BÜCHNERI *diſſ. de ſingul. indor. dyſent.* et BONT. *de medic. ind. L. 3. B. 3. p. 64.*) Neque materialis cauſa inde conſtat. An natura catharrhis & dyſenteria conueniunt? Pituitæ excretio, quæ ſordibus primarum viarum ortum proximum non debet, id veritati ſimile reddit. Recentiorum nonnulli inteſtina ex rheumatiſmo tunc laborare perhibent, (v. AKENSIDE *Tr. de dyſent. p. 13, 21.*) & SARCONE inflammationem eryſipelaceam inteſtinorum, dyſenteria prægreſſa, vidit. *(l. c. T. II. p. 142.)* Non

autem

autem hanc inflammatoriam conditionem materiali dyſenteriæ cauſæ eſſentialiter competere, inde conſtat, quod citiſſime ſæpe tollatur, neque, per longum temporis ſpatium perdurans, ſuppurationem ſemper contrahat. Materia ergo pituitoſa acris pro omni probabilitate dyſentericam febrem accendit, neque inteſtinorum inflammatio ad cauſas, ſed potius ad morbi ſequelas numeranda eſt. Nec ſanguinis excretio ab eroſione produci poteſt, eadem ex ratione, qua inflammationi id denegatur. Obſeruatio nos docet in hæmorrhoidario fluxu aliisque ſanguinolentis, ſtaſes pituitæ adeſſe, atque analogiæ ratione idem hic ſupponi poteſt. Hinc proxima cum catharrho gaudet affinitate, & loci tantum ratione adfecti differt, atque de jure proxime ei adponitur. Et ſicut ſtaſeos inflammatoriæ quid in hoc nonnunquam opinari poteſt, ſic eadem forte ratione tale quid in dyſenteria ſupponitur.



δ) CVM EXANTHEMATIBVS.

Protuberantiæ & maculæ cutis, motibus febrilibus prorumpentes.

Cauſa materialis exanthematum ab ea omnino differt, qua febris inflammatoria ſimplex producitur, cum peculiare plerumque contagium, aut aliud vitium ſupponunt, cujus ratione exiſtunt. Quanam autem conditione peculiariter prædita atque ab omni alia totius morbi cauſa diſtincta ſit, hucusque practicorum inquiſitionem deluſit. Neque mens eſt, diſputationes hic pertinentes recenſendi, quum ex cunctis fere tribus naturæ regnis contagionis rationem deducere voluerint. Legi meretur hac de re SARCONE introductio ad librum plus ſimplice vice laudatum. Cum ergo contagii ratio in tenebris adhuc migret, neque a febri ſeparatim cogitari poſſit, in praxi quoque attendi nequit. Quum porro in febribus exanthematicis ſatis magna differentia, tam phœnomenorum quam naturæ ratione deprehendatur, quæ ab ipſo contagio non pendet, quippe quod, pro varia corporis conſtitutione, varios edit effectus, (v. MEAD *de Variol. Opp. Ed. Goett. p. 20*) ad febris concomitantis naturam potius, vt animum releuemus, vtilitas jubet. Et hac ratione experientia edocemur, exanthemata febrilia haud raro febris inflammatoriæ genium præ ſe ferre, atque curationem, huic febri adaptatam, iis proficere. Neque miaſmatis exanthematum ratione

K pecu-

peculiare tractamen adhibendum eſt, niſi quod, illis recedentibus atque partes nobiliores occupantibus, vnde haud raro harum partium inflammationi anſam præbent, reſolutionis via ad morbum tollendum apta non ſit, ſed balneorum, (niſi opinio COTVNNII fundata ſit, quod humiditas eruptionem, vatiolarum ſaltim, impediat, *(v. de ſede Variol: ſyntagma p. 136 ſeq.)* epiſpaſticorum atque ſudoriferorum ope puſtulæ ad cutim reuocandæ ſint. Hinc fundamenti noſtri lege, ratio facile ſtabit, qua exanthemata febrilia generi febrium inflammatorio ſubordinare ac pro ſpeciebus ponere, quæ alias apud auctores genus determinant, permotus ſum.

1. PESTIS.

CHENOT *de Peſte p. 63. 124.*

Tumores glandularum, qui perraro ſoluuntur, ſed plerumque benignæ ſuppurationis ope correptos ſaluos reddunt.

Hanc peſtis ſpeciem CHENOT (*l. c.*) obſeruauit, quæ ab aliis ſatis diſtincta eſt. Sunt enim hic calor æquabilis, pulſus fortis, ſanguis inflammatorius, & methodus antiphlogiſtica magnum præſtitit auxilium, quam adhuc commendarunt SYDENHAM (*p. 106 ſeq. Ed. Lugd.*) CHICOYNEAU (*Traité de la peſte p. 370*) *et* HAEN (*l. c. P. XIV. p. 376.*) Peculiare hic contagium adeſſe, omnes fere auctores conueniunt, cujus autem natura nobis plane ignota eſt. Neque ſpecificum exſtat remedium, quod ſingulari vi polleat,

vene-

venenum peſtilentiale deſtruendi. SCHREIBER quidem (*Obſerv. de Peſtilent. p. 52*) mercurio dulci hanc virtutem attribuit, ſed idem in peſte de eo valere, quod de ſpecifica variolis medendi virtute dicendum erit, veriſimillimum eſt. Majori autem jure, eodem ſuadente auctore, camphora atque veſicatoria hic pertinent, quæ materiei ad cutim atque ad glandulas depoſitionem promouere valent. (*v. l. c. p. 31, 64.*) Magna autem gaudet probabilitate, quod peſtiferum contagium præcipue in ſolida agat, ac tali quidem ratione, vt conſtitutionis conditioni haud reſpondeat, dum robuſtiores ſæpiſſime majori periculo ſint obnoxiæ. Ab hac ergo ad febris indolem concluſio non valet. Hinc ſemper in peſtis curatione, quæ natura inflammatoria eſſe videtur, eo reſpiciendum erit, quod nempe nerui, occulto modo affecti, tantum virium conflictum non permittant, vti in reliquis ſpeciebus febris inflammatoriæ fieri licet, quæ magnam exiſtentiæ rationis partem robuſtæ conſtitutioni ſolidorum ac fluidorum debent. Caute ergo, in venæ ſectione inſtituenda, verſandum eſt, ne virium proſtratio inde contrahatur, id quod haud raro, obſeruante CHICOYNEAU factum eſt. Ipſis enim febribus, quæ pulſu pleno duroque incidebant, venæ ſectio tantas interdum intulit noxas, vt ſtatim animi deliquia, ea inſtituta, ſecuta ſint. (*v. Traité de la Peſte P. I. p. 329.*) Hæc ſpecies, benignitatis ratione, ab illa proxime abeſt, qua, absque vllis febricitationis ſignis, bubonum eruptio facta eſt, ac ægri durante morbo, in plateis absque damno verſati ſint, vel ſi etiam nonnulla ſymptomata adfuerunt,

tamen, peracta eruptione mox ea euanuerunt. (*v. Traité de la Peste Spec. 5. p. 41.*) An autem in hac specie inflammatoria etiam anthraces? Vel, num semper humorum dissolutionem supponunt? Quantum ex indiuiduorum, peste correptorum, historia eruere licet, docere videtur, anthraces pesti, melioris indolis, haud adesse, sed plerumque putredinem bilis atque sanguinis sequi. Hinc in descriptione hujus speciei eos omisi. Occurrit, vt nonnunquam tam bubones quam anthraces careant, vbi tamen morbum pestilentialem esse, summa probabilitate suspicari licet. Hinc HAHNIVS (*l. c. P. XIV.*) dolet, quod pestis definitio nulla sit, sed quinam, quæso, sunt morbi, qui veram definitionem, characteribus iis præditam, quos supra (*Introd. §. 4.*) postulauimus, admittunt, quæque simul omnes species naturales, comprehendat! (*cf. Introd. §. 41.*)

2. VARIOLAE.

Variolae regulares SYDENHAMI (*Opp. Ed. Gen. T. I. p. 79.*) *Variolae inflammatoriae* HVXHAMI (*Opp. T. II. p. 121, 127*) WINTRINGHAMI (*l. c. p. 236, 264.*) *et* ELLERI (*l. c. p. 135.*) GATTI *Betracht. über die Inoculat. &c. p. 78.*

Febris cum somnolentia, obstructione alui, & doloribus colli pertriduum perdurans. Pulsus celer, mollis. *a*) Vrina turbida furfurac-

a) v. COTVNN. l. c. p. 223.

furacea. *b*) Tertio die adultis cum ſudore, infantibus cum motibus epilepticis fit eruptio puſtularum, morſu pulicum ſimilium, quæque in centro tuberculo rubro punctatæ ſunt. Apparent primo in facie, tunc in manibus & corpore, deinde in extremitatibus inferioribus *c*) Febris nunc ceſſat. *d*) Sexto die

 puſtulæ

b) v. CAMPER *Anmerk. über die Einimpf. d. Blattern. p. 106, 122 ſeq.* et COTVNN. l. c. p. 227.

c) Hoc interim non ita conſtans eſt, quin quandoque diſceſſionem ab hac norma obſeruare contingat, cujus ratio tum in virium defectu, tum in febris vehementia quæri poteſt. Obſeruationem LENTINVS (*F. 2. Obſ. 5.*) recenſet, vbi puſtulæ in reliquis partibus corporis primum, in facie vero vltimum prodirent, & puſtulæ corporis ſiccabantur, cum illæ faciei ad huc florerent. Quod ad variolas internas attinet, earum exiſtentia a multis medicis in dubium trahitur, a non paucis autem vere adfirmatur. Quodſi hiſtorica fides quid valeat, vtrumque concedendum. COTVNNIVS quidem (*de ſed. variol. ſyntagma p. 129 ſeq.*) iis tantum partibus variolas obuenire poſſe, probare anniſus eſt, quæ libero aëris aggreſſui expoſitæ ſunt, v. c. tracheæ, cui autem experientia contraria eſt, quippe qua, etiam inteſtina variolis obſeſſa fuiſſe, conſtat. (*cf. Cl.* OTTO *diſſ. de concil. med. quoad var. int. diſſent. Goett. 1771.*)

d) Quamuis variolæ regulares plerumque inflammatoria indole obſeruentur, tamen, tum major hujus febris gradus, tum puſtularum copia, ſympto-

mata

puſtulæ faciei palleſcunt, & tumor ſub palpebris oritur. Septimo die in centro & octauo in diſco albeſcunt, circulis rubris circumductis. Nono die flaueſcunt. Decimo nitorem amittunt. Vndecimo cruſta formatur, quibus delapſis remanent in cute foueolæ. Duodecimo exareſcunt, ac tumor euaneſcit. Suppuratio, tumor atque exſiccatio eundem ordinem ſequuntur, quo eruptio ſuccedebat.

Hæc febris haud raro veræ inflammatoriæ genium adoptat, atque veram medendi methodum antiphlogiſticam poſtulat. Sic WINTRINGHAM (*l. c. p. 266*) venæ ſectionem hoc in ſtatu quam maxime laudat. Acida mineralia eximia vtilitate eſſe Ill. TISSOTI (*v. Epiſt. ad D. Hirtzel*) COTVNNII (*l c. p. 232*) & omnium fere neotericorum obſeruationibus conſtat. Veſicatoriorum vſum ante eruptionem præter alios præcipue COTVNNIVS (*l. c. p. 235.*) & BRÜNING (*Conſtit. epid. eſſend. p. 61.*) commendant. Regimen temperatum ab inſitionis cultoribus fauſto euentu adhibitum fuit, & COTVNNIVS (*l. c. p. 142.*) illud

mata magis vrgent, atque febrim diutius protrahunt, quæ tunc ſub ſecundariæ nomine venit, quæque nunc inflammatoriam naturam exuit, ideoque peculiare tractamen ſibi vindicat, præcipue incipiente puſtularum exareſcentia, quando ex puris reſorbtione putride humores reſoluuntur.

illud ideo proficuum esse credit, quoniam cutis vasa robur inde contrahunt, quod eruptioni fauet, atque eadem ex ratione omnia humectantia externa sedulo dissuadet. (*l. c. p. 139.*) Laudant quoque auctores memorati in eruptionis stadio laxantia. Haud rite autem statum inflammatorium simplicem ab illo distinxerunt, cui simul colluuies primarum viarum corrupta deprehenditur conjuncta. In priori casu, quæ posteriori optime congruunt, vires debilitant, quarum sustentatio primum tamen inter regulas practicas, occupat locum. Hinc differentia hæc sedulo obseruanda. Minus autem ad praxin diuisio illa spectat, qua auctores facies pustularum discreta & confluens distinxerunt. Occurrunt enim in febri variolosa, tam inflammatoriæ quam putridæ indolis, nunc pustulæ discretæ nunc confluentes, nec ex vna vel altera specie ad variolarum naturam, exindeque ad praxin certi quid concludere licet. Neque semper gradum morbi determinant, dum variolæ dantur confluentes valde mites, & e contrario discretæ, periculosissimæ indolis. (v. MEAD *Opp. de Variol. p. 16.* ELLER *de cogn. et cur. morb. ac. p. 139.*) Sed alia, in ipso decursu morbi variolosi inflammatoriæ indolis, differentia obseruanda est, quæ in curatione maximam meretur attentionem. Valent nempe ea, quæ hactenus de medelæ ratione retuli, de stadio tantum variolarum eruptionis. Longe autem alia natura ea febris est, quæ in suppuratione atque initio exarescentiæ haud raro accedit, quæque sub vera febris putridæ prophasi adparet. Competunt ideoque huic morbi stadio præ-

primis laxantia, quorum vſum primo commendationi MEADII atque FREINDII debetur. (v. MEAD. *l. c. p. 19.* FREIND *de purg. in febr. ſecund. var. p. 24.*) quos poſtea omnes fere medici ſecuti ſunt. (*cf.* COTVNN. *l. c. p. 247.*) Neque minori in hoc morbi ſtadio vtilitate veſicatoria deprehenduntur, quippe quæ viam ſternunt, qua pus exire poteſt. (v. COTVNN. *l. c. p. 235.*) Ob putridam tandem febris indolem acidum vitriolicum ſummum ſiſtit medicamentum, quod hoc tempore largiori copia, quam in febri eruptionis propinari debet. (v. COTVNN. *l. c.*) Peculiarem attentionem in hoc ſtadio ſaliuatio meretur, quæ adultos haud raro adoritur. Credit quidem COTVNNIVS, (*l. c. p. 14.*) hanc, ob puſtularum in pharinge & ore irritationem, oriri, cui ſententiæ autem obſeruatio contraria eſt, qua, eam nonnumquam quodammodo criticam eſſe, conſtat. Haud absque ſaltim periculo ſupprimitur, quid! quod, omnibus fere practicis conſentientibus, gargariſmatibus ac reſoluentibus promoueri debeat. Videtur quidem, vt quandoque a ſordibus primarum viarum pendeat, quum, mox in initio, purgatis primis viis, rarius adpareat, attamen nondum extra dubium eſt, annon alias adhuc agnoſcat cauſas. HVXHAM (*l. c. T. I. p. 225.*) tempeſtivam pone aures epiſpaſticorum adplicationem ad illam præcauendam ſuadet. Omnino quidem hæc febris ſecundaria, vel vt alii malunt, tertia, generi noſtro inflammatorio haud reſpondet, neque exinde hic pertinet, ſed peculiarem morbum, fundamenti noſtri lege, ſiſtit, qui ad aliam rubricam referendus eſt. Idque monitu opus eſſe, credi-

credidi, ne egometipſe, contra ſyſtematis regulas ordinaſſe, criminationem ſubeam. Neque de hac febri ſermo eſt, quando de natura febris varioloſæ inflammatoriæ loquor.

Quamuis nunc autem ex ſupra prolatis conſtet, variolas ſubinde generi inflammatorio proxime accedere, tamen peculiare quid adhuc adeſſe, quo facies, variolis propria, efficitur, negari nequit. Atque hoc neque intrinſecus natum, nec labe hæreditaria genitum, ſed peculiare contagium, foras admotum, eſſe, a plerisque medicis, optimo, vti quidem videtur, jure adfirmatur. Nullam enim variolarum miaſma cum aliis morborum ſeminiis ſubit conjunctionem, veluti ex obſeruationibus Cotvnnii (*l.c. p.104.*) et Camper (*l.c. p.24 ſeq.*) conſtat. Hinc ſingulari ſubtilitate atque immutabilitate eſſe debet. Neque hoc contagium alia via eliminari poteſt, niſi puſtulatione cutis. (v. Cotvnn. *l. c. p. 224.*) Et tandem eodem modo in ſolida ruere, quo id in reliquis contagiis obſeruatur, conſtat, dum in variolis defunctorum membris magnam flexilitatem atque laxitatem deprehendit Cotvnnivs (*l. c. p. 224.*) Quacunque autem natura venenum hoc varioloſum præditum ſit, ſub omni tamen prophaſi ſemper vna eademque gaudere, neque ab eo morborum ipſorum differentiam in indiuiduis pendere, magna probalitate adſumi poteſt. Atque hinc inde ſpecialiter id confirmatur, quod in genere ſupra de exanthematum ratione propoſui. Conſentit mecum hac in re Cotvnnivs, cujus verba hic in medium proferre liceat: „Quantum„ ait, „proficitur in deſtructione

„morbi, variolas concomitantis, tantum variolæ „ipſæ ſibi relictæ melius procedent. — Itaque pu„trida febris, ſi variolis acceſſerit, ea curanda, „quaſi ſola eſſet, ſuis præſidiis eſt; ſi peculiaris „aliqua inſignis inflammatio, ei ſimiliter occurren„dum: eademque cæterorum ratio eſt. Verbo demum „dicam, ſingulorum, qui aduenerint, morborum „curatio ita fere inſtituenda eſt in varioloſis, vti inſti„tueretur, ſi variolæ non adeſſent. In quo prudentia „multum & exercitatio valet.„ *(l. c. p. 241.)* Pro ratione, ergo, quem accendit, morbi, curatio, exindeque natura diuerſa eſt, & contagium inter remotas tantum morbi cauſas locum habere debet. Occurrunt quidem variolæ absque vlla fere manifeſta febri, vbi tunc contagium omnino pro morbi cauſa materiali habendum eſſe, quis arbitrabitur, attamen ſemper ad phlogiſticam vel ad putridam, vel biliofam indolem morbum magis vel minus accedere, ſumma probabilitate ſuſpicari licet. Num autem peculiare detur variolarum antidotum? Mercurium dulcem nonnulli hac virtute imbutum eſſe crediderunt, (v. SCHREIBER *de Peſte p. 47.*) quod autem alii jure in dubium vocant. (v. HVXHAM *l. c. T. II. p. 126.* CAMPER. *l. c. p. 89.*)

3. MORBILLI

v. HVXHAM *l. c. T. I. p. 265.* ELLER *l. c. p. 154.* ROSEN VON ROSENSTEIN *von Kinderkrankheiten 1768. Ed. III.* MVRRAY *p. 222 ſeq.*

Sympto-

Symptomata catharrhalia, quibus perdurantibus febris incidit. Tertio die eruptio papillularum ſequitur, quæ variolis minus eleuatæ, iisdem vero latiores ſunt. Pars intermedia faciei ſolito magis rubet. Eruptio febrim raro mitigat. Sexto die rubor faciei minuitur, atque papillulæ per cutis deſquammationem ſeparantur. *a*)

Hæc exanthematum ſpecies, auctoribus memoratis teſtantibus, ſæpe febris inflammatoriæ natura gaudet. Sanguinem enim phlogiſticum vidit ROSEN, (*l. c.*) et SYDENHAM (*Opp. Ed. Lugd. p. 519.*) atque venæ ſectio tunc haud infelici ſucceſſu inſtituitur, quid! quod eruptionem miro modo promouere valet, quæ antea ob virium, a ſanguinis copia ortam, oppreſſionem impeditur. (*cf. not. 9. p. 96.* QVARIN (*l. c. p. 103.*) Sic etiam veſicatoria eximie commendat COTVNNIVS, (*l. c. p. 239.*) quæ materiem, alias facile pulmones irruentem, ad cutim determinant. Commune enim ſymptoma hujus morbi eſt peripneumonia, quæ facile incidit, niſi ei venæ ſectione atque veſicatoriis ſumma cura occurratur. Peculiaris hujus morbi exanthematici cauſa materies quædam conta-

a) Puſtulæ morbilloſæ nonnunquam in ſquammas non abeunt, ſed inſenſili modo, bono ægrorum habitu, euaneſcunt, id quod præterito anno hic Berolini ſæpius obſeruare mihi contigit. Idem SYDENHAM deprehendit. (*v. Opp. Ed. Lugd. p. 520.*)

contagioſa eſt, nec in corpore progenitur. (*cf.* ROSEN *l. c. p. 213.*)

Ab hac exanthematum ſpecie proxime abeſſe, videntur *rubeolae*, nec verum diſcrimen mihi notum eſt, hinc etiam SAUVAGES eas conjunxit. (*v. l. c. T. II. P. 2. p. 386.*) Sic etiam *Roſalia* hic pertinet, quam majori cutis aſperitate a morbillis differre, dicitur. (*v. Hiſtor. morb. Vratisl. Ao. 1700. p. 186.*)

4. FEBRIS SCARLATINA.

v. SYDENHAM (*Opp. Ed. Gen. S. 6. C. 2. p. 162.*) PLENCIZ (*Tr. de Scarlat.* §. *3.*) HAEN (*Rat. med. continuat. T. I. C. 7.*) ROSEN (*l. c. p. 423.*)

Maculæ difformes, intenſe rubentes, latæ, facileque coaleſcentes. Eruptioni præcedit angina. Maculæ per deſquammationem cutis furfuraceam ſoluuntur. Tumor cutis leucophlegmaticus. *a*)

5. FEBRIS VRTICATA.

Scarlatina urticata SAUVAGES. (*l. c. p. 426.*) *Febris urticata* VOGELII (*l. c. p. 115.*)

Febris plerumque ephemera. Puſtulæ illis, ab vrticæ punctura ortis, ſimiles,

a) An hic tumor in febri ſimplici inflammatoria? Vel, num in biliosis, neglectis euacuationibus per os & aluum, tantum occurrat?

les, prurientes, albæ, circulis rubris circumductæ.

Ill. VOGELIO (*l. c.*) notante, hoc exanthema id singulare habet, quod in frigido magis emergat, & in calido euanescat.

6. ESSERA.

Essera VOGELII (*l. c. p. 114.*) *Porcelaine* SAUVAGES (*l. c. p. 427.*)

Maculæ latæ, discretæ, rubræ, ardentes ac prurientes. Cuticula a cute semota, nullo fluido interposito, exsiccant & frustulatim abeunt.

Febris scarlatina, vrticata atque essera natura valde inter se conuenire, videntur. Neque peculiare contagium pro causa agnoscunt, vnde a præcedentibus differunt. Attamen singularis quædam & ab indole causæ materialis febrium inflammatoriarum generatim diuersa causa corpori tunc pro omni probabilitate inest, quæ autem in curatione attentionem haud meretur. Neque hæc exanthemata studio prolicienda sunt, sed debita curatione in ortu tolli debent.

7. FEBRIS ERYSIPELATOSA.

v. SYDENHAM (*Opp. Ed. Gen. p. 174.*) van SWIETEN (*Comment. II. p. 400*) ELLER (*l. c. p. 156.*) QUARIN (*l. c. p. 110.*) *Erysipelas rosa* SAUVAGES (*l. c. p. 419.*)

Macula

Macula rubra, ſuperficialis, cutim in tumorem attollens, digito prementi cedens, & facile locum mutans. *a*) In vehementiore ſtatu adſunt puſtulæ, quaſi ab apum inflictu ortæ, tumorem limpidum continentes, qui poſtea flaueſcit. Crepant tunc puſtulæ, cruſtam efformant, et morbum tollunt.

Dubitat Cl. de ZIEGLER (*in diſſ. ſub* SCHRÖDERI *præſid. hab. de febr. eryſip. p. 14.*) an unquam febris mere inflammatoria cum eryſipelate conjuncta ſit. Attamen ſpeciem hic ponere, tam diu de jure eſſe, æſtimaui, donec, ditiori experientia, extra dubium vera hujus morbi indoles determinari poterit.

8. FEBRIS MILIARIS

v. SYDENHAM (*Sched. monit. de nov. febr. ingreſſ.*) HOFFMANN (*Opp. Ed. Gen. T. 1. S. 1. C. 9.*) ALLIONI (*de mil. nat. p. 39.* §. 75.)

Sudoris procliuitas olidi. Tuſſis ſicca. Anxietas. Dolor capitis. Senſilitas oculorum. Suſpiria. Horrores vagi. Cutis abdo-

a) Eryſipelas febrilis acuta plerumque faciem occupat, quum chronicum magis ad pedes ruat. Linguam ſemel tali eryſipelate vidi adortam. An autem eadem hæc exanthematum ſpecies viſcera quoque adoriatur, ſicut priſcorum nonnulli perhibent, certitudine dici nequit.

dominis dorſique pruritus. Pulſus tenſus, duriuſculus, inæqualis. Eruptio incerto tempore, atque rariſſime critica. *a*) Puſtulæ morbillis magis eleuatæ, iisdem vero minores, cum corrugatione & ariditate cutis. Variolis ſimiles, deficiente tantum circulo rubro. *b*) Senſim grandeſcunt, limpidoque ſero implentur, cum aliqua cutis inflammatione. Septimo plerumque die, æquali reddito pulſu, cum cuticulæ deſquammatione exſiccantur.

Omnes fere auctores miliaribus maligni quid adſcripſerunt, id quod ſane ex febris naturæ neglecta perſcrutatione manauit. Vt in cæteris ſic & hic maxima febrium differentia reperitur. „Varius hic morbus„ ait BRÜNING *(l. c. in præf.)* „pro diuerſo „climate, diuerſo ſolo, diuerſa aeris temperie, diverſo vitæ genere, hominumque natura, vbique, „tam quoad ejus frequentiam, quam quoad ejus malignitatem &c. obſeruatur. Idem in hoc morbi genere obtinet, quod in exanthematicis omnibus, aliis„que

a) Miliaria nonnunquam critica eſſe, extra omnem dubitationem poſitum eſt. (v. PRINGLE *l. c. Opp. p. 103.*) BRÜNING (*hiſt. conſt. epid. eſſend. in praef.*) An autem vnquam in febri inflammatoria?

b) Aeque periculoſa miliaria alba ac rubra eſſe, haud raro obſeruatur. Annon autem purpura rubra febribus inflammatoriis magis competat, quam alba?

„que morbis epidemice grassari solitis: vt quilibet „fere locus, quælibet epidemia, singularia ostendat, „ejusdem licet morbi, symptomata; ipsaque lues, „pro varia indiuidui, quod occupat, natura, maxime „variet.„ Sæpius methodum antiphlogisticam, quam alii ob acidum in corpore latens dissuaserunt, prodesse, Ill. de HAEN (*l. c. P. I. p. 54.*) et ALLIONI (*l. c. p. 97. §. 191. et 67. C. 10.*) obseruarunt. Sanguinem inflammatorium iidem auctores (v. HAEN *l. c. P. V. p. 4, 5. P. IX. p. 74.*) ALLIONI (*l. c. p. 44. §. 85.*) SAUVAGES (*l. c. p. 402.*) conspexerunt. Sæpe porro constitutiones robustæ miliaribus corripiuntur hyemis tempore. (ALLIONI *l. c. p. 30. §. 61.*) Frequentes tandem miliarium prophases inflammatoriæ, v. c. rheumatismum vel anginam mentientes, vel etiam hos morbos comitantes, (v. ALLIONI *l. c. et Schulze von Schulzenheim Preisschrift vom Friesel p. 14.*) satis affinitatem hujus exanthematis, sub his nempe conditionibus, cum morbis inflammatoriis euincunt, & hujus miliarium speciei existentiam probant. Longe autem alia quæstio est, an hæc exanthemata nil aliud, præter hanc diathesin phlogisticam, pro causa agnoscant. Ill. de HAEN miliarium eruptionem semper peruersæ curationi attribuendam esse, adfirmat, neque negari potest, hanc nonnunquam, eadem ratione, veluti justo calidiori regimine ac medela, inflammatoria febris in putridam mutatur, in causa esse. Non autem miliarium ratio semper hæc est. Sordes primarum viarum sæpe miliarium causam esse, infra constabit, sed tunc hic non per-

pertinent, neque hæ vnicam eorum causam sistunt. Quod autem ex inflammatione partium magis sensilium, ortum nonnunquam ducant, BRÜNING præeunte WERLHOFFIO adfirmat, & hac ex ratione puerperis ita solemnia esse, probabilitate haud caret. Et hæc conditio hujus morbi esse videtur, quæ morbis inflammatoriis accensenda est. Satis saltim hic nobis esse potest, quod morbi exanthemata concomitantis curatio antiphlogistica iisdem miliaribus sæpe quoque par sit.

9. FEBRIS BVLLOSA.

Pemphigus SAUVAGES (*l. c. p.* 382.) *Ill.* VOGEL (*l. c. p.* 116.)

Vesiculæ magnitudinis auellanæ, sero flauo turgidæ, quibus ruptis, effusoque sero succedunt amplæ maculæ atro-rubræ, crustis epidermidis nigricantibus circumdatæ.

10. FEBRIS APHTOSA.

Aphta febrilis SAUVAGES (*l. c. p.* 430) *Ill.* VOGEL (*l. c. p.* 118.)

Vlcuscula exigua, rotunda, albicantia, partes internas oris & faucium occupantia, atque tenacem ac glutinosum mucum emittentia, postea crustam, tenacissime adhærentem, atque frustulatim decidentem, formantia.

Hæc axanthemata febribus quibusdam haud accidentaliter accedere, ſed proprium & conſtans nonnunquam febris epidemicæ ſymptoma eſſe, auctores memorati adfirmant. Iisdem notantibus febris haud raro inflammatoriæ indolis eſt, atque venæ ſectio, reſoluentia & veſicatoria ei proſunt. Hinc eam hic jure inſerendam eſſe, exiſtimani.

II. FEBRIS PETECHIALIS.

Purpura benigna SAUVAGES (*l. c. p. 415.*)

Maculæ rubræ, ſubrotundæ, preſſione digiti non euaneſcentes. Prorumpunt incertis temporibus, rariſſime, ſi vnquam, ſunt criticæ, *a*) & cæteris paribus absque damno, niſi cum fructu, euaneſcunt.

Apparent quandoque petechiæ, vbi nulla ſanguinis putredo, ſed e contrario diatheſis inflammatoria deprehenditur. (v. HAEN *l. c. P. IV. p. 218. P. V. p. 4, 5. P. IX. p. 74.* STRACK *de morb. cum petechiis C. 6. p. 130. Ill.* VOGEL *l. c. p. 109.*) Quænam autem eſt cauſa peculiaris, quæ rationem horum exanthematum continet? Non enim a mera diatheſi putrida

a) Nonnunquam quodammodo criticas eſſe, adfirmat SARCONE l. c. T. 2. p. 116. T. 3. p. 145, 157. Sicut autem ſub conditione inflammatoria cum euphoria adeſſe poſſunt, ſic facile fallacia in reliquis ſpeciebus eſſe poteſt. Quodſi hinc criſeos ſpeciem præ ſe ferant, certiſſime hoc fructu in febri inflammatoriæ indolis, vt prorumpant, arridet.

da pendere, ex his consequitur. An peculiare contagium? Haud videtur. MORGAGNI quidem febrim descripsit, in qua primo ejusdem grassantis tempore sanguis dissolutus, postea vero, perseuerante eadem epidemia, nimis concretus adparuit, omnibus autem petechiæ adfuerunt. (v. HAEN *l. c. P. IX. p. 75.*) Distinguendum autem causam epidemicam inter atque contagiosam. An semper acrimonia biliosa in causa, adfirmante STRACKIO? *(l. c.)* Quamuis quidem hanc, in epidemia, quam descripsit, rationem fuisse, negari nequeat, tamen vniuersalis canon inde jam trahi nondum debet. Ill. de HAEN de his, sicut de miliaribus obseruare credidit, prauæ medelæ originem debere, cui autem experientia SARCONE contraria est. *(v. l. c. T. II. p. 110.)*



GENVS SECVNDVM CONTINENTIVM.

CONTINENS PVTRIDA.

Solida laxa. *a*) Humores iuſto tenuiores. *b*) Effluuia putrida tempore calido & ſicco. *c*) Aer per longum temporis ſpatium incluſus, ac exhalationibus animantium inquinatus. *d*) Abuſus

a) v. HVXHAM l. c. T. II. p. 41.

b) l. c. p. 48.

c) v. LANGRISH l. c. p. 349, 352. PRINGLE l. c. p. 79, 324. WINTRINGHAM l. c. p. 206 ſeq. & 317. quæſt. 56. QVARIN l. c. p. 39. Ad putredinem humorum producendam varii auctores, BOERHAVIO (*v. Elem. Chym. T. I. p. 183.*) præeunte, atmoſphæram humidam & calidam præcipue aptam eſſe, crediderunt. Hiſtorias autem conſtitutionum epidemicarum peruoluens, illam ſingulari ratione viſcera chylopoietica afficere, perſpexi. Hinc potius ad remotas febrium gaſtricarum cauſas aer calidus & humidus referendus eſt. Idem in conſtitutione epidemica, quæ præterito anno graſſata eſt, obſeruaui. cf. Præfat. ad verſ. BROCKLESBY.

d) v. PRINGLE l. c. P. III. C. 7. BROCKLESBY l. c. p. 37. Ill. LVDWIG Adverſar. Vol. 1. P. I. p. 33.

Abuſus carnium, *e*) & nimis calidorum. *f*) Contagium. *g*) Sanguis floridus, laxiori & molliori contextu, quandoque foetidus ac ſanioſus, *h*) interdum cuticula, coloribus arquatis micanti, obtectus. *i*) Serum rubicundum. *k*) Cruor non ſecedens. Lingua initio alba, poſtea nigra atque arida. Calor tactui

 mordax

e) v. QVARIN l. c. p. 39. Salis communis abuſus quidem inter cauſas putredinis numeratur, ſed inde potius diſſolutionem ſcorbuticam oriri, conſtat, quæ a conſtitutione putrida febrili ſatis abhorret. Neque humorum diſſolutio ex venenis hic pertinet, qua quidem hæmorrhagiæ lethales, non autem febres putridæ efficiuntur.

f) Hinc ex regimine calido & alexipharmaca medendi ratione febres inflammatoriæ indolis haud raro in putridas vertuntur.

g) Videtur, nonnunquam peculiare contagium adeſſe, quod fermenti inſtar humores diſſoluit, dum contagioſe febres putridæ ſæpe graſſantur, vbi manifeſta cauſa deprehendi nequit.

h) v. FORESTVS l. c. L. I. Obſ. 14. & Obſ. 17. in ſchol. & HVXHAM l. c. T. II. p. 57.

i) Sanguis quandoque in ſuperiori parte ſatis tenacem exhibet cruſtam, quæ cruſtæ inflammatoriæ ſimilitudinem aliquatenus refert, quæque tamen ab ea ſatis diſtincta eſt, ratione coloris atque cruoris diſſolutæ faciei. v. Hiſt. morb. Vratisl. Ao. 1699. p. 9. HAEN l. c. T. I. p. 77 ſeq.

k) HVXHAM T. II. p. 64.

mordax. *l*) Excreta valde fœtida. Pulſus initio & vigore celer, duriuſculus, poſtea obſcurus, inæqualis. Proſtratio virium. *m*) Oculorum imminutus ſplendor. *n*) Stupor *o*) & tremores, qui remittente pulſu creſcunt. Pro re nata hæmorrhagiæ & excretiones ſanguinolentæ, *p*) vel petechiæ liuidæ ſeu vibices accedunt. *q*) Oculi, dentes & labia ſordibus

l) v. PRINGLE l. c. p. 293. HVXHAM T. III. p. 121.

m) Hunc virium languorem præcipue in iis febribus obſeruare licet, quæ peculiare contagium pro cauſa agnoſcunt, de cujus ratione in ſcholio pluribus.

n) Hic oculorum facies potius ad neruoſi ſyſtematis adfecti ſigna, vt pertineat, nec putredinis ſymptoma pediſſequum ſiſtat, veritati haud abſimile eſt, dum periculum portendit, atque iis præcipue febribus adeſt, quæ magna virium dejectione adparent.

o) Hunc ſtuporem febrium putridarum pro ſigno pathognomonico tradit BROCKLESBY (*l. c. p. 137.*)

p) HVXHAM T. 2. C. V.

q) Varii auctores petechiæ hic pro mere ſymptomaticis habuerunt, nec ſingularem illas febris putridæ ſpeciem conſtituere, autumarunt. (*v.* RIVER. *Prax. med. L. 16. S. 3.*) Neque inficias quisque iuerit, gradum putredinis quemdam certe eas præcipue lividas indicare. Attamen differentiam inter has maculas adnotauit Ill. LVDWIG (*in adverſ. V. I. P. I. p. 33.*) quæ hic in conſpectum venire debet. Apparent nempe nonnunquam mox in initio maculæ

dibus obtecta, cum anima foetida. r) Meteorismus. s)

Hæc febris putrida simplex sæpe cum illa, quæ ex sordium biliosarum primarum viarum colluuiei putredine ortum trahit, confunditur. Indiscriminatim enim auctores nonnulli in febribus putridis, quibus etiam febres biliosas adnumerant, euacuantia laudant, quæ tamen febribus nostri generis haud competunt, de quibus nempe idem valet, quod supra generatim de continentibus proposui. Essentialis porro harum febrium differentia exstat ratione causarum præceden-

læ irregulares, rubellæ, quæ petechiarum nomine ab auctoribus insignitæ sunt, vbi tanta humorum dissolutio manifesta non est, vt pro macularum causa haberi posset, vbi potius maculæ, si euanescunt, ad causas putredinis referendæ sunt. Et hæ sunt, quæ putredinis characteribus genericis adnumerari non debent. Maculæ autem liuidæ atque in vltimo morbi tantum stadio accedentes, eas petechias sistunt, quæ ad putredinis effectus pertinent. Hinc inter genericos characteres omni jure locum sibi vindicant, quoniam putredinem sequuntur.

r) Annon hæc phænomena febribus biliosis putridis exclusiue competunt?

s) Meteorismus sæpissime in febribus biliosis adparet, vbi tunc sordium, in intestinis hærentium, putredinem indicat, qua aer fixus liberatur. Num autem etiam ex sola sanguinis putrida dissolutione oriatur? Haud videtur, nisi summus putredinis gradus etiam vasa soluat.

tium. Febris putrida ſimplex absque vllo contagio, abs nimis forſan tractamine calido, in febribus inflammatoriis perperam adhibito, orta, non tantis ſymptomatibus neruoſis eſt ſtipata, ſicut febres putridæ ex contagio. Sæpius enim febres varioloſas putridas cum ſatis bono virium vigore, obſeruare contigit. Dantur autem febres putridæ, quæ ſumma neruorum affectione, virium proſtratione, pulſu obſcuro &c. incidunt, & ex his ſunt *febris carcerum* Pringlii, *angina maligna* Fothergillii &c. An hæ ad vnum idemque genus referri poſſint? Haud videtur, difficile autem erit, limites hic determinandi. Magnam habet probabilitatem, quod contagium, vi quadam ſpecifica præditum, primo in neruos agat, horumque functiones lædat. Hinc varii auctores malignitatis rationem in contagio poſuerunt, (v. Eller *l. c. p. 112. et* Nietzki *l. c. §. 77.*) quæ tamen notio nimis anguſta eſt. Quod autem contagium ſæpe neruos irruat, magna ſatis auctoritate comprobari poteſt. Conſentientes hic habeo Willisium, qui, (*in Pathol. cerebri p. 66.*) contagium quandoque liquorem neruoſum ſanguine prius inficere, adfirmat, vnde mox in initio deliria & conuulſiones, & Wintringham, (*l. c. p. 318, quæſt. 57.*) qui putat, quod contagium, ob magnam ſibique propriam volatilitatem ſubito in neruos agat. De putrido contagio peculiariter id confirmant Pringle (*l. c. P. III. C. 4. §. 3.*) & Sarcone (*l. c. T. II. p. 208.*) Id ſaltim ex nonnullis, optimorum practicorum, obſeruationibus conſtat, quod ſanguinis putredo non ſemper pro cauſa

proxi-

proxima febris putridæ contagiosæ habenda sit, dum in initio sæpe atque haud raro in vigore febris, sanguis spissus, ac inflammatorius conspectus fuit. (v. PRINGLE *l. c. p. 291.* HVXHAM *l. c. T. III. p. 110.* MONRO *Account of the diseases in the british military hospitals &c. p. 7.* HAEN *l. c. P. III. p. 120 et P. IX. p. 74.*) Lucide ex his adparet, pro hac differentia etiam medelam differre debere, exindeque hac ex ratione fundamentique nostri lege separationem postulare. Et quidem illa differentia ita ordinanda esse, videtur, vt tales febres, quo magis sanguinis putredine expertes sunt, & tamen indolem benignam inflammatoriam haud conseruant, neque bilis corruptioni ortum debent, eo majori jure ad neruosarum genus referendæ sint. Cujus quidem ratio ex medendi ratione clarius adparebit. Omnibus medicamentis, in febri putrida adhibendis, acida mineralia, interque hæc acidum vitriolicum palmam præripere, nostris temporibus extra omnem dubitationem multiplici medicorum experientia positum est. Occurrit autem febris putridæ conditio, quæ acidorum vsum contraindicat. Quodsi nempe vires nimis exhaustæ sint, atque circulatio ideo languescat, acida hunc virium torporem augent, ideoque vitanda sunt. (*v. Ill.* LVDWIG *l. c. p. 68.*) Hinc curationis ratione hæc febris conditio distinguenda est. Vesicatoria in febrium putridarum vigore, præsertim vbi contagii suspicio non est, haud conueniunt, dum humorum resolutionem promoueant, atque circulationem, quæ nunc nonnihil infringenda est, adaugeant. (*v. Ill.* TISSOT *diss. de*

 febr.

febr. bil. p. 50 seq. GLASS. *Comment. de febr. p. 163 seq.* HVXHAM *l. c. T. II. p. 113.* BROCKLESBY *l. c. vers. germ. p. 144 seq.*) Adest autem nonnunquam tanta virium prostratio, vt validissimis excitantibus opus sit. Hic illud stadium tertium febris carcerum pertinet, quod PRINGLIVS (*l. c. p. 311.*) descripsit, quo vesicatoriorum vsum commendat, quocum etiam HVXHAM (*l. c. T. II. p. 115.*) consentit, dum ait: „Quando solida torpent, circulatio languescit, spiri-„tus sunt effoeti, & comate corripitur æger, tunc „vesicatoria sunt adplicanda, & vtilitatem præstant „eximiam, quocunque febris tempore talis sympto-„matum accedit series.„ (cf. QVARIN *l. c. p. 54.* SARCONE *l. c. T. III. p. 215.*) Sic etiam nonnunquam in febribus contagiosis, vbi constitutio mala non est, neque putredinis gradus magnus deprehenditur, contagium ad cutem determinare possunt, (*cf. Ill.* LVDWIG *Adv. V. I. P. I. p. 60.*) attamen & hic summa prudentia adhibenda sunt, vel saltim eorum loco epispastico ex armoracia &c. vti debet. Sudorem maximam criseos partem constituere HVXHAMVS obseruauit, (*l. c. T. II. p. 113, 148.*) atque PRINGLIVS diaphoretica alexipharmaca quam maxime suadet. (*l. c. p. 309.*) cf. QVARIN l. c. p. 55. Quam materiei ad cutim tendentiam etiam ex criticis illis metastasibus ad parotides concludere licet, quæ febribus contagiosis tam sæpe contingunt. Hanc autem methodum non omnibus febris putridæ speciebus congruentem esse, multiplici medicorum obseruatione constat. Pro varia enim febris conditione variaque

causa-

causarum antecedentium qualitate prodesse aut nocere possunt. Et hæc quidem differentia, optimorum practicorum experientia teste, in eo posita est, quod nempe, quo magis febris a contagio pestilentiale seu proprie putrido, dependeat, atque vires inde prostratæ sint, eo majori vtilitate diaphoretica atque alexipharmaca conueniant, quo major autem sanguinis putredo in vigore febris, vbi tanta virium dejectio nondum accesserit, quoque minus hæc sanguinis dissolutio ab immediata contagii reactione producta fuit, eo vtiliora acida atque alumen fuerint neque alexipharmaca prosint. De cortice peruuiano idem valet, quod supra de vesicantibus dictum fuit. Magis enim eo morbi stadio congruit, quo vires languunt, atque excitantia in vsum vocari debent. (*cf.* Brüning *l. c. p.* 77.) Camphora eodem modo haud statim in initio febrium contagiosarum, neque in febribus putridis cum inflammatione, nisi reliquis medicamentis prægressis, locum habere debet, vtilissimum vero est medicamentum, si diaphoresis promouenda est. Sub iisdem conditionibus, quæ excitantium vsum postulant, vinum adhibendum est, quod largiter atque eximio cum fructu a Pringlio (*l. c.*) & Brocklesby (*l. c.*) factum est. Emetica quidem præcipue ad materiem sordidam e primis viis eliminandam adhibentur, attamen etiam in febribus simplicibus putridis Brocklesby ea in vsum traxit, eoque quidem effectu, vt lingua arida nigraque humiditatem illam recuperauerit, quæ boni ægrorum status signum est. (*v. l. c. p.* 147 *seq.*) Huic tractamini etiam obser-

vatio

vatio illa fauet, qua conſtat, emeticorum operatione diaphoreſin optime promotam fuiſſe, quæ febribus contagioſis tantum prodeſt. Venæ ſectio autem hiſce febribus valde exitioſa eſſe poteſt, & quidem eo plus, quo magis contagium neruos affecerit. GALENVS jam monuit, putredinem non indicare ad phlebotomiam. (*v. Opp. L. 2. C. 14. T. VI. p. 278.*) FORESTVS multas noxas in febribus putridis a venæ ſectione oriri vidit. (*v. l. c. L. I. Obſ. 18. in ſcholio et L. 6. Obſ. 3.*) GLASSIVS ex variis auctoribus idem probauit. (*v. l. c. p. 74.*) PRINGLIVS tandem (*l. c. p. 291, 307, 332.*) HVXHAMVS (*l. c. T. I. p. 238. et T. II. p. 43, 67, 102.*) BROCKLESBY (*l. c. p. 208 ſeq.*) FOTHERGILL (*Account of the putrid ſore throat. Lond. 1769. p. 52.*) & MEDICI VRATISLAVIENSES (*Hiſt. morb. vratisl. Ao. 1699. p. 9.*) ſæpius immediate poſt venæ ſectionem, pulſum demittere ac delirium accedere, viderunt. (*cf. etiam* QVARIN *l. c. p. 60.*) Ex omnibus breuiter horum aliorumque auctorum obſeruationibus aperte colligere licet, venæ ſectionem tantum in caſu plethoræ, nunquam vero ob ipſius febris putridæ indolem inſtituendam eſſe. Adeſt quidem nonnunquam ſtaſis inflammatoria, quæ phlebotomiam indicare videtur, plerumque vero hæc ſtaſis putrida a phlegmone, in febribus inflammatoriis conſueta, ſatis differt, nec eadem medendi methodus ei conuenit. Hinc hæmorrhagiæ in hiſce febribus fere nunquam criticæ, & rariſſime cum euphoria ſuccedunt, dum plerumque ex diſſolutione oriuntur, atque morbi grauitatem declarant. Neque temere vera

plethora

plethora in febribus putridis obſeruare licet, cujus adparentia ex reſolutoria tantum ſanguinis turgeſcentia producitur. (*cf. Ill.* LVDWIG *Adverſ. V. P. I. p.* 53, 188.) Ex omnibus hiſce, triplicem febrium putridarum conditionem, curationis ratione, diſtinguendam eſſe, patet, pro cujus differentia etiam in practico ſyſtemate febres ordinari debent. Et primo quidem prima ſectio eas febres comprehendere debet, quæ peculiariter acidorum vſum ſibi vindicant, & huic eæ accenſendæ erunt, quæ ex peruerſo regimine vel medela, vel ex conſtitutione corporis laxa originem trahunt, quæque exanthematibus & inflammationibus, ex contagio epidemico haud obortis, ſtipatæ ſunt. Altera ſectio eam conditionem ſpectabit, cui diaphoretica proſunt, quæque contagio epidemico ortum debet, nec tamen nimia virium dejectione adfligit. Tertiam tandem ſectionem ea febrium putridarum conditio conſtituet, vbi ex nimia contagii virulentia vires mox ita proſternuntur, vt excitantium ope natura ſuffulcienda ſit. Hic quidem pertinet ea peſtis prophaſis, quæ infra neruoſarum febrium generi ſubordinaui. Huic porro conditioni ea proxime affinis eſt, vbi ex humorum diſſolutione ea virium dejectio producitur, quæ acidorum vſum perhibet, atque excitantia poſtulat, cui ſtadium tertium *febris carcerum* PRINGLII, ſtadium tertium *anginæ malignæ* FOTHERGILLII & ſtadium tertium *febris flauæ americanæ* HILLARY adnumeranda ſunt. Sectio prima & ſecunda commode ad putridarum noſtrum genus referuntur. Promiſcue quidem eas diſtribui,

bui, attamen nimis ambigua diſtinctione lectoris memoriam onerare nolui, quum pro rerum circumſtantia, quam hic determinaui, differentia facile diſcernenda fuerit. Vltima autem ſectio, quamuis humorum putredo ſimul adeſt, fundamenti tamen noſtri lege, generi infra ponendo, ſubordinanda eſt.

Quando nunc harum febrium naturam inquirere velimus, ad hanc duplicem earundem conditionem reſpiciendum erit. Conueniunt multi auctores, quod harum febrium natura in humorum putrida diſſolutione lateat. Diſſentiunt alii, phænomena proferentes, quæ nullam diſſolutionem oſtendunt, quamuis febres hujus generis eſſe viderentur, ideoque putredinem ab harum febrium natura prorſus abeſſe, credunt. Sic Ill. de HAEN hanc febrium determinationem rejicit in T. I. Rat. med. contin. C. de febr. malign. Idem fere legitur apud LIEVTAVD (*in ſynopſi Prax. med. T. I. p. 14.*) Hujus diſſenſus ratio, in neglecta hac febris putridæ duplici conditione ſita eſt. Quamuis enim in febrium contagioſarum epidemicarum initio ſanguis non ſemper diſſolutus adpareat, tamen omnia reliqua oſtendunt, humores, perſeuerante morbo, ad putredinem vergere, neque phænomena, ſummo febris putridæ gradui ſolemnia, niſi ab ipſa ſanguinis & reliquorum humorum putrida diſſolutione produci, experientia confirmata eſt. Neque prius, febri ſporadicæ nomen putridæ competit, niſi hæc diſſolutio ſignis ſupra poſitis ſeſe manifeſtauerit. Negari quidem nequit, quod prima febrium contagioſarum epidemicarum cauſa putredo non

ſit,

ſit, quin hæc potius effectubus quodammodo adnumeranda ſit. Et ſicut cruſta phlogiſtica febris inflammatoriæ cauſa materialis dici temere nequit, ſic eadem ratione ſanguis diſſolutus non omne id comprehendit, in quo febris natura ſita eſt. Vt enim in caſu priori materia quædam adeſſe debet, qua facies ſanguinis phlogiſtica efficitur, & in qua, vt natura ſimul lateat, credere fas eſt, ſic in febri putrida materies in corpore latere debet, quæ humores diſſoluit, quæque vna cum diſſolutione naturam febris ſiſtit. Et hæc quidem materia pro ſupra poſita febrium putridarum differentia diuerſa eſt, variamque medelam ſibi vindicat, atque pro natura ſua variam quoque eamque duplicem febrium putridarum naturam conſtituit. Febris putrida epidemica contagioſa a ſubtili contagio, neruos primo peculiari ratione irritante & debilitante poſteaque ſanguinem & reliquos humores diſſoluente, pendet. Hoc natura ſua ad putredinem vergere & humores ad eandem ſemper diſponere, probabilitate haud caret, quum ſemper, ſub omni rerum conditione febrim putridam gignat, nec, ſicut de contagio exanthematico ſupra dictum fuit, (*v. p.* 145 *ſeq.*) loci vel corporis conditionem ſpectet. Quamuis enim ſanguinis diſſolutio nonnunquam in ſummo febris gradu demum adpareat, tamen omnia reliqua hanc humorum diatheſin facile manifeſtant, neque exceptio rara regulam quandam, innumeris exemplis comprobatam, dirimere valet. Ea autem materia, qua ſporadicæ febres putridæ producuntur, a reliquarum circumſtantiarum concurſu modificatur, atque in con-

ſtitu-

ſtitutione robuſta hyemis tempore &c. febrîm inflammatoriam, ſub laxa autem corporis & aëris conditione, tempore ſicco & calido febrim putridam accendit. Quum ergo febri putridæ ſporadicæ hoc nomen tribui nequeat, niſi humorum diſſolutio atque putredo manifeſta ſint, harum natura in putredine conſiſtere, omni jure dici poterit. Quando etiam contagium epidemicum genio ſuo putredinem ſemper producit, mox in initio morbi, putridi nomen meretur, quamvis illa diſſolutio nondum manifeſta ſit, quæ peſſimorum hujus febris ſymptomatum cauſa eſt. Quum enim homines dentur, quorum ſanguis ſemper cruſtam phlogiſticæ ſimilem exhibet, hi autem eodem modo contagio adfligi poſſint, ratio facile patet illius phænomeni, quo alii vſi ſunt, ad ætiologiam noſtram debellandam. Hic enim ſanguis phlogiſticus pro contagii aut febris effectu haberi nequit, cum breui tempore diſſoluatur. cf. Hvxham *l. c. T. III. p. 111.* Quum porro in caſu priori putredini jam manifeſtæ conſulendum, altero in paſſu autem diſſolutioni certe ſubſequendæ mature occurrendum ſit, naturam febris putridæ generalem in putredine ſitam eſſe, inde conſequitur. Hac tamen differentia, vt materia, febres ſporadicas efficiens, ab indole illius, qua febres contagioſæ epidemicæ producuntur, ſupra memorata ratione diſcedat, quæ diuerſitas etiam in ipſa humorum noxia qualitate pro omni veriſimilitudine obtinet. Quænam autem ſunt qualitates, humoribus putridis propriæ? An acrimonia alcalina? Sic jubet chemia; ita vult medelæ ratio.

Quam

Quamuis enim PRINGLII experimenta huic contrarientur, tamen alcali volatile putredinis partium animalium ſempiternum productum eſſe, extra omnem dubitationis aleam poſitum eſt, neque hujus Viri, alias de re medica immortaliter meriti, experimenta ea cautione inſtituta fuiſſe videntur, quæ neceſſarie requiritur, ad parcam illam ſalis volatilis copiam manifeſtandam, quæ in experimentis paruis progigni poteſt, quæque facillime in auras abit. An autem putredo in corpore viuenti ad illum gradum perueniat, vt verum alcali evolvi poſſet? Et hoc experientia Cel. NIETZKY (*l. c. Schol. ad §. MDLII*) probatur. A putredine autem ſcorbutica hæc febrilis diatheſis putrida differre videtur, dum ſcorbuto medicamentis, in febribus putridis vtiliſſimis, haud eodem fructu conſulatur. Hinc ſaltim patet, quod præter humorum tenuitatem atque diſſolutionem, materia, illam efficiens, maximam mereatur attentionem, quippe a qua differentia horum morborum naturalis pendet.



SPECIES CONTINENTIVM PVTRIDARVM.

a) SIMPLEX. *)

Synochus putris GALENI (*v. de differ. febr. L. I. C. 9. et meth. med. L. II. C. 14.*) LOMMII (*Obs. med. L. I. p. 3, 5.*) et FORESTI (*L. I. Obs. 15.*) *Febris maligna* LANGRISHII (*v. l. c. p. 348.*) *Jail or Hospital-fever* PRINGLII (*l. c. p. 287 seq.*) BROCKLESBY (*l. c. vers. germ. p. 134.*) *Senegal fever* BROOKES (*General practice of physic. etc. P. I. p. 164.*) *Febris putrida* QVARIN (*l. c. p. 38 seq.*)

Hæc febris noſtris regionibus plerumque aliquam ſimul primarum viarum colluuiem ſordidam conducit, a qua quidem natura febris haud pendet, quæ tamen in febris typo quemdam exercet influxum, ita vt nonnihil remittat. Ea febris autem, quam BROOKES (*l. c.*) deſcripſit, vno tenore progreſſa eſt, & verum continentis typum conſeruauit. Quod autem hæc ſenogalliæ febris vere hic pertineat, ex medendi methodo colligi poteſt, dum omnes euacuationes nocuerunt, medicamenta autem antiputredinoſa ſeſe vtilia præbuerunt. (v. BROOKES *l. c. et Epiſt. Cl.* VAGE *ad D.* BROCKLESBY *in Gentleman's magazine V. XXV.*)

*) v. Schol. p. 103.

b) COM-

b) COMPLICATAE.

Quidnam generatim sub hac diuisione indicetur, supra jam explicui, (v. p. 105 seq.) Ibidem difficultates declaraui, quæ naturalis differentiæ determinationem onerant, quæque & hujus generis species premunt. In quo quidem scientiæ imperfectio latet, quam corrigere vltra vires meas est. Fundamentum distinctionis specierum existentiam probat, & hoc mihi sufficit. Eadem enim penuria, qua prius laborat, systema sequitur. Emendato fundamento, id quod vnius vires superat, systema corrigi potest. Semper tamen hæc diuisio filum præbet, quod in praxi generaliter prosequendum est, Quid enim in deresultat, vtilitate haud destitutum est, quo autem adhuc caret, negatiuum tantum vitium est, cujus culpa in rerum natura latet, quam plane dilucidare, nobis hucusque licitum non est. In introductione, (§. 20. 21.) ex vna eademque causa materiali varia oriri phænomena, viceque versa phænomena facie consimilia, a differenti causa materiali, produci posse, euictum est. Huic rationi omnis nostra diuisio superstructa est. Inflammationis ergo, exanthematum, catharrhi & dysenteriæ phænomena iterum & ad hujus generis species referri debent, methodi fundamento jubente. Specialis ergo febrium putridarum complicatarum character iis haud absimilis est, quibus species febris inflammatoriæ a natura insigniuntur. Hinc ob repetitionem euitandam, ea, quæ ex supra positis specierum descriptionibus sup-

poni possunt, nunc omittere liceat. Ordini omnino quidem magis congruens fuisset, si ea phænomena quæ morbos synonymos vniuersaliter denotant, generatim etiam definita atque determinata fuissent, ita vt, in speciebus nostris describendis, omnia illa omitti potuissent, quæ non ex ipsa morbi natura promanant, veluti supra in introductione jam monui. (*p. 79.*) Quum autem id hoc in specimine nimis ambiguum fuisset, neque id difficultatibus suis, haud temere superandis, careat, in speciebus primi generis ponendis, omnia phænomena, morbis specialiter solemnia, adnotaui. Nunc autem atque in omnibus subsequentibus, vt prolixitas euitetur, ea tantum allegabo, quæ speciebus peculiariter atque exclusiue competunt, vel, quod idem est, quæ ex natura generis essentialiter promanant, & pro quorum ratione species quædam putrida, cum specie quadam inflammatoria synonyma, ab hac, ratione causæ materialis diuersa est.



α) CVM INFLAMMATIONE.

Affectio localis, phaenomenis phlegmonis a) stipata, facile in gangraenam transeuns.

Inflammationes, febribus putridis superuenientes, natura & indole a phlegmoni, febribus inflammatoriis propria, valde abhorrent, neque ideo confundi debent. Quamuis quidem haec differentia ex solius sanguinis diuersitate haud absque allucinationis metu deduci poterit, quum dubitare adhuc liceat, sanguinem ex mera solaque densitate phlegmonem producere, (*v. Schol. ad Phlegm. p. 110 seq.*) tamen harum febrium historia, tam pathologica quam practica, docet, tum phaenomenorum, tum curationis ratione, inflammationes inter, quae febribus inflammatoriis solemnes sunt, & eas, quae in putridis deprehenduntur, magnam interesse differentiam, ita vt vniversa inflammationis definitio realis dari nequeat, sed semper ad febrium complicatarum naturam respiciendum sit. Inflammationes enim, febribus putridis contingentes, ex stasi quidem materiei cujusdam oriri, concedendum est, quae autem materia magis ad corruptionem, quam ad suppurationem, inflammationis phlogisticae pedissequam, tendit. Cl. SARCONE (*l. c. P. II. p. 93.*) in febribus putridis saepe vidit inflammationes, quae autem phlegmonis speciem non siste-

a) v. supra p. 107.

ſiſtebant. Neque has inflammationes prius, niſi ſanguine diſſoluto, antea denſo, glutinoſo, obſeruauit. (*l. c. p. 195.*) Eandem differentiam adnotauit Ill. LVDWIG, (*l. c. p. 52.*) atque has ſtaſes potiſſimum in venis eſſe, cadauerum ſectione expertus eſt. (*l. c. p. 186.*) Hinc etiam ſæpe dolore expertes ſunt, atque poſt mortem tantum in conſpectum veniunt. (v. Cl. WIENHOLT *diſſ. de infl. occult. p. 11. ſeq.*) Curationis tandem ratio, hanc inflammationis putridæ naturam ejusdemque a phlegmone phlogiſtica differentiam aperte declarat. Haud enim, SARCONE & LVDWIGIO teſtantibus, his inflammationibus putridis venæ ſectio, & reſoluentia conueniunt, quippe quæ inflammationis cauſam vrgent atque augent. Methodus autem antiputredinoſa optime iis congruit. Quodſi reſoluentium ope has ſtaſes dirimere, mens ſit, optime hoc perſici poterit ſalis ammoniaci ope, cujus vis reſoluens omnibus nota eſt, cujusque virtutem ſimul antiputredinoſam nonnulli experientia comprobarunt. (v. GOVLARD *Chirurg. Werke*, *T. II. p. 134.*) Neque negari poteſt, inflammationes ante putredinem jam præſentes, hinc indeque phlegmoni magis adfines, methodum tunc antiphlogiſticam, minori quidem omnino in gradu, poſtulare. Ita autem res tantum modo in febribus ſporadicis ſe habet, neque facile in conſtitutione epidemica contagioſa obſeruatur. Hinc iterum ad differentiam febrium putridarum, ſupra generatim datam, reſpiciendum, & ex totius febris conditione affectionis quoque localis natura & curatio dijudicanda atque perficienda eſt.

1. INFLAM-

1. Inflammatio pharyngis.

Pædanchone Marci Avrelii Severini (*de rec. abſceſſ. natur. L. 8.*) *Putrid ſore throat* Fothergillii (*v. Account of the putrid ſore throat etc.*) *Angina maligna* Hvxhami (*v. l. c. T. III. p. 92.*) *Mal de gorge ulceré* Tissoti (*v. Auis au peuple.*)

Primo die rubor inflammatorius faucium. Secundo vel tertio die partes albeſcunt, ſigno incipientis gangrænæ. Vox obſcura, rauca, quaſi ab vlcere venereo orta. Quarto vel quinto die partes liueſcunt ac putreſcunt, & ſanies putrida corrodens ex ore & naribus promanat.

Morbum putridum fuiſſe, ac in putredine compeſcenda curationis cardinem conſtitiſſe, ex ſupra allegatorum auctorum obſeruationibus luculenter adparet. Idem probauit Vandermonde *in diſſ. Ergo in ulcere tonſillarum gangrænoſo antiſeptica.* (*v. Ill.* Halleri *Collect. diſſ. pract. T. I. p. 568.*) Signa colluviei bilioſæ hic non deprehenduntur, & Fothergill (*l. c. præfat. p. 7. et in libr. ipſo p. 42, 52*) monet, purgantia ſæpius nocuiſſe, neque diarrhoeam ſpontaneam profuiſſe. Datur quidem angina putrida, quæ a bile fouetur, in quaque purgantia neceſſarie adhi-

benda ſunt, quæ autem hic non pertinet, ſed ad febrium bilioſarum numerum referenda eſt.

2. Inflammatio plevrae.

v. Hvxham (*l. c. T. II. p. 230.*) Schroederi *et* Hoffmanni *diſſ. de pleurit. ſicc. differ. p. 8.*

Symptomata pleuritidis inflammatoriæ. *a*)

3. Inflammatio pvlmonvm.

Peripneumonia putrida Hvxhami (*l. c. T. I. p. 324, 326. T. II. p. 63.*

Symptomata peripneumoniæ inflammatoriæ, *b*) ſputo excepto, quod ſanguine æquabiliter permixtum eſt.

4. Inflammatio plevrae et pvlmonvm.

Pleuritis putrida Foresti (*l. c. L. I. Obſ. 16, 17 in ſcholio. v.* Hvxham *l. c. T. II. p. 63* et Monro *l. c. p. 8.*

Symptomata pleuroperipneumoniæ inflammatoriæ, *c*) eadem ſputorum facie, quæ in peripneumonia putrida obſeruatur.

5. In-

a) v. ſupra p. 115.

b) v. ſupra p. 122.

c) v. ſupra p. 124.

5. INFLAMMATIO HEPATIS.

v. FORESTVS (*l. c. L. 16. Obs. 46.*

Symptomata hepatitidis inflammatoriæ. *a*)

6. INFLAMMATIO VTERI.

Metritis typhodes SAUVAGES *Nos. method. Ed. in 4to. T. I. p. 481.*

Symptomata metritidis inflammatoriæ. *b*)

7. INFLAMMATIO CEREBRI.

v. PRINGLE *l. c. p. 300.*

Signa inflammationis supra posita. *c*)

a) v. l. c.
b) v. supra p. 128.
c) v. supra p. 131.



2) ERYSIPELAS.

Hic omnino eryſipelatis ſpecies ponenda eſt, niſi ſemper ad febres exanthematicas referatur, (idque, quod obſeruationi contrarium ſit, ſupra adnotaui, (*v. Schol. p. 134.*)) quum ſub febris putridæ concomitatione haud raro occurrat. Plerumque vero auctores eryſipelas pro exanthematum ſpecie habuerunt, nec ideo rite adnotarunt, an febres eryſipelatoſæ, quæ putridam indolem ſeruarunt, ad inflammationum vel exanthematum ordinem pertineant. Hinc deſunt obſeruationes, ad hujus ſpeciei exiſtentiam probandam.

3) RHEVMATISMVS.

v. HOFFMANN. *Med. rat. ſyſt. T. II. S. 2. C. 8.* BALLON. *l. c.* HVXHAM *l. c. T. I. p. 363.*

Symptomata rheumatiſmi inflammatorii. *a*) Solutio tumoris putrida.

a) p. 136. Haud tamen ſemper tumor et rubor manifeſte deprehenduntur, ſicut generatim hæc phænomena in inflammatione putrida plerumque deſunt.



β) CVM CATHARRHO. *a*)

1. CATHARRHVS NARIVM ET FAVCIVM.

Febris catharrhalis maligna Germanorum. *v.* BRÜNING *l. c. p. 18.* HVXHAM *l. c. T. I. p. 366.*

Signa catharrhi inflammatorii. *b*) Materia acrior, vellicans & vesicans.

2. CATHARRHVS PVLMONVM.

Peripneumonia notha HVXHAMI (*l. c. T. I. p. 316. et T. III. p. 200.*

Characteres Peripneumoniæ nothæ inflammatoriæ. *c*)

Hæc peripneumonia notha ab illa, quam SYDENHAMVS descripsit, natura quam maxime differt. HVXHAMVS enim refert, sanguinem plerumque putridum, indeque venæsectionem nociuam fuisse. Hinc omni jure hoc in passu febribus putridis accensetur. Catharrhi putridi autem plerumque a bile putrida fouentur. Hinc febri continente concomitante haud frequenter occurrunt, sed plerumque sub remittentis prophasi deprehenduntur.

a) p. 140.
b) p. 141.
c) l. c.

γ) CVM DYSENTERIA.

Febris dyſenterica maligna ZIMMERMANNI (*l. c. p. 354, 359, 369.*)

Symptomata cum iis dyſenteriæ inflammatoriæ conſimilia. *a*)

Cel. PRINGLIVS dyſenteriam ſemper putridæ indolis eſſe, adfirmat, (*l. c. p. 252.*) & quidem natura proxime a febribus bilioſis putridis abeſſe, autumat, (*l. c. et p. 224.*) quoniam ſemper autumno ſævit, atque ſecundum experientiam ſuam ſemper vnam eandemque medicandi methodum ſibi vindicat, & hinc ad ſimplices febres putridas, eo jubente, referri nequit. Quum autem hæc febrium dyſentericarum differentia ab aliis extra dubium poſita ſit, cum ipſe PRINGLIVS nonnunquam in cadauerum ſectionibus nullam bilis vitioſam qualitatem aut quantitatem viderit, quum porro haud raro febres putridas contagioſas dyſenteria excipiat, atque idem medendi modus vtrisque aptus ſit, ſpeciem hic ponendam eſſe, æſtimaui, quamuis facillime largiar, illam cæteris hujus generis ſpeciebus æque infrequenter occurrere.

a) v. ſupra p. 142.



δ) CVM

δ) CVM EXANTHEMATIBVS.

Phænomena ſupra conſtituta. *a*)

Contagium vel miaſma exanthematicum natura ſua ad putredinem vergere, nuper Cl. HOFFMANNVS (*Abhandl. von den Pocken*) adfirmauit. Sicut autem, veluti ſupra dictum eſt, totius morbi exanthematici conditio & natura a ſolo contagio vel miaſmate haud pendet, ſed major vel minor in corpore putredinis, inde ortæ, gradus, a varia aëris, ſoli & corporis conſtitutione producitur, generatim hanc facultatem, contagio ineſſe, dici nequit. Vario enim modo, diverſoque gradu, materia exanthematica a memoratarum circumſtantiarum concurſu modificatur, ita, vt tantum abſit, quod ſemper humores diſſoluat, quin potius haud raro ſummum gradum febris inflammatoriæ excitet. Quando autem conditiones, quæ putredini generatim anſam præbere valent, ſimul coincidunt, morbi exanthematici omnino facile indolem putridam contrahunt, eoque facilius communicantur, quo magis miaſma diſſolutum ac rarefactum fuerit. Nec veri abſimile eſt, miaſma putredine, fermenti inſtar, multiplicari, totamque fluidorum maſſam ſibi aſſimilari. Hinc ſumma cura huic putredini occurrendum eſt, atque hæc febrium exanthematicarum differentia ſummam medicorum meretur attentionem.

a) v. ſupra p. 145.

1. PESTIS.

1. Pestis.

v. Traité de la peſte p. 38, 250, 318. Chenot (*l. c. p. 64.*)

Eruptio tumorum in partibus muſculoſis valde dolentium, qui ſimul cum bubonibus nigreſcunt, ac facillime in gangrænam tranſeunt.

Hanc tumorum procliuitatem ad gangrænam ex humorum putredine oriri, analogiæ ratione concludi poterit, dum idem in omnibus hujus generis inflammationibus & exanthematibus obſeruatur. Præcipue autem peſtis putridæ ſignum pathognomonicum, cæteris paribus, anthraces eſſe, ex morborum hiſtoriis colligere licet. v. Schreiber l. c. p. 41.

2. Variolae.

v. Forestvs (*l. c. L. 1. obſ. 17. ſchol.*) Hvxham (*l. c. T. II. p. 58, 121.*) Eller (*l. c. p. 136, 144.*) *Variolæ ſanguineæ* Meadii (*v. Opp. de Var. p. 37.* Schroederi *et* Fellinger *diſſ. circa variol. diſtribut. etc. p. 43.*

Eruptione peracta febris haud ceſſat. Puſtulæ mox violaceæ, ſanguineæ & nigræ fiunt, maculis rubris & liuidis interſperſis.

Hæc variolarum conditio ab illa diſcrepat, quæ in ſecundo morbi ſtadio, ſuppurationis nimirum, ſæpe deprehenditur, vbi ex puſtularum copia pus ſanguini admiſcetur, atque febris putridæ ſpecies producitur. Sæpe enim variolæ mox ſub earundem ingreſſu indolem putridam manifeſtant. Et hæc variolarum conditio plerumque a conſtitutione epidemica pendet, & veram propriamque hujus generis ſpeciem ſiſtit. Altera autem modo memorata variolarum febris putrida ſporadice tantum adparet & haud raro prauam curationem ſequitur, qua variolæ peiores & ad putredinem producendam procliuiores redduntur, præcipue in confluentibus, ſaliuatione ſuppreſſa, atque purgantibus neglectis, cujus exempla vid. apud SYDENHAM (*Opp. Ed. Lugd. p. 167, 359.*) Quamuis autem hujus febris putridæ varioloſæ varia modificatio omnino diſcernenda eſt, commode tamen vna atque altera ad vnam eandemque ſpeciem reduci poſſunt, quum eandem curationem poſtulent.

3. MORBILLI. *a*)

v. FORESTVS (*l. c. L. I. obſ. 17.*) HVXHAM (*l. c. T. I. p. 216, 273, 277, 319. Rubeola anomala* SAUVAGES (*Edit. in 4to. p. 433.*)

Eruptio difficilis. Exanthemata ab humero & trunco incipiunt. Facile liueſcunt. Angina maligna. *b*)

4. SCAR-

a) v. ſupra p. 154.

b) hujus ſymptomata vid. p. 183.

4. SCARLATINA. *a*)

Scarlatina maligna PLENCIZ (*Tr. 3. de Scarlat. p. 55 seq. cf.* MORTON. *Pyretol. Exerc. III. C. 3.*

Eruptio lenta. Color macularum purpureus vel liuidus. Angina maligna. Ante desquammationem in cute vesiculæ exurgunt, purpuram albam referentes, spatio bidui flaccescentes, quæ simul cum maculis decorticant.

5. FEBRIS ERYSIPELATOSA.

Erysipelas typhodes SAUVAGES (*Ed. in 4t. T. I. p. 450.*) FORESTUS (*l. c. L. 1. obs. 17. Schol.*) *Cum angina putrida sæpe complicata est. v.* FOTHERGILL (*l. c. præf. p. 5. libri p. 33.*) HUXHAM (*l. c. T. III. p. 105.*) *Ill.* TISSOT (*Avis au peuple Ed. Laus. 1766. p. 143.*)

Phænomena erysipelatis. *b*) Tumoris corruptio putrida.

6. MILIARIA. *c*)

Miliaris purpurata SAUVAGES (*l. c. p. 445.*) *v.* ELLER (*l. c. p. 115.*) *Ill.* STOERCK (*Ann. med.*

a) v. p. 156.

b) p. 157 seq.

c) p. 159.

med. p. 48.) ALLIONI (*l. c.* § 105, 209.) SCHVLZE *von* SCHVLZENHEIM (*Preisſchrift vom Frieſel p. 18 ſeq.*)

Puſtulæ liueſcentes cum oleoſo foetido ſudore, petechiis interſperſis.

7. FEBRIS BVLLOSA. *a)*

Pemphigus indicus SAUVAGES (*l c. p. 432.*) *Febris bulloſa maligna* VOGELII (*l. c p. 116.*)

Semel in puero, febri putrida correpto, tales veſiculas vidi, vbi in pectore ſimul miliaria prorupta erant, atque veſiculæ magnæ, pure repletæ, gradu tantum a miliaribus differre videbantur. An ergo hæc febris cum præcedenti vnam eandemque materiem pro cauſa agnoſcat?

8. FEBRIS APHTHOSA. *b)*

Aphtha maligna SAUVAGES (*l. c. p. 456.*) *v. Ill.* VOGEL (*l. c. p. 119.*)

Papulæ cineritiæ & nigreſcentes.

9. FEBRIS PETECHIALIS.

Purpura maligna SAUVAGES (*l. c. p 447.*) *Ill.* LVDWIG (*Adverſ. V. 1. P. I. p. 33.*)

Macu-

a) v. p. 161.

b) l. c.

Maculæ purpureæ, præcipue in lumbo pectore & dorſo in morbi incremento adparentes.

Hæc petechiarum conditio ab ea diuerſa eſt, ſub qua in vltimo morborum putridorum ſtadio deprehenduntur. Hic enim a mera ſanguinis reſolutione pendent, & illam ſpeciem conſtituunt, cui SAUVAGES (*l. c. p. 448.*) purpuræ ſymptomaticæ nomen dedit. Quando autem in conſtitutione epidemica omnibus fere indiuiduis in morbi vigore accedunt, a peculiari eaque a mera ſanguinis vel bilis putredine diuerſa materie pendere videntur, & tunc ſpeciem noſtram ſiſtunt. Plerumque quidem in febribus bilioſis putridis obſeruantur, ita vt nonnulli, ſemper eas ex putrida primarum viarum colluuie oriri, autument. Quum autem nondum ex toto negari poſſit, quod nunquam in febri putrida ſimplici petechiæ oboriantur, ſpecies inde conficienda erat.



ORDO SECVNDVS.

REMITTENTES. ΣΥΝΕΧΕΕΣ GRAECORVM.

Remiſſio ac exacerbatio ſymptomatum febrilium. Symptomata cauſis manifeſtis reſpondentia.

Plerumque hæ remiſſiones typum quemdam fixum ſeruant, quem ſequuntur & ſecundum cujus rationem plerique auctores harum febrium differentiam determinarunt. Quum autem hucusque ex remittentium typi differentia nihil ad febris naturam concludi poſſit, eundem neglexi, principiis noſtris, ſupra poſitis, (*v. Introd. §. 26, 29, 35.*) jubentibus, ſecundum quæ, ea tantum phænomena characterum munus abſoluunt, ex quibus naturam morbi cognoſcere poſſimus. Neque ſemper hæc exacerbatio frigore manifeſto incipere ſolet, quod ſæpiſſime deeſt. Nec tandem remiſſiones & exacerbationes in iis febribus, quas huic ordini ſubordinaui, ſemper regulares ſunt, ita vt ex ſolius hujus phænomeni ratione ordo noſter haud manifeſte determinari poſſit, cum exacerbationes irregulares etiam neruoſarum characterem conſtituant. Hinc cauſarum ratio ſimul attendenda eſt, ex cujus ad ſymptomata & curationem relatione ordo noſter ab ordine neruoſarum diſcerni debet.

A. CVM COLLUVIE IMPVRA PRIMARVM VIARVM.

F*ebres a bile* Hippocratis (*de morb. L.* 2. *S.* 36.) *Febres meſentericæ* Baglivi (*Opp. p.* 51.) *Febres gaſtricæ* Ballonii (*Opp. L.* 2. *Epid. p.* 78.)

Varia hujus colluuiei conditio, pro loci, quem occupat, pro ejusdemque variæ naturæ, differentia, ad praxin valde momentoſa, obſeruatur & diſcerni debet.

1. Quandoque bilis ſincera in ventriculo vel inteſtinis effuſa eſt, per ſaporem amarum, pura vero lingua, vel aliquid tantum ſpumoſi ei inhærens, ſeſe manifeſtans. Huic bilis effuſioni conſtitutiones cholericæ obnoxiæ ſunt, & illa morborum differentia eſt, quam Sauvages bilioſorum nomine diſtinxit. *a*)

2. Plerumque bilis cum pituita commixta eſt, & parietibus primarum viarum firmiter

a) v. Claſſ. IX. ætiologica in T. II. Noſ. meth. Ed. in 4to. p. 663.

ter adhæret, ita vt per euacuantia non facile moueri poſſit. Lingua tunc ſqualida, ſed muco tenaci, firmiter illi inhærenti, & pro bilis, quæ ſimul admixta eſt, majori vel minori copia, plus minuſue flauo, obtecta eſt. Oris amaritudo, vel ſapor putridus. Senſatio pituitæ in guſtu. Appetitus proſtratus. Pituitæ geneſi præcipue fauet conſtitutio melancholica. Morbi ſaburrales SAUVAGES inde producuntur. *b*)

3. Tam diu hæc ſaburra per totam machinam diſperſa atque viribus naturæ ad exitum nondum parata eſt, variis phænomenis anſam præbet, ex hujus conditionis morboſæ internæ relatione dijudicandis. *c*) Hic pertinent, inter innumera alia, ſequentia.

b) v. Claſſ. X. l. c. p. 665.

c) Hoc quidem haud raro ſatis difficile dignoſci poteſt, quoniam hoc in paſſu nonnunquam omnia ſigna conſueta colluuiei deſunt. Sic in epidemia, præterito anno graſſata quandoque ne veſtigium quidem bilis vitiatæ deprehendi poterat, vbi tamen vomitorio magna billis viridis copia ejiciebatur, & ſic febris imminens in ortu tollebatur. cf. Præf. ad BROCKLESBY.

Pulſus intermittens. *d*) Sitis. *e*) Tremor labiorum & maxillæ. *f*) Peruigilia. *g*) Stupor & ſopor. *h*) Conuulſiones. *i*) Proſtratio virium. *k*) Deliria. *l*) Color cutis

d) Signum cruditatum conſtantiſſimum eſſe, & pulſum illum raro ex alia cauſa oriri Cl. FERREIN adfirmat. (*v. Hiſtoire de l'Acad. de Paris 1766 vel, Comment. Lipſ. V. 18. P. I. p. 70.*) Pulſum obſcurum a ſaburra primarum viarum GALENVS jam deprehendit. (*v. Meth. Med. L. 12. C. 3.*)

e) van SWIETEN Comment. II. p. 209. GORTER Exercit. med. IV. §. 23, 24.

f) Cel. SARCONE l. c. T. II. p. 258. Cl. RAHN diſſ. de miro inter caput & viſcera abdominis commercio. §. 29.

g) v. Ill. TISSOT de febr. bil. Lauſ. Ed. Ill. BALDING. p. 131. VALCARENGHI Medic. rat. T. I. p. 168.

h) v. Cl. STRACK de morbo cum petechiis p. 41. Cl. RAHN. diſſ. cit. §. 24.

i) van SWIETEN Comment. II. p. 359. GLASS. l. c. p. 143. Cl. STRACK l. c. p. 58. Ill. TISSOT l. c. p. 113. Cl. RAHN. diſſ. cit. p. 113 ſeq.

k) Vires ſuppreſſas ſæpe mirifice vno emetico erigi poſſe, obſeruatione multorum medicorum conſtat. v. van SWIETEN Comment. II. p. 271. T. III. §. 661. Ill. TISSOT l. c. p. 128. Cl. STRACK l. c. p. 142. Cl. RAHN l. c. p. 74 ſeq. Male ergo hoc phænomenon ad malignitatis ſigna generatim numeratur. Sub hac conditione ſaltim ei tantum malignum eſt, cui ejusdem ratio latet.

cutis ictericus. *m*) Hæmorrhagiæ. *n*) Sanguinis ſerum ex flauo virideſcens. *o*) Vrina jumentorum. *p*)

4. Mobili hac colluuie reddita, vel ex maſſa ſanguinis ad inteſtina delata, HIPPOGRA-

l) van SWIETEN Comment. II. §. 701. III. TISSOT l. c. p. 103. HVXHAM l. c. T. I. p. 260. Cl. STRACK l. c. p. 53. Cl. RAHN l. c. p. 94 ſeq.

m) Hunc obſeruarunt HOME (*Medical facts and Experiments p. 15.*) PRINGLE (*l. c. p. 172.*) & MONRO (*l. c. p. 163.*) vbi poſt mortem nullum calculi veſtigium, vel alia ductus choledochi obſtructio reperta fuit. Præcipue hæc cutis flauedo in illa febri americana obſeruatur, quam HILLARY deſcripſit, quæque exinde nomen coepit *Yellow fever* (*v.* HILLARY *on the epidemical diſeaſes of Barbados Lond. 1759. p. 148.*) vbi veſicula fellea, in cadauerum ſectionibus ſemper bile turgida viſa eſt. (*v.* HILLARY *l. c. p. 154. cf. etiam* SARCONE *l. c. T. II. p. 144.*)

n) v. van SWIETEN T. II. p. 461. GLASS. l. c. p. 27. Cl. STRACK l. c. p. 165.

o) v. Recueil periodique T. VII. p. 209. Medical Eſſays by a ſociety of Edinburgh. P. I. V. 5. p. 33. HILLARY l. c. p. 148. ROSEN l. c. p. 448. Si cruſta inflammatoria ſimul adeſt, hæc flauum habet colorem & ſerum amaro gaudet ſapore. v. MONRO l. c. p. 162. LANGRISH l. c. p. 68. CLEGHORN l. c. p. 245.

p) v. GLASS. l. c. p. 7. Cl. STRACK l. c. p. 53.

TIS loquendi more tunc turgida eſt. *q*) Turget autem vel ſupra vel infra. Materies circa ventriculum vel ſupra turgeſcens, ſequentibus ſignis ſeſe manifeſtat: Lingua ſqualida, ita vt illa ſordities digito deſumi poſſit. *r*) Anima fœtida. Nauſea. Conatus vomendi. Vomitus bilioſus vel pituitoſus. Senſus moleſtiæ circa præcordia. *s*) Extremitatum frigus. *t*) Inquietudo & anxietas. Dolores artuum. Cephalalgia. *u*) Suſurrus aurium. *x*) Oculorum caligo. Vertigo. *y*) Materiem autem infra turgere, vel inteſtinis inſidere, ſignificant: Genuum grauitas. Lumborum

q) v. GLASS. l. c. Comment. 7.

r) Hæc linguæ ad materiem internam relatio obſervatione optime confirmatur, de qua præcipue SARCONE T. II. p. 150, 170. & BORDEV (*vom ſchleimichten Gewebe p. 97. ſeq.*) legi merentur.

s) SARCONE l. c. T. II. p. 258.

t) GLASS l. c. p. 79.

u) HIPPOCRATES Progn. III. §. 35. FORESTVS l. c. L. 7. obſ. 15. Ill. TISSOT l. c. p. 7, 91. GRAINGER l. c. p. 31 ſeq. Cl. RAHN diſſ. cit. p. 8 ſeq.

x) Cl. RAHN l. c. §. 20.

y) Cl. RAHN l. c. p. 70.

rum dolor. Ventris diſtenſio. z) Murmura & tormina. Alui egeſtiones liquidæ, corruptæ, acres.

Ordo ſyſtematicus, has colluuiei primarum viarum ſordidæ differentias ita quidem ordinare jubet, vt iis generibus ſuperponendæ fuiſſent, quæ excluſiue vnam alteramue ex his ſaburræ conditionem pro cauſa agnoſcunt. Quum autem hæc phænomena vario modo mixta in indiuiduis deprehendantur, vnde eorundem determinatio ſatis difficilis eſt, totius hujus febrium cauſæ materialis ambitum exhibere malui, quam allucinationem ſubire.

Quod ad curationem harum febrium attinet, ſequentibus generatim abſoluitur:

1. Bilis pura effuſa corrigenda eſt, nec, ita comparata, euacuantibus expelli debet, quoniam conſtitutionis ratione facile inflammatio inde contrahitur.

2. Donec materies nondum turgeſcit, euacuari haud temere poteſt, ſed primo mobilis reddi debet, leniter reſoluentibus. (v. QVARIN *l. c. p.* 43.)

3. Dum ſanguini admixta eſt, laxantibus ad inteſtina determinari oportet.

N 5 4. Si

z) Meteoriſmum haud raro in febri bilioſa, quam deſcripſit, obſeruauit Ill. TISSOT l. c. p. 10 ſeq. cf. SARCONE l. c. T. II. p. 111.

4. Si autem turgeat, mox expellenda eſt, in quovis ſit febris ſtatu, (v. CELS. *L. I. C. 3. L. II. C. 13.* HVXHAM *T. I. p. 238.* GLASS. *Comment. 7.* QVARIN *l. c. p. 8 ſeq.*) & quidem vomitorio ſi ſupra, purgante autem, ſi infra turgeſcat. Fatuum ergo illud multorum medicorum præceptum, nunquam in febris initio & vigore purgare, „medicina enim non ad temporis menſuram, ſed ad morbi momenta accommodari debet.„ (v. FREIND *de purg. in ſed. var. febr. Lond. 1719. p. 23.*)

Hæc ſunt, quæ generatim de hac colluuie valent. Vlterius autem inquirendum eſt, an etiam veræ febrium cauſæ materialis nomen mereatur. In multis febribus eam manifeſtam eſſe, eaque neglecta, febrim ſat benignæ indolis, ſummo vitæ periculo protrahi, nimis frequenti medicorum obſeruatione conſtat, quam vt vlteriori probatione indigeat. Attamen varii auctores magni nominis hanc bilis vitioſam qualitatem & quantitatem, non ad febrium cauſas, ſed potius ad earundem effectus numerarunt. (v. PRINGLE *l. c. p. 77, 186.*) Quando autem innumera exempla probant, ſæpe per totum conſtitutionis epidemicæ ſtadium, febres mere laxantibus profligatas fuiſſe, cauſæ materialis munere omnino perfuncta eſt. Differentia modo, variæ colluuiei in primis viis conditionis, ſupra poſita, hic attendenda eſt, cujus ratio hunc diſſenſum facillime tollere poterit. Dantur nempe febres, vbi mox in earundem initio ſigna colluuiei corruptæ in primis viis manifeſta ſunt, quæque vere pro-

prieque

prieque febres biliosæ nuncupantur, quoniam ab hac colluuie fouentur. Et hæ quidem ex vitiata digestione, animi pathematibus, accedente nonnunquam miasmate epidemico, quo humores gastrici prorsus demum vitiantur, originem trahunt. Nemo, veluti opinor, in his febribus colluuiei biliosæ, causæ materialis prædicatum denegabit, vel, quod idem est, harum febrium naturam in hac colluuie sitam esse, dubitabit, tam facie quam curatione id suadentibus.

Aliud autem febrium genus exstat, vbi sub earundem ingressu hujus colluuiei cooperationis suspicio ne minima quidem est, vbi autem, viribus naturæ, atque medicamentorum laxantium ope, magna pituitæ stercorosæ copia ad intestina defertur. ita vt ex omnibus colligi debeat, naturam hac via materiem eliminare vere intentam esse, quid! quod, si idem per alias vias præstare velimus, nunquam faustus curationis euentus expectari possit. Ita se præbuit epidemia, præterito anno grassata, cujus genium in præfatione ad versionem BROCKLESBY *oeconomical and medical obseruations* exponere studui. Et hæ sunt febres, de quibus varii auctores sententiam ferunt, quod bilem generent, (v. QVARIN *l. c. p. 40.*) neque exinde bilis pro causa haberi possit. Sed sane eodem jure, quo adfirmare contendis, hanc colluuiem febris effectum nec causam esse, quoniam natura, febri durante, ad intestina illam defert, eadem ratione idem de omnibus aliis febrium causis dicere poteris, quum omnes causæ febris ope foras demum eliminentur. Distinguendum ergo inter proprietates causarum, quibus

morbos

morbos producuntur, & inter earundem extricationem. Hæc omnino quidem febris effectubus accensenda eſt, attamen ante expulſionem motus illos excitauit, quorum actione expellitur, indeque hac ratione omnino febris cauſam conſtituit, neque ipſa a febri genita eſt. Hac ergo argumentandi ratione nil contra nos concludi poteſt. Attamen objici poterit, hanc colluuiem non in primis viis genitam eſſe, nec inde cauſam harum febrium materialem in primis viis reſidere. Sed vnde, quæſo, hæc febris in ejusdem initio, vno quidem vomitorio ſæpe, niſi ex toto in ortu tolli, valde ſaltim ejusdem vehementia in progreſſu infringi poteſt? Nonne primo materiem in primis viis latere, inde conſequitur? Concedi quidem etiam debet, ſæpiſſime hoc incaſſum proſecutum fuiſſe, ſed tunc forte materia in ſanguinem jam tranſiit. Sane omnia harum febrium magnam proximamque cum febribus biliofis affinitatem ſuadent, nec ab inuicem, niſi modo memorata ratione, quæ autem in praxi eadem eſt, differre, indeque ad vnam eandemque claſſem naturalem referendas eſſe conſequitur. Alia autem adhuc difficultas diſcutienda eſt. Vnde nempe harum febrium natura in earundem initio determinari poteſt, quum ſigna hujus colluuiei ſtatim ſenſibus externis manifeſta non ſint? Hoc, fateri debet, nonnunquam allucinationi obnoxium eſt. Attamen ex negatiua febris conditione id quodammodo perfici poteſt. Sic febris acuta, remiſſionibus manifeſtis ſtipata, magnum jam ſuſpicioni locum dat, colluuiem impuram primarum viarum in cauſa eſſe. Quum etiam hæc febris haud temere,

mere, nisi epidemice, grassetur, post aliquot grassationis tempus genius epidemiæ ex prægressis quibusdam obseruationibus vlterius analogice determinari potest. Est hic omnino penuria, cujus suppletio posteris relinquenda est. Quod ad ætiologiam harum febrium attinet, miasma epidemicum specifica vi nociua humores gastricos interque illos bilem præcipue afficere, probabilitate ex modo præmissis abstrahere liceat. Hic autem gradum cohibeo.

Dantur tertio febres vbi reuera hæc colluuies, quamuis in præsto sit, causa tamen materialis exclusiue dici nequit. Sic in variolis & aliis febribus inflammatoriis sæpe bilis vitiata deprehenditur, ex qua autem febrim ex toto ortam esse, nemo adfirmabit, quamvis ad ipsius febris modificationem symbolam conferat. Hic ergo complicatio duarum causarum materialium, quarum ratione febris existit, eaque quidem ratione, vt febris in genere miasma variolosum pro causa agnoscat, peculiaris autem hujus febris conditio & indoles a colluuie pendeat. Nunc autem supra, practicis optimis consentientibus, datum fuit, in curatione haud ad ipsum miasma, sed ad morbi concomitantis naturam respiciendum esse, (*v. Schol. p. 145 seq.*) Ergo hoc in casu curatio in extricanda colluuie versatur, exindeque hic febris variolosæ status ad febrium biliosarum ordinem, secundum distinctionis nostræ fundamentum, referendus est. Idem de febribus cum inflammatione locali conjunctis &

reliquis

reliquis valet, veluti infra auctorum teſtimoniis euincere ſtudebo.

Hæc eſt varia conditio, ſub qua colluuies materiæ morboſæ in primis viis, vel proprie ibi genita, vel ſaltem ortum inde ducens, imperium ſuum in febribus fouendis atque producendis exercet. Generatim ergo febris gaſtricæ natura in eo ponenda eſt, vt febris ita cum hac colluuie connexa ſit, vt ſymptomata non prius ceſſent, niſi expurgata colluuie, vel, vt ſecundum principia in introductione poſita loquar, omnes febres quarum curationis cardo in expurganda colluuie ſordida per primas vias verſatur, natura conſimiles, & quidem ratione hujus colluuiei, ad vnum eundemque ordinem naturalem numerandæ ſunt. Negari quidem nequit, his febribus alia adhuc medicamenta & remedia, præter euacuantia, non ſolum prodeſſe, ſed etiam neceſſarie adhibenda eſſe, ex quorum autem ad morbum relatione facile colligi poteſt, ad cauſam materialem auferendam proprie nihil facere, ſed ad complicata ſimul ſymptomata, ab alia cauſa materiali pendentia, magis reſpicere, de quibus infra. Quum ergo a potiori determinatio fieri debeat, hujus colluuiei ratione hæ febres ab aliis diſtinguendæ ſunt, dum curatio præcipue in ea extricanda poſita eſt. Sic a febribus neruoſis gaſtricæ noſtræ apte diſtinguuntur, quæ alias quodammodo affines ideo videntur, cum haud raro etiam in febribus neruoſis bilis vel pituita euacuanda ſit. Hic autem cauſa materialis inprimis in morboſa neruoſi ſyſtematis conditione latet, nec medela euacuantibus abſolui

poteſt,

poteſt, id quod ex manifeſta colluuiei conditione ejusdemque ſignis, febri haud reſpondentibus, prævidetur. Et quamuis febres bilioſæ, vbi ſigna colluviei in initio haud ſtatim manifeſta ſunt, hic difficultatem moueri videntur, tamen ex adparenti ſymptomatum indole, aëris & corporis conſtitutione, facile ſimul adparebit, an cauſa magis in neruis vel in primis viis lateat.

Alia adhuc adnotanda venit harum febrium differentia, ipſius colluuiei indolis ratione. Nunc quidem maxima colluuiei partem bilis conſtituit, nunc pituita præualet. Colluuies bilioſa ſtricte dicta majori impetu agit, atque febres acutiores producere valet. In corporibus autem laxis pituita ſenſim coacervatur, cui alia adhuc irritante cauſa accedente, febris priori lentior quamuis aeque periculoſa, excitatur. Hæ febres naturæ ratione ab inuicem recedunt, ideoque ſedulo diſcerni debent. Hæc differentia quidem quodammodo ab ipſa colluuie, præſertim autem ab aëris & corporis conſtitutione pendet. Et hæc ea eſt, quæ ſimul fundamenta præbet, ſecundum quorum normam genera harum febrium ponenda erunt.

Occurrunt febres bilioſæ, vbi in ſanguine vitium manifeſtum vel a ſtatu naturali aberrationem haud deprehendimus, eo excepto, quod pituitam ei admixtam conſpiciamus. Hæ febres plerumque a colluuie pituitoſa in primis viis fouentur, & primum genus conſtituunt, natura a reliquis ſatis diſtinctum.

Colluuies autem bilioſa majus in ſanguine exercet imperium, ejusdemque naturalem indolem plerum.

rumque mutat. Et quidem humores nunc magis ad putredinem, nunc potius ad diathesin inflammatoriam vergere, experientia docuit. Quum porro ad hanc humorum diuersam indolem semper respiciendum sit, etiam secundum hanc differentiam febres ordinandas esse, ex fundamentis nostris præmissis consequitur. Duplex ideo febrium biliosarum genus inde confici debet, quorum primum febres biliosas inflammatorias, alterum autem febres biliosas putridas comprehendet. Dantur tandem febres, vbi cruditates quidem in primis viis reperiuntur, quæ autem, si parua quantitate nec singulari mala indole infectæ sunt, haud magnam attentionem merentur, neque ad febrim modificandam faciunt, quamuis omnino expurgari debeant. Num remissio essentialiter a colluuie producitur? An cæteris paribus remissiones eo euidentiores adpareant, quo magis sanguis vitiatus est, versaque ratione eo obscuriores fiant, quo magis sanguis ad indolem accedit, quæ in febribus continentibus obseruatur? cf. PRINGLE *(l. c. p. 170.)* MONRO (*l. c. p. 156.*) *Schol. ad febr. continent.* p. 90 seq.

Hæc est differentia harum febrium gastricarum, quam vere naturalem esse, ex reiterata medicorum experientia persuasissimum habeo, quamque nunc delineare ac conspectui exhibere, conabor.



GENVS

GENVS PRIMVM REMITTENTIVM GASTRICARVM.

FEBRIS BILIOSA INFLAMMATORIA.

Tempus vernale. *a*) Signa diatheſeos ſanguinis phlogiſticæ & colluviei bilioſæ. *b*)

Duarum cauſarum materialium concurſus, vt ad hæc duo momenta, in hac febri profliganda, reſpiciatur, requirit, ad diatheſin nempe ſanguinis inflammatoriam auferendam atque ad colluuiem bilioſam expurgandam. Pro varia autem earundem implicatione, varius quoque medicamentorum & remediorum, quæ hic in vſum trahuntur, ordo in iis adhibendis obſervari debet, ne ex præpoſtera harum indicationum exſecutione damnum oboriatur. Militat inter remedia, huic febri congrua, ob ſanguinis conditionem phlogiſticam phlebotomia. Quod autem venæ ſectio hoc in ſtatu facile, præcipue hac colluuie neglecta noxas contrahere queat, multis obſeruationibus confirmatum eſt. Hippocrates hoc jam adnotauit, dum ait: „Venæ ſectionem in pleuritide nocere, vbi „cibum auerſetur æger, ſiue præcordium ſublime

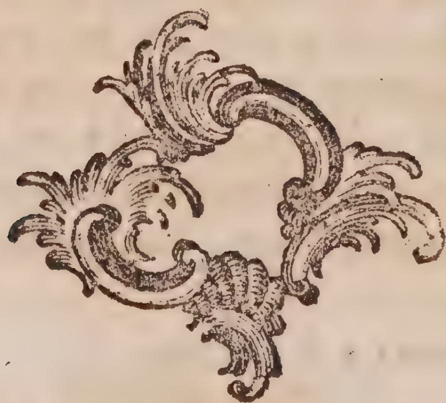
„(με-

a) Pringle l. c. p. 170.

b) v. Genus primum continentium p. 95 & ſigna colluuiei modo data.

O

„(μετεωρον) habuerit.„ Quod etiam propria experientia multisque auctorum testimoniis comprobauit Ill. TISSOT (*in diss. de febr. bil. Opp. Ed. Ill.* BALDINGER *T. I. p. 96.*) Versa autem ratione vrgente plethora atque diathesi sanguinis phlogistica euacuantia per os & aluum statum peiorem reddere possunt. Hinc practicus ei primo occurrere debet, quod magis vrget. Vbi constitutio inflammatoria praeualet, atque localis affectio imminet, statim vena secanda est, idque peracto, euacuantia in auxilium vocanda sunt. Quo magis autem colluuies turget, quoque minus febris ad continentis inflammatoriae naturam propendet, eo parcior sanguis mittendus est. Idem de reliquis medicamentis & remediis, diathesi inflammatoriae proficuis valet. cf. Ill. TISSOT l. c. p. 116. & Lettre a Mr. ZIMMERMANN sur l'épidémie courante, p. 21 seq. PRINGLE l. c. p. 201. GLASS l. c. p. 76. KLOEKHOFF Opusc. med. p. 58. QVARIN l. c. p. 10. SCHROEDERI & JVNGSCHVLTZ diss. cit. de Venae sectione &c. §. 8 seq.



SPE-

SPECIES.

A) SIMPLEX.

Quamuis ex ſæpe jam hujus termini data notione vſus ejusdem hic facile legitimatur, tamen lectorum quorundam memoriæ adhuc ſuccurrere liceat. Maxima omnino hic, ratione cauſarum materialium conditionis, complicatio adeſt, nec hoc reſpectu hanc febrim ſimplicem appellari poſſumus. Quatenus autem ſpecies occurrunt, nulla alia facie, quam generica adparentes, has ſimplices nominare, diſtinctionis noſtræ ordo jubet. v. Schol. p. 103, 105.

Febris putrida cum diatheſi phlogiſtica TISSOTI (*v. l. c. p. 116, 135.*) *Remitting fever of the camp* PRINGLII (*l. c. p. 169.*) *cf.* HIPPOCRAT. *Aphor. S III. n 21.* WINTRINGHAM *l. c. p. 201.* MONRO *l. c. p. 105, 157.* HOME *Medical facts and Exper. p. 16.* BROCKLESBY *l. c. p. 172.* *Febris cholerica* HOFFMANNI (*v. Med. rat. T. IV. P. I. S. 2. §. 6.*)

Hic etiam ſecundum auctorum nonnullorum deſcriptionem *febris ardens ſeu cauſus* pertinere videtur, de cujus denominationis ratione v. Introd. p. 50.



B) COMPLICATAE.

α) CVM INFLAMMATIONE LOCALI.

Inflammatio a colluuie pendens. Hac cre- ſcente facile in ſuppurationem tranſit, ea expulſa, valde, niſi ex toto, infringitur.

Hæc inflammationum conditio frequentior ſane occurrit, quam vulgo putatur & videtur. Vetuſta jam eſt obſeruatio, poſtea hypotheſibus obſoleta reddita, nunc autem Hippocratico ſcientiam noſtram tractandi modo reſtaurato, neotericorum obſeruatione denuo comprobata. Obſcura quidem omnino hæc ætiologia, haud tamen ideo minori veritate conſtat. An ipſa bilis metaſtatice ad loca deponatur, ibidemque acredine ſua partes inflammet? (v. QVARIN l. c. p. 41.) Vel an ex conſenſu neruorum irritamentum tantum conſenſuale præbet, quo humores alliciuntur, & ſic inflammationem producunt? Ab ipſius bilis immediata eroſione inflammationes produci poſſe, nemo in dubium vocabit, cui morboſa ejusdem acredo cognita eſt; cui ſectiones cadauerum accedunt, quibus hæc cauſa atque ratio conſtant, vnde hepatis, ventriculi & inteſtinorum inflammationes ſæpe oriuntur. Quod autem ipſa bilis ad ſuperiora vehatur, inde probabile redditur, quod cruſta, viſcera inflammata poſt mortem obſidens, magis flaueſcenti colore conſpiciatur. (v. Ill. TISSOT *Lettre a Mr.* ZIMMERMANN *ſur*

ſur l'epid. cour. p. 14.) Quod tamen tales inflammationes ſæpe a mero conſenſu pendeant, inde conſtare videtur, quoniam vno ſæpe purgante tolluntur, quæ ſubitanea curatio veram phlegmonem fuiſſe, ſuſpicari non licet. De peculiari ratione, ſecundum quam celluloſæ ope has inflammationes oriri, dicitur, v. BORDEV (*vom ſchleimicht. Gewebe.*) Omnino quidem inflammationes in febribus bilioſis etiam veræ phlegmonoideæ indolis eſſe poſſunt, nulloque cum colluuie junctæ nexu. Attamen, quum colluuies ſemper ad febrim faciat, & ab hac iterum inflammatio pendeat, in curatione differentia nulla eſt. Hinc absque confuſionis metu ad vnum idemque genus referuntur. De curatione cæteris paribus idem valet, quod ſupra generatim de febribus bilioſis inflammatoriis medendis propoſui. (*v. Schol. p. 209.*) Quo minus nempe inflammatio ab ipſa bile pendet, eo vtilior methodus mere antiphlogiſtica eſt. Inflammationibus ex conſenſu euacuantia par ſunt. Et in caſu metaſtaſeos nouus bilis affluxus impediendus eſt.



1. INFLAMMATIO OCVLORVM.

Signa Ophtalmitis *a*) diatheseos inflammatoriæ & colluuiei biliosæ.

Oculorum inflammationem haud raro ex saburra biliosa intestinorum ortum trahere HIPPOCRATES jam docuit. (*v. Coac. 208, 225. Aphor. L. IV. 17.*) Sola alui purgatione vno sæpe die oculorum phlogosin profligatam fuisse, quæ frustra aliis medicamentis laboratum fuit, adnotarunt GALENVS (*Meth. med. L. 13. C. 2.*) & PECHLINVS (*v. Histor. morb. Vratisl. Ao. 1699. p. 69.*) cf. HVXHAM (*l. c. T. I. p. 341*) & Cl. RAHN diss. cit. p. 20 seq. Ait quidem WHYTT, ex hac purgantium vtilitate haud consequi, inflammationem ex consensu ortam fuisse. (*v. Opp. cit. p. 503.*) Quum autem hoc in casu signa hujus colluuiei manifesta sint, cum porro effectus medicinæ mera deriuatione tam subitaneus esse nequeat, omnino ex consensu hanc ophtalmiam fieri posse, inde deduci simul potest.

2. INFLAMMATIO PHARINGIS.

Cynanche synochalis SAUVAGES (*l. c. T. I. Ed. in 4t. p. 488*) *Angina biliosa* FORESTI (*l. c. L. 15. Obs. 17.*) *Febris anginosa* HVXHAMI (*l. c. T. I. p. 114. T. II. p. 485. T. III. p. 96.*)

a) p. 113.

Signa inflammationis *a*) diatheseos phlogisticæ & colluuiei biliosæ.

Ex omnibus his auctorum locis colluuiem biliosam in hoc morbo sæpe adfuisse, in eaque euacuanda curationem constitisse, patet. BOERHAVIVS quoque repetitam purgationem in hoc morbo suasit. v. (*van* SWIETEN *Comment. II. ad §. 809.*) Quodsi autem sordes turgescant, majori fructu materia sursum, id est per vomitum educitur, cujus rationem v. apud BORDEV (*l. c. p. 118 seq.*)

3. INFLAMMATIO PLEVRAE.

Pleuritis sicca biliosa SCHRÖDERI (*v. ejusdem et Hoffmanni diss. de pleur. sicc. diff. p. 9.*)

Signa pleuritidis *b*) diatheseos inflammatoriæ et colluuiei.

Desunt hic obseruationes ob morbi indeterminatam apud auctores notionem.

4. INFLAMMATIO PLEVRAE ET PVLMONVM.

An pleuritis biliosa HIPPOCRATIS? (*v. de morb. L. 3. S. 19.*) *Pleuritis biliosa* FORESTI (*L 16. Obs. 27. schol. et obs. 28, 35.*) *Ill.* TISSOTI (*Avis au peuple Ch. 20. et Lettres a Mr.* ZIMMERMANN *sur l'épidemie courante.*)

a) p. 113.

b) p. 115.

te) HVXHAM *l. c. T. I. p. 313.* D'ARLUC (*Recueil periodique T. VII. p. 134, 171.*) CLEGHORN (*Obſerv. on the epidemical diſeaſes in Minorca p. 242, 245.*)

Hic quoque pertinent Pleuritis bilioſa SAUVAGES (*l. c. p. 470.*) Pleuritis eryſipelatoſa ejusdem (*l. c. p. 472.*) Hujus indolis quoque pleuritis, a Cl. LENTINO (*in Obſerv. F. 2. Obſ. 1.*) deſcripta, erat, quamvis diatheſin putridam & inflammatoriam non rite diſtinxit. Hic quoque ſine dubio illa epidemia febris pleuriticæ referenda erit, quam Cl. GRIMM (*von der Epidemie zu Eiſenach*) deſcripſit, etiamſi, illam ex bilioſarum claſſe fuiſſe, haud credat. Vomitus enim bilioſi, proſtratio appetitus, cutis & ſanguinis color flauus, linguaque ſordida, bilis cooperationem ſatis probant. Auctor quidem ea ex rarione de indole bilioſa epidemiæ dubitat, quoniam declinante febre quandoque diarrhoea, ægros valde debilitans, incidebat. Monet vero GLASSIVS (*l. c. Ed. Holl. p. 109.*) quod ex neglectis vomitoriis in deferueſcentia febris diarrhoea conſequatur, qua æger, jam morbo debilitatus, magis adhuc eneruatur, & ſudores lenes præpediantur. Remiſſio tandem feruoris febrilis, quæ ſemper colluuiem ſordidam in primis viis ſuſpicari licet, opinioni meæ adhuc ſuperaddit pondus. Poſt ſextum quidem diem, febris plerumque continenter progreſſa eſt, ſed omni probabilitate gaudet, hanc febris prophaſin ab ipſorum euacuantium vſu neglecto eueniſſe. Idem enim PRINGLIVS obſeruauit,

ſi

ſi quando nempe febris indoles neglecta fuerat. (*v. l. c. p. 170, 172.*)

Signa hujus inflammationis & colluuiei. Sputa flaueſcentia. Diatheſis phlogiſtica.

De vſu ac neceſſitate purgantium in pleuritide v. BOVTEILLE *ſur l'uſage des purgatifs dans la pleureſie*, quæ tractatio reperitur in VANDERMONDE *Journal de Medecine T. X. p. 27. et* GLASS (*l. c. Ed. Germ. p. 72.*) Etiam illud BAGLIVI effatum hic inſerere liceat, quod in *Appendice ad pleuritidem* (*Opp. Ed. Lugd. p. 140.*) poſuit: „Magna, inquit, copia „materiæ morboſæ in primis viis collectæ, pleuritidem producere, atque quotidie fouere valet.„ Quam ſententiam etiam Ill. van den BOSCH affirmat in Hiſtor. conſtit. epid. vermin. p. 285. Quod hic morbus cæteroquin eximio fructu etiam ſurſum educi poſſit, neotericorum experientia conſtat, (v. BORDEV *l. c. p. 163 ſeq. Ill.* TISSOT *Lettre ſur l'epid. cour. p. 66 ſeq.*)

5. INFLAMMATIO PVLMONVM.

Peripneumonia bilioſa FORESTI (*l. c. L. 16. Obſ. 46.*) *Ill.* TISSOTI (*Avis au peuple Ch. 20.*) *Recueil periodique T. VII. p. 79. Amphimerina peripneumonica* SAUVAGES (*l. c. p. 329.*) *Peripneumonia ardens ejusdem* (*l. c. p. 496.*) HVXHAM *T. I. p. 313.*

Signa inflammationis pulmonum *a*) & ſabvrræ primarum viarum. Diatheſis phlogiſtica.

a) p. 122

6. Inflammatio hepatis.

Signa inflammationis partis hepatis concauæ *a*) & colluuiei primarum viarum. Diathesis phlogistica.

Hujus visceris inflammationem plerumque a bile vitiata pendere a priori jam opinari potest. Plerumque autem partem hepatis concauam inflammationi hujus indolis obnoxiam esse, obseruatio docet. v. Cl. Wienholt diss. de inflamm. occult. p. 18, 20. et supra p. 126. van Swieten sequentia habet: „Sæpe „bilis circa præcordia in hepatitide hæret, ex qua „quandoque magna debilitas oritur, quum tunc fe„bris a minus peritis maligna dicitur.„ *v. Comment. III. p. 86, 125.*

7. Inflammatio intestinorvm.

v. Giornale di Medicina del S. Orteschi. Venez. 1767. T. V. p. 73. Colica inflammatoria auctorum.

Signa inflammationis *b*) diatheseos phlogisticæ & colluuiei biliosæ.

8. Inflammatio intestinorvm et omenti.

Febris puerperarum Cl. Hvlme (*l. c.*)

Signa supra data. *c*) Lochia colore & quantitate mutata. Colluuies biliosa. Diathesis inflammatoria.

Harum

a) p. 126.
b) p. 129.
c) p. 130.

Harum partium inflammatio illam febrim ſiſtit, quæ partum ſæpe ſequitur, atque ſub febris puerperarum nomine cognita eſt. Id quidem Cl. HVLME cadauerum ſectionibus probauit, (*v. l. c. p. 29 ſeq.*) quæ ſemper inteſtinorum nunquam autem vteri inflammationem manifeſtarunt. Huic morbo ſecundum auctorem noſtrum vteri grauidi preſſio, ſordidaque primarum viarum colluuies anſam præbent. Vltimæ cauſæ exiſtentiam ſequentibus probat. Sanguinis ſerum flauo gaudet colore. (*p. 8.*) Sæpe bilis euomitur, (*p. 6.*) & haud raro diarrhoea bilioſa. (*p. 32.*) Clyſteres, emetica & purgantia eximio fructu adhibentur. (*p. 11. 43.*) Diarrhoea tandem ſemper bona, plerumque critica. (*p. 8. 25. 54.*) Hæc indolem hujus febris bilioſam ſatis euincunt. Neque lochiorum obſtructio in cauſa eſſe poteſt, quum ſæpe, perſeuerante febri, reuertat, nec ſanguinis euacuationes tam naturales quam artificiales morbum aufferre valeant. (*p. 9.*)

9. INFLAMMATIO RENVM.

Symptomata nephritidis veræ *a*) diatheſeos inflammatoriæ & colluuiei bilioſæ.

Febrim nephriticam haud raro bilioſam eſſe, eique purgantia prodeſſe, notat SAUVAGES l. c. p. 504.

a) p. 127.



2) ERYSIPELAS.

Febris eryſipelatoſa præ aliis a colluuie bilioſa fouetur. Quum autem omnes fere auctores eam febribus exanthematicis adnumerauerint, eorundem obſeruationes ibidem allegabo. cf. Schol. p. 134.

3) RHEVMATISMVS.

Symptomata rheumatiſmi inflammatorii. *a*) Signa colluuiei bilioſæ & diatheſeos phlogiſticæ.

Hunc morbum ſæpe a colluuie impura in primis viis pendere, ex eo adparet, quod plures auctores euacuantia, ad illum tollendum, ſuaſerint. (v. SYDENHAM *Opp. T. I. Ed. Gen. p. 200.*) MVSGRAVE (*de arthrit. ſympt. C. 12. §. 8.*) vehementem et iteratam vomitionem ſuaſit. In illa colica damnoniorum, quam HVXHAMVS (*T. I. p. 364 et T. III. p. 76*) deſcripſit, ſæpius vexabant dolores rheumatici, qui peracta vomitione ceſſabant, & egometipſe hoc tempore penetrantiſſimum genuum rheumatiſmum ſymptomaticum in febri miliari aluiductione ſubito ſuſtuli. Signa tandem colluuiei ſæpe ſatis manifeſta ſunt. (v. HVXHAM *T. I. p. 313.*) BAGLIVI etiam (*Opp. Ed. Lugd. p. 45.*) hanc cauſam agnoſcit: „Dolores iſchii, „inquit, lumborum ex infarctu congeſtioneque prauo„rum crudorumque humorum, in meſenterio orti, ad „genua & vltimos digitos ſæpe protenduntur.„ Conferantur etiam HOFFMANNI Opp. cit. T. II. S. 2. C. 8. §. 7. BALLON l. c. p. 285. SCHRÖDERI & DVGEND diſſ. de arthrit. vag. §. 4, 13, 20. SARCONE l. c. T. I. p. 107.

a) p. 136 ſeq.

β) CVM CATHARRHO.

Signa catharrhi *a*) & colluuiei ſordidæ in primis viis. Diatheſis inflammatoria.

Catharrhos ſæpiſſime & plerumque hujus indolis eſſe, auctorum teſtimoniis corroboratum legitur in Cl. MAY diſſ. ſub SCHRÖDERI Præſ. hab. de amplitudine generis febrium bilioſarum. §. 12. & Cl. RAHN diſſ. cit. §. 19.

1. CATHARRHVS NARIVM.

v. HVXHAM *l. c. T. I. p 102, 153.*

Signa colluuiei ſeri in glandulis oris, *b*) & bilis in primis viis. Diatheſis inflammatoria.

2. CATHARRHVS PVLMONVM.

Peripneumonia catharrhalis SAUVAGES (*l. c. p. 498.*) *Peripneumonia notha* SYDENHAMI (*l. c. Ed. Gen. P. I. p. 168*) *Febris catharrhalis epidemica* HVXHAMI (*l. c. T. I. p. 103.*) *Cl.* GRIMM *von der Epidemie zu Eiſenach p. 119.*

Signa colluuiei ſeri in pulmonibus *c*) & bilis in primis viis. Diatheſis inflammatoria.

γ) CVM

a) p. 140.
b) p. 141.
c) l. c.

γ) CVM DYSENTERIA.

Symptomata dyſenteriæ, *a*) & ſigna colluuiei bilioſæ. Diatheſis inflammatoria. Aluus bilioſa, minus cruenta.

Eximio fructu SYDENHAMVS in dyſenteria curanda methodum antiphlogiſticam euacuantibus conciliauit. v. Opp. Ed. Lugd. p. 183. cf. Ill. ZIMMERMANN *von der Ruhr* &c. p. 326, 385. Sic etiam PRINGLIVS præcipue vernali tempore indolem inflammatoriam bilioſam dyſenteriæ deprehendit, quamvis bilem pro cauſa haud aſſumit, id quod tamen ex curationis ratione veritati haud abſimile eſſe videtur, quamuis tota cauſæ materialis ſparta haud fungatur. v. l.c. p. 257, 259.

a) p. 143.



δ) CVM EXANTHEMATIBVS.

Agnoſcunt nonnulla exanthemata peculiare ſuum contagium, quod ſub omni corporis & aëris conditione ea producit, nec proprie ab alia cauſa pendent. In indole autem eorundem modificanda aliæ morboſæ conditiones ſymbolam conferre valent, ideoque ſedulo attendendæ ſunt. Id quidem ex ſupra generatim propoſitis, atque ex obſeruatione infra in medium proferenda de colluuie bilioſa peculiariter conſtabit. Alia autem dantur exanthemata, quæ haud raro omnem originem ex tali acrimonia bilioſa trahere videntur. Præſentia ſaltem hujus colluuiei, & fructus, qui ex ejusdem euacuatione morbo adferuntur, nullam aliam concluſionem admittunt. Hujus indolis ea plerumque exanthemata eſſe ſolent, quæ morbo ſymptomatice accedunt, quamuis ex toto negari nequeat, etiam hujusmodi exanthemata critica eſſe poſſe. Tunc autem omnem morboſam materiem ſimul ad cutim depoſuerunt, nec purgantibus reuocanda ſunt. (v. Glass. *l. c. p. 101.*) Vbi autem exanthemata ſymptomatica, ſigna colluuiei bilioſæ, nullaque peculiaris contagii ſuſpicio, ſecure non ſolum ſed etiam neceſſarie euacuantiam ope remouenda ſunt, ac eruptio eorundem prohibenda eſt. Agnouerunt hanc exanthematum conditionem varii auctores, et verba nonnulla medici magni nominis hic inſerere liceat. „Illud, ait van Swieten, „quod pruritus & exanthemata facit, „quandoque in ventriculo & circa præcordia hæret,

atque

atque hoc excuſſo ſtatim euaneſcunt„ v. Comment. II. p. 399. cf. GLASS. l. c. Ed. III. BALDING. p. 98.

1. PESTIS.

Symptomata Peſtis. *a*) Signa colluuiei bilioſæ & diatheſeos phlogiſticæ.

Peſtis febrim ſæpe hujus indolis eſſe obſeruarunt FORESTVS l. c. L. 6. obſ. 12. CHENOT l. c. p. 63, 146. SCHREIBER l. c. p. 15 ait: „Bilis eſt ille liquor huma„nus, cui caracter peſtilens omnium profundiſſime „impreſſus eſt.„ Idem auctor l. c. p. 13. in cadaueribus eorum, quos peſtis jugulauit, veſiculam felleam ſemper bile fluida flaueſcente repletiſſimam vidit. Et maximam tandem vomitoriorum vtilitatem *(in obſ. 11. p. 10.)* expertus eſt.

2. VARIOLAE. *b)*

v. HVXHAM *l. c. T. II. p. 121, 127.* SCHRÖDERI *et* FELLINGER *diſſ. de Variol. diſtributione Goett. 1770. p. 33. ſeq.*

Dolores lumborum & inteſtinorum ante eruptionem. *c*) Eruptio difficilior. *d*) Puſtu-

a) p. 146.

b) p. 148.

c) Hæc ſymptomata Cl. COTVNNIVS præſertim obſeruauit, vbi infectio per ſaliuam facta eſt, quæ nunc vitiata humores gaſtricos & inter hos bilem ſimul afficit. v. de ſedib. Variol. p. 210.

d) HOFFMANNVS obſeruaſſe refert, quod ſemel, dato emetico, magna glutinis viridis copia dejecta, ac

Puſtulæ confluentes. *e*) Facile diarrhoea conſequitur.

3. Morbilli. *f*)

v. Sydinham *l. c. p.* 32. Morton *Pyret. de Febr. inſt. C.* 3 *p* 12. *Ill.* Tissot *Avis au peuple* §. 222, 252. Rosen *l c. p.* 223. Qvarin *l. c. p.* 103. *Cl.* May *diſſ. de amplit. gen. Febr. bil. p.* 51. *Cl.* Fellinger *diſſ. de Variol. diſtrib. p.* 13 *ſeq.*

Eruptio retardans, vomitu & diarrhoea prægreſſis. Signa colluuiei bilioſæ.

4. Febris scarlatina.

v. Plenciz *l. c. p.* 163. §. 71. *Ill.* Rosen *l. c. p.* 419.

Symptomata hujus febris *g*) & colluuiei bilioſæ.

Vidi

ac tunc eruptio libera facta ſit, quæ antea nimis retardabat. v. Opp. T. II. S. 1. C. 8. p. 63 & p. 66. obſ. IV. Sic etiam Cotvnnivs hoc in caſu purgantia eruptionem promoueri adnotat. l. c. p. 212 ſeq.

e) Supra jam adnotaui ex hac externa variolarum facie haud temere concluſionem ad earundem indolem ducendam eſſe. Videtur tamen, puſtulas confluentes in febribus bilioſis reliquis frequentiores eſſe. v. Schröderi & Fellinger diſſ. de variolar. diſtribut. &c. p. 11.

f) p. 155.

g) p. 156.

Vidi hoc anno in infantibus ſcarlatinam febrim, magna ſaburræ primarum viarum copia conjunctam, quam ſemel etiam tumor ille leucophlegmaticus ſecutus eſt, quem PLENCIZ ad propria hujus morbi ſymptomata numerat, quamuis eundem tumorem ſub febris miliaris ejusdem indolis decremento obſervauerim, nec inde excluſiue ad hunc morbum pertinere videatur.

5. FEBRIS VRTICATA.

v. Recueil periodique T. X.

Signa hujus febris *a*) & colluuiei bilioſæ.

6. ESSERA.

Signa hujus febris *b*) & colluuiei bilioſæ.

Interdum hæc exanthemata febres bilioſas antecedere adnotat Ill. VOGEL in Præl. p. 114.

7. FEBRIS ERYSIPELATOSA.

v. FORESTVS *l. c. L. 5. Obſ. 22. in ſchol. ejusdemque Obſerv. chirurg. P. I. L. 2. Obſ. 1.* GALENVS *method. med. L. XIV. C. I. de ſymptom. cauſ. L. 3. C. 2. l. de purgant. med. fac. C. 5.* SYDENHAM *Opp. C. 6.* FREIND *Comment. ſept. libr.* HIPPOCR. *p. 50. Opp. Ed. Pariſ. 1735.* MEAD *monit. et præcept. med. p. 17.*

a) l. c.
b) p. 157.

p. 17. BIANCHI *hist. hep. T. I. p. 432.* HVX-HAM *T. I p. 313. Recueil periodique T. VII. p. 55. Ill.* TISSOT *Avis au peuple Ch. 19. §. 278 et diss. de febr. bil. lauf. Opp. T. I. p. 125.* SCHRÖDERI *et de* ZIEGLER *diss. de febr. erysipelat. §. 7.* BROCKLESBY *l. c. vers. germ. p. 91 seq.* QVARIN *l. c. p. 110.*

Symptomata eryſipelatis *a*) & colluuiei bilioſæ. Puſtulæ lympha flaua turgidæ.

Ex omnibus his auctoribus conſtat, hanc febrim plerumque bilioſæ indolis eſſe. Curationis & ſuppurationis rationes id nempe probant. Neglectis enim euacuantibus inflammatio facillime in ſuppurationem, laudabile pus haud præbentem, abit.

8. FEBRIS MILIARIS. *b*)

Eruptio incerta, haud critica. Signa colluuiei bilioſæ.

Hanc febrim ſæpe in puerperis a ſordibus primarum viarum oriri adfirmat HOFFMANNVS v. Opp. T. II. S. I. C. 3. Obſ. 5. Purgantia & emetica ante eruptionem ad eamque prohibendam vtilia obſeruauit ALLIONI l. c. §. 143 cf. SYDENHAM de nov. febr. ingreſſ. Opp. Ed. Gen. p. 356. van SWIETEN T. II. p. 398. GLASS l. c. Ed. holl. p. 126. Ill. ZIMMERMANN von der Ruhr p. 26, 63, 458. Recueil periodi-

a) p. 134.

b) p. 158.

que T. VII. p. 78. SAUVAGES Ed. in 4t. p. 436. SCHVLZE von SCHVLZENHEIM l. c. p. 15. QVARIN l. c. p. 77. Vltimo denique verba neoterici obſeruatoris in medium proferre liceat: Soluitur „ait „Cl. BRÜNING Purpura alui fluxu & quidem tutiſſi„me. Obſeruata me numeroſa docuerunt, ſæpius, „quam quidem creditur, purpuræ matrices in primis „viis earumque diuerſoriis hærere; quibus exturbatis, „morbus hic, velut incantamento profligatus, ſilet „ſæpe totus. Conſtit. epid. eſſend. præfat.

9. FEBRIS APHTHOSA.

Hujus febris facies *a)* cum colluuie bilioſa.

Aphthæ febriles adultis conſuetæ ſunt, & SAUVAGES monente, phlebotomia & catharſi remouentur. v. l. c. p. 456.

10. FEBRIS PETECHIALIS.

Febris petechizans Germanorum. Purpura ſymptomatica SAUVAGES *l. c. p. 448.*

Petechiæ *b)* cum colluuie bilioſa.

Hic petechiæ plerumque ex neglecto euacuantium vſu accedunt, & eam tunc ſpeciem ſiſtunt, de qua HAENII dicta valent, quod nempe prauæ curationi ortum debeant. Petechiæ hujus indolis etiam obſeruauit Ill. LVDWIG v. Aduerſ. V. I. P. I. p. 23 Not.

a) p. 161.
b) p. 162.

GENVS

GENVS SECVNDVM REMITTENTIVM GASTRICARVM.

FEBRIS BILIOSA PVTRIDA.

Putrida effluuia tempore humido & calido huic febri anſam præbent. *a*) Signa bilis putridæ in primis viis hærentis, & diatheſeos ſanguinis putridæ. *b*) Aeſtus ſimplicibus putridis acrior. *c*)

Hæmorrhagiæ in hiſce febribus frequenter occurrunt, & bilis in iis excitandis magna vi prædita eſſe videtur. v. HILLARY l. c. p. 151. ROSEN l. c. p. 448. Differentia iterum inter has febres animaduertitur, quæ in praxi non eſt negligenda. Oritur hæc febris haud raro ex cauſa epidemica, qua vno eodemque tempore tam primæ quam ſecundæ viæ inficiuntur, ita vt

 omnia

a) v. PRINGLE l. c. p. 83, 85, 324. HVXHAM l. c. T. I. p. 66. HILLARY Obſeruations on the changes of the air and the epidemical diſeaſes in the Island of Barbados. London 1759. p. 147. LIND von den Krankheiten der Europäer in heiſsen Climaten p. 226. MOVLTRIE diſſ. de febr. malign. americ. Ed. Ill. BALDING. p. 6 ſeq. BRÜNING l. c. p. 5. LVDWIG Adverſ. V. I. P. I. p. 32.

b) p. 164.

c) v. SARCONE l. c. T. II. p. 105, 109.

omnia mox ad putredinem ruant. Hic pertinebunt febris hungarica (v. PRINGLE l. c. p. 187) & pestis, quam THVCYDIDES descripsit. (*v. Traité de la peste p. 16.*) Hujus speciei febres magna neruorum affectione incidunt, eadem forte ex ratione, quam supra (*p. 168.*) de contagii effectu proposui. Et hæ quidem illa febres sunt, vbi colluuiei biliosæ signa in febris initio manifesta non sunt, sed febri durante obuiam prodeunt, ideoque etiam bilem a febri generatam esse, dicitur, quamuis maxima gaudeat probabilitate, contagium primo bilem inficere, quæ tunc, humoribus assimilata, iis infectionem conciliat. (*v. p. 203 seq.*) MOVLTRIE *diss. de febr. malign. americ. Ed. Ill.* BALDING. *p. 11 seq.*) Alia autem hujus febris conditio est illa, vbi sanguis tantum ex bilis putrefactione, & hujus cum sanguine commixtione simul deprauatur, quorsum pertinet febris biliosa TISSOTI. Hic quidem colluuies biliosa statim adparet, & pro vera stat causa materiali. Iterum tandem quoque hic stadium illud, quo vires a nimia debilitate systematis neruosi labascunt, (v. HILLARY *l. c. p. 149.*) ab illo, quo vires tantum ex colluuiei turgescentia opprimuntur, discernendum est, quod prius quidem, veluti supra monui, febrium neruosarum numero accensendum est. (*v. p. 173 seq.*) Sic enim curationis exindeque distinctionis rationes jubent, quum hic euacuantia locum non habeant, & vires prorsus demum exhauriantur, quæ altero in passu, euacuantibus intenduntur. Quod quidem generatim ad curationem attinet, euacuantibus & antiputredinosis absoluitur. Neque magna, euacu-

euacuantium ratione, pro modo data febris putridæ biliosæ differentia, diuersitas est. Sub omni enim febris conditione colluuies turgescens expellenda est. Hæc quidem turgescentia in febribus contagiosis magis in earundem decremento, in aliis autem plerumque sub initio deprehenditur. Hinc in prioribus leniter laxantibus colluuies e sanguine ad intestina determinanda & soluta vel quod idem est, turgescens reddenda est, quum altero in casu hæc bilis turgescentia plerumque ab ipsa natura perficiatur, quæ hic non ita debilitata fuit. Sub omni autem febris conditione euacuantibus incipiendum est. Quamuis enim hæ febres, rationali curatione instituta, sudore & vrina demum ad finem perducantur, in vigore tamen, si impuritates nondum ejectæ sunt, sudores nunquam prosunt, sed prorsus demum humores corrumpunt. (v. *Ill.* ZIMMERMANN *von der Ruhr p. 24. Cl.* STRACK *l. c. p. 149. Ill.* LVDWIG *l. c. p. 58.* QVARIN *l. c. p. 62.*) Expurgata autem colluuie, medicamenta antiputredinosa hanc vltimam judicationem optime perficiunt. De reliquis medicamentis idem valet, quod supra de curanda febri putrida simplici adnotaui. *(v. p. 170 seq.)* Venæ sectio enim hic æque exitiosa est, præcipue iis febribus, quæ a contagio pendent. (v. SCHRÖDERI *et* JVNGSCHVLTZ *diss. de V. S. caut. in febr. inst. §. 11 seq. cf. Ill.* LVDWIG *l. c. p. 51.*



SPECIES.

A) SIMPLEX. *)

1. *Marsh fever* Pringlii (*l. c. p. 173.*) *Febris putrida* Hvxhami (*l. c. T. I. p. 234, 268, 318, 327, 352. et T. II. p. 94.*) *cf.* Wintringham *l. c. p. 212. Amphimerina hungarica* Sauvages (*l. c. T. I. p. 327.*)

Plerique auctores hanc febrim putridam biliosam cum simplici putrida confuderunt, quæ tamen natura & curationis ratione maxime ab inuicem recedunt.

2. *Yellow fever* Hillary (*l. c. p. 143.*) *Febris flaua putrida* Brvce (*v.* Lind *l. c. p. 225.*) *Febris maligna biliosa americæ* Movltrie (*v. diss. cit. p. 3.*)

Vomitus bilis nigricantis. Vniuersæ cutis flauedo. Hæmorhagiæ magnæ.

Hanc febrim biliosam putridam esse, ideoque hic pertinere ex obseruatione auctorum memoratorum constat. Gradu tantum a præcedenti differt. Hinc etiam curationis ratione ab ea quodammodo recedit. Emetica enim & fortiora purgantia hic locum non habent, quoniam ob maximam materiei acredinem inflammationes ventriculi & intestinorum facillime sequuntur. Conueniunt sub morbi initio fructus tamarindo-

*) p. 103.

rindorum, cryſtalli tartari aliaque laxantia antiphlogiſtica, clyſmata blanda & diluentia, quæ ſenſim & ſine vlla vehementia materiem corrigere & extricare valent. (*v.* LIND. *l. c.* MOVLTRIE *l. c. p. 18.*)

B) COMPLICATAE. *)

α) CVM INFLAMMATIONE LOCALI.

Inflammationes, quæ in his febribus occurrunt, ſatis diuerſæ conditionis ſunt. Nonnunquam enim in febris initio vera phlegmone adfuit, quæ quidem, mutata febris natura etiam indolem ſuam exuit, attamen ortum ſuum haud prorſus denegat. Alia vice inflammatio hic a bile magis pendet, & haud raro a putredine. Nonnunquam omnes hæ circumſtantiæ conuenire videntur, ad inflammationem conſtituendam. Hæc quidem differentia in curatione magnam attentionem haud meretur, quum ſemper ad febris ipſius naturam reſpicere debeamus. Neque hinc inde diſtinctio formanda. Cæteroquin harum febrium inflammationes, ob humorum putridam conditionem, facillime in gangrænam tranſeunt. Sic etiam bilis, putredine acrior adhuc reddita, partes, quas tangit, facile erodit, & ad gangræneſcentiam diſponit. Hinc ſæpe gangræna deprehenditur, nullis manifeſtis inflammationis ſtadii ſignis prægreſſis. cf. Cl. WIENHOLT diſſ. cit. de infl. occult.

*) v. p. 105.

1. Inflammatio pharingis.

Angina maligna Hvxhami (*l. c. T. III. p. 92.*)

Signa putredinis *a*) colluuiei biliosæ & inflammationis faucium. *b*)

Vomitoria hoc in morbo cum fructu adhibuit Hvxham l. c. p. 112. de quorum vtilitate etiam cf. d'Arlvc Recueil periodique T. VII. p. 62. Etiam in progressu morbi lenia cathartica profuerunt. v. Hvxham l. c. p. 115. Hinc summo jure talis anginæ malignæ conditio ad genus nostrum pertinet. Ejusdem indolis quoque Fothergill (*l. c. p. 32.*) & Ill. Tissot illam obseruarunt. v. Auis au peuple p. 146.

2. Inflammatio Plevrae.

v. Schröderi *et* Hoffmanni *diss. cit. de pleur. sicc. diff. p. 9.*

Symptomata pleuritidis. *c*) Signa putredinis & colluuiei biliosæ.

3. Inflammatio plevrae et pvlmonvm.

v. Forestvs *l. c. L. 16. obs. 28, 35. Pleuritis putrida* Savvages *l. c. p. 471. Pleuresie maligne Ill.* Tissot *seconde lettre sur l'epidemie cour. p. 21. Medical Essays of Edinburgh P. I.*

a) p. 164.
b) p. 113.
c) p. 115.

P. I. V. 5. p. 32. CLEGHORN *on the epid. diseas. in Minorc. p. 245. pleuroperipneumoniam descripsit, quae initio biliosa erat inflammatoria, postea autem ad biliosae putridae febris indolem propendebat.*

Signa pleuroperipneumonia *a*) putredinis & colluuiei biliosae.

4. INFLAMMATIO PVLMONVM.

Peripneumonia typhodes SAUVAGES *l. c. p. 497. cf.* HVXHAM *l. c. T. I. p. 333.* CLEGHORN *l. c.*

Signa peripneumoniae *b*) putredinis & colluuiei biliosae.

5. INFLAMMATIO HEPATIS.

v. Cl. WIENHOLT *diss. de infl. occult. p. 16 seq.* MOVLTRIE *diss. cit. p. 6.*

Signa hepatitidis in parte concaua, *c*) putredinis & colluuiei biliosae.

6. INFLAMMATIO VENTRICVLI.

v. MOVLTRIE *diss. cit. p. 6.*

Signa inflammationis ventriculi *d*) putredinis & colluuiei biliosae.

7. IN-

a) p. 124.
b) p. 122.
c) p. 126.
d) p. 128.

7. INFLAMMATIO INTESTINORVM.

v. MOVLTRIE *diſſ. cit. p. 6.*

Signa enteritidis *a*) colluuiei bilioſæ & diatheſeos putridæ.

---

2) RHEVMATHISMVS.

v. HVXHAM *l. c. T. I. p. 272.*

Signa rheumatiſmi *b*) putredinis & colluuiei bilioſæ.

β) CVM CATHARRHO.

v. HVXHAM *l. c. T. I. p. 272, 312, 313, 316.*

Signa catharrhi *c*) putredinis & colluuiei bilioſæ.

γ) CVM DYSENTERIA.

Febris dyſenterica putrida ZIMMERMANNI (*von der Ruhr p. 10, 369. Dyſenteria bilioſo contagioſa* DEGNERI (*v. Hiſtor. med. de dyſent. etc. §. 29.*)

Symptomata dyſenteriæ *d*) putredinis & colluuiei bilioſæ.

a) p. 129.
b) p. 136.
c) p. 140.
d) p. 142.

δ) CVM

δ) CVM EXANTHEMATIBVS. *a)*

1. Pestis.

v. Chenot *l. c. p. 64.* Schreiber *l. c. p. 10 seq.*

Characteres pestis, *b*) colluuiei biliosæ & humorum putredinis.

2. Variolae.

v. Hvxham *l. c. T. II. p. 134.* Cleghorn *l. c. p. 276.*

Differunt ab illis cum simplici putrida febri conjunctis, quod quidem suppurent, sed petechiis commixtæ sint.

3. Morbilli.

v. Qvarin *l. c. p. 103.*

Phænomena febris morbillosæ. *c)* Signa colluuiei biliosæ & diatheseos putridæ.

4. Febris scarlatina.

v. Brüning *l. c. p 28.*

Characteres hujus febris. *d*) Phænomena putredinis. Signa colluuiei biliosæ.

5. Fe-

a) p. 145.
b) p. 146.
c) p. 154.
d) p. 156.

5. FEBRIS ERYSIPELATOSA.

v. VANDERMONDE *Journal de Médecine T. X. p. 449. et T. XII. p. 354.*

Signa eryſipelatis *a*), colluuiei bilioſæ & putredinis.

6. FEBRIS MILIARIS.

v. GLASS. *l. c. p. 98.* BRÜNING *l. c. Ill.* LVDWIG *Adv. T. I. P. I. p. 39.*

Signa hujus exanthematis, *b*) putridæ diſſolutionis & colluuiei bilioſæ.

7. FEBRIS PETECHIALIS.

Febris nautica HVXHAMI (*l. c. T. I. p. 234. Gaol fever* BROCKLESBY *l. c. p. 205. vel verſ. germ. p. 134.* GLASS. *l. c. p. 110. Ill.* LVDWIG *l. c. p. 38. Cl.* STRACK *l. c. C. 6, 7. p. 133 ſeq.*

Maculæ cutis *c*) cum ſignis colluuiei bilioſæ & putredinis.

Affirmat Cl. STRACK (*l. c. p. 111.*) ſemper colluuiem ſordium putridarum in primis viis & quidem in inteſtinis hærere, atque has maculas ſemper ad purgationem indicare. Supra autem jam monui, hoc pro axiomate practico nondum dum ſtabiliri poſſe, niſi pluribus obſeruationibus corrobo-

a) p. 157.
b) p. 159.
c) p. 162.

roboratum ſit. Plerumque autem ſaltim hujus indolis eſſe, experientia omnino docet. Deſcribitur in Hiſt. morb. Vratisl. Ao. 1699, 1700, 1701. p. 3. ſeq. febris petechialis, quæ hujus erat naturæ. Dolor erat in ſcrobiculo cordis, linguaque ſqualida, & ii, quibus aluus adſtricta erat, intenſioribus ſymptomatibus infeſtabantur. Nonnullis vero aluus in fluxum concitata erat, ac excrementa copioſa & foetida varii coloris rejiciebantur, & in his ſymptomata mitiora erant, per totum morbi curſum. Hinc purgantia maximam præſtabant vtilitatem. v. p. 9, 10. Ejusdem quoque indolis erat epidemia, nuper in germania graſſata, de quibus v. ſcripta neotericorum & Præf. ad verſ. Brocklesby.

8. Febris aphtosa.

v. Hvxham *l. c. T. I. p. 313.*

Aphtæ. *a*) Diatheſis putrida. Colluuies bilioſa.

a) p. 161.



GENVS

GENVS TERTIVM REMITTENTIVM GASTRICARVM.

FEBRIS CVM COLLVVIE PITVITAE IN PRIMIS VIIS.

Constitutio aëris frigida & humida. *a*) Mala atque insana diæta sordidumque vitæ regimen. *b*) Alimentorum inopia atque inedia. *c*) Lingua glutinosa substantia alba, quasi lardo obducta. *d*) Nonnunquam os & fauces hac sorditie mucosa obducuntur. *e*) Sanguis glutinosa crusta obtectus, *f*) ex lamellis, humiditatem serosam continentibus, constans, *g*) nec flammam facile concipiens. *h*) Cruor dissolutus. *i*) Febris lenta, cum pulsu debili, intermittente. *k*) Vrina tenuis limpida. *l*)

Hoc

a) v. GLASS. l. c. p. 94.
b) SARCONE l. c. T. II. p. 10.
c) l. c. p. 39.
d) l. c. p. 100.
e) l. c. p. 126, 150, 170.
f) l. c. p. 155.
g) l. c. p. 194.
h) l. c. p. 94, 99.
i) l. c. p. 105, 128, 170.
k) l. c. p. 195.
l) l. c. p. 158, 195.

Hoc febrium genus, hucusque plerumque neglectum, vel ſaltim cum bilioſis confuſum, hodie obſeruatione & genio practico plus ſimplici vice allegati SARCONE nobis delineatum eſt. Et quidem ab omnibus aliis natura ſua differre, ex hac ejusdem deſcriptione adparet. Memorata ſanguinis glutinoſa conditio haud raro cum diatheſi phlogiſtica confunditur, a qua tamen maxime recedit. Ipſa enim ſanguinis facies, quæ ſemper diſſolutionis quemdam gradum exhibebat, præcipue autem ipſius morbi therapia hujus conditionis glutinoſæ differentiam manifeſte declarant. Febris equidem vehementia illa non adoritur, qua febres veræ inflammatoriæ indolis incidunt. (v. SARCONE *l. c. T. II. p. 190.*) Neque methodus antiphlogiſtica ei par eſt. (*l. c. T. III. p. 192, 224.*) Sic porro colluuiei pituitoſæ ſigna ſæpe pro bilioſæ ſymptomatibus habentur, quamuis iterum pathognomonica bilis vitiatæ ſigna deſint, nec effectus correſpondeant. (*v. l. c. T. II. p. 152.*) Methodus e contrario huic febri medendi gluten illud, ejusdemque rationem, qua morbi cauſam conſtitit, manifeſtauit. Prima enim indicatio hujus colluuiei in primis viis expurgatio eſt, qua aperte in ſenſus cadit. (*v. l. c. T. II. p. 241, T. III. p. 70, 186, 215.*) Sic etiam veſicatoria ſubſtantiam glutinoſam ſepararunt, (*l. c. T. II. p. 163, 172.*) & cadauerum tandem ſectione, inteſtina hoc glutine obducta, videbantur. (*l. c. p. 141.*) Ex omnibus his, quæ apud ſagaciſſimum epidemiæ neapolitanæ obſeruatorem pluribus legi poſſunt, naturalis differentia hujus febrium generis ſatis conſtat. Ab hac febri

proxime abſunt, quas GLASSIVS deſcripſit, & HVXHAMO præeunte pro febribus neruoſis tradit. Et quidem gradu tantum ab iis, a Cl. SARCONE deſcriptis, differre, ex curationis ratione lucide adparet. Obtinet quidem nonnunquam in febribus neruoſis colluuies pituitæ, ſed tanta copia non adeſt, vt omnem cauſæ ambitum comprehendere videretur. Vbi enim curationis cardo in hac colluuie expurganda verſatur, febris neruoſa dici nequit, veluti infra pluribus conſtabit, ſed peculiare genus conſtituit, magis ex ſyſtematis neruoſi debilitate quam ex ejusdem ſenſibilitate ortum ducens. Raro etiam eo in gradu occurrit, quo in Italia graſſata eſt. Eſt enim hic in eadem ratione, vti febris flaua americana inter bilioſas putridas. Neque pituita ea acrimonia, qua bilis gaudet, prædita eſt, hinc humores haud æque facile diſſoluit, nec putredo, niſi ſummum morbi gradum ſequitur. Vbi inedia, & alimentorum praua conditio vel inopia in cauſa non ſunt, hæc humorum diſſolutio, haud ſaltim eo in gradu, quem SARCONE vidit, non adeſt.



SPE-

SPECIES.

A) SIMPLEX. *)

Febris glutinosa gastrica absque affectione locali SARCONE (*l. c. T. III. p. 182.*) *v.* GLASS. *l. c. Ed. III.* BALDING *p. 94. 102, 113.*

B) COMPLICATAE.

α) CVM INFLAMMATIONE LOCALI.

Inflammationes his febribus superuenientes semper stafeos putridæ indolem præ se ferebant, & facillime in gangrænam transibant, hinc eodem medicandi modo iis occurrendum est. cf. Schol. ad inflamm. putr. p. 181. Neque alias facile, nisi in summo hujus febris gradu adparent, quoniam a putredine ortum ducunt, hæc autem mitiori in statu tam manifeste haud deprehenditur. Quum autem certitudine negari nequeat, pituitæ congestionem ad loca adfecta simul in causa fuisse, hic eas, tanquam species febrium pituitosarum, inserere volui. An humorum putredo causa inflammationum prædisponens, pituita autem, occasionalis? Sic videtur; inflammationes enim non prius nisi dissoluto sanguine adparuerunt, hinc forte pituitæ quædam copia haud soluitur, & ad loca deponitur, vbi postea inflammationis speciem producit.

*) p. 103, 105.

1. INFLAMMATIO PHARINGIS.

v. SARCONE *l. c. T. III. p. 221.*

Symptomata anginæ putridæ. *a*) Colluvies pituitoſa.

2. INFLAMMATIO PVLMONVM.

v. SARCONE *l. c. T. III. p. 180.*

Prophaſis peripneumoniæ inflammatoriæ. *b*) Colluuies pituitoſa.

3. INFLAMMATIO HEPATIS.

v. SARCONE *l. c. p. 180, 232.*

Characteres hepatitidis. *c*) Colluuies pituitoſa.

3. INFLAMMATIO VENTRICVLI.

v. SARCONE *l. c. p. 180, 231.*

Signa gaſtritidis. *d*) Colluuies pituitoſa.

a) p. 183.
b) p. 122.
c) p. 124 ſeq.
d) p. 128.

β) CVM

β) CVM CATHARRHO.

1. CATHARRHVS PVLMONVM.

Signa peripneumoniæ nothæ. *a*) Colluuies pituitoſa.

Hæc peripneumoniæ nothæ conditio ea eſſe videtur, quæ omnibus reliquis inter catharrhos ſupra (*p. 141, 187, 221.*) memoratis frequentior occurrit. Quamuis enim materia catharrhalis atque colluuies noſtra pituitoſa quodammodo conuenire videantur, tamen cauſæ, quæ peripneumoniæ nothæ prægredi ſolent, magis huic colluuiei, quam ſtaſi catharrhali anſam præbere valent. Sicut enim peripneumonia notha haud facile ſubito atque catharrhorum more contrahitur, ſic hæc colluuies pituitoſa minus ex mera perſpiratione ſuppreſſa aliisque acutarum febrium cauſis, quam potius lente coaceruatur. Attamen materies catharrhalis ſimul complicata eſſe poteſt, at quoniam ei proxime accedit, hunc locum de jure præ aliis ſibi vindicare affectio memorata videtur.

a) p. 141.



γ) CVM DYSENTERIA.

v. SARCONE *l. c.*

Signa dyſenteriæ. *a*) Colluuies pituitoſa.

Quamuis dubitare liceat, num pituita illa, quæ tanta ſæpe copia fluxu dyſenterico excernitur, magis ad morbi cauſas, quam ad ejusdem effectus numerari debeat, nec omnino ſemper promouenda ſit, tamen nonnunquam nulla alia materies morboſa deprehenditur, atque magno leuamine quandoque per vomitum ejicitur. Hinc illam, ſub hac conditione, febribus pituitoſis accenſendam eſſe, autumo. Nec obſtat, quod huic pituitæ excretioni adſtringentia nonnunquam proſint, teſtante Ill. VOGELIO. (*l. c. p. 248.*) Præter enim peculiarem corporis conditionem, quæ adeſſe debet, ſi hanc medelæ rationem fructu ſequi velimus, qua ipſa natura apta redditur, ad illam purgationem ſuſcipiendam, cujus munus alias purgantibus perficitur, etiam nil aliud inde ſequi videtur, quam vis medicamentorum roborantium, qua cauſæ materialis vlteriorem geneſin perhibent. Vt enim febribus bilioſis americanis euacuantia raro conveniunt, partium ad inflammationem procliuitatis ratione, (*v. p. 232.*) ſic diu jam dyſenteria protracta, euacuantia noxas inferre poſſunt, dum irritabilitatem, nimis jam inteſtinis conciliatam, adaugeant. Sicut autem in caſu priori febris natura nihilominus cum bilioſis conuenit, ſic etiam dyſenteriæ cauſa materialis ſemper eadem eſt, quamvis ſub certa conditione euacuantia noceant.

a) p. 142.

δ) CVM

δ) CVM EXANTHEMATIBVS. *a*)

1. MILIARIA.

Characteres exanthematum miliarium. *b*) Colluuies pituitosa.

Hujus indolis miliaria hoc tempore quandoque obseruare mihi contingit. Nulla bilis vitiosa qualitas aut quantitas manifesta est. Lingua tenui pellicula alba obtecta, in febris vigore nigra, nec facile arida. Emetici ope aut naturæ moliminibus, magna pituitæ copia, nullo manifesto amaro, quin potius acido sapore, ejicitur. Febris quoad pulsum & calorem exigua, versus noctem recrudescens. Eruptio miliarium incerto tempore, haud critica. Vrina exacerbatione durante rubra, plerumque pellucida, remissionis tempore, alba, tenuis. Vbi vires haud desunt, diarrhoea valde leuans, his deficientibus, clysteres & lenia laxantia magnam colluuiei pituitosæ & stercorosæ, nec tamen valde fœtidæ copiam, adstantium obstupescentia, magnaque symptomatum alleuatione educunt. Primis viis purgatis, lingua crustam nigram amittit, & febris per vrinam vltimo judicatur. Has febres vere hic pertinere, omnia hæc aperte docent. Curationis enim cardo in hac colluuiei pituitosæ expurgatione per primas vias versatur, atque, nisi constitutio debilis, vel praua curatio naturæ molimi-

Q 4 na

a) p. 145.
b) p. 158.

na supprimunt, his ipsis morbus hac via soluitur. Sic etiam ipsam hanc pituitam proximam miliarium materiem constituere, obseruatio aperte docet, quum febres hujus indolis, eodem tempore grassantes, proba mox instituta medela, nulla sæpe, vel saltim haud copiosa exanthemata præbeant, quæ alias, præcipue sudoriferis mox in initio perperam adhibitis, copiosissime totum corpus occupant, bonamque crisin haud temere, sed lentam tædiosam tantum admittunt, veluti propria obseruatione vere edoctus sum. Non autem magna hic sanguinis putredo sese manifestauit. Quamuis enim lingua nigritiem illam contraxerit, quæ de illa testatur, tamen ariditate ea non adparet, qua plerumque simul in febribus putridis laborat. Hinc gradum minorem generis constituti denotat.

2) Febris petechialis.

Sæpissime Sarcone maculas petechiales in epidemia neapolitana vidit. Dubitare autem licet, an hic gluten illud morbosum, febris genium constituens, vel mera humorum dissolutio in causa fuit. Vltimo in passu, hæc morbi conditio ad febres putridas referenda est.



B. CVM COLLUVIE VERMINOSA IN PRIMIS VIIS.

Conditio corporis debilis. Conſtitutio aeris frigida & humida. Magnus capitis dolor ſupra-orbitalis, radicem naſi & partes fronti vicinas occupans. *a*) Vertigo. *b*) Oculi concaui, lachrymoſi, renitentes, cum pupillæ majori conſueta dilatatione ac nigredine. *c*) Narium pruritus & hæmorrhagia. *d*) Aurium ſuſurrus & ſurditas. *e*) Lingua arida, cruſta obuelata fuſca, ſæpe aphtoſa, cum oris foetido halitu peculiari acido putrido. Saliuatio. *f*) Dolor & ſtridor dentium. *g*) Riſus ſardonius. *h*) Peruigilia. *i*)

a) v. van den BOSCH Hiſt. cit. conſt. epid. vermin. §. 56. p. 288. Cl. RAHN diſſ. cit. de commerc. inter cap. & viſc. abdom. p. 12.
b) RAHN l. c. p. 69.
c) van den BOSCH l. c. p. 329. RAHN l. c. p. 24.
d) RAHN l. c. p. 36.
e) RAHN l. c. p. 47.
f) RAHN l. c. p. 56.
g) RAHN l. c. p. 54, 66.
h) RAHN l. c. p. 50.
i) RAHN l. c. p. 72.

Sopor. *k*) Deliria. *l*) Conuulſiones. *m*) Appetitus proſtratus. Reſpiratio læſa. Motus cordis inordinatus. Pulſus inconſtans, ſæpe intermittens. *n*) Præcordiorum angor magnus. Dolores vagi artuum. Stranguria. Vrina tenuis, limpida, jumentacea. *o*) Aluinæ dejectiones putridæ, ramentoſæ, ſeu vermium putridorum cadaueribus commiſtæ. Febris lenta.

Hæc ſunt ſigna, quibus vermes plerumque ſeſe manifeſtare ſolent, & quamuis Ill. de HAEN (*in Rat. med. T. XIV. c. de febr. vermin.*) ea nonnunquam fallacia eſſe, obſeruauerit, tamen inde nihil contra eorundem veritatem atque vtilitatem conſequitur, dum idem de omnibus aliis morborum ſignis valet, quippe quæ fere nunquam veram definitionem philoſophicam conſtituunt, quoniam conſtantia ea haud adparent, quæ ſignis propria eſſe debet, ſi definitionis notas ſiſtere debent. Hoc ſupra jam datum eſt, & hæc fuit ratio, quod vbique deſcriptiones poſui, definitiones morborum in concreto, hucusque omnes fere mancas, prorſus negligens. Simul etiam ſymptomata quædam adnotaui, quæ per ſe ad vermes dignoſcendos nil

k) RAHN l. c. p. 80.
l) RAHN l. c. p. 102.
m) RAHN l. c. p. 117.
n) BRÜNING l. c. p. 42.
o) van den BOSCH l. c. §. 83. p. 321.

nil faciunt, quæ autem, experientia teſte, haud raro vnice vermibus originem debent. Vermes haud raro tam irritatione, dum viuent, quam putrefactione, iisdem mortuis, hominibus morbos concitare, ex his jam apertum eſt. Sic etiam, præcipue quidem in locis vliginoſis, febres accendere, haud parciori obſervatione comprobatum eſt. Hinc merito in ſyſtemate practico diuiſionem præbent, & differentiam naturalem conſtituunt. Maxima enim harum febrium curationis pars vermium extricatione perficitur. Plerumque autem non vnicam harum febrium cauſam ſiſtere, iterum ex medelæ ratione conſequitur, quamvis cum toto morbo ita cohæreant, vt hic, iis neglectis, tolli nequeat. (*v. van den* BOSCH *l. c. p. 279.*) Pro hac ſimul complicatæ cauſæ morboſæ diuerſitate nunc, etiam varia harum febrium genera a natura conficiuntur, quam in eorundem determinatione, fundamenti noſtri lege, ſequi debemus.



GENVS PRIMVM FEBRIVM VERMINOSARVM.

FEBRIS VERMINOSA INFLAMMATORIA.

Signa vermium & diathefeos phlogifticæ. *a*)

SPECIES.

A) SIMPLEX. *b*)

Van den Bosch *l. c. p. 189, 196.*

Hic etiam pertinet *febris hectica verminofa* van den Bosch (*l. c. p 127.*) *cf.* Sauvages (*l. c. T. I. p. 319.*)

B) COMPLICATAE.

α) CVM INFLAMMATIONE LOCALI.

Hæc inflammationum ratio eadem effe videtur, qua inflammationes e colluuie biliofa exiftunt. Per confenfum nempe materia quædam alicubi defertur, quæ hic inflammationis fpeciem producit. Atque hoc fectione cadauerum varii auctores comprobarunt. (*v. Ill. de* Haen *T. XIV. p. 149 feq.*) Nonnunquam quidem ver-

a) p. 95.
b) p. 103.

vermes, in ſublimi inteſtino colo hærentes, ibidemque vellicantes, dolorem pleuriticum mentiri poſſunt, (*v. Ill. de* HAEN *l. c. p. 148*) absque vlla vera inflammatione. De his autem hic nobis ſermo non eſt, & ex reliquis facile dijudicari poterit, an vera affectio localis adſit, nec ne.

---

1. INFLAMMATIO OCVLORVM.

v. RAHN *diſſ. cit. p. 21 ſeq.*

Signa ophtalmitis *a*) & vermium.

2. INFLAMMATIO PLEVRAE ET PVLMONVM.

Pleuritis verminoſa SAUVAGES (*l. c. p. 471.*) *v.* HARDERI *Apiar. Baſil. 1687. Obſ. XCVI. van den* BOSCH *l. c. p. 107, 190, 288. Ill. de* HAEN *l. c. T. XIV. p. 149. Cl.* LENTINI *Faſc. obſ 1. obſ. 22.*

Signa pleuroperipneumoniæ *b*) minori in gradu, & vermium.

3. INFLAMMATIO PVLMONVM.

v. van den BOSCH *l. c. p. 261, 269.*

Symptomata peripneumoniæ. *c*) Signa vermium.

a) p. 113.
b) p. 124.
c) p. 122.

---

2) RHEV-

α) RHEVMATISMVS.

Rheumatiſmus verminoſus SAUVAGES (*l. c. T. II. p. 32.*

Symptomata rheumatiſmi *a*) mitiora. Signa vermium.

β) CVM CATHARRHO.

v. RAHN *diſſ. cit. p. 42.*

Signa catharrhi *b*) & vermium.

γ) CVM EXANTHEMATIBVS.

Hic eadem valent, quæ ſupra de colluuiei bilioſæ imperio in modificandis febribus exanthematicis dedi. v. p. 212.

1. FEBRIS ERYSIPELATOSA.

v. van den BOSCH *l. c. p. 179.*

Facies eryſipelatis. *c*) Colluuies verminoſa.

Aphtæ jam ſupra inter vermium generica ſigna adnotaui, nec facile ſingularis ſpeciei prædicatum merentur.

a) p. 136.
b) p. 140.
c) p. 157.

GENVS

GENVS SECVNDVM FEBRIVM VERMINOSARVM.

FEBRIS VERMINOSA PVTRIDA.

Signa putredinis *a*) & vermium.

Hæc febrium verminoſarum conditio priori frequentior occurrit, quum aëris & corporis conſtitutio, quæ vermes facile fouent, putredini quoque anſam præbent, quam mortua vermium cadauera deinde adaugent.

SPECIES.

A) SIMPLEX. *b*)

Van den Bosch *l. c. p. 30.*

Simplicem hanc febrim nominare liceat, ſi quando maxima curationis pars in hac colluuie verminoſa expurganda verſetur, quamuis facile concedam, eam haud excluſiue in cauſa eſſe, vt generatim ſupra jam largitus ſum. Adeſt nonnunquam peculiare ſimul contagium vel miaſma epidemicum, cui præcipue orgaſmus febrilis originem debet, qui alias ex ſolis vermibus fortaſſe haud adparuiſſet. Plerumque etiam colluuies pituitoſa ſimul complicata eſt, vel ſaltim facile generatur, atque in praxi attendenda eſt. Obſervatione teſte hæc pituita, a vermibus orta, peculiari facie ac indole gaudet, & a nonnullis verminoſæ (*Wurmſchleim*) epitheto inſignitur.

B) COM-

a) p. 164. *b*) p. 103, 105.

B) COMPLICATAE.

α) CVM INFLAMMATIONE LOCALI. *a)*

1. INFLAMMATIO PLEVRAE ET PVLMONVM.

Pleuropneumonia putrido-verminosa van den BOSCH *l. c. §. 59 p 238.*

Signa pleuropneumoniæ *b*) putredinis *c*) & vermium.

β) CVM EXANTHEMATIBVS. *d*)

1. FEBRIS PETECHIALIS.

Purpura verminosa SAUVAGES (*l. c. T. I. p. 449.*) *van den* BOSCH *l. c. p. 87, 91.*

Maculæ petechiales. *e*) Signa vermium.

a) p. 181. & schol. p. 243.
b) p. 124.
c) p. 164.
d) p. 189.
e) p. 193.

C. EX VLCERE INTERNO.

Morbi purulenti SAUVAGES *Cl. XVI. method. ætiolog. T. II. Ed. in 4t.*

Debilitas viſcerum. *a*) Suppreſſio fluxuum ſanguineorum naturalium. *b*) Prægreſſæ hæmorrhagiæ *c*) & inflammationes. *d*) Exanthemata quondam retropulſa vel retrogreſſa *e*) Labes venerea. *f*) Febris plerumque quotidiana remittens, ſudoribus nocturnis colliquatiuis, pulſu paruo, & vrina intenſe rubra. Corporis conſumtio. Facies hippocratica Excretio humoris albi, lutei, virideſcentis, magis vel minus foetidi, *g*) in aqua ſubſidentis. Tumores pedum. Diarrhoea aquoſa vel purulenta.

His

a) van SWIETEN Comment. IV. p. 11.
b) van SWIETEN l. c. p. 18. MORTON l. c. p. 149.
c) van SWIETEN l. c. p. 3. MORTON Opp. T. I. p. 129.
d) HIPPOCRATES Coac. N. 188, 195. MORTON l. c. p. 152.
e) MORTON l. c. p. 169.
f) MORTON l. c. p. 145 ſeq.
g) Odor hic perſentiſci nec deſcribi poteſt.

R

His febribus puris extricatione & vlceris perſanatione medetur. Prius medicamentis perficitur, excretiones earum partium ſpecifice promouentibus, per quas ob loci adfecti conditionem pus euehi poteſt. Sic in pulmonum exulceratione gummi ammoniacum, oximell ſquilliticum, infuſa pectoralia &c. in hepatis exulceratione laxantia reſoluentia v. c. rhabarbara, ſalia media &c. in renum vlcere ſalia diuretica v. c. ſal ammoniacum puris excretionem juuant. Ad exitum puri parandum vtiliſſima etiam ſunt fonticuli & ſetacea, quæ tamen magis ſuppuratione imminente, quam ea jam diu progreſſa proſunt. Ad puris generationem impediendam & vlcera prorſus perſananda varia medicamenta omni tempore varioque ſucceſſu adhibita ſunt. Multi medici gummata & oleoſa balſamica in vſum traxerunt, aſt tamen alii febris & ſuppurationis augmentum inde obſeruarunt, ſi ſanguini prius admiſcentur. Majoris fructus ea eſſe, ſi immediate ad partem adfectam ſub fomentationum forma adplicari poſſunt, obſeruatione conſtat. Sic Ill. MVZELIVS (*l. c. Saml. I. p. 11.*) oleum therebinthinæ pectoralis decocti feruentis ope in fumos reſoluit, atque infundibulo mediante per inſpirationem pulmonibus vapores conciliauit. Hinc forte exhalationes ab incenſis balſamicis haud ſpernendæ. Eidem intentioni etiam ſuccus cucumerum majorum, docente Ill. MVZELIO (*l. c. Caſ. 1.*) & florum bellidis, ſuadente Ill. VOGELIO (*l. c. p. 547.*) reſpondent. Roborantia tandem alii laudant, alii prorſus rejiciunt. Medium & hic forte tenere beatum. Quibus his roborantibus puris excretio

tio haud ſupprimitur, iis ea omnino conuenire videntur, quoniam vires amiſſas reſtaurant & læſam digeſtionem meliorem reddunt. Vltimo in his omnibus medicamentis adhibendis ad corporis conſtitutionem & cauſarum antecedentium variam conditionem maxima cum attentione reſpiciendum eſt. Sic exulcerationes ex diatheſi ſcorbutica, labe venerea, miaſmate arthritico medicamenta ſimul, his morbis opportuna ſibi vindicant. Sic roborantia vlceribus ſanandis, quæ febrim inflammatoriam ſecuta ſunt, haud congruunt, conſtitutione forte ſatis adhuc robuſta, & ad ebullitionem prona. Sic exanthemata retrogreſſa balneis, frictionibus, epiſpaſticis &c. reuocanda ſunt. e. ſ. p. Quamuis nunc quidem ex hoc curationis ratione nihil ad morbi ipſius naturam deduci poteſt, tamen facillime perſpicere licet, hanc febrium ex ſuppuratione naturam non ſemper vnam eandemque eſſe, ſed pro varia conſtitutione variisque cauſis præcedentibus admodum differre, quum probabilitate haud careat, etiam ipſum pus pro hac differentia variæ indolis eſſe.



SPECIES.

1. Exvlceratio pvlmonvm.

v. Phtysis pulmonalis van Swieten *l. c. p. 49, 62. §. 1206.*

Dispositio hæreditaria. Habitus φθινοδεις. *a*) Tubercula cruda. *b*) Diathesis scorbutica. *c*) Constitutio pituitosa. *d*) Compressio pectoris. Respiratio difficilis. Vox rauca. Tussis. Lingua rubra, vel muco nigro obtecta. Sapor ex dulci salsus. Sputum purulentum. *e*)

2. Empy-

a) van Swieten l. c. p. 9.

b) Hippocr. de morb. L. I. S. 14. Phtysin inde ortam Morton Opp. Amstel. 1696. p. 110. scrophulosam nuncupat.

c) Duo Morton adnotat signa, quæ hanc phtysin præsagiunt, eruptio scilicet frequens exanthematum herpetis miliaris instar, & exscreatio perpetua, præcipue matutina phlegmatis molesti salsi e tonsillis rejecti, erosione gingiuarum non raro stipata. v. Opp. cit. T. I. p. 117.

d) In morbis mucosis & constitutionibus verminosis, pituita sensim ad pulmones deferri, ibidemque exulceratio effici potest. v. van den Bosch l. c. de phtysi accessoria verminantium. p. 221.

e) Sputum purulentum nonnunquam absque omni pulmonum exulceratione contingere, obseruatione

2. EMPYEMA.

v. SAUVAGES *l. c. T. I. p. 693.*

Reſpirandi difficultas, a pectoris reclinatione creſcens. Grauitas diaphragmatis. In corporis circumuerſione quandoque fluctuatio perſentitur. Tuſſis ſicca. *f*)

3. EXVLCERATIO HEPATIS.

Hepatalgia apoſtematoſa SAUVAGES (*l. c. T. II. p. 109. Hectica hepatica v. Hiſt. morb. Vratisl. Ao. 1700. p. 214.*

Dolor hypochondrii dextri compreſſiuus, pulſatilis. Reſpiratio anheloſa. Color cutis flaueſcens. Vrina rubra, conſiſtentia craſſa. Dejectiones jam nimium duræ, jam liquidæ & ſpumoſæ.

4. EXVLCERATIO LIENIS.

Splenalgia ſuppuratoria SAUVAGES (*l. c. T. II. p 112. Hectica ſplenetica. v. Hiſt. morb. Vratisl. p. 215.*

Ill. MVZELII (*v. Medic. Wahrnehm. Saml. II. obſ. 1, 2.*) HAENII (*Rat. med. T. I. p. 87.*) & HOFFMANNI (*von den Pocken p. 92.*) conſtat. Hinc phtyſes pulmonales ex aliorum viſcerum exvlceratione.

f) Nonnunquam pus abſorbetur & per pulmones extricatur. v. ſupra p. 118.

Tumor hypochondrii ſiniſtri. Palpitatio lienis. Dyſpnoea. Decubitus in dextrum latus moleſtior. Color faciei & corporis luridus & ſubliuidus. Pedis ſiniſtri intumeſcentia dura, cum dolore contuſorio. Anxietas cum moeſtitie & moroſitate.

5. EXVLCERATIO PANCREATIS.

v. TVLPII *Obſ. L. IV. C. 33.*

Præcordiorum anxietas.

6. EXVLCERATIO RENVM.

Nephralgia purulenta SAUVAGES (*l. c. T. II. p. 115. Hectica nephritica. v. Hiſt. morb. Vratisl. p. 216.*

Grauitas continua in lumbo alterutro. Cruris ſtupor. Vrina deponit materiem fluidam albam, mucidam, lacteam, cruentam.

7. EXVLCERATIO VTERI.

Hyſteralgia ulceroſa SAUVAGES (*l. c. T. II. p. 123.*

Dolor in infimo ventre. Effluxus humoris purulenti.

8. EXVLCERATIO OMENTI.

Hectica omentalis. Hiſtor. morb. Vratisl. p. 216.

Abdomen circa regionem vmbilicalem duriuſculum, ſubtumidum.

9. EXVL-

9. Exvlceratio mesenterii.

Hectica meſaraica v. Hiſt. morb. Vratisl. p. 217.

Tenſio ac grauitas ſubter ventriculum.

10. Exvlceratio ventricvli et intestinorvm.

Hectica ſtomachica et inteſtinalis. Hiſt. morb. Vratisl. p. 217. Pyroſis ulceroſa Sauvages (*l. c. T. II. p. 84.*) *Gaſtrodynia ulceroſa ejusdem* (*l. c. p. 95.*)

Dolor poſt ciborum vel potulentorum ingeſtionem.

De reliquis partium internarum ex vlcerationibus, quas febris hectica ſequitur, v. Hiſt. morb. Vratisl. p. 217.



D. EX OBSTRVCTIONE VISCERVM.

Digeſtio vitiata. Se-et excretiones naturales inordinatæ. Febris lenta chronica. Corporis emaciatio.

Curatio in ſoluendis obſtructionibus, materiam efficientem educendo, atque debilitatis viſceribus robur reddendo verſatur. Ad priorem indicationem ſatisfaciendam plerique medici haud infelici ſucceſſu ſalibus mediis interque hæc ſale ammoniaco & tartaro tartariſato, nec minus emeticis, parciori in copia, ne vomitus excitetur, vſi ſunt. Roborantia, præcipue autem corticem peruuianum idem præſtare, a medicis haud parui nominis adfirmatur, inter quos Ill. noſtrum Mvzelivm & Fothergill allegaſſe ſufficiat. Alteri intentioni Ipecacuanha & rhabarbara præprimis reſpondent, &, febri ſublata, vires martialibus medicamentis & balneis frigidis optime reſtituuntur.

Hæc febris primum ortum ſuum ex illis cauſis trahit, quæ digeſtionis officinam lædunt valdeque debilitant. Turbata tunc digeſtione, facillime viſcerum præſertim chilopoieticorum infarctus ſequuntur, quibus ſecretiones labefactæ, indeque humores impuri redduntur, & hinc tam ex nutritionis defectu, quam ex moliminibus naturæ virium, quibus materiem, ex chilo deprauato genitam, nec aſſimilationi ſuſceptibitem, ejicere conata eſt, quæque tandem exhauriuntur, vires corporis decreſcunt, & habitus ejusdem emaciatur.

tur. Hujus generis febres plerumque hecticarum nomine insigniuntur, quamuis iis simul accensentur, quae suppurationi internae originem debent, id quod autem facile confusioni ansam praebere potest. Non autem huic diuisioni omnes febres lentae vel hecticae subordinandae sunt, sed illae modo hic pertinent, quarum causa materialis titulo nostro respondet.

SPECIES.

1. Hectica hepatica.

Tabes hepatica Sauvages (*l. c. T. II. p. 449*) *cf. Edimb. Vers. T. IV. Art. 47. Obs. 5.*

Tumor in hepatis regione. A pastu dolor epigastrii.

2. Hectica mesenterica.

Tabes mesenterica Sauvages (*l. c.*) *Paedatrophia* Vogelii (*l. c. p. 534.*)

Voracitas. Ventris tumor.

Hectica chlorotica, phtysis neruosa, tabes dorsalis, marasmus senilis & aliae hujus genii proxime his natura accedunt, quoniam autem consuetis febrium signis destitutae sunt, hic locum non habent.



ORDO TERTIVS.

ATACTAE. a)

Magna atque præternaturalis partium irritabilitas & ſenſilitas. Febris exigua, inordinata, nec continens, neque regulariter remittens. Symptomata neruoſa, nec inter ſe, neque cauſis manifeſtis reſpondentia.

Hæc febris neotericis ſub nomine febris neruoſæ ſatis innoteſcit. Admodum autem difficilis eſt propria, perſpicua eaque vtilis hujus febris determinatio, cujus ratio partim in tenebroſa neruorum cognitione, partim in eo latet, quod, ni fallor, non ſatis bene hucusque medici hoc febrium genus ab aliis diſtinxerint. Sub hybrida malignitatis voce quidem plerumque indicatur, quodſi autem recordemur, quotuplex quantaque ſit notio, quam medici huic termino affigunt, (*v. Cl.* MARCARD *diſſ. de malignit. febr.*) facile inde deduci poteſt, quam varia ſit harum febrium apud nuctores idea, ſicut idem de omnibus aliis morbis

a) Vocabulum hoc vſurpare liceat, quum ob præcedentium denominationem analogica ſumenda erat. Legitimatur præterea ſymptomatum a præcedentium norma aberratione, reſpondet illi SYDENHAMI ſpirituum ataxiæ, quæ hiſce in febribus quoad ſymptomata præcipue deprehenditur, & invenitur tandem in *Coacis* HIPPOCRATIS S. I. N. 37.

bis neruosis valet. Ex supra datis hujus febris characteribus, rite intellectis, facile quoque differentia earundem naturalis intelligi potest, in hac autem notarum ratione difficultas latet, qua fit, vt hæc febris haud rite discernatur, nisi omnis febrium differentia naturalis jam cognita sit. Ex mera enim symptomatum neruosorum facie nihil ad febris naturam concludi potest. Sic in febribus biliosis sæpissime symptomata deprehenduntur, quæ omnibus neruosorum denominatione veniunt, eaque ratione jure illam mereri videntur, quoniam perturbatas functiones, a neruoso systemate proxime pendentes, sistunt. Non autem eadem est ratio, qua febres nostræ neruosæ nuncupantur, neque symptomata in febribus biliosis eodem jure neruosorum nomen merentur, quo febres nostræ ita appellamus. Et hæc generis nostri ratio satis obscura est, & facilius negatiue quam affirmatiue describitur. Febrim enim, characteribus supra positis notatam, nulla diathesi humorum phlogistica vel putrida, nullaque colluuie biliosa vel pituitosa in primis viis, nullis tandem viscerum obstructionibus vel exulcerationibus stipatam, vel tamen, si hæc adsunt, haud ea relatione cum iis connexam, vt pro febris causa materiali haberi possint, talem febrim ex atactarum numero esse, haud exigua probabilitate opinari poterit. Ipsa autem ratio, qua ipsa natura febris quodammodo dijudicari potest, obseruatione phænomenorum et effectuum medicamentorum consentiente, sequens est. Datur constitutio corporis, qua leuissimis causis accedentibus, phænomena producuntur, quæ alias gra-

viorem

viorem caufarum modum ad fui exiftentiam fupponunt. Vbi ergo febris, fymptomatibus neruofis ftipata, nullam caufam ex iis manifeftat, quæ alias febres producere folent, vel, quod idem eft, fi phænomena caufis manifeftis confuetis haud refpondent, ibi febrim neruofam vel atactam effe adfirmari debet. Hæc fane vera propriaque eft notio, quam huic generi affigere debemus, fi omnem confufionem euitare velimus. Eodemque modo WHYTT hanc morborum claffem ab aliis rite diftinxit, cujus verba hic in medium proferre liceat: „All difeafes, ait, may, „in fome fenfe, be called affections of the nervous „fyftem, becaufe, in almoft every difeafe, the ner„ves are more or lefs hurt; and, in confequence of „this, various fenfations, motions, and changes, are „produced in the body. However, thofe diforders „may peculiarly deferve the name of nervous, which, „on account of an unufual delicacy, or unnatural „ftate of the nerves, are produced by caufes, which „in people of a found conftitution, would either „have no fuch effects, or at leaft in a much lefs de„gree.„ (*v. Opp. cit. p. 528.*) In prædifpofitione ergo neruofi fyftematis maxima febrium hujus generis caufæ materialis pars fita eft, & quidem duplex ejusdem eft conditio, cujus diuerfitas tum in ordinandis quam in curandis his febribus maxima attentione obferuanda eft. Primo nempe, ob peculiarem atque præternaturalem irritabilitatem, magna fymptomata ex leui caufa, quæ in fana conftitutione illa haud efficere valet, fæpe producuntur. Hic ftatus morbos chronicos neruofos, fub certaque

que conditione febres neruoſas acutas, infra propius determinandas comprehendit. Secundo ſingularis nonnunquam ſyſtematis neruoſi debilitas in cauſa eſt, qua natura, ad cauſam quandam leuem ſuperandam atque extricandam, impotens redditur. Hic pertinent febres lentæ neruoſæ, quæ raro perfectam criſin admittunt. Hinc harum febrium phænomena nonnunquam ſat leuia atque absque vllo periculo eſſe videntur, quoniam ex virium cooperationis defectu febris magna non eſt, quamuis periculo haud vacat. Et hæc eſt ea conditio, quæ a plerisque medicis maligna vocatur. Neque prorſus hoc verbum rejiciendum eſſet, ſi omnes medici hanc ideam vnanimiter ei conciliarent. Nec tamen pro febris noſtræ ſynonymo dari poteſt, quoniam totum earundem ambitum haud complectit. Nonnunquam enim phænomena, ſenſibus externis conſpicua, manifeſte atque absque vllo fuco periculoſa ſunt, & tamen cauſæ manifeſtæ haud reſpondent. Hinc omnino etiam hic ſtatus ad febres neruoſas referendus eſt, quamuis proprie malignus dici nequeat, quoniam ſatis ſeſe manifeſtat. Hinc hæc vox nulla ratione, ad genus noſtrum denotandum adhiberi poteſt. — Quum ergo ex hac neruorum morboſa conditione in connubio leuis cauſæ cujusdam occaſionalis, omnia oriuntur, quæ ad febris conditionem ſpectant, ex his binis etiam naturam harum febrium conſtare, conſequitur. Quamuis autem cauſa prædiſponens ſemper adeſſe debeat, tamen hæc ipſa non ſemper homini naturalis fuit, ſed nonnunquam febris cauſarum remotarum productum eſt. Sic nonnulla contagia

tagia ſpecifica vi neruos afficere valent, ita vt, alia adhuc cauſa interna accedente, febris hujus indolis oriatur, quam contagiorum proprietatem neruis nociuam ſupra jam adnotaui. (*v. p. 168. cf. etiam* HVXHAM *l. c. T. II. p. 105. et* SCHWENCKE *Hæmatol. p. 4.*) Hujus indolis tunc nonnunquam peſtis vel alia febris contagioſa deprehenditur, de quibus infra. Hæc de cauſa prædiſponente, quæ vel ex idioſyncraſia ægrorum vel ex prægreſſis cauſis dijudicanda eſt. — Quod ad cauſas occaſionales attinet, plerumque in ſenſus non cadunt, quoniam in ratione effectuum non ſunt. Nulla enim manifeſta ſanguinis deprauatio deprehenditur, vel ſaltim, ſi aliqua adeſt, ad febrim haud temere facit, (v. BRENDEL *diſſ. de ſerior. uſu euac. in quibusd. acut. §. 10.*) quamuis omnino in ſtatu complicato putredinem haud raro obſeruare liceat. Sic etiam ſanguis quandoque inflammatorius repertus fuit, ac tamen repetita venæ ſectio nocuit. (v. HOME *l. c. p. 194.*) Nonnunquam etiam bilis vitium adeſſe videtur, ſedulo autem hic ſtatus ab illo diſcernendus eſt, de quo jam in remittentium ordine mentionem feci, quippe cujus ſymptomata ex mera colluuie primarum viarum vitioſa ortum ducunt, & probe facta diagnoſi, cauſam expurgando, facile tolli poteſt. Proſunt quidem quandoque in febribus neruoſis ſub certis ſuis conditionibus euacuantia, nequaquam vero cardo curationis in eo verſari debet, vti BRENDELIVS (*diſſ. de phrenit. p. 9.*) affirmauit. Si quando enim talem bilis vel aliarum impuritatum in primis viis orgaſmum deprehendimus, ita vt eo ſublato, morbus ſimul tollatur,

latur, ſane ad hunc ordinem non pertinebit, ſed ex remittentium gaſtricarum genere eſſe, jure vereque judicandum eſt. Differt febrium atactarum curatio, pro ſupra data earundem diuerſitate. Vbi enim vires actuoſitate illa carent, quæ ad materiei expulſionem requiritur, iis roborantibus & alexipharmacis ſuccurrendum eſt. Vbi autem nimia ſenſilitas, magnus indeque circulationis orgaſmus, omnino temperantibus his febribus propriis, ille ſedari debet. Præcipue autem obſeruandum eſt, per quas vias febris plerumque materiem ejicere conata eſt. Quum enim, præcipue in febribus lentis neruoſis, natura ad criſin perficiendam haud magno ſatis vigore gaudeat, in hoc opere ſuffulcienda eſt. Fateamur cæteroquin lubenter, harum febrium curationem nondum ita comparatam eſſe, vt ſcientiæ noſtræ gloria inde enaſcere poſſet.



GENVS PRIMVM ATACTARVM.

FEBRIS NERVOSA ACVTA SPORADICA.

Praecedit ſtadium mitius, animo inquieto & anxietatibus. Febris incipit intercurrentibus perfrigeriis, tenuique ſudore vix levante, pulſu paruo, imbecillo, duriuſculo, nunc celeri nunc tardo. Dolores artuum & praecordiorum. Pulſatio circa praecordia vel vmbilicum. Vox per interualla acutior vel ſubrauca. Lingua aſpera, ſicca, alba, tremula. Conatus vomendi vel vomitus aeruginoſi, in ſcreatus deſinentes. Vrina tenuis, limpida. Oculi in vnum locum fixi, fulgentes, rubentes, ſqualidi, vel clauſi. Aurium ſonitus. Difficultas auditus, vel ſolito acies major. Febris acuta.

Temperantia, venae ſectio, balnea frigida, veſicatoria, atque excitantia vel cardiaca in curatione adhibenda ſunt. (*v. Ill.* VOGEL *l. c. p.43 ſeq.*)

SPE-

SPECIES.

1. PHRENITIS.

Phrenitis BRENDELII (*v. diff. de phrenit.*) SCHRÖDERI (*v. Cl. Feinii diff. de indole ac fede phrenit. et paraphr.*) *et* VOGELII (*v. l. c. p. 41 feq.*)

Vigilium pertinax cum obliuione eorum, quæ audiunt, vel ipfimet dicunt. Delirium furiofum, permanens, prænotante plerumque difficili ac conuulforia deglutitione.

Hunc morbum nec phrenitidem HIPPOCRATIS effe, neque cerebri vel menyngum vel diaphragmatis inflammationem, docentibus cadauerum fectionibus, pro caufa agnofcere, fupra jam adnotaui. (*v. p. 120 feq. et 131 feq.*) cf. etiam Ill. VOGELIVM (*l. c.*) Crifium ratio idem corroborare videtur, dum morbus haud raro hæmorrhagia vel alui fluxu judicatur. De curatione v. Ill. VOGEL (*l. c.*) SARCONE l. c. T. II. p. 220 feq.

2. FEBRIS SOPOROSA.

Typhus comatofus SAUVAGES (*l. c. T. I. p. 312*) LETHARGVS VOGELII (*l. c. p. 48*) *cf.* MORGAGNI *de cauf. ac fed. morb. Epift. 6. Art. 2. et Cl.* GRIMM *von der Epidem. zu Eifenach p. 130.*

 Febris

Febris incidit magna in ſomnum propenſione, ſed irrequieto, pauoribus interrupto & magis delaſſante.

Febris neruoſa acuta, quæ medium tenet locum phrenitidem inter & febrim ſoporoſam, deſcripta legitur in Hiſt. morb. Vratisl. 1702. p. 40 ſeq.

3. HYDROPHOBIA.

Hydrophobia ſpontanea SAUVAGES (*v. l. c. T. II. p. 235*) *et* VOGELII (*l. c. p. 73.*)

Potulentorum auerſatio. In eorundem deglutione ſumma anxietas & conuulſiones. Sitis ingens. Spuma oris cum inſuperabili deſiderio illam in alios exſpuendi.

Hydrophobiam ex morſu canis rabidi ad affectiones neruoſas referendas eſſe, plerique medici conueniunt, inter quos recentiorum nonnullos allegare ſufficiat. (v. WHYTT *l. c. p. 549.* NVGENT *Eſſay on the hydrophobia. etc. v. Comment. Lipſienſ. V. 5. P. II.* BAUDOT *Eſſais antihidrophobiques Paris 1770.*) Datur autem hydrophobia ſpontanea, quæ aliis febribus ſymptomatice accedit, inter quas ea tantum hic pertinet, quæ in febribus neruoſis acutis haud raro deprehenditur, qua ex ratione etiam Ill. VOGEL eam ad febres malignas recenſet. An autem cum priori natura conſimilis? Num contagioſe propagetur? Num iisdem medicamentis medeatur? Hæc nondum extra dubitationis limites poſita ſunt. Sufficit nobis, eam nonnunquam

in

in febribus neruoſis præcipuum ſymptoma eſſe, ideo que hujus ſpeciei exiſtentia legitimatur.

4. FEBRIS NERVOSA ACVTA PVERPERARVM.

v. SYDENHAM (*Opp. p. 425.*) *Hall diſſ. cit. de febr. puerp. p. 32.*

Monet SYDENHAMVS, puerperarum febres acutas ſæpe ex conſtitutione hyſterica oriri, neque vehementes euacuationes ferre. Hinc eam hic adnotare volui.



GENVS SECVNDVM ATACTARVM.

FEBRIS NERVOSA ACVTA EX CONTAGIO.

Febris contagiosa, symptomatibus mere nervosis stipata, vel ob inflictus vehementiam absque vlla manifesta euacuatione necans, vel exanthematibus, in partibus glandulosis prorumpentibus, vel magno sudore, insignita.

Hujus generis sunt febres, quarum causa ad febres neruosas prædisponens a contagio producitur, veluti supra in scholio monui. Duplex autem specialiter conditio hic venit adnotanda. Nonnunquam enim hæc neruorum affectio immediate atque sub prima infectione a contagio admouetur, quandoque autem in morbi progressu neruosum systema demum debilitatur, ita vt in eo roborando inque viribus erigendis omnis curatio versari debeat. Natura ergo hæ conditiones ab inuicem quodammodo recedunt, quum posteriori in casu hic status morbosi systematis nervosi simul ab alia causa pendere videatur. Attamen generatim in eo conueniunt, vt maxima adsit neruorum perturbatio, qua vires, ad morbosam materiem eliminandam necessariæ, infringuntur, & ad quam tollendam methodus cardiaca in auxilium vocanda est, vt natura opus suum perficere queat.

SPECIES.

1. SVDOR ANGLICVS.

Hydronosos FORESTI (*v. l. c. L. 6. Obs. 7, 8. cf.* SENNERT (*de febribus L. IV. C. 15.*) *Sudor anglicus* MEADII (*v. Opp. Ed. Goett. 1749. T. II. diss. de peste p. 50.*)

Primo inuasionis die magnus & immoderatus sudor, cum insigni virium lapsu aliisque symptomatibus neruosis, vel subito necans, vel morbum intra 24 horas soluens.

An huc ephemera brittannica referenda sit? Subitaneus morbi inflictus & decursus, vitium sanguinis vel primarum viarum in causa fuisse, opinari non iubent, ideoque contagium præsertim neruos afflixisse, probabilitate haud caret, qua ex ratione hanc febrim nostris accensendam esse, credidi.

Ab hac febri autem illa veterum *Elodes* (*de quibus v.* HIPPOCRATIS *Epid. L. 7.*) quam maxime differt, sedulo monente FORESTO. (*l. c. et L. 11. Obs. 62.*) Hac enim per plures dies continuata, sudoribus ægros consumsit, quum contrario sudor anglicus vel statim necans vel maxime criticus fuerit. Ex elodum numero fuit febris variolosa SYDENHAMI (*v. Opp. p. 98*) qua effusissimi sudores ab initio morbi absque vllo leuamine adfuerunt. Et sic veteres omnes febres elodum nomine tradiderunt, quarum

præcipuum ſymptoma ſudor erat, quæ autem naturæ ratione valde ab inuicem recedunt, neque vllo jure hujus ſymptomatis ratione hic referendæ ſunt.

2. Pestis acvtissima.

Species prima Chicoynean (*v. Traité de la peſte P. I. p. 37, 224, 242, 244.*) *Species ſeptima* Chenoti (*l. c. p. 68.*)

Pulſus paruus, mollis, frequens, inæqualis. Lingua primo alba, poſtea rubra, nigra & arida. Vomitus æruginoſi, atri, cruenti. Oculorum adſpectus alienus. Anxietates. Summa virium proſtratio. Stupor & abjectio animi. Deliria. Animi deliquia. Conuulſiones. Nulla manifeſta bubonum vel anthracum eruptio. Mors intra aliquot horas vel ad ſummum tres dies.

Maxima neruorum perturbatio, in his peſtis ſpeciebus deprehenſa, atque pro rerum conditione ſine omni dubio ex immediata contagii in neruos actione producta, ordinationem earundem ad neruoſarum febrium genus ſatis ſuperque legitimam reddere poterit. Et quidem ſequentes rationes hanc immediatam neruorum a contagio affectionem, probare mihi videntur. 1)141 Bilioſa primarum viarum colluuies horum ſymptomatum cauſa generaliter eſſe nequit, quoniam ſæpius deeſt, quamuis, ſi adeſt, id quod non raro deprehenditur, (*v. Genus febr. remitt.*) omnino ſtatum

tum peiorem reddere valeat. v. CHENOT. *l. c. p. 61, 146, 166.* Vomitus autem bilis viridis vel atrae, hoc in contrarium vertere nequeunt, quin potius ſententiam meam firmius ſtabilire valent. Hanc enim bilis comparationem ex neruorum affectione oriri, plures medici conſentiunt, v. SYDENH. *l. c. P. I. p. 262.* CHENOT. *l. c. p. 167.* & multis optimorum auctorum teſtimoniis id vlterius in Ill. SCHRÖDERI & Cl. STARCK *diſſ. de alienata bilis qualitate. Gœtt. 1767.* habita, probatum eſt. Et HIPPOCRATES jam bilis ita comparatæ vomitus, lethales prædixit, v. COAC. *S. 1. n. 100.* quo colligi poterit, quod tales vomitus longe ab illis diſtent, qui a colluuie ſordida excitantur. Hujus etiam bilis abundantia, poſt mortem in primis viis & veſica fellea deprehenſa fuit. v. *Tr. de la peſte p. 261, 277.* 3) Neque ſemper hæc ſymptomata a putredine dependere, ſubitaneus ſymptomatum inflictus eorundemque ſæuities jam probant, qua robuſtiſſimæ conſtitutiones correptæ fuerunt, quid! quod hæ majori plerumque periculo obnoxiæ erant v. *Traité de la peſte P. I. p. 39, 226.* Magna porro differentia peſtis hanc ſpeciem inter & febres putridas ratione caloris deprehenditur, quippe qui tactu plerumque naturalis adparuit, quamuis interne vrens fuerit. Et in hac caloris differentia FORESTVS jam limites peſtem inter & febres putridas poſuit. v. FOREST. *L. 6. Obſ. 2. in Scholio. Traité de la peſte P. I. p. 38, 250.* Occurrit quidem etiam in febribus putridis (*v. ſtad. 3t. febr. carc.* PRINGLII *l. c. p. 311.*) talis ſtatus, qui autem, etſi huic proxime abſit, tamen in eo ab illo

differt, vt non ſtatim ab initio, ſed poſt aliquam febris perdurationem incidat, putredinique ſuperueniat, in hac vero peſtis ſpecie ſymptomata neruoſa antecedunt, quibus tunc putredo ſuperuenire poteſt. *In primo enim impetu peſtis, quem edit, nullum alicujus humorum corruptelæ, cui hæc ſymptomatum ſæuities adſcribi queat, adeſt indicium, v.* CHENOT. *l. c. p.* 42. Et hæc differentia in medela non eſt leuis momenti, dum illa neruorum adfectio, quæ putredini ſuperuenit, auerti poteſt, id quod in peſte igitur fieri nequit, quoniam prima contagii actio in neruos ruit. 4) In plerisque tandem cadaueribus, quibus apertis non ſolum viſcera, ſed etiam cerebrum & nerui deſtructa gangrænoſaque reperta fuerunt, (*v. Tr. de la peſte p.* 1.) nullus foetor, vti in putredine eſſe ſolet, deprehenſus fuit, (*v. Tr. de la peſte p.* 262.) quin potius humorum aciditas præualere videbatur, dum bilis exſcreata, acido gaudebat ſapore (*v. Tr. de la peſte p.* 255.). Ex quibus omnibus ſatis hujus peſtis ſpeciei a febribus putridis differentia magnaque ejusdem cum febribus atactis vel neruoſis affinitas conſtare poterit. Qui non neſcit, quid BRENDELIVS febris malignæ vocabulo inſignire voluerit, ille hunc mecum conſentientem, videbit, in diſſ. *de febr. part. §.* 14. vbi peſtem ad febres malignas refert, & in diſſ. *de paraphr. et febr. malign. cognat. §.* 14. dicentem: *Peſtem procul dubio nihil aliud eſſe, quam paraphrenitidis ſpeciem, ſingulari quodam contagio enatam.* MEAD. *opp. Ed. Goett. T. II. de peſte p.* 34. etiam credit, contagium in ſuccum neruoſum agere. *cf. Traité de la peſte p.* 75.

PRIN-

PRINGLE *p. 337. et supra p. 168.* 5) Medelæ tandem methodus, etsi proh dolor! rarissime, in his nempe pestis speciebus, ex voto succedebat, prosperior tamen præ aliis cum ea in febri neruosa adhibenda, convenit, quæ nempe in vomitoriis, diaphoreticis, cardiacis &c. consistit, quibus adhuc cortex peruuianus accedit, quippe quem non solum CHENOTVS (*l. c.*) sed etiam alii perutilem inuenerunt. v. MORTONI. *Opp. appeud. 2d. Ex. hist. febr. Ao. 1658 - 1691.* MAKENZIE *neues bremisches Magaz. T. II. p. 300.*

3. FEBRIS NERVOSA PVTRIDA.

Supra jam monui, (*v. p. 173.*) febribus putridis contagiosis haud raro statum accedere, vbi ob maximam virium dejectionem summamque neruosi systematis debilitatem methodus alexipharmaca instituenda est. Et quamuis hujus numeri febres a præcedenti specie, indolis & morbi decursus ratione haud parum abhorreant, nunc tamen, si ad hunc gradum peruenerint, eadem medendi methodo indigent. Simul enim complicata putredo has species separare videtur. Non autem putredo, per se spectata, hujus conditionis causa materialis esse potest, quoniam antiputredinosa statum peiorem reddunt. Quoniam ergo hæc febris putridæ conditio medelam, febribus neruosis propriam, postulat, natura cum iisdem hac ratione etiam conuenire, consequitur. Vnde autem vnius ejusdemque contagii diuersa vis, qua nunc primo neruos, nunc mox humores afficit? An constitutiones nonnullæ vi contagii, neruos lædenti, resistere valent?

An hoc contagium putredine humorum aptius redditur, vt nunc neruos facilius afficere valeat, quos antea immunes relinquebat? Nonnunquam tum putredo, tum neruorum affectio ſimul incidunt, quod ſequens peſtis ſpecies probat.

---

a) Pestis.

Species ſecunda Chicoyneau (*l. c. P. I. p. 38, 250, 318. Species quarta* Chenoti (*l. c. p. 64.*) *cf.* Forest. (*l. c. L. 6 Obſ. 12.*)

Pulſus celer, contractus, inæqualis, premente arteria euaneſcens. Sitis. Nauſea. Vomitus, æruginoſi, cruenti vel atri. Aeſtus interne vrens, externe naturalem non ſuperans. Ingens cephalalgia. Oculi torui vagi. Lingua initio alba, deinde nigra. Deliria. Hæmorrhagiæ. Petechiæ. Vibices. Bubonum & anthracum eruptio, acrius vero dolentium, nigreſcentium, facillimeque in gangrænam tranſeuntium.

Hæc peſtis conditio ita comparata eſſe videtur, vt contagium tum humores tum neruos ſimul affecerit, nec inde vnum alterius cauſa vel effectus dici queat, quoniam vno eodemque tempore a contagio producuntur. Experientia autem teſte, hoc in paſſu magis ad neruorum quam ad humorum affectionem reſpicien-

ciendum eſt, hinc prior etiam magis ad cauſam materialem vel naturam febris ſpectare, probabile eſt, ideoque febribus neruoſis merito adnumerari debet.

b) *Stadium tertium febris carcerum* PRINGLII (*l. c. p. 311.*) *Stadium tertium anginæ malignæ* FOTHERGILLII (*l. c.*) *Stadium tertium febris flauæ malignæ americanæ* HILLARY (*l. c.*)

Hic etiam febris hungarica aliæque febres peſtilentiales pertinent, vbi mox in initio humorum putrida diſſolutio neruorumque ſumma affectio incidunt. Nequaquam quidem generatim tales febres hanc indolem ſeruant, ſed plerumque a conſtitutione ita modificantur. Cæterum omnino hujus conditionis determinatio admodum difficilis eſt, quod autem haud ſyſtemati noſtro, ſed exiguæ humanæ cognitioni phænomenorum eorundemque cauſarum in machina humana tribui debet.



GENVS

GENVS TERTIVM ATACTARVM.

FEBRIS LENTA NERVOSA.

Habitus corporis laxus, debilis, ſenſilis. Cauſæ prægreſſæ ſyſtema neruoſum defatigantes. Incipit leui horrore, cum errante repentino calore, ſæpe vix perceptibili, languoris ſpecie, animique dejectione, pulſu celeri, inæquali, nunc forti, pleno, nunc vero & ilico paruo, debili & fere inconſpicuo, nonnunquam naturali tardiori, vel non multum ab eo diſcedenti. Ita ſtatus ſæpe repit, ſine luculento periculo, cum tunc ex improviſo ſymptomata grauiora accedant. Capitis dolor & grauedo. Vertigo. Nauſea. Dolor oppreſſiuus præcordiorum. Vomitiones inanes. Vomitus acidi humoris. Singultus. Lingua initio alba, poſtea rubra & arida, etſi vix vnquam ſitis, denique tremulenta. Torporis ſpecies, ſomnolentia, & tamen æger ſomno deſtituitur, vel ſaltim fugax tantum eſt, ſoporoſus, pauoribus interruptus, non delectans. Oculorum triſtior adſpectus ſordidusque, lucem fugientes. Sternutatio. Calor

lor & horror inæquales, ſæpe dum caput ardet, pedes frigeſcunt. Calor ad contactum, naturalem non ſuperans, interne vrens. Sudores fugitiui, gelidiuſculi. Vrina tenuis, limpida, nonnunquam turbida nec ſecedens, quandoque autem optima facie critica absque vlla ſymptomatum alleuiatione. Poſthæc conuulſiones. Delirium manifeſtius, raro phreniticum, ſed tranquillum, labiorum & manuum motibus, oculis intentis, & quaſi ſtudioſe aliquid adſpicientibus. Vires decreſcunt, ita vt leuiſſimo ſæpe nixu animi deliquia & ſudores frigidi adpareant. Extremitates frigeſcunt. Pulſus tremulus, vndoſus, intermittens. Aegri in principio valde irritabiles, nunc ſurdi & ſtupidi fiunt. Imminente morte delirium comate finitur, excreta inuite profluunt, ac vniuerſalibus conuulſionibus vel morte apoplectica aeger e medio tollitur.

Hujus generis conditio ea eſt, vbi ſingularis ſyſtematis neruoſi debilitas adeſſe videtur, qua natura ad cauſam quandam occaſionalem internam expellendam in ſana conſtitutione mox ſubigendam, inepta eſt, & ſic materies ad partes nobiliores metaſtatice defertur, vel ibidem ſenſim accumulatur, vnde ſummum periculum, atque, niſi vera criſis ſequatur, mors certa im-

imminet. Crediderunt quidem alii, hujus febris naturam in locali quodam vitio ſitam eſſe, quod autem probabilitate deſtitutum eſt. Sic Cl. HOME inflammationem cerebri in cauſa eſſe, adfirmat, in propriaque obſeruatione nititur. Febris enim lentæ neruoſæ ſpecie ipſe correptus fuit, atque ſigna inflammationis cerebri percipere credidit, Unde autem, quæſo, determinare potuerit, hæc ſymptomata haud meræ congeſtionis verſus ſuperiora effectus fuiſſe? Vidit quidem nonnunquam cerebrum ſanguine aut pure turgidum, quod etiam WILLISII experientia jam conſtabat, attamen probabilius pro morbi ſequela vel pro ſtatu complicato, quam pro cauſa habenda eſt. Neque ipſa corporis conſtitutio, cauſarum præcedentium conditio, & curationis tandem ratio, huic febri, optimis omnibus practicis conſentientibus, opportuna, ad talem cauſam localem indicant. Quamuis enim nec rationi neque experientiæ contrarietur, ex nervoſa debilitate ſtaſes in ſyſtemate vaſculoſo fieri poſſe, vereque oboriri, tamen hæ plerumque indole vere inflammatoria expertes ſunt, atque, veluti ex morbi hyſterici & hypochondriaci analogia concludi poteſt, magis viſcerum abdominalium quam partium nobiliorum obſtructiones efformant. Et quamuis quidem porro obſeruatione conſtet, nonnunquam veras inflammationes cum febri noſtra complicatas eſſe, attamen pro cauſa materiali haberi nequeunt, neque exinde febris naturam conſtituunt. Quisnam enim excitantia & roborantia ad inflammationes tollendas idonea eſſe, dicet? Hæc quidem eſt methodus, quam optimi

optimi practici adoptarunt, quæque experientia teste atque ratione consentiente huic febri maxime congruit. Vinum apud auctores, vt non solum magna sit in hac febri utilitate, sed etiam optimi præseruatiui remedii speciem præ se ferat, relatum legitur. (*v.* HUXHAM *l. c. T. II. p. 88.* HOME *medic. facts and exp. p. 6.* GIBSON *treatise on fevers. Lond. 1769. p. 172. Edimb. Vers. T. V. P. II. p. 734. seqq.*) Vnde sane nihil ad hujus causæ existentiam concludi potest. Sique ad auctoritatem provocare velimus, & hinc hujus causæ nullitas adparet. HIPPOCRATIS enim inflammationis cerebri descriptio atque præscripta ejusdem hujus morbi curatio febri nostræ haud respondent, quum expressis verbis vinum prohibeat, methodumque antiphlogisticam suadeat, *(v. supra p. 131.)* quæ tamen, vti modo dixi, hujus febris non est. Plerique auctores consentiunt, maximam febrium neruosarum causæ materialis partem in morbosa quadam neruorum conditione latere. (*v.* LANGRISCH *l.* c. *p. 330. &* GIBSON *l. c. p. 163.*) qui sequentia habet: „I may warrantably conclude, ait, that the cause „of this fever is some matter affecting the nerues, „so as sometimes to hinder their influence, and at „other times to occasion too great an exertion of it.“ cf. etiam LENTINI Obs. T. II. Obs. 19. An hæc neruorum mala conditio cum debilitate hysterica vel hypochondriaca natura conueniat? Sic descriptio hujus febris MANNINGHAMI suadere videtur. Ait enim, hanc febrim in principio sæpe morbi hysterici vel hypochondriaci faciem præ se ferre. Quænam

autem

autem hæc ſit materia, quæ irritamentum præbet, quod hanc neruorum peculiarem irritabilitatem actuoſam reddere valeat, nondum plane cognitum eſt. Hanc cauſam occaſionalem nonnulli pituitam eſſe, autumarunt. Sic HUXHAMUS (*l. c.*) pituitæ putredinem accuſat, & GLASSIUS hac ex ratione eas febribus, gaſtricis adnumerauit. Supra autem jam illam febrim, quæ a colluvie pituitæ pendet, a noſtris ſeparaui, atque rationes dedi, quæ id peragendi, mihi ſuaſerunt. (*v. p. 224. ſeqq.*) Facillime quidem in conſtitutione debili ob læſam ſimul digeſtionem pituita generatur, ſed hæc potius ad morbi effectus quam ejusdem cauſas referenda eſt, quum vera febrium neruoſarum medendi methodus in impuritatibus primarum viarum expurgandis haudquaquam verſetur. Attamen ex toto negare nolo, hanc pituitam quandoque in præſto eſſe, atque cauſæ occaſionalis genium præ ſe ferre. Perſuaſiſſimum enim habeo, cauſam occaſionalem febrium noſtrarum non ſemper vnam eandemque eſſe, ſed pro indiuiduorum ratione admodum differre. Hanc autem differentiam hucusdum ignoramus, ardentique deſiderio obſeruationes expecto, quibus ad hanc cognitionem peruenire queamus. Nonnunquam materiem arthriticam cauſam hujus febris occaſionalem præbere, ſequenti obſeruatione edoctus ſum, quæque ſimul omnem de vera exiſtentia harum febrium ſub ea conditione, ſub qua eas determinaui, dubitationem ſuſtulit.

Vir quidam a prima juuentute hæmorrhagiis per nares perque vaſa hæmorrhoidalia laborabat. Ad has

has ſedandas largiter inſtituta ſæpiusque repetita venæ ſectio debilitatem illam induxerat, quæ plerumque largas ſanguinis rubri euacuationes ſequitur. Ante aliquot annos, vigeſimo quidem nono ætatis ſuæ, morbo arthritico uniuerſali correptus, iterum illum ſanguinis euacuatione proſecutus eſt, poſtea ex artis parte fomentationibus, emollientibus & veſicatoriis, a natura autem eruptione miliari ſolutum. Iterum autem hunc morbum inſignis fluxus hæmorrhoidum excepit, cui varicum, quæ ſanguini viam parabant, exſtirpatione obicem poſuit. Ex omnibus his autem ſingularem debilitatem una cum magna irritabilitate contraxit, quæ tum ex corporis tum ex animæ conditione manifeſte adparebant. Duobus annis præterlapſis febrilis morbi indicia perſentiſcere cœpit, at quoniam eodem tempore febris putridæ climoſæ ſpecies epidemice ſæuiebat, ſuum morbum ejusdem indolis eſſe, autumat. Hinc repetitis primas vias euacuantibus illum profligare ſtuduit, ſed incaſſum. Magna mortis apprehenſione, quamuis ambulando, nec peculiarem debilitatem artuum vel alia ſymptomata ſentiendo, duabus ſeptimanis poſt morbi inflictum præterlapſis, eum reperiebam, nulla alia fere quærela, quam de inſomnia, per totum morbi jam ſtadium protracta. Pulſus mane naturali proxime accedebat, verſus veſperum motus febriles, nec vehementes, pulſu haud mali ominis. Ex nimio autem euacuantium vſu paulo antea vomitus acidi acerbiſſimi ſpontanei ſecuti erant, quorum conamina ſemper ex præconcepta opinione, colluviem impuram primarum viarum in cauſa

T eſſe,

eſſe, mechanice ſuffulſerat. Facillime ex omnibus perſpiciebam, materiem haud copiæ, nec peculiaris virulentiæ ſed morboſi ſyſtematis neruoſi ratione nocere. Hinc reſoluentia opiatis commixta, atque veſicatoria ei ſuadebam, ſed omnia evomebat, quæ minimæ irritationi anſam præbere valebant, at quum veſicatorium moleſta ſtranguria, nec camphora neque emollientibus ſimul adhibitis prorſus prohibenda, ſequeretur, & hæc rejecit. Ex propria nunc voluntate magnam corticis peruuiani copiam ſumſit, atque nocte ſequenti, quum ſomnus, vti ſemper, eum fugeret, aëri libero ſeſe expoſuit, vnde, atque corticis ſimul peruuiani ope, pro omni probabilitate, materia, eodem tempore forte quodammodo perſpirans, ſuppreſſa & ad partes nobiliores delata eſt. Sequenti enim die rigore conuulſiuo vniuerſali atque ſpaſmodicis faciei contractionibus paroxismus incidebat, quem pro mortis inſtantis apparatu tum ipſe tum adſtantes habuerunt, ideoque ilico ſat larga venæ ſectione ei occurrere crediderunt. Quamuis autem hoc remedium ſane hic maxime iniquum erat, tamen epiſpaſticis & antiſpaſmodicis internis adhibitis, ſpaſmi remittebant, mentis magis compos reddebatur, ſudor profuſus ſequitur, atque vrina omnem criticæ faciem præ ſe ferebat. Sequenti die eum e lecto ſurgentem vidi. Quum autem pulſus febrilis adhuc adeſſet, nec ſomnum, quem ſecure ſequi credideram, eum refeciſſe, doleret, morbum nondum judicatum eſſe, prævidebam. Et reuera verſus veſperum paroxismus reuertebat, omnem expectationem meam ſuperans. Vniverſales

verſales enim conuulſiones per totam noctem eum vexabant, nec largiſſimus antiſpasmodicorum efficaciſſimorum vſus eas mitigare, valebat. Attamen verſus meridiem ſilebant. Veſicatoria tum ſuris tum pectori applicabantur, & camphora, opium, moſchus, crocus &c. haud parca doſi interne adhibebantur. Nulla autem critica euacuatio. Poſt aliquot dies delirium, non autem permanens, ſed mox ſilens. Nunc exacerbatio nulla. Secundum adparentiam febris mitis erat. Pulſus incerto tempore a conſueta conditione aberrans, plerumque naturali ſimilis. Nec vrina morboſa eſſe videbatur, quid! quod quandoque criſeos ſigna exhiberet. Spiritus mindereri, vinum, cortex peruuianus aliaque medicamenta & remedia ſupra memorata ſine fructu dabantur. Lingua humida ſatisque bona, quamuis haud colore naturali. Alui excretio fere naturalis. Vires haud valde proſtratæ. Nec mens prorſus alienata, quamuis ſemper mortis ideam fouens. Sed inſomnia ſemper, atque oculorum ſplendoris imminutio. Sic repit febris per duas ſeptimanas, nulla excretione critica ſequenti, quo tempore elapſo ſopor accedit, & more apoplectico æger obiit.

Hanc febrim vere lentam neruoſam fuiſſe, ex hac morbi hiſtoria manifeſte adparet. Et quidem primo ex negatiua febris conditione id concludi poteſt. Nulla enim febris inflammatoriæ diatheſeos ſigna exhibuit. Febris erat mitis, longa, haud magna apparenti ſanguinis ebullitione, omniaque deerant, quæ alias febrim inflammatoriam concomitare eique præegredi ſolent. Sanguis e vena emiſſus naturalis faciem

præ ſe tulit, cruſtæ pituitoſæ modo quid exhibens. Neque febris putridarum numero accenſeri poterit, ob memoratam ſanguinis conditionem & reliquorum putredinis ſignorum abſentiam. Nulla certe primarum viarum colluuies ſordium in cauſa fuit, quum usque ad finem ejusdem ſigna & ſymptomata defuerint. Nulla breuiter cauſa materialis, ſymptomatibus reſpondens, detegi potuit. His rationes accedunt, ex quibus ipſam febris indolem neruoſam magis adhuc corroborare poſſumus. Morboſa illa conditio ſyſtematis neruoſi, ex vita morbisque prægreſſis, ex ipſa ægri conſtitutione, ex curatione tandem haud adæquata quam mox in initio ipſe geſſit, lucide aperta eſt. Concitata ergo febris fuit ab exigua cauſa, corporis conditione autem maxime pernicioſa reddita. His morbi decurſus ratio magnum adhuc pondus ſuperaddere valet. Sæpius nempe euacuationes adparebant, omnem criſeos faciem præ ſe ferentes, absque ullo tamen leuamine ſuccedentes, Sudor enim profuſus paroxismis primis finitis cum bono vrinæ ſedimento ſuperueniens, magnum dabat ſpem, vt morbo profligando par foret, quam autem euentus fefellit. Intrabat poſtea fluxus hæmorrhoidalis, ſpem denuo erigens, iterum illam deludens. Suppurabant vlcera artificialia absque omni fructu. Hæc, credo, ſufficere poſſunt, ad morbi indolem dijudicandam. Quænam autem fuit hujus febris cauſa occaſionalis? Hanc materiem arthriticam fuiſſe, ex aliarum cauſarum abſentia, ex morbo arthritico prægreſſo, atque ex obſeruatione, materiem arthriticam haud temere corpus, quod

quod ſemel habitauit, prorſus deſerere, haud exigua probabilitate conjecturare licet. Hanc materiem tum ob ipſius acredinem tum propter peculiarem irritabilitatem conuulſiones excitaſſe videtur, neque ea ob contractam ſimul neruoſi ſyſtematis debilitatem expelli potuit, partim nocturna ambulatione & nimis præmaturo corticis chinæ vſu retropulſa & retenta, & ſic ad viſcus quoddam nobilius delata atque coaceruata eſt. En morbi hiſtoria, quæ generis noſtri exiſtentiam extra omnem dubitationem ponere valet.

Quod ad curationem febrium noſtrarum attinet, generatim illam determinare non audeo, perſuaſiſſimum habens, eam pro varia cauſarum occaſionalium conditione, diverſam eſſe debere. Latent autem plerumque hæ cauſæ, ideoque repetita earundem obſeruatio expectanda eſt. Id quidem vniuerſaliter dari poteſt, mox in initio roborantia mere adſtringentia haud prodeſſe, quoniam materiei exitum prohibent. Docet hoc ægri noſtri hiſtoria, atque obſeruatione LENTINI (*l. c.*) idem confirmatur. Euacuantia hic ſumma cautione inſtitui debent, nec, ſi forte ſordes adſunt, quæ expelli debent, hoc ad naturam febris facit. Quando enim talis pituitæ conditio & abundantia adeſt, vt in ea tollenda maxima curationis pars verſetur, febris hujus generis non eſt, ſed gaſtricis accenſeri debet. Idem de venæ ſectione valet, quæ huic febri proprie nunquam congruit, quamuis, præſertim in conſtitutionibus epidemicis, ſtatus quidam inflammatorius ſimul complicatus ſit. (*v.* HOME *l. c. p. 4, 194.* JVNGSCHULZ *diſſ. cit. de V. S. &c. p. 42. ſeqq.*)

ſeqq.) Frictiones, epiſpaſtica leniaque diaphoretica ſtatim ſub morbi ingreſſu adhibenda eſſe, omnia indicant. Exulcerationes artificiales huic febri potiſſimum congruere videntur, quid! quod GIBSON obſeruauerit, cutim diuturno recubitu quandoque bono ſucceſſu gangrænefcentiam concepiſſe, quæ quodammodo critica fuerit. (*v. l. c. p. 176.*) Vinum magni hic utilitatis eſſe, ſupra jam monui, quod pro varia conſtitutione pro diuerſaque ægrorum conſuetudine ſeligendum eſt.



SPE-

SPECIES.

A) SIMPLEX. *a)*

F*ebris hectica maligna* WILLISII (*v Cerebr. pathol. p. 65.*) *Little fever* MANNINGHAMI (*v. the ſymptoms, nature, cauſes and cure of the febricula or little fever. London 1746.*) *Slow fever* LANGRISH (*l. c. p. 329.*) *Nervous fever* GILCHRISTII (*v. Medical Eſſays and Obſerv. by a ſociety in Edinburgh T. IV. Art. 23 et T. V. P. II. Art. 48.*) *Febris lenta neruoſa* HVXHAMI (*l. c. T. II. p. 78.*) *et* GLASSII *b*) (*l. c. p. 94.*) *Epidemic low fever* HOME *c*) (*l. c. p. 1 ſeq.*) *Febris lenta maligna* VOGELII (*l. c. p. 39 ſeq.*) *An typhus* HIPPOCRATIS? (*v Epid. L. 7. Ed. van der Linden p. 816, de intern. affect. p. 247.*) *An morbus craſſus* HIP-

a) p. 103, 105.

b) Sedulo attendendum eſt, quod ſupra jam monui, GLASSIVM nempe, febrim noſtram cum ea, quæ a colluuie pituitæ fouetur, confudiſſe.

c) Febrim nonnunquam epidemice graſſari, hic auctor obſeruauit. An autem natura cum ſporadica conſimilis? Febrim etiam malignam epidemicam deſcripſit MORGAGNI (l. c. Epiſt. 7. Art. 16.) de qua autem certitudine dici nequit, eam ad genus noſtrum pertinere.

POCRATIS? (*l.c. p.* 257.) *An paſſio cardiaca* COELII AVRELIANI? (*v. de morb. acut. L.* 2. *C.* 32.) *An morbus cardiacus* CELSI *d*) (*l. c. L.* 3 *C.* 19) *An Phtyſis neruoſa* MORTORI *Tabes dorſalis* HIPPOCRATIS *et Typhus exhauſtorum* SAUVAGES *hic pertinent?*

B) COMPLICATAE.

Quum generis noſtri notio multis medicis hucusque ſatis ambigua ſit, mirandum ſane non eſt, varias ejusdem modificationes & complicationes itidem indeterminatas eſſe. Supra jam monui, hanc febrim nunc cum colluuie primarum viarum pituitoſa nunc cum materia arthritica ita connexam eſſe, vt hæc pro cauſa occaſionali ſtare poſſint, nec proprie inde complicationis ideam inuoluere videntur. Hæc enim ad febris naturam ſpectant, neque phænomenorum diuerſitas, a differenti cauſa occaſionali ortum ducens, complicati ſtatus diuiſionem præbet. His ergo nondum extra dubitationem collocatis, diuiſionem ſuperſtruere non audeo, & eas tantum hujus generis ſpecies hic allegabo, quarum phanomena ſpecifica a natura febris haud proprie pendere videntur, quarum exiſten-

tia

d) Omnibus his hanc indolem denegat Ill. VOGEL, (l. c.) quamuis id ob ambiguam hujus febris faciem ſatis difficile determinari poteſt.

tia indubia eſt, quæque manifeſte in ſenſus cadunt. Quamuis enim nonnunquam ſtatus quidam inflammatorius vere adſit, nec raro cadauerum ſectiones inflammationes locales manifeſtauerint, tamen ſignis conſuetis haud prodeunt, nec facile inde dignoſci poſſunt. Idem de catharrhis valet. Nonnunquam enim peripneumonia notha hujus indolis eſſe videtur, quæ tamen plerumque majori forte jure ad febres gaſtricas pituitoſas refertur. Nonnulla autem exanthemata hujus indolis haud raro occurrunt, quæ hic præ aliis ſpecificare liceat.

1. Variolae.

Variolæ cryſtallinæ et verrucoſæ Meadii (*v. Opp. cit. de Variol. p. 34, 36.*) *cf.* Huxham (*l. c. T. II. p. 121, 133, 137, 138.*) Eller (*l. c. p. 136.*) Schröderi *et* Fellinger *diſſ. circa variol. diſtrib. ratione febr. etc. p. 31, 50.*

Eruptio vltra terminum conſuetum protrahitur. Die ſeptimo vel octauo ſtigmata prodeunt, quæ lento gradu in papulas pallidas & depreſſas conuertuntur, & loco puris cocti, ſaniem corrodentem continent, vnde puſtulæ lymphaticæ vel cryſtallinæ dicuntur. Humore euaporato vel abſorbto, flaccidæ euadunt, & puſtulas ſiliquoſas efformant. Non-

nunquam nullus humor pustulis inest, & verrucosæ nuncupantur. Vrina præter rationem cocta. Pustulæ in artubus prius ac in facie prodeuntes. Deficiens capitis et manuum justis temporibus intumescentia. Noua pustularum copia post alteram erumpens. Saliuatio.

Ptyalismum huic variolarum speciei præcipue solemnem esse, obseruationes docent, eundemque in morbis neruosis quam maxime solitum esse, totidem experientia constat. Quodsi ergo ex analogia concludere liceat, etiam ex hoc phænomeno variolarum indoles neruosa dijudicari poterit, quamuis hanc conclusionem omnino in sodalitio tantum reliquorum febris neruosæ signorum admittat. Sæpe enim saliuatio colluuiem biliosam vel verminosam pro causa agnoscit. (*v. van den* Bosch *l. c. p.* 242.) Fellinger *diss. cit. p.* 11. An hic contagium causam febris occasionalem constituit? Vel num, vti in reliquis ordinibus, ipsa febris indoles a contagio haud pendet?

2. Morbilli.

v. Hoffmann (*Med. rat. syst. C. de morb. obs.* 7.) Morton (*Exerc.* 3. *C.* 4. *p. m.* 28 *seq. et Pyret. C. de febr. infl. C.* 3. *p.* 12.)

Eruptio lenta.

3. Mi-

3. MILIARIA.

v. HVXHAM *l. c. T. II. p. 87.* GLASS (*l. c. p. 95 ſeq.*)

Præcedunt ſpirandi difficultas, anxietas, ſudor acidulus, cutis pruritus. Eruptio critica vel ſaltim leuans. Exanthemata ſemini papaueris ſimilia, mox albas veſiculas, lympha turgidas, effingentia & cum cutis deſquammatione exareſcentia.

Hæc exanthemata iis præcipue febribus neruoſis conſueta eſſe videntur, quæ colluuiem quamdam pituitoſam in primis viis ſimul conducunt. Peculiare ſaltim contagium haud agnoſcunt, vti ſupra jam monui. (*v. p. 160.*) Differt autem hæc miliarium conditio ab aliis in eo, quod haud raro criſin perfectam perficiant, ideoque cardiacis promouenda ſint. (v. HVXHAM *l. c.*) An hæc differentia copiæ materiei tantum ratione? Sic videtur. In febribus enim bilioſis vel mere pituitoſis materia nimis magna copia adeſt, quam vt hac via eliminari poſſet. Hic autem materia tantum pauca ex toto vnaque eruptione ejicitur, & ſic febris ſimul judicatur.



ORDO

ORDO QVARTVS.

INTERMITTENTES.

Frigore ſubſequentique calore paroxiſmi incidunt, & euacuationibus criticis terminantur. In paroxiſmorum interuallis perfecta apyrexia.

De harum febrium natura medici valde adhuc diſſentiunt, quum conditiones morboſæ, quas ſæpe in febribus intermittentibus obſeruant, earundem cauſæ materiales excluſiue dici nequeant, quoniam haud raro absque febris intermittentis concomitatione deprehenduntur, totidemque in his ipſis febribus prorſus deeſſe videntur. Quando autem curationis ratio ſimul in cenſu fertur, hic diſſenſus forte leuior reddi poterit. Primo quidem febres intermittentes occurrere, diatheſin inflammatoriam manifeſtantes atque ad curationem methodum antiphlogiſticam poſtulantes, obſervatione conſtat. An ergo hinc febris natura in hac inflammatoria diatheſi latet? Hoc negatur. Sed quoad partem tantum negari deberet. Quodſi ex curationis ratione ad cauſæ indolem concluſio valeat, omnino hanc diatheſin veræ cauſæ materialis ſpeciem præ ſe ferre, conſequitur. Nondum autem omne id complectit, quod ad febris intermittentis hujus generis naturam concurrit. Febris enim vera inflammatoria ab his ſatis diuerſa eſt, nec ſola curatio antiphlogiſtica ad febrim intermittentem hujus indolis profligandam ſufficit.

ficit. Ergo aliud adhuc quid diathesi accensendum est, cujus associatione natura demum febris constat. Sic porro multoties febres intermittentes cum colluuie biliosa vel pituitosa obseruantur, ita vt, hac colluuie neglecta, febres tolli nequeant. Annon hic colluuies impura febris causa materialis? Iterum negatur, quoniem hæc colluuies sæpissime adest, absque febris intermittentis coexistentia, viceque versa totidem febres intermittentes absque hac colluvie occurrunt. Quando autem, si adest, absque ejusdem expurgatione febris haud aufertur, omnino ad causam materialem pertinet. Sed in ea sola natura non sita est, quoniam febris perfecta curatio colluviei expurgatione nondum absoluitur, neque hæc colluvies semper febrim intermittentem producit. Sic porro febres intermittentes cum vermibus, eademque eorundem ad febrim relatione exstant. Hinc sane vel omnia hæc ad febrim intermittentem producendam faciunt, ideoque causarum munus absoluunt, vel nunquam in medicina conclusio formanda est. Quod autem hæc nondum sufficiant, sed peculiaris alia adhuc conditio simul adesse debeat, qua diathesis inflammatoria vel colluuies biliosa vel vermes determinantur aut ita modificantur, vt proprie febrim intermittentem nec alium morbum producant, iterum ex modo dictis adparet. Quænam autem hæc sit, omnino determinatu satis difficile est, Multi medici eam in sanguine quæsiuerunt. Patet autem ex iis, quæ supra (*p. 90. seqq.*) de febris causa monui, pro omni probabilitate sanguinis ipsius qualitatem vitiosam febres continentes excitare. Huic

etiam

etiam magis adhuc pondus ſuperadditur, quum obſeruatione conſtet, febres intermittentes, quo magis corporum & aeris conſtitutiones ad illas, quæ febres continentes producere ſolent, accedunt, eo facilius in continuas transire. *(v.* HUXHAM *l. c. T. II. p. 30. ſeqq.)* Sic etiam nullum ſæpe manifeſtum ſanguinis vitium deprehenditur. Omnino quidem febrilis paroxismus a materia in ſanguine contenta producitur. Hanc autem materiem ſemper pluribus vicibus in ſanguinem transire, maxima gaudet probabilitate, quum alias febris non prius remitteretur, niſi omnis materia expulſa eſſet, veluti in continuis obſeruare licet. Ex alio loco ergo reiteratis vicibus materia ad ſanguinis maſſam defertur, vbi mox paroxiſmum concitat, quo foras expellitur. Et hanc quidem materiei fabricam in primis viis eſſe, plerique medici adfirmant. „Primæ viæ" ait HOFFMANNVS „ſunt latibulum „in quo vitioſa materia fermenti inſtar hoſpitatur. (*v. Med. rat. ſyſtem. S. I. C. 3. §. 9. & C. 2. p. 26.*) Eandem ſententiam TORTI profert, dum ait: „Fermentum febrium intermittentium non ſanguini primarie ineſt, ſed vaſis lacteis admiſcetur, & facta „materiæ accumulatione paroxismum excitat." (*v. Therap. ſpec. L. I. C. 8. p. 90. cf.* LANGRISCH *l. c. p. 247, 277.*) Magnus febrium intermittentium cum primarum viarum læſione conſenſus etiam ex multis aliis circumſtantiis adparet. Sic Cl. NICOLAI exemplum refert, vbi paroxismi inflictus illum ordinem ſequebatur, quo æger cibos ſumebat. (*v. von kalten Fiebern &c.*) Sic etiam primarum viarum neglecta

eua-

euacuatio febrium intermittentium ad continuas transitum efficit. (*v.* PRINGLE *l. c. p. 170.*) Ex omnibus his patet, materiem primo in primis viis paratam esse. Hæc autem materies ipsa colluvies sordida non est, ex rationibus supra adductis. An ergo peculiare contagium? Haud videtur, quamvis hæ febres haud raro epidemice grassentur. Constat quidem obseruatione, contagia, quæ alias febres continuas efficiunt, nonnunquam intermittentes producere. Pestis nempe interdum sub febris intermittentis prophasi deprehensa fuit. (*v. Traité de la peste T. I. p. 321, 323.*) Sic etiam febris variolosa haud raro periodice decurrit. (v. SCHRÖDERI *Progr. de duob. variol. insit. hist. Gœtt. 1766. p. 8.* HAEN *l. c. T. II. p. 90.* SARCONE *l. c. T. I. p. 230.*) Sed hæc sunt exceptiones, in systemate nihil mutantes. Plerumque nulla contagii suspicio est. Maxima, vt sententiam meam proferam, gaudet probabilitate, hanc conditionem aut qualitatem, qua colluuiei pars ad febrim intermittentem producendam apta redditur atque sanguini admiscetur, in peculiari systematis neruosi conditione latere. Quodsi enim obseruationes illas attendamus, ab intempestiuo purgantium vsu facillime febris recidiuum oriri, (v. WERLHOFF *obs. de febr. §. 7. p. 24.* *van* SWIETEN *de febr. interm.* SAUVAGES *Ed. prior T. II. P. II. p. 272.*) roborantia, si purgationem producunt, curationem haud perficere, & vomitoria, si per aluum effectum edunt, febrim protrahere, probabiliter assumi potest, morbosam quamdam neruorum irritabilitatem primariam inuoluere

febris

febris rationem, quum nemini ignotum fuerit, quanta ſit vis purgantium debilitans, niſi a natura indicentur. His magnum accedit animi pathematum in producendis febribus intermittentibus imperium, quippe quæ absque dubio præcipuum effectum in neruos edunt. Satis tandem corticis peruuiani, in roborando ſyſtemate neruoſo, virtus cognita eſt, & quum universalem fere hujus corticis virtutem in ſanandis tam ipſis febribus intermittentibus, quam multis aliis morbis periodicis, per tot medicorum magni nominis obſeruationes ſatis euictam, nemo facile in dubium vocare potuerit, iterum ex hac ad neruorum affectionem aliquo modo concludere licet. Huic ſententiæ illa proxime accedit, quam van SWIETEN de febrium intermittentium ratione expoſuit. (*v. Comment. II. §. 757.*) Negat quidem SENAC (*von Wechſelfiebern Leipz. 1772. p. 20. ſeqq.*) hanc neruorum in febribus intermittentibus producendis cooperationem, ſed absque ſufficienti ratione, quum in mali hyſterici ad febres noſtras comparatione nullam ſimilitudinem deprehendit. Omnino nequaquam hæc neruorum conditio cum ea conuenit, quæ in morbis hyſtericis obtinet, ſed ab hac ſatis diſtincta eſt, neque cum ulla alia neruorum læſione, affinitate gaudet. An forte tantummodo nervi primarum viarum vitiatæ ſunt? Hæc fuit ſententia WHYTTII, omnium maxime probabilis. (*v. l. c. p. 587. ſeqq.*) Nec hac ex ratione febres intermittentes ad neruoſarum genus referendas eſſe, ſequitur. Satis enim hæ febres a noſtris differunt. In febribus intermittentibus vires naturæ magna actuoſitate

tate conveniunt, ad materiam febrilem expellendam, cum in febribus neruoſis naturæ vires ſuppreſſæ videntur. Hinc hæ neruorum affectiones eſſentialiter ab inuicem recedunt. Neque veluti ſupra dictum fuit, hæc neruorum mala conditio per ſe naturam febris conſtituit, ſed alia adhuc cauſa adeſſe debet, quæ in hujus neruorum morboſæ conditionis connubio, cauſam demum febris materialem conſtituit. Cauſa ergo prædiſponens ſemper eadem eſt, occaſionalis autem, vt ſupra monui, ſatis differt, pro cujus tunc differentia etiam complexa febrium intermittentium natura diuerſa erit. Pro hac ergo differentia, generalibus noſtris principiis jubentibus, genera harum febrium ordinanda erunt, quæ nunc ſpecificare appropero.



GENVS PRIMVM INTERMITTENTIVM.

INTERMITTENS INFLAMMATORIA.

Hiemis & vernali tempore incidunt. *a*) Conſtitutio robuſta. *b*) Sanguis inflammatorius. *c*) Reliqua ſigna diatheſeos phlogiſticæ.

Hunc febrium intermittentium genium in primis neoterici angli determinarunt. Methodus nempe antiphlogiſtica his febribus neceſſarie adhibenda eſt, qua neglecta, hujus generis febres facillime in continuas tranſeunt. (*v.* HUXHAM *l. c.* WINTRINGHAM *l. c. p.* 292, 294. LANGRISCH *l. c.* MONRO *l. c. p.* 138. GRAINGER *hiſt. febr. anom. bat. p.* 66. SENAC *l. c. p.* 219. *ſeqq.* PRINGLE *l. c. p.* 215 QUARIN *l. c. p.* 127, 132.) Temperantium ſparta ſal ammoniacus hic optime perfungitur, cujus virtus ſimul antifebrilis ſatis cognita eſt. Non autem hæc curatio antiphlogiſtica ad febrim profligandam ſufficit, ſed cauſam tantum occaſionalem dirimit. (*cf.* HAEN *l. c. T. XI. p.* 53.

a) v. WINTRINGHAM l. c. p. 326. HVXHAM l. c. p. 32.

b) HVXHAM l. c. p. 30.

c) Diatheſin ſanguinis inflammatoriam conſpexerunt HVXHAM l. c. p. 32. & LANGRISH l. c. p. 252. & quidem tali modo, vt in quotidianis ſpiſſior, quam in tertianis, & in his denſior, quam in quartanis fuerit, cf. WINTRINGHAM l. c.

p. 53. seqq.) Hac ſublata, ad prædiſponentem cauſam auferendam tunc roborantia in vſum trahi debent, quæ antea cauſam occaſionalem augere valebant. An hæc febris absque ulla primarum viarum læſione vere occurrat?

SPECIES.

A) SIMPLEX. *a*)

v. A*uctores ſupra allegati.*

B) COMPLICATAE.

1. INFLAMMATIO OCVLORVM.

v. SENAC *l. c. p. 129.*

Signa ophtalmiæ. *b*) Febris periodica.

2. INFLAMMATIO PLEVRAE ET PVLMONVM.

Pleuritis periodica SAUVAGES (*l. c. T. I. p. 473.*)

Signa pleuropneumoniæ. *c*) Febris intermittens.

3. INFLAMMATIO PVLMONVM.

v. SARCONE *l. c. T. I p. 211.*

Signa peripneumoniæ. *d*) Febris intermittens.

---

a) p. 103. *c*) p. 124.
b) p. 113. *d*) p. 122.

GENVS SECVNDVM INTERMITTENTIVM.

INTERMITTENS BILIOSA INFLAMMATORIA.

Verni & æſtatis tempore incidunt. Cum frigore vomitus bilioſi. Signa colluviei bilioſæ. Diatheſis phlogiſtica. Paroxyſmi plerumque tertiani.

Supra jam colluuiem primarum viarum ſordidam generatim inter febrium intermittentium cauſas recenſuimus, nec quisque hoc in dubium vocabit, cui haud ignotum eſt, vomitoria haud raro febrim ex toto auferre. (*v.* GRAINGER *hiſtor. febr. anom. batav. Edimb.* 1753. *p.* 73. *Edimb. Verſuche T. IV. p.* 533.) Præcipue autem bilem magnum, in alendis febribus intermittentibus, exercere imperium, obſeruatione conſtat, ab omnique vere tempore agnotum eſt. (*v.* GALEN. *de diff. febr. L. II. C.* 3. HOFFMANNI *Med. rat. ſyſt. T. II. P. I. S.* 1. *c.* 1. §. 4, 15. SENAC *l. c p.* 27, 189. MONRO *l. c. p.* 191. MEDICUS *Beobacht. T. I. p.* 50, 67, 71, 106.) Hinc etiam plerique auctores ad febrim tollendam emetica nec ſine fructu adhibuerunt. Etiam & hic præcepta HIPPOCRATIS valent, in hac ſcilicet colluvie expurganda naturam ſequendum, atque turgeſcentiæ tempore materiem educendam eſſe. Hæc autem ſordium turgeſcentia præcipue frigore incipiente

cipiente deprehenditur, atque haud raro natura ipſi euacuationis operi par eſt. Illa autem inſufficienti, plures medici artem in auxilium vocarunt, atque frigoris tempore emeticum dederunt, quo naturæ molimina ſuffulcire ſtudebant, cui etiam plerumque ſucceſſus haud defuit. ((*v. Edimb. Verſuche T. IV. Art.* 24. *Ill. de* HAEN *l. c. T. XI. p.* 44. *ſeqq.*) SENAC *l. c. p.* 227. *ſeqq.*) Hanc bilis præſentiam etiam adnotauit Cel. MEDICUS, vbi tam euacuationibus quam cadauerum ſectionibus ſeſe manifeſtauit. (*v. l. c.*) Hæc ſunt, quæ de bile valent. Dantur febres, quæ prorſus fere euacuationibus atque ipſius naturæ moliminum ope tolluntur, neque aliam cauſam ſimul agnoſcere videntur. Plerumque autem conſtitutiones, febribus hujus indolis correptæ, vitium ſimul in humoribus fouent, quod ſymbolum ad febris exiſtentiam confert. Et ſic haud raro in febridus epidemicis intermittentibus vera ſimul ſanguinis diatheſis inflammatoria deprehenditur, quæ maximam in curatione meretur attentionem. (*v.* HVXHAM *l. T. II. p.* 33. *Cel.* MEDICUS *l. c. T. I. p.* 178.) Præmittenda enim euacuantibus venæ ſectio eſt, vt inflammationes locales prohibeantur, quæ, hac methodo neglecta, facillime ſequuntur. Et hæc eſt ea febris, quam ſub hujus generis determinatione indicare, intendo.



SPECIES.

A) SIMPLEX. *a*)

V. WERLHOFF *Obs. de febribus §. 8. p. 27.* GRAINGER *l. c. p. 10, 95.* HUXHAM *l. c.* MEDICUS *l. c.*

B) COMPLICATAE.

I. INFLAMMATIO PLEURAE ET PULMONUM.

P*leuritis intermittens* SAUVAGES (*l. c.*)

Signa pleuropneumoniæ. *b*)

SAUVAGES, hunc morbum venæ ſectione & catharticis ſanatum fuiſſe refert.

a) p. 103.

b) p. 124.



GENUS

GENVS TERTIVM INTERMITTENTIVM.

INTERMITTENS BILIOSA PVTRIDA.

Aer humidus & calidus, putridis effluuiis inquinatus. *a*) Tempore autumni consuetæ sunt. Signa colluuiei biliosæ. *b*) Sanguinis putredo. *c*) Varia symptomata neruosa periculosissima. *d*) Apyrexia breuis. *e*)

Ex his plerumque sunt febres intermittentes, quas medici sub malignarum nomine descripserunt. Nec est, quod paroxismorum furor miretur, quum omnia correspondeant, ad effectum infaustum producendum

a) v. PRINGLE l. c. p. 189. HVXHAM l. c. p. 34, 35. GRAINGER l. c. p. 55, 59. SENAC l. c. p. 33. MEDICVS l. c. p. 118.

b) v. Auctores supra citat. QVARIN l. c. p. 121. Ob neruosi systematis adfectionem sæpe præternaturaliter colorata deprehenditur. v. SENAC l. c. TORTI l. c. p. 257. v. SWIETEN Comment. II. p. 54.

c) v. WERLHOFF l. c. §. 61. p. 23. CLEGHORN l. c. p. 151. MEDICUS l. c. p. 118.

d) v. MEDICUS l. c. p. 24.

e) v. MEDICUS l. c. p. 100.

cendum. Summum hic remedium, colluuie expulsa, est cortex peruuianus tam ob neruorum affectionem, quam putredinis ratione, qui mox in primo interuallo larga dosi adhibendus est. (v. WERLHOFF *l. c. p. 90, 170.* MEDICUS *l. c. p. 217. seqq.*) Omnibus autem palmam præripit alumen crudum, cujus vim antisepticam & antifebrilem Cel. MEDICUS ex practicorum obseruationibus adnotauit. (*v. l. c. p. 227. seqq.*) An hic putredo ad causam materialem pertineat? Sic volunt causæ antecedentes atque curationis ratio. Quum autem supra jam merito suspicati simus, febrilem materiem, paroxismo finito, sanguini haud inesse, majori etiam jure hanc sanguinis putredinem a putrida bile ad sanguinem ante paroxismum delata, atque proprie materiem febrilem constituente, productam, hinc indeque uno cum paroxismo magis ad effectus quam ad causas referendam esse.

SPECIES.

Intermittentes malignæ v. Auctores modo allegat.



GENVS

GENVS QVARTVM INTERMITTENTIVM.

INTERMITTENS PITVITOSA.

Conſtitutio melancholica. Frigus nunc mite longeque perdurans, nunc vehemens, conuulſiuum. *a*) Vomitus pituitæ frigore ineunte. Paroxyſmi quotidiani & quartani. Hæmorhagiæ naturales ſuppreſſæ. *b*) Obſtructiones viſcerum.

His febribus primo euacuantia & reſoluentia, deinde roborantia conueniunt. (v. SENAC *l. c. p. 241.*) Viſcerum obſtructiones haud proprie ad naturam febris pertinere videntur, quoniam has febres per longum temporis ſpatium protractas modo ſequuntur, id quod etiam ſub eadem conditione haud raro de aliis generibus obſeruatur.

SPECIES.

v. LOMMII *Obſ. med. p.10.* SENAC *l. c. Hiſtor. morb. Vratisl. l. c.*

a) Hiſtor. morb. Vratisl. 1699. p. 102.
b) v. HAEN l. c. T. XI. p. 54 ſeq.

GENVS QVINTVM INTERMITTENTIVM.

INTERMITTENS VERMINOSA.

Colluuies verminosa. *a*) Paroxismi plerumque tertiani.

Hic primo causa occasionalis, vermes scilicet expurgari debent, quo facto specifica antifebrilia adhibenda sunt.

SPECIES.

v. *Van den* Bosch *l. c. p. 71, 79.*

Peculiare genus etiam febrium intermittentium constituere videntur, quæ febres remittentes excipiunt, quæque solius corticis peruuiani ope tolluntur. (v. Pringle *l. c. p. 186.* Monro *l. c. p. 170, 189.* Hillary *l. c. p. 22.* Wintringham *l. c. p. 250.*)



GENVS

GENVS SEXTVM INTERMITTENTIVM.

INTERMITTENS NERVOSA.

Debilitas neruoſa. Abſentia ſignorum alius cauſæ manifeſtæ.

Videtur, hic apparatum non magnum eſſe, cujus ope materia febrilis producitur. Hinc minus ad cauſas occaſionales, majori vero attentione ad ipſam conditionem prædiſponentem reſpiciendum eſt. Mox ergo in initio cortex peruuianus cum cardiacis & martialibus adhiberi debet. De his etiam forte valent præcipue, quæ de purgantium noxis in febribus intermittentibus leguntur. (*v.* MORTON *Opp. L. 2. C. 10. §. 2.*) Si in paroxiſmis ſymptomata ſpaſmodica vrgent, Cl. LIND opiata fauſtiſſimo euentu adhibet. (*von den Krankheiten der Europæer in heiſſen Climaten p. 295.*) An hoc de omnibus febribus intermittentibus abſque alia relatione valet, vel an potius febres hujus generis hanc methodum ſibi vindicent?

SPECIES.

v. HVXHAM *l. c. T. II. p. 35.*

POST-

POSTMONITVM.

Hæc ſunt, Beneuole Lector, quæ ſecundum eum ordinem, quem vere naturalem vel huic ſaltim proxime accedentem eſſe, facillime largieris, Tibi exponere ſtudui. Indiuiduorum perfecta cognitione imbutus, notionibus eorundem vniuerſalibus facile vacat. Fructus ergo, quos Tibi, vt ex omni ſyſtemate, ſic ex hoc libello decerpere poteris, in ratione erunt inuerſa cognitionis Tuæ morborum indiuidualium. Sicut autem omnes rei cujusdam modificationes ideas vniuerſales præbere poſſunt, ſic haud omnes æquali valore atque vtilitate operam compenſant. Eas, quibus ſyſtema præcedens ſuperſtruxi, omnium fœcundiſſimas eſſe, perſuaſiſſimum habeo. Cæteris ergo paribus, maximam vtilitatem ex methodo noſtra, artis præcepta atque regulas combinandi, contrahes. — Heu! dices, ex vno morbo nunc multos condidiſti. An hoc compendii cauſa? Num tyronis leuamine? — Prius minime. Nomina repetii, haud res. Phænomena externa, ab omni alia re abſtracta, nec cauſis juncta,

juncta, repetita inuenies, haud morbos, phænomena ſiſtentes, ex determinatis cauſis iisdemque perpetuis, profecta. Hinc adparens morborum multiplicatio, reuera nulla. Et quidem, ſi vlla, veritatis gratia. In artis & artificis emendationem. Da ſpeciebus aliud nomen & difficultas ſoluta eſt. Omnino quidem ſpecies numeroſiores videbis, nec tamen inde commoda promiſſa infringuntur, quamuis ſufficiens jam foret, naturam in culpa eſſe, excuſatio. Quum enim ſpecierum cognitio nulla difficultate prematur, atque in generum diagnoſi omne fere practici opus verſetur, hæc autem ſecundum methodum noſtram aliis longe minoris numeri ſint, merito compendii idque vtiliſſimi nomen methodus noſtra meretur. — Quid autem, ſcientiæ coryphæi, nec absque adparenti fundamento, dicent, artis exercitatione haud per longam annorum ſeriem perfuncto, jus dedit, ad opus ſuſcipiendum, diffuſiſſimam morborum cognitionem atque reiteratam experientiam ſupponens. His partim introductio ſatisfaciet, nec ſinguli hominis eſt, omnia obſeruatione propria confirmandi. Potentiſſima autem, quam proferre liceat, apologia, rerum

rerum ſtatui medicarum haud multi honoris concilians, lubentius Tuæ ſagaciæ diuinandi tradidiſſem. En tamen. Nimis frequenter mancas obſeruationes deprehendi, quæ ſaltim illud haud dabant, quod in quæſtione erat, & haud raro id illud neglectum vidi, quod, niſi abſolute, quoad partem ſaltim, aliaque ſimul habita ratione, ad morbi naturæ cognitionem ducere potuiſſet. Quodſi ergo verum naturæ tramitem ſecutus ſim, hæc pauca practicorum attentionem concitabunt, vt morborum phænomena, ſecundum principia noſtra, diligenter comparent, vnde vel quo carent ſuppleri, quod verum eſt corroborari, falſa corrigi queant. Data enim menſura, qua res æſtimari poſſunt, facilius ad emendationem peruenimus, quam ambigua & indeterminata obſeruatione. Hæc fuit ratio, qua permotus ſum, vt hanc febrium delineationem jam orbi exhibeam, atque, de fundamentorum vtilitate conuictus, ædificii emendationem artis noſtræ exercitatoribus trado. — Si labores mei ſcientiæ noſtræ vtiles judicentur, illos proſequi mens eſt. Omnem quidem operis ambitum & grauitatem perſpicio, at tamen dulce & officium eſt,

pro

pro ſcientia facere, quamuis vnius vires parum efficere valeant. — Reſtant adhuc morbi, niſi ipſis febribus accenſendi, proxime tamen iis cognati, quos primo ſubjungere mecum conſtitui. Totius ſyſtematis abſolutionem in prouectius tempus differre, rerum atque virium ſtatus jubet.



SYNO-

SYNOPSIS RERUM.

3. In-

Genus secundum continentium.

Species continentium putridarum

α) *cum*



Index Synonymorum.

A.

C.

D.

E.

Pag.

E.

F.

Hydro-

Otites

INDEX SYNONYMORVM.

Synanche



Impr. apud G. L. Winteri Viduam.





